Pamfil Șeicaru

DOSARUL DOTLA

SĂ RĂMÂNĂ DOAR CENUȘA

PAGINI INTERZISE NR.5

1996

PAMFIL ŞEICARU

SĂ RĂMÂNĂ DOAR CENUŞA

(DOTLA)

Colecția "Pagini interzise"

Nr. 5

PAMFIL ŞEICARU

SĂ RĂMÂNĂ DOAR CENUŞA

(DOTLA)

Traducere din franceză de
Badea Nicolescu

FRONDE
ALBA IULIA - PARIS
1996

PAMFIL ŞEICARU
RIEN QUE DES CENDRES

FRONDE, 1996
ISBN 973-96312-3-1

Micuței mele Ioana
care, în fiecare seară, ca milioane de copii ai exilaților, repetă aceeași rugăciune: *"Doamne ajută-ne să ne întoarcem în patrie"*.

I

EUROPA ŞI ŢĂRILE DIN ESTUL EUROPEI

Europa occidentală a ignorat, dintotdeauna, Estul Europei.

Pentru toate popoarele din Occident, Europa se termină la Viena, de unde începe ceva hibrid, un amestec indefinibil de tehnică occidentală şi de mod de viaţă oriental.

Acceptate cel mult ca nişte suburbii sărace, murdare ale Europei, ţările situate la estul capitalei austriece nu interesează Occidentul decât în cazul că izbucneşte un conflict armat între marile puteri. Atunci agenţii de propagandă le invadează, descoperă vechi legături de prietenie, uneori chiar afinităţi de rasă şi creează, pentru populaţia naivă a acestor regiuni, un întreg arsenal de înşelare, cu unica preocupare de a recruta câteva zeci de divizii de luptă, fiindcă suburbiile Europei ştiu să se bată.

Acestea nu sunt, din păcate, afirmaţii gratuite, ci inventarul melancolic al unor realităţi care explică uşurinţa cu care a fost cedată Asiei o bună jumătate a Europei.

Pentru Occident, Europa este delimitată de frontierele imperiului roman sub Augustus. Tot ceea ce iese din aceste frontiere şi aparţine Europei orientale nu constituie, în ochii Occidentului, altceva decât o anexă a Europei, un fel de piaţă utilă, cel mult, plasării de mărfuri greu vandabile.

Asasinarea lui Jan Masaryk a provocat o adevărată emoţie în Occident, ca şi cum ceea ce se petrecuse la Praga, folosirea crimei de către Rusia Sovietică pentru a-şi lichida adversarii, era într-adevăr ceva inedit, o revelaţie senzaţională.

Democraţiile occidentale cunosc bine opera de exterminare metodică întreprinsă de Rusia Sovietică în cele trei republici baltice: Estonia, Letonia, Lituania. Ele sunt, de asemenea, la curent cu deportările bolşevice din Polonia, ţară pentru a cărei integritate fusese, chipurile, declanşat războiul şi nu s-au pierdut cu firea deloc pentru asta. Sinistrul masacru de la Katyn a fost o realitate. Occidentul însă nici măcar nu a protestat, aceasta cu singurul scop de a salva colaborarea preţioasă cu Rusia Sovietică, în vederea organizării unei noi ordini de drept internaţional. Şi totuşi, cu ocazia celor întâmplate la Katyn, se putuse constata concepţia sovietică în materie de obligaţii internaţionale.

Nu ne putem împiedica să înregistrăm atitudinea extrem de conciliantă a conducătorilor celor două mari democraţii anglo-saxone

faţă de fostul complice al lui Hitler. Să fi fost oare pentru că panica lor la un moment dat a fost foarte mare şi pentru că politica anglo-americană s-a remarcat de la bun început printr-un penibil complex de inferioritate faţă de Rusia Sovietică? Înţelegem astfel cum a putut Winston Churchill să spună enormitatea că „nu admite absolut nimic ce ar putea atinge susceptibilitatea lui Stalin".

Vreme îndelungată, Churchill şi Roosevelt s-au temut că orice ajutor acordat cererilor juste ale Poloniei riscă să împingă Rusia spre o pace separată cu Germania. Această teamă a condus guvernele de la Londra şi Washington să refuze sprijinul lor eforturilor pe care le făcea guvernul polonez în exil pentru a elibera cei 1.500.000 de cetăţeni polonezi pe care Rusia îi deţinea în lagărele ei de concentrare. Frica de a-l nemulţumi pe Stalin dicta întreaga politică de război a Marii Britanii şi Statelor Unite. Noi culegem astăzi funestele rezultate ale acestei frici.

Dacă o alianţă, în timp de război, impunea menajamente reciproce, nu trebuia ca acestea să fie împinse până la renegarea principiilor care formează armătura oricărui stat ce se respectă. Anglia acceptase toate consecinţele ce decurgeau din garanţiile acordate în alb Poloniei, în martie 1939, pentru a-i asigura integritatea teritorială. Refuzând să intervină energic în favoarea cererii juste a generalului Sikorsky, în legătură cu cei un milion şi jumătate de polonezi deţinuţi în lagărele ruseşti, Churchill, grijuliu de a nu-l contraria pe Stalin, nu s-a întrebat dacă participarea Angliei la război era cât de cât justificată. În plus, refuzând să intervină, încercând să impună tăcere guvernului polonez, Churchill s-a făcut complicele celei mai condamnabile operaţiuni sovietice. Întreaga situaţie actuală a Europei era atunci deja prefigurată prin această politică de subordonare: de a nu deranja, pentru nimic în lume, susceptibilitatea lui Stalin.

În 1830, prinţul Sapieha, venit la Londra pentru a cere sprijinul Angliei în favoarea guvernului insurecţional polonez, a fost primit de către primul-ministru Grey: „În actualele circumstanţe, îi spune preşedintele, noi trebuie să dorim ca Rusia să aibă libertate de acţiune şi ca insurecţia voastră să fie înăbuşită în cel mai scurt timp".

În acelaşi an 1830, Palmerston, ministru al afacerilor externe al Angliei, refuza să-l primească pe prinţul Alexandru Wielopolski, trimis al guvernului insurecţional polonez; trei ani mai târziu, Anglia avea să suporte replica rusească: tratatul de la Unkiar-Skelessi.

Tot aşa, în 1941, dl. Churchill nutrea iluzia de a câştiga bunăvoinţa lui Stalin refuzând să sprijine eforturile guvernului polonez pentru eliberarea deportaţilor săi. Abia în 1948, Churchill realizează că pacea nu poate fi dobândită decât cu preţul unui nou război împotriva URSS-ului.

Faptul că presa şi guvernul englez, precum şi opinia publică americană, au fost revoltate de moartea misterioasă a lui Jan Masaryk

nu însemna nicidecum că Occidentul descoperise în sfârşit că Rusia Sovietică ameninţa libertatea statelor vecine, libertate la anularea căreia se consimţise deja la Teheran şi Yalta, ci că Anglia şi Statele Unite se vedeau ele însele ameninţate de hegemonia Rusiei în Europa şi de aspiraţiile universaliste ale acesteia. Intitulându-şi cartea *The great Globe itself*, Bullit denunţă ameninţarea mondială a imperialismului rus.

Politica de război anglo-americană a găsit profitabil să sacrifice libertatea estului Europei în schimbul bunăvoinţei lui Stalin. Iată de ce asasinatele, torturile, deportările a milioane de oameni nu au făcut niciodată obiectul unor dezbateri parlamentare, nu au inspirat nici un protest, în ciuda faptului că atâtea popoare europene au fost reduse la sclavie. Estul Europei nu interesează Occidentul decât ca element de compensaţie, pe care îl sacrifică cu inima uşoară ca să salveze confortul domestic «adevăratei» Europe, autenticul depozitar al marilor idealuri...

Ecoul mondial produs de sinuciderea oficială a lui Jan Masaryk îşi are explicaţia sa: Boemia e considerată ca un avanpost al Occidentului. Evenimentele de la Praga interesează în mod direct. De data aceasta, ameninţarea era clară; ea a fost înţeleasă până şi de cei mai ignoranţi oameni politici.

Ar fi fost firesc ca, cel puţin după lovitura dată la Praga de către Rusia Sovietică, Occidentul să-şi recunoască greşelile, să-şi evalueze forţele de care dispune, să reacţioneze împotriva expansiunii tot mai ameninţătoare a URSS-ului şi să descopere valoarea acestei Europe orientale ignorate, dispreţuite şi sacrificate cu indiferenţă.

Valoarea Europei orientale e definită de rolul istoric pe care aceasta l-a jucat de-a lungul secolelor. Ea a fost zidul de apărare al Occidentului împotriva veşnicei invazii a barbarilor veniţi din stepa rusă.

În toate ţările de frontieră ale Europei, formele rafinate ale civilizaţiei vestice nu s-au putut manifesta pentru că aceste regiuni nu au avut niciodată liniştea cuvenită. Aici se trăia sub semnul provizoratului, al vieţii de avanpost.

În ajunul marii invazii din 406, episcopul Synesius scotea un strigăt de alarmă, denunţând procesul de descompunere, lenta prăbuşire interioară a imperiului roman:

„Paza patriei şi a drepturilor aparţine celor care au interes să le apere. Ei sunt câinii de care vorbeşte Platon, predestinaţi să păzească turma. Când păstorul aduce lupii printre câinii săi, zadarnic îi va creşte de tineri şi va căuta să-i domesticească; va fi vai de el. Când puii de lup vor fi simţit slăbiciunea sau laşitatea câinilor, ei îi vor sugruma şi, odată cu ei, şi păstorul şi turma. Când te gîndeşti la ceea ce poate face, într-un moment de pericol pentru stat, un tineret necunoscut, numeros, format în alte legi decât noi, având alte idei, alte obiceiuri, trebuie să fi pierdut orice prevedere ca să nu te cutremuri. Piatra lui Sisif e atârnată de un

singur fir deasupra capetelor noastre. E suficient ca cea mai mică speranţă de succes să se întrezărească pentru a vedea care sunt gândurile ascunse nutrite în secret de apărătorii noştri de astăzi".

O întrebare îngrijorătoare se pune: democraţiile occidentale se găsesc oare astăzi în aceeaşi situaţie ca Imperiul Roman din secolul al V-lea? Cu îndărătnicie, cu disperare, noi răspundem nu, deşi Occidentul înţelege să-şi răscumpere foarte scump liniştea de care are nevoie. Această idee răzbate de la un capăt la altul al cărţii d-lui Walter Lippman, *Obiectivele de război ale Statelor Unite*, scrisă şi publicată în 1945, după Conferinţele de la Teheran şi de la Yalta.

Astăzi, marii arhitecţi ai păcii, în construcţia căreia intră betonul armat al himerelor, descoperă cu groază că Europa se găseşte la discreţia lui Stalin, că, în condiţiile actuale, ea este incapabilă de a-şi asigura apărarea şi că, ceea ce este şi mai grav, cele două Americi, ele însele, sunt direct ameninţate.

Unde sunt vremurile idilice ale Conferinţelor de la Teheran şi de la Yalta, când se putea scrie: „în viitorul previzibil, un război direct între Rusia şi Statele Unite este aproape la fel de imposibil ca şi o luptă între un elefant şi o balenă ..."?

Am învăţat cu greu că Rusia nu-şi respectă în nici un fel angajamentele. Această tardivă descoperire spune multe despre inteligenţa politică a Europei şi a Statelor Unite. Ea ne arată superficialitatea şi lipsa de seriozitate cu care au fost considerate problemele postbelice precum şi perspectivele istorice ale dezvoltării imperialismului rus, sub noua sa înfăţişare.

Este evident că Europa occidentală şi Statele Unite ale Americii vor mai comite încă greşeli şi vor căuta un compromis. În spatele fastului retoric, Europa occidentală trebuie, ce-i drept, să se multumească cu măruntele expediente ale unei politici de azi pe mâine. Tresăririle de orgoliu ale Europei faţă de Statele Unite, pretenţia penibilă de a urma o politică independentă şi de a-şi asigura o pozitie neutră, de arbitru, într-un eventual conflict ruso-american nu este, în definitiv, decît mărturisirea indirectă a fricii de a adopta o poziţie, chiar şi numai defensivă, în faţa ameninţării ruseşti.

Această politică ce oscilează între panică şi speranţă, exprimă în realitate un sentiment de slăbiciune militară, o senzaţie de epuizare: panica provocată de expansiunea continuă a Rusiei Sovietice, speranţa în prezenţa masivă pe continent a forţelor americane care să poată suplini incapacitatea Europei de a se apăra.

În 1939, Occidentul a fost surprins de forţa şi de îndrăzneala germană. Incapabile să facă un efort, nutrind speranţa că jocul diplomatic ar putea să înlocuiască puterea militară, Franţa şi Anglia s-au aflat

dezarmate la 1 Septembrie 1939. În acelaşi timp, Hitler se întreba: „Vom reuşi să învingem moral duşmanul înainte de război? Pretutindeni, în ţările cele mai ostile, avem prieteni care ne vor ajuta. Vom şti să ni-i păstrăm. Confuzie, conflicte, incertitudine, panică, iată armele noastre". Puţini au realizat atunci că era vorba de o plagiere a tehnicii bolşevice.

În ce măsură Europa occidentală a identificat astăzi politica de expansiune imperialistă a Rusiei Sovietice şi cum a reacţionat ea?

Europa imploră ajutorul militar american pentru că teritoriul său e mutilat, pentru că ea a fost lipsită de acea parte a sa din est care s-a călit la focul celei mai dramatice existenţe istorice şi unde sunt situate forţele sale combatante.

Două războaie mondiale au permis să se verifice valoarea militară superioară a elementului ţărănesc. Europa Orientală, compusă din popoare de structură agrară, lipseşte Occidentului. Elementul combativ, rezervele de energii ţărăneşti au fost sacrificate la Teheran şi la Yalta. Stalin ştia ce cerea, dar Roosevelt şi Churchill nu ştiau ce sacrificau.

Între 21 Iunie 1941 şi 7 Mai 1945, poporul român a trecut prin toate probele unui război sângeros. Numărul morţilor săi se ridică la cifra de 378.000. Nu există casă românească în care cineva să nu se gândească la un soldat îngropat undeva pe malurile Volgăi, în Caucaz, în Crimeea, în pusta ungară sau în munţii Boemiei. Aceste sacrificii imense nu sunt altceva decât un semn al energiei excepţionale a acestui popor.

Dacă analizăm popoarele Europei orientale, reuşim să le găsim trăsături comune, o anumită unitate de spirit şi un stil de viaţă formate de o dezvoltare istorică identică. Aceste popoare constituie rezervele Europei prin tineretul lor, prin zdrobitoarea predominanţă a elementului ţărănesc, ce continuă să ducă o existenţă patriarhală al cărei echilibru moral atinge seninătatea deplină. Trebuie să se ţină seama, în acelaşi timp, de factorul demografic. Populaţia acestor ţări nu încetează să crească între 14 şi 18 la mie (ca şi cea a Rusiei Sovietelor), ceea ce asigură Europei, pentru viitor, o reînnoire de forţe, o întinerire indispensabilă pentru a menţine zestrea sa spirituală, întâietatea sa politică şi militară. Energiile estului european împiedică Occidentul să se anchilozeze şi să se lase invadat de scepticismul inerent formelor de civilizaţie prea rafinate.

În zilele noastre, toate războaiele Occidentului decurg din calcule de producţie, din pieţe, din plasamente, din socoteli complicate în raport cu un misterios echilibru politic; aceste scheme intelectuale elimină orice elan, orice convingere, orice ideal. Războiul implică totuşi sacrificiul vieţii; ori numai viziunea unui ideal poate anihila instinctul de conservare, poate să exalte voinţa de sacrificiu a individului şi a colectivităţilor. Occidentul este esenţialmente sceptic şi întâietatea politică şi militară a Europei nu putea fi menţinută de diletantismul rafinat al

unui scepticism de calitate morală inferioară. Europa nu poate fi salvată prin artificii de propagandă, printr-o retorică de circumstanţă care glorifică principii în care toată lumea a încetat să mai creadă. Dogma „Drepturilor omului" este astăzi unicul fundament al concepţiei occidentale despre viaţă. S-a creat chiar pe lângă ONU o comisie prezidată de d-na Eleonor Roosevelt, a cărei misiune a fost de a stabili principiile fundamentale în materie de „Drepturi ale omului". Dar în spatele acestei faţade, ce se ascunde dacă nu absenţa oricărei credinţe, a oricărui ideal?

Ce înseamnă asasinatele, teroarea dezlănţuită în toate ţările cedate sferei de influenţă rusă, dacă nu tot atâtea atentate împotriva dogmei fundamentale a Occidentului?

Cine îndrăzneşte să evalueze câţi estonieni, letoni, lituanieni, polonezi, germani, austrieci, unguri, bulgari şi români au fost trimişi în Siberia? Acesta nu e un secret pentru nimeni şi s-ar putea ca însăşi doamna Roosevelt să-l fi aflat. Totuşi, nimeni nu protestează împotriva acestor crime.

Istoricul René Grousset scrie că „o societate, o civilizaţie se autodistruge atunci când ea a încetat să înţeleagă raţiunea ei de a fi, când ideea dominantă în jurul căreia s-a structurat i-a devenit străină". Dacă dogma fundamentală a democraţiei nu mai mobilizează voinţele hotărâte să o apere şi să-i impună o validitate universală, dacă retorica s-a substituit credinţei, ne putem îndoi de vigoarea civilizaţiei noastre. Să fie oare Occidentul, la urma urmei, doar o probă de retorică?

În plin apogeu apusean, în ultimii zece ani ai secolului al XIX-lea, când puterea politică, economică şi militară asigurau întâietatea spirituală a Europei în lumea întreagă, Ernest Lavisse nu uita să lanseze acest avertisment care, cincizeci de ani mai târziu, avea să devină o sumbră realitate: „Orice forţă se epuizează; facultatea de a conduce istoria nu e deloc o calitate perpetuă. Europa, care a moştenit-o de la Asia acum trei mii de ani, nu o va păstra, probabil nici ea la infinit".

Paul Valéry relua cu melancolie aceeaşi idee:

„Noi, celelalte civilizaţii, ştim acum că suntem muritoare."

Să fi secat forţa spirituală şi puterea creatoare a Occidentului? Valorile spirituale pe care se sprijină civilizaţia Occidentului sunt oare perimate? Nimeni n-ar putea să răspundă afirmativ. Care sunt atunci motivele năruirii prestigiului său, ale pierderii întâietăţii spirituale, politice şi economice a Europei?

Prăbuşirea prestigiului Europei este consecinţa unui singur eşec: decăderea forţei sale militare. În schimb, Rusia Sovietelor se bucură de un mare şi incontestabil prestigiu în politica internaţională. Prestigiul politic al Rusiei Sovietice nu e datorat nici realizărilor politicii statului comunist, nici genialei abilităţi diplomatice a mareşalului Stalin, ci acestui instrument convingător care este Armata Rusă şi care a asigurat dominaţia sovietică în Europa ca şi în Asia.

După ce armatele comandate de Jukov au pus stăpânire pe Berlin, îngropând sub ruinele Cancelariei Reichului cenuşa ambiţiei germane, Rusia Sovietică nu mai trebuia să întâlnească nici o rezistenţă în restul Europei, unde nu mai exista nici o forţă capabilă să ajute la restaurarea unei politici de echilibru. Niciodată nu s-a vorbit atât, în cursul ultimilor o sută de ani, despre necesitatea unei politici de echilibru ca în timpul celor trei ani din urmă.S-a pomenit chiar despre posibilitatea unui „echilibru în diversitate", adică despre coexistenţa democraţiei paşnice cu negarea sa dinamică şi totală: bolşevismul. Cu toate acestea, nimeni nu şi-a dat osteneala să analizeze condiţiile acestui echilibru, pentru că marii oameni de stat ai Occidentului ar fi trebuit să recunoască implicit imposibilitatea materială a unei atari politici atâta timp cât Europa nu putea să opună nimic masivei forţe militare a Rusiei Sovietice.

Ce reprezintă Europa occidentală în calitate de putere militară efectivă? Conferinţe, comunicate, publicitate, o întreagă înscenare de aparenţe ce nu impresionează Rusia Sovietelor, care cunoaşte mai bine ca oricine forţa militară reală de care dispune fiecare din statele blocului occidental. Stalin l-a întrebat odată pe un diplomat care încerca să scoată în relief autoritatea Vaticanului şi rolul jucat de Sfântul Scaun în problemele internaţionale: „A, Vaticanul? Şi de câte divizii dispune? "

Acesta este unicul criteriu al dictatorului roşu. De aici trebuie să se pornească atunci când se pune problema acţiunii politice faţă de Rusia Sovietică: care este numărul de divizii pe care Occidentul poate să le opună voinţei de expansiune a Rusiei Sovietice? Şi prin divizii, nu înţelegem numai un efectiv dotat cu armamentul corespunzător, ci şi voinţa reală de a lupta.

Dominaţia Rusiei Sovietice în Europa este un fapt pe care subtilităţile emfatice ale reprezentanţilor marilor puteri democratice nu pot să-l disimuleze. Această dominaţie a fost pregătită între data semnării pactului Ribbentrop-Molotov şi cea a semnării acordurilor de la Teheran şi Yalta; Stalin a împins lumea la război tocmai în acest scop. La 19 August 1939, el examina situaţia internaţională exclusiv din punctul de vedere al intereselor Rusiei. Îşi închipuiau conducătorii francezi, englezi şi americani că poziţia lui Stalin s-a modificat de atunci şi că acum, în loc să plece de la rezultatele obţinute (dominaţia efectivă în Europa), el acţionează după consideraţii străine viziunii marxiste asupra istoriei? Rusia Sovietelor este obligatoriu militaristă; ea nu este, în fond, decât o revoluţie în mers. Stalin şi colaboratorii săi sunt mult prea realişti ca să nu-şi dea seama că poziţia lor dominantă în Europa nu poate fi menţinută decât prin forţa armată.

Se pot resemna Anglia şi Franţa să accepte această situaţie ca definitivă? Pot ele să-şi bazeze siguranţa viitoare pe o stabilizare a expansiunii ruseşti de-a lungul liniei pe care Rusia a atins-o cu concursul Statelor Unite şi Angliei? Se pare că aceasta este ultima iluzie ce leagănă

spiritul conciliant al Occidentului, un spirit cu atât mai conciliant cu cât forţa sa militară se arată mai deficientă. Considerând totuşi posibilă renunţarea Rusiei Sovietice de a exploata starea de epuizare în care se găseşte Occidentul, această renunţare ar fi ea de dorit? Această întrebare poate să surprindă, poate chiar să provoace indignare. Ea se impune însă dacă vrei să spulberi iluziile periculoase care anesteziază instinctul de conservare al Occidentului.

Politica rusă nu se încurcă cu procedee complicate de inspiraţie democratică. Ea uzează de ele numai în măsura în care acestea pot servi intereselor precise ale URSS-ului. Dovada acestui lucru este participarea Rusiei la ONU, gest interpretat în mod naiv de anglo-americani, ca un prim pas al Rusiei revoluţionare spre stabilirea unei ordini de drept internaţional care ar salva iluziile democratice. În toată Europa orientală ocupată de armatele sovietice, se munceşte intens (ca în timpul primilor ani ai revoluţiei bolşevice din Rusia) la transformarea radicală a structurii sociale şi politice a popoarelor cedate dominaţiei ruse. Apar constituţii noi, de inspiraţie, caracter şi arhitectură sovietice, legi care distrug orice formă de producţie individuală; în acelaşi timp se trece la lichidarea tuturor elementelor care ar putea reprezenta o rezistenţă democratică şi o afirmare a ideii de libertate. Se fac eforturi de a grăbi astfel procesul de transformare a structurii democratice din toate aceste ţări şi integrarea lor în formele de viaţă bolşevică.

S-au intensificat recent, în proporţii îngrozitoare, deportările în Siberia ale unor cetăţeni aparţinând ţărilor cedate URSS-ului prin acordurile de la Teheran, de la Yalta, de la Postdam şi de la Moscova (decembrie 1945). Cu toate acestea, în zadar ai căuta vreo manifestare de revoltă în presa Occidentului, în dezbaterile parlamentelor democratice sau la ONU . Această degradare a popoarelor la condiţia de vite nu mai impresionează pe nimeni. Orice indignare ar fi dovada unei lipse grave de simţ politic, o indiscreţie dăunătoare acţiunii constructive care n-ar putea să se realizeze fără concursul Rusiei Sovietice şi, mai ales, împotriva ei.

Toate slăbiciunile, toate renunţările, toate plecăciunile Occidentului se numesc «abilităţi politice». Problemă de tact! Discreţia este o dovadă de bună creştere şi Occidentul este excesiv de bine crescut când e vorba să se intereseze de ţările numite „satelite".

Această atitudine diplomatică este o formă elegantă de a convinge Moscova să se mulţumească cu ceea ce a obţinut până în prezent. Este o învoială sugerată sub toate formele, dar pe care Rusia Sovietică nu pare dispusă să o accepte, poate pentru că ea nu înţelege să cadă la învoială asupra a ceea ce deja a obţinut, ci doar asupra a ceea ce ar putea încă să mai obţină.

Totuşi, se speră în continuare cu tenacitate, cu disperare, realizarea (cu timpul) a unui acord la care s-ar putea ajunge cu tact şi cu

răbdare, cu multă răbdare. Totuşi ar fi nedrept să atribuim această stare de spirit exclusiv guvernelor sau să o considerăm ca o infirmitate comună a miniştrilor afacerilor externe. Este vorba despre o stare de spirit comună tuturor popoarelor occidentale. Opinia publică franceză, britanică sau americană este obsedată de ideea unei tranzacţii, ca şi cum istoria omenirii ar putea fi obiect de tocmeală.

Evitând orice act de natură să provoace un război şi respectând situaţia creată de acţiunea politico-militară a URSS-ului în estul Europei, Occidentul se leagănă în iluzia de a-şi fi câştigat liniştea.

„Comunismul rus nu poate fi transformat, şi nu-i treaba mea să o încerc", a subliniat Dl. Bevin. E vorba aici de o respingere totală a războiului ideologic care trimite la cei treizeci de ani de luptă între statele catolice şi statele protestante. Un astfel de raţionament politic ar fi foarte înţelept dacă oamenii ar putea evita asemenea războaie. Bévin a crezut că trebuie să adauge: „Nici prin gând nu-mi trece să iniţiez în Europa Orientală o politică de schimbare cu forţa a evenimentelor în curs, chiar dacă eu nu sunt de acord cu acestea".

Dacă înţelegem bine poziţa Angliei, aceasta, cu toate că dezaprobă politica criminală urmată de Rusia Sovietică, se va feri să renunţe la atitudinea sa pasivă. Iată un mod discret de a sugera că ea ar putea accepta ca definitivă o stare de lucruri pe care nu o aprobă, cu condiţia însă ca Rusia Sovietică să accepte, la rândul ei, Europa Orientală drept unică compensaţie, pentru a ajunge la un acord asupra restului Europei.

O asemenea ofertă este de altfel de prisos din moment ce această intenţie de neamestec în Europa Orientală s-a manifestat deja cu ocazia semnării tratatelor de pace impuse României, Ungariei, Bulgariei, în 1946, tratate care consacrau situaţia de vasalitate a acestor state faţă de Rusia Sovietică.

Dacă ulterior o schimbare radicală s-a făcut simţită printr-o rezistenţă fermă în problema germană, trebuie să vedem aici consecinţele fricii încercate de puterile democratice în faţa eventualităţii unei alianţe ruso-germane. Un naţional-bolşevism german nu ar însemna decât o amplificare a forţei militare sovietice. Deşi încearcă să împiedice formarea unei noi coaliţii ruso-germane, sub egida comunismului, anglo-americanii continuă totuşi să viseze un acord, chiar dacă au ajuns la concluzia că un asemenea act este imposibil, pentru că Rusia Sovietică, prin însăşi natura sa, constituie forţa de transformare revoluţionară a planetei . La ce bun să simuleze fără încetare gesturi conciliatoare faţă de URSS? Toată această pantomimă are oare alt efect decât acela de a întări convingerea periculoasă că supremaţia militară aparţine bolşevicilor, în timp ce puterile burgheze sunt atât de epuizate încât singurul gest posibil li se pare un acord cu Moscova?

E absurd să concepi că o forţă revoluţionară conştientă de slăbiciunea adversarului său, poate accepta, de dragul amabilităţilor cu

care e răsfăţată, să piardă avantajele ce i le oferă un moment tactic pe care nu-l va mai întâlni poate niciodată. Timp de treizeci de ani, nu se poate cita decât o singură abatere de la linia trasată de Lenin: pactul încheiat în august 1939 cu Hitler.

După victoria comunismului în Rusia, Lenin a considerat menţinerea instituţiilor capitaliste şi pro-capitaliste ca o situaţie provizorie, triumful revoluţiei bolşevice în Rusia nefiind decât prima etapă a revoluţiei mondiale. Pacea de la Brest-Litowsk nu a fost, în ochii lui Lenin, decât o introducere la «transformarea războiului imperialist în război revoluţionar». Acceptarea condiţiilor de pace pe care i le impusese Germania era subordonată acestui obiectiv: «Condiţiile acestei păci sunt foarte dure, dar noi vom avea ultimul cuvânt. Viitorul este al nostru».

Jacques Sadoul relatează, în cartea sa *Naşterea URSS*, această confesiune care îi fusese făcută de Lenin în noiembrie 1917: „Va veni o zi când Rusia va asigura bunăstarea unui miliard de locuitori liberi, fericiţi, scutiţi pentru totdeauna de război. Cu mult timp înainte de această zi, unele după altele, marile state din Europa, America şi Asia se vor fi unit frăţeşte federaţiei noastre". Preşedintele Roosevelt îşi închipuia că reuşeşte să zdruncine această dogmă leninistă, tot atât de sfântă pentru bolşevism ca versetele din Coran pentru musulmani. Dar Lenin nu trasa conturul vag al unei aspiraţii îndepărtate şi utopice; el formula obiectivul final: acela de a face universală revoluţia bolşevică.

M.A.Eismein întărea în cartea sa *Elemente de drept constituţional francez şi comparat*, această tendinţă imuabilă: „Statul presupune în mod necesar un teritoriu determinat, în limitele căruia el îşi exercită autoritatea, în mod exhaustiv, asupra persoanelor şi lucrurilor". Autorul adăuga într-o notă marginală: „Această concepţie este totuşi respinsă de Constituţia URSS al cărei comentator oficial, profesorul Magherowsky, afirma caracterul internaţional al Uniunii a cărei vocaţie este să înglobeze întregul Univers. Acest caracter al Uniunii Sovietice ar justifica, în ochii săi, intervenţiile guvernului de la Moscova în treburile interne ale altor state, pentru înregimentarea acestora în Republica Universală, a cărei capitală este Moscova".

Dublul aspect al Rusiei Sovietice, una şi multiplă în acelaşi timp, a fost recunoscut de Statele Unite şi Anglia în momentul în care URSS s-a văzut acordându-i-se o triplă reprezentare la ONU. Uniunea Republicilor Sovietice ale Lumii, aceasta este concluzia logică ce se desprinde din actul de fondare a URSS din octombrie 1917. Cine ar putea să afirme că în 1949, conducătorii URSS-ului au mai puţine motive să creadă în triumful mişcării comuniste care se dezvoltă cu o forţă crescândă, pretutindeni în lume? Aceste motive nu existau în 1917, când se puneau bazele statului bolşevic. Ceea ce, acum treizeci şi doi de ani, nu era decât o aspiraţie, o ipoteză temerară, astăzi a devenit o sumbră realitate, căreia nu i se opune decât retorica unei democraţii

temătoare, obosită, chipurile paşnică.

Rusia Sovietică urmăreşte realizarea Uniunii Republicilor Sovietice din Europa şi Asia. Ea nu ascunde aceste obiective. Concesiile care i-au fost făcute la Teheran şi Yalta şi care au fost reconfirmate la Conferinţa de la Moscova în decembrie 1945 (Domnii Byrnes - Bévin - Molotov), nu constituie decât prima etapă a unităţii bolşevice a Europei. Tactica discreţiei, îngâmfarea sub formă de note de protest, cărora nimeni de altfel nu le atribuie nici cea mai mică importanţă, nu pot să împiedice dezvoltarea logică a unei politici revoluţionare de forţă şi de îndrăzneală. Pentru Kremlin, potenţialul militar constituie unicul suport valabil al oricărei politici.

Ceea ce rămâne de neînţeles este perseverenţa cu care democraţiile occidentale persistă în a conserva imaginea convenţională pe care ele şi-au format-o despre Rusia Sovietică.

Propaganda engleză şi americană a depus eforturi neîntrerupte, neobosite, pentru a proiecta imaginea unei Rusii victime a agresiunii naziste, cea a unei democraţii atacate, invadate de hoardele fasciste. Chiar atunci când, la conferinţa de la Teheran, în decembrie 1943, s-au văzut limpede scopurile lui Stalin şi lipsa de valoare a semnăturii URSS-ului, guvernele anglo-saxone, temându-se de o pace separată ruso-germană, au continuat să ascundă realitatea, să întreţină în mod artifical iluzia că Rusia Sovietică evoluează spre conceptul occidental şi democratic al libertăţii pentru toate popoarele, aşa cum îl enunţase Carta Atlanticului.

Rusia, victimă a agresiunii popoarelor vecine? Guvernul sovietic avea fără îndoială tot interesul să difuzeze minciuna neruşinată că Rusia este un stat expus fără încetare invaziilor. Acest lucru îi permitea să ceară toate garanţiile posibile împotriva unor noi agresiuni.

În timpul celor două secole care despart bătălia de la Poltava de Revoluţia din Octombrie 1917, Rusia a cunoscut exact 128 de ani şi patru luni de conflicte şi 71 de ani şi opt luni de pace. Din cele 35 de războaie pe care le-a declanşat în acest timp, 33 au fost războaie de cucerire şi numai două războaie interne împotriva seminţiilor din Caucaz şi Asia, cucerite, dar nu supuse. Rusia nu a suferit, în acelaşi interval de timp, decât două invazii: cea a lui Napoleon, în 1812, şi cea a lui Hitler în 1941. Totuşi, ce compasiune, ce grijă ipocrită şi ce farsă penibilă în preocuparea de a proteja această ţară inocentă contra invaziilor care chipurile o ameninţă. În acelaşi timp, se trece cu vederea faptul că, înaintea invaziei lui Napoleon, forţele ruseşti fuseseră mereu angajate împotriva Franţei. Armatele moscovite, comandate de generalul Suvorov, fuseseră înfrânte în Elveţia de generalul Masséna. Alexandru I fusese unul dintre animatorii coaliţiei împotriva lui Napoleon şi Austerlitz nu era un oraş rusesc. Alianţa încheiată mai târziu cu Napoleon avea, în linii generale, aceeaşi factură ca şi pactul semnat în 1939 de către Stalin

şi Hitler. În 1812, ca şi în 1941, ruptura alianţei a fost provocată de manevrele ascunse ale Rusiei care se pregătea să atace vechiul său aliat de îndată ce acesta s-ar fi găsit într-o situaţie dificilă.

Prinţul Kurachin scria, pe drept cuvânt, împărătesei Maria: „Rusia iese din acest război acoperită de o glorie şi o onoare neaşteptate...; fără să fi pierdut nimic din pământurile sale, ea dobândeşte chiar unele noi".

Rusia Sovietică îşi asigura exact aceleaşi achiziţii teritoriale şi după acordul cu Hitler.

În 1945, 1946,1947 şi 1948 i s-au acordat URSS-ului garanţii de viitor, uitându-se cu totul că ea fusese cea care atacase Polonia în 1939, ocupase Letonia, Lituania şi Estonia, violase frontierele Finlandei şi pornise o agresiune împotriva României în 1940. Toate aceste acte de banditism politic ale Rusiei Sovietice au fost în mod deliberat uitate pentru a se justifica concesiile făcute, concesii care apăreau ca nişte garanţii necesare unei biete ţări expusă invaziilor.

Popoarele care compun URSS-ul nu sunt războinice; cu excepţia anumitor triburi, aceste popoare sunt mai degrabă paşnice; totuşi ideea de Stat poate impune războiul ca singurul mijloc de realizare şi de dezvoltare. Rusia este singura ţară care s-a format prin cuceriri succesive, printr-un efort militar neîntrerupt şi care are ca unic precursor poporul roman din antichitate

Ca regulă generală, statele europene îşi au frontierele lor politice în limita frontierelor lor etnice. Un singur stat înglobează o multitudine de naţionalităţi, adevărat haos etnografic, cu popoare , rase şi limbi, total diferite. Oficial, URSS nu este constituită decât din 16 republici, în realitate însă, în sânul ei trăiesc 120 de popoare care vorbesc tot atâtea limbi diferite. Toată această gigantică arhitectură ar fi sortită dezagregării dacă n-ar fi susţinută de un regim autoritar, o structură de stat centralizată şi o poliţie politică energică.

În 1917, la al Şaptelea Congres al Partidului Bolşevic, Stalin fusese raportorul general al Comitetului Central pentru problema naţională. Lenin stabilise punctul de vedere al partidului asupra acestei probleme: el apăra dreptul la auto-determinare al fiecărei naţiuni, acest drept putând să meargă până la separarea şi constituirea în stat independent. Stalin, în calitate de raportor, a cerut să se recunoască tuturor naţiunilor care aparţineau Rusiei dreptul la libera separare şi cel de a se constitui în state independente. A nega acest drept, afirma Stalin, la 3 Mai 1917, ar echivala cu a susţine o politică de cuceriri şi anexiuni. Aparent, era vorba de o acţiune capabilă să provoace ample şi dramatice consecinţe pentru Rusia. Recunoaşterea dreptului la auto-determinare permitea tuturor naţiunilor subjugate timp de mai mult de trei secole, să-şi recapete dreptul la o viaţă liberă. Importanţa acestei declaraţii a fost confirmată de proclamarea Finlandei, Estoniei, Letoniei şi Lituaniei

ca state independente, de separarea Poloniei şi a Basarabiei, de proclamarea Republicii Ucrainiene. Întreaga întindere a Rusiei a fost străbătută de un fior, ca şi cum naţiunile oprimate, îndepărtând pietrele funerare care le acopereau, ieşeau din morminte.

Dar, cu un instinct politic sigur, Stalin, care a descoperit în acest principiu de auto-determinare o forţă de disociere ameninţătoare pentru unitatea Rusiei, a adus dreptului la auto-determinare această rectificare necesară: bolşevismul respinge cu desăvârşire „autonomia culturală naţională", adică scoate învăţământul de sub controlul parlamentelor naţionale şi îl încredinţează statului. Cultura naţională risca, într-adevăr, să fragmenteze forţele proletare, iar autonomia culturală, să întărească legăturile cu cultura burgheză, într-un moment în care trebuia să se dezvolte cultura internaţională a proletariatului mondial. Patrimoniul ţarist, toate cuceririle realizate prin lupte neîntrerupte, trebuiau să fie salvate în ciuda declaraţiilor care fuseseră făcute.

Fără această constrângere de fier, fără această teribilă oprimare a peste o sută de naţiuni, unitatea vastului imperiu nu putea fi menţinută. Asuprirea moscovită în Ucraina este, în zilele noastre, mult mai nemiloasă decât era în timpul ţarilor. Lupta dintre Kiev şi Moscova nu a încetat nici un singur moment. Este o luptă între două temperamente naţionale, două concepţii de viaţă şi două orientări spirituale diferite. Naţionalismul moscovit este mult mai exclusivist şi intolerant decât panslavismul ţarist de altădată.

În primii ani după revoluţie, atunci când partidul bolşevic era preocupat în special de problemele economice şi încerca să lichideze realităţile sociale care apăruseră ca o consecinţă a NEP-ului, politica bolşevică faţă de numeroasele naţionalităţi din URSS nu se definise cu duritatea preconizată de Stalin în raportul său prezentat la al şaptelea congres bolşevic. Această scurtă perioadă de libertate a înlesnit, printre altele, dezvoltarea literaturii ucrainene, crearea unei puternice literaturi naţionale cu tendinţe total diferite de spiritul literaturii ruse. Şi s-ar fi putut ca reacţia Moscovei să nu fi fost atât de violentă, de necruţătoare şi de extremistă, dacă această libertate relativă acordată culturii n-ar fi scos la suprafaţă atâtea elemente naţionale. Rolul jucat de literatură, în întreaga lume, la trezirea naţionalităţilor în secolul al XIX-lea, nu este decât prea puţin cunoscut.

Bolşevismul este, în zilele noastre, expresia cea mai puternică a naţionalismului rus şi e firesc ca, în politica externă, să se facă uz de temele tradiţionale ale politicii ţariste. Trebuie să ne ferim să credem că o ruptură poate într-adevăr interveni în viaţa istorică a unei naţiuni. În *Legile psihologice ale evoluţiei popoarelor*, Gustave le Bon susţinea că dacă Ludovic al XIII-lea şi Ludovic al XIV-lea ar ieşi din mormânt pentru a aprecia opera realizată de Revoluţia Franceză, ar condamna

bineînţeles toate violenţele, toate crimele, dar nu ar uita să considere toate realizările drept riguros conforme cu tradiţiile şi cu programul monarhiei. Albert Sorel analizează şi scoate în evidenţă această idee a continuităţii cu scopul de a dovedi că guvernele Revoluţiei Franceze nu au făcut decât să pună în aplicare politica regilor Franţei: să asigure frontierele naturale (Rinul) care erau totodată frontierele Galiei.

De ce ar face excepţie Rusia Sovietică?

Este izbitoare fidelitatea cu care Stalin a desăvârşit politica externă a Ţarilor. Iată un exemplu: în tratatul încheiat în 1916 între Puterile Aliate (Franţa, Anglia, Rusia) şi România, exista condiţia să se cedeze Rusiei jumătate din Bucovina (Cernăuţi şi calea ferată spre Lemberg). Era vorba de un teritoriu românesc care n-a aparţinut niciodată Rusiei, dar fusese necesar să se accepte acest sacrificiu pentru a menaja susceptibilitatea rusă (eterna grijă a Occidentului). Prin ultimatumul adresat României, la 21 Iunie 1940, URSS revendică Basarabia dar şi această parte din Bucovina, până la linia fixată prin pretenţiile imperiului rus în 1916, plus câteva adaosuri, pentru a sublinia că Rusia Sovietică înţelegea să continue şi să amplifice opera Rusiei ţariste.

O judecată care ignoră istoria, conduce în mod fatal la cele mai periculoase greşeli. S-a luat în considerare numai Rusia din iunie 1941 atacată de Hitler, fără ca nimeni să-şi amintească că Rusia Sovietică a existat şi înaintea anului 1941 şi cu atât mai puţin de Rusia ţarilor, adică cel mai războinic stat european care a existat vreodată, presupunând că Rusia poate fi considerată ca făcând parte din Europa. Când la 22 Iunie 1941, Winston Churchill declara că Rusia Sovietică era „cea mai recentă victimă a agresiunii teutone", el comitea o gravă eroare, încărcată de consecinţe incalculabile. Mâinile care se mânjiseră cu sângele a milioane de victime deveneau astfel dintr-o dată curate. Rusia înceta să fie statul agresor care fusese până atunci şi devenea o victimă inocentă. Aceasta era o judecată care schimba cursul evenimentelor, în pofida istoriei, fixând, în mod arbitrar, o dată de la care acţiunea unui stat trebuia luată în consideraţie.

Abia astăzi se văd consecinţele acestei amnezii voluntare a lui Churchill. Admiţând teza că Rusia fusese victima agresiunii hitleriste (tot aşa cum fusese a lui Napoleon din 1812), se acorda diplomaţiei sovietice cea mai mare libertate pentru a pretinde garanţii. Prin urmare, nu e nimic extraordinar în aceea că Rusia nu a mai considerat Rinul ca o garanţie suficientă şi că îi este necesar Atlanticul.

Montesquieu atrăgea atenţia că depăşind inconvenientele condiţiei de a fi mic, trebuie să deschizi bine ochii la dezavantajele de a fi mare. Odată admis principiul că Rusia era o victimă permanentă a agresiunilor, nu i se mai putea interzice Kremlinului de a lua în consideraţie dezavantajele situaţiei de a fi mare. Recunoscând URSS-ului dreptul de a cere garanţii de securitate, trebuia să se admită implicit că ea era

singura aptă să decidă care ar fi garanţiile suficiente. Când Winston Churchill a sugerat ca noua frontieră orientală a Poloniei să fie linia Curzon (care era puţin diferită de cea stabilită prin acordul Ribbentrop-Molotov) el era convins că această nouă mutilare a Poloniei ar constitui o garanţie pentru URSS. Stalin a acceptat linia Curzon şi, impunând Poloniei un guvern comunist, a suprimat suveranitatea şi independenţa acestei ţări. Oare Ecaterina a II-a ar fi acţionat altfel?

Rusia Sovietică se simţea vulnerabilă la Marea Neagră şi în Caucaz. Această ameninţare va fi reală atâta timp cât URSS nu va avea poarta de intrare a Dardanelelor. De ce s-ar refuza, prin urmare, acestei eterne victime, dreptul de a-şi consolida securitatea şi în aceste regiuni?

Marea Britanie şi Statele Unite au crezut că îşi asigură liniştea sacrificând estul Europei; ele descoperă acum că nimic nu poate potoli setea Rusiei. Ceea ce este şi mai îngrijorător pentru Statele Unite este că America Latină formează un teren politic vulcanic. Lava revoluţionară încinsă de propaganda Rusiei Sovietice poate să ţâşnească în mai multe locuri. Din 21 de republici sud-americane, numai nouă sunt la adăpost de o revoluţie comunistă.

Occidentul vrea astăzi să evite războiul; nimic mai normal! Această politică reuneşte în mod evident unanimitatea curentelor de opinie. Dar se înţelege tot atât de limpede că este imposibil să se păstreze echilibrul actual de forţe. Acţiunea de imunizare la otravă, lenta deprindere a organismului social de tip «democraţie liberală» cu otrava comunistă nu face decât să slăbească forţele defensive ale Occidentului în faţa impetuozităţii atacurilor Rusiei, nerăbdătoare să-şi atingă obiectivele. Iluziile succesive create de o politică conciliantă agravează incapacitatea militară a Occidentului. Echilibrul european nu poate fi realizat printr-un raport stabil între forţa ofensivă gigantică a ruşilor şi lipsa de virilitate pe care i-o opune Europa, lipsă înlocuită de expediente diplomatice.

Câte divizii, câte escadrile, câte tancuri, poate să opună Occidentul Rusiei, în momentul în care aceasta se va fi hotărât să atingă coastele Atlanticului? Dacă politica de expansiune a Rusiei dispune de toate mijloacele pentru a reuşi, întrebarea logică ce se pune este următoarea: „Cum poate fi intimidată agresivitatea Moscovei?" Aviaţia americană, marina anglo-americană, chiar bomba atomică s-ar dovedi ele suficiente? Ori, iniţiativa d-lui Churchill de a realiza Statele Unite ale Europei (organizaţie ale cărei uşi rămân larg deschise pentru ca Rusia Sovietică să intre când va dori) este ea de preferat? Aceste uşi deschise sunt de altfel un indiciu cu privire la menajamentele rezervate Kremlinului. Moscova are nevoie de asemenea invitaţii curtenitoare, când ea a început deja, pe de altă parte, realizarea Uniunii Republicilor Sovietice ale Europei? De ce Moscova a impus tuturor statelor satelite să-şi modifice structura economică şi socială şi le-a constrâns să adopte constituţii noi,

copiate după cea a URSS-ului?

Rusia Sovietică nu întâlneşte nici un obstacol în calea organizării acestor state. Marile democraţii i-au facilitat Moscovei toate anexiunile prezente şi viitoare.

Guvernele comuniste create de armatele ruse de ocupaţie au păstrat o faţadă democratică. Fiecare a supravegheat alegerea unui parlament. Voinţa naţională a acestor popoare pare să găsească aparent o confirmare formală într-o perfectă reprezentare democratică. Nimic nu poate să împiedice aceste guverne să organizeze într-o bună zi plebiscite pentru ca aceste nefericite naţiuni ale Europei Orientale să-şi exprime voinţa lor de a intra în URSS. Guvernele statelor din estul Europei dispun de toate mijloacele de constrângere pentru a obţine ceea ce vor, respectând totodată formele prevăzute de tehnica consultărilor democratice. În ziua în care plebiscitele efectuate în România, Ungaria, Bulgaria, Cehoslovacia vor decide anexarea acestor ţări la URSS, ce argumente vor putea invoca Statele Unite şi Anglia, pentru a contesta acestor popoare dreptul de a dispune de ele însele?

Eroarea politicii practicate de Occident va apărea atunci în toată amploarea ei tragică. Ce aberaţie l-a putut determina să abandoneze linia de centură a ţărilor din est care îl protejau, ţări capabile de o rezistenţă sălbatică şi care ar fi consimţit orice sacrificiu pentru a-şi salva integritatea naţională? Erorile politice au consecinţe grave. Nimeni, desigur, nu doreşte să vadă sosind ceasul teribil de pe urmă. Dar acum, când toate iluziile s-au risipit unele după altele, acum când sofismele utilizate nu mai înşală pe nimeni, când sumbra realitate a prezenţei trupelor ruseşti chiar în inima Europei ar fi trebuit să impună un examen sever şi curajos al situaţiei, de ce se continuă aceeaşi politică de aşteptare, ca şi cum timpul ar putea înlocui lipsa de hotărâre?

În România, ca în toate statele dominate de Rusia, transformarea armatei şi recrutarea de noi cadre au fost întreprinse cu unica preocupare de a asigura unităţi credincioase politicii ruse. La 1 Ianuarie, Emil Bodnăraş a fost numit ministrul apărării naţionale a României. Acesta este un agent cunoscut al NKVD-ului, de origine ucraineană, care are misiunea de a desăvârşi educarea comunistă a armatei române. O «Direcţie a Educaţiei» a fost creată la Ministerul Apărării Naţionale; ea are sarcina de a face educaţia comunistă a armatei. Această direcţie lansează instrucţiuni, teme şi texte care trebuie să fie dezvoltate şi explicate soldaţilor de către politruci. Programul prevede în fiecare zi o oră specială în timpul căreia ofiţerii sunt obligaţi, în afară de explicarea şi comentarea acestor texte, să întreţină conversaţii cu soldaţii asupra problemelor internaţionale. Evenimentele cele mai importante sunt trecute în revistă şi comentate. Se pun întrebări soldaţilor ale căror răspunsuri sunt analizate şi sunt arătate greşelile de interpretare din punct de vedere comunist.

La 21 Aprilie 1948, discuţiile au fost consacrate «Zilei solidarităţii tineretului mondial cu lupta tineretului spaniol pentru democraţie, independenţă şi pace». Ofiţerii au avut de explicat soldaţilor lor sensul solidarităţii care trebuie să domnească între tineretul din lumea întreagă şi cel din Spania, după care au trebuit să pună trei întrebări, trimise tot de către Direcţia Educaţiei:

1. Cine a dezlănţuit războiul din Spania?
2. Cine a susţinut şi susţine războiul fascist?
3. Care este importanţa solidarităţii tineretului mondial cu tineretul spaniol?

Fiecare întrebare este pusă cu scopul vădit de a dezvolta ostilitatea faţă de Marea Britanie, democraţiile occidentale şi Statele Unite ale Americii. Această oră de educaţie este zilnică. Ceea ce ne lămureşte şi mai pe deplin cu privire la acest mecanism de propagandă sovietică, este faptul că pentru armatele române, ungare şi bulgare a fost stabilită aceeaşi zi de studiere a aceleiaşi teme. Eu nu am avut posibilitatea de a verifica, dar este foarte posibil că se procedează în acelaşi fel şi cu armatele poloneze, cehoslovace, albaneze şi iugoslave. Acest sincronism impresionant presupune un comandament unic. Numeroşi ofiţeri ruşi au fost detaşaţi în calitate de «consilieri tehnici» pe lângă Direcţia Educaţiei Armatei Române şi s-a procedat la fel în Ungaria şi în Bulgaria, ceea ce ne îndreptăţeşte să credem că la fel se petrec lucrurile şi în Polonia, în Cehoslovacia şi în Iugoslavia. Moscova cunoaşte perfect momentul şi tema de îndoctrinare dată tuturor unităţilor armatelor din ţările satelite, ea primeşte rapoarte amănunţite asupra felului cum reacţionează cobaii supuşi pedagogiei sovietice.

Noua uniformă a armatei române este copia exactă a celei a Armatei Roşii. Instrucţiunile recente şi temele militare prescrise de către Marele Stat Major Român (presărate cu sfaturi ruseşti de tot felul) consideră drept duşmani ipotetici pe... americani.

Această tendinţă de a familiariza soldaţii români cu ideea că americanii vor fi duşmanii de mâine (tendinţă comună în toate armatele statelor satelite) ne dă o idee justă despre posibilităţile de înţelegere cu Rusia Sovietică. Anumite manifestaţii care au avut loc în ultimele zile ale lunii iunie 1948, cu ocazia promoţiei primei serii de sublocotenenţi ai Republicii Populare Române, sunt în această privinţă deosebit de interesante. Generalul Verdeş, ţinându-şi discursul, spune printre altele: „Noua promoţie de ofiţeri, ca şi toate cadrele armatei noastre, dispune în prezent de mari posibilităţi în vederea unei bune pregătiri politice". Răspunsul şefului acestei prime promoţii de ofiţeri comunişti , sublocotentul Lepădatu, nu a întârziat să ilustreze această bună pregătire politică.Răspunsul său se termina cu aceste cuvinte:„Ne angajăm până la sacrificiul suprem să ne apărăm împotriva tuturor tentativelor de imperialism".

Statul Major al armatei sovietice este preocupat să asigure unitatea perfectă a forţelor armate ale ţărilor satelite şi a armatei ruse. Nimeni nu ar putea să vadă în acest lucru o manifestare a dorinţei de consolidare a păcii. Faţă de preparativele ce se desfăşoară în Europa Orientală şi care nu permit nici o iluzie cu privire la pericolul ce ameninţă Occidentul, se continuă politica vechilor concesii, în special aceea de a crede că, datorită bunăvoinţei , se va găsi în cele din urmă un mijloc de a evita războiul...

Ce capital reprezintă deci această Europă Orientală, abandonată Rusiei Sovietice cu o inconştienţă atât de greu de înţeles? Care sunt posibilităţile economice ale ţărilor satelite şi care este potenţialul lor militar? Nimeni nu poate împinge naivitatea până la a-şi imagina că Statele Majore ale Occidentului nu au evaluat aportul statelor satelite la creşterea potenţialului de război al Rusiei. Dincolo de spaima şi neliniştea lor, se cultivă însă pe ascuns speranţa că în toate aceste ţări torturate, batjocorite, jefuite, freamătă, sub o aparentă supunere, ura care va exploda mâine. Rusia nu se poate bizui decât pe un procentaj foarte redus de fidelitate: în jur de 7 % din populaţia Poloniei, 14 % din cea a Cehoslovaciei, 9 % din cea a Ungariei, 13 % din cea a Bulgariei şi numai 3 % din cea a României. Nu considerăm Iugoslavia, unde conflictul declanşat de Jdanov, prin intermediul Kominformului, a schimbat datele problemei, nici Republicile Baltice, a căror populaţie a fost parţial exterminată prin asasinate şi deportări. Acest procentaj nu reprezintă pentru Rusia Sovietică o garanţie absolută.

Tehnica guvernului bolşevic este complet diferită de cea a guvernelor democratice; această tehnică se rezumă la un dispreţ total faţă de popoare. Pentru a impune respectarea dogmelor sale, guvernul bolşevic dispune de mijloace eficiente: deportarea în Siberia, execuţia, tortura. Democraţia îşi bazează legimitatea pe majorităţi, pe adeziunile numerice: bolşevismul se sprijină pe minorităţi fanatice, văduvite de tot ceea ce înseamnă sensibilitate umană, această capacitate afectivă care inspiră omului indulgenţa, mila, iertarea. În sufletul unui comunist fanatic nu se mai găseşte nimic din ceea ce ar putea aminti morala creştină.

Guvernul comunist poate să declanşeze în orice moment teroarea, în cadrul căreia fiecare se simte înconjurat de duşmani invizibili care îl pândesc, care îi spionează mişcările. În Rusia sovietelor, fiecare trăieşte obsedat de groază, toţi suferă de mania persecuţiei, situaţie pe care Occidentul nu o poate înţelege.

Dacă s-ar cunoaşte în Europa cifra reală a membrilor Partidului Comunist Rus, am fi surprinşi să constatăm că nici măcar 2 % din locuitorii Rusiei Sovietice nu aparţin acestei caste care formează clerul ateist al religiei bolşevice. Este vorba de o minoritate infimă care se bucură de toate privilegiile unei clase conducătoare.

Sistemul teroarei are o tradiţie atât de veche, el a fost experimentat timp de atâtea secole în Rusia, că nu e de mirare să-l vezi, în zilele noastre, ajuns la o perfecţiune tehnică şi la un rafinament de o asemenea amploare, încât o minoritate poate să impună acestui vast imperiu, acestui continent care este URSS, o disciplină absolută.

După statisticile sovietice din 1939, 35 % din populaţia Rusiei este constituită din muncitori şi salariaţi, adică aproximativ 59 de milioane din 170.467.186 de locuitori. Aceşti muncitori care cunosc toate privaţiunile şi sunt supuşi unei severe discipline a muncii, nu îndrăznesc să ridice glasul. Greva este un privilegiu de care se bucură muncitorul în democraţiile burgheze; în Rusia sovietelor ea este o crimă împotriva Statului.

În timpul vizitei pe care Wendel Wilkie a făcut-o în Rusia Sovietică în 1943, cu scopul de a face o anchetă asupra stării de spirit a populaţiei (după sistemul Gallup, uitând fireşte că nici un străin nu e autorizat să intre în contact cu cetăţenii sovietici, fără supravegherea unui agent NKVD), el a pus unui muncitor următoarea întrebare: «Ce vi se poate întâmpla dacă aţi munci într-un fel nesatisfăcător?»

Schiţând un surâs trist, interlocutorul său a răspuns: «Voi fi lichidat!».

Acest muncitor rus rezuma, pentru modul de a înţelege pe dos al Occidentului, înspăimântătoarea disciplină a muncii la care sunt supuşi locuitorii paradisului sovietic. Amintesc toate aceste aspecte ale tehnicii perfecţionate a teroarei bolşevice pentru a sublinia puţina importanţă pe care Rusia o acordă proporţiei infime de fideli de care dispune în ţările satelite.

În eventualitatea unui război între Occidentul democrat şi Estul bolşevic, totalitar, ar mai fi încă posibilă insurecţia acestor naţionalităţi oprimate? Putem să afirmăm că politica ezitantă anglo-americană a contribuit mult la diminuarea posibilităţilor de insurecţie în aceste regiuni.

Grupuri izolate de răzvrătiţi, disperaţi care preferă riscurile luptei de guerillă unei pasivităţi umilitoare, mişună de la Kiev până la frontierele popoarelor germanice. În Ucraina, armate întregi, chiar cele care se opuseseră invadatorilor germani, au continuat lupta contra trupelor sovietice; în 1946 ele puseseră stăpânire pe defileurile Carpaţilor, între Galiţia şi pusta maghiară. Unităţile Armatei Roşii au fost obligate să angajeze cu acestea o luptă fără milă. Spre sfârşitul anului 1947, rămăşiţele acestor formaţiuni au trebuit să-şi croiască drum spre zona americană din Germania. Tot patetismul acestei lupte nu a trezit nici cel mai mic ecou în Occident. În Polonia, ţara trădată mereu de Occident, spiritul insurecţional a rămas cu siguranţă intact, dar elementele de iniţiativă, de organizare şi de înrolare ale unei revolte generale au fost urmărite fără încetare şi exterminate...

În 1946, Rusia Sovietică era puternic ameninţată în Ucraina ca

şi în Polonia. Cu toate acestea, în 1948 NKVD-ul a redevenit stăpân pe situaţie. În Ungaria, alegerile din 1946 au dat o majoritate neaşteptată a micilor proprietari, chiaburi după terminologia bolşevică. Cum au putut anglo-americanii să-şi imagineze că Stalin poate tolera o Ungarie condusă de chiaburi, când lui îi trebuiseră zece ani pentru exterminarea acestora la el acasă şi pentru consolidarea, pe cadavrele lor, a regimului bolşevic?

În 1946, Ungaria păstra încă intactă structura armatei sale naţionale; Partidul Comunist Ungar, în ciuda sprijinului care îi fusese acordat de trupele ruseşti de ocupaţie, nu reuşise să pună stăpânire pe posturile de comandă. Astăzi, cadrele unei posibile rezistenţe au fost dislocate, iar comuniştii maghiari practică regimul teroarei, fără nici o reţinere.

În România, distrugerea oricărei rezistenţe a fost şi mai radicală: numai 4 % din ofiţerii şi subofiţerii care constituiau cadrele din armată în mai, 1945 au fost menţinuţi la posturile lor. Cei care au fost concediaţi (96 %) au acceptat mizeria, o situaţie de *paria*. Aceşti vechi ofiţeri nu au o viaţă uşoară. Ei sunt supuşi unei supravegheri neîntrerupte din partea poliţiei comuniste şi cel mai inofensiv contact între vechii camarazi de arme este suspectat. Şi se ştie că în regimul «democraţiei progresiste» o simplă bănuială ajunge pentru a atrage după sine arestări, deportări sau execuţii discrete.

În iunie 1948, URSS-ul a cerut aşa-zisului guvern român să-i predea 25 de mii de ostateci ca garanţie a executării de către România a pactului militar încheiat între cele două ţări. O parte din comuniştii români (cei care nu fuseseră la Moscova) au ezitat să aprobe această cerere. Printre ei era L. Pătrăşcanu, fost secretar general al PCR. Acuzat de crima de a fi abandonat politica luptei de clasă şi de a fi pactizat cu clasele exploatatoare, Pătrăşcanu a dispărut fără urmă. A fost executat, sau numai deportat în Siberia ? Sancţiunea era necesară pentru a readuce la realitate comuniştii nehotărâţi, care se conduceau încă după criteriile afective ale eticii burgheze, în loc să se identifice cu criteriile obiective ale dialecticii marxiste.

La începutul lui Iulie 1948 au fost expediaţi în URSS opt mii din cei douăzecişicinci de mii de deportaţi ceruţi de guvernul sovietic. Este extrem de greu să cunoşti numele acestor deportaţi, predaţi cu titlul de „garanţi pentru executarea pactului militar". Poliţia comunistă i-a ales din cei o sută de mii deja izolaţi de lumea din afară. După procedura comunistă, din momentul în care a fost întemniţată, o persoană umană încetează de a mai exista pentru familie, pentru prieteni.

Lichidarea opoziţiei, începută cu Iuliu Maniu, se continuă fără încetare şi în asemenea proporţii încât nici o organizare insurecţională să nu mai fie posibilă în cazul în care un nou război ar izbucni. Dintre toate ţările ocupate de Rusia, România este cea în care proporţia comuniştilor este cea mai mică şi unde duşmănia împotriva Rusiei este

cea mai puternică. Dar acest climat de ostilitate nu poate lua forma activă a unei revolte cu caracter militar, deoarece toţi cei care ar fi putut organiza o astfel de mişcare au fost suprimaţi în mod metodic.

Aceeaşi acţiune a fost înfăptuită în Bulgaria, aproape în acelaşi fel.

Ideea organizării unei insurecţii generale în tot estul european, aceea de a înarma o rezistenţă interioară, de a crea această armată invizibilă, capabilă să sape prăpastia în care să se prăbuşească artificiala construcţie sovietică, ar fi fost uşor de realizat în 1946, atunci când elementele necesare unei mobilizări insurecţionale erau aproape intacte. Acest lucru ar fi fost cu atât mai uşor cu cât tradiţia răscoalei spontane, amintirea unităţilor de luptă clandestină, a „haiducilor", erau încă vii. Dar, în 1946, Occidentul încă mai nutrea iluzia că Rusia Sovietică se va mulţumi cu Europa Orientală iar el ar putea rămâne liniştit.

Atitudinea marilor puteri democratice n-a fost loială; nu numai pentru că ele au părăsit aceste nefericite ţări, dar şi pentru că le-au complicat existenţa, trezindu-le din nou speranţa, încurajând rezistenţa; apoi, când guvernele impuse de Moscova şi-au dat arama pe faţă, s-au mărginit să trimită note de protest menite să salveze aparenţele. Nu s-ar putea concepe politică mai nefastă decât această oscilaţie continuă între încurajarea la rezistenţă în faţa Moscovei şi abandonarea totală a elementelor curajoase din rezistenţa naţională.

Deşi pare de necrezut, opera reprezentanţilor Marii Britanii şi Statelor Unite în toate ţările din estul Europei a fost aceea a unor agenţi provocatori. Animaţi de intenţia cea mai lăudabilă de a apăra popoarele nenorocite care nu făceau altceva decât să ispăşească erorile politicii lui Roosevelt şi Winston Churchill, încurajarea elementelor opoziţiei naţionale nu a avut alt rezultat decât acela de a justifica represiunea Rusiei. Hăitaşii au totdeauna rolul de a stârni vânatul şi de a-l împinge în bătaia puştii vânătorului. Puritatea convingerilor care au generat aceste încurajări (dacă ele au existat într-adevăr şi dacă ele nu au fost un simplu joc politic, o provocare în vederea altor interese) poate ea consola aceste popoare câtă vreme rezultatele obţinute apar ca adevărate dezastre naţionale ?

Posibilităţi de a organiza o rezistenţă armată există încă şi astăzi. Imensa tragedie a acestor popoare pune în mişcare întreaga lor capacitate de a spera, stimulează în cel mai înalt grad instinctul lor de conservare. Momentele dramatice ale unei crize profunde, ale unei crize istorice, impresionează forţele vitale ale unei naţiuni şi, în cele din urmă, din masa anonimă apar elemente noi, capabile să înceapă lupta de eliberare naţională. Dar fiecare zi care trece diminuează aceste posibilităţi insurecţionale, nu numai prin exterminarea metodică a cadrelor capabile de o acţiune naţională de eliberare, dar şi prin îndoiala care se strecoară astfel în suflete cu privire la eficacitatea oricărei mişcări. Pe măsură ce

se răresc elementele capabile să declanşeze şi să conducă revolta populară, pe măsură ce aceste popoare încearcă sentimentul tot mai accentuat de a fi trădate şi abandonate. Rusia Sovietică îşi măreşte posibilităţile de a folosi în linişte resursele umane şi economice ale acestor ţări în vederea războiului pentru care se pregăteşte, sub privirile buimace ale Occidentului.

Cine ar îndrăzni să afirme că sentimentul de a fi fost părăsit de Occident, sentiment care pune stăpânire tot mai puternic pe popoarele Europei Orientale, nu e justificat prin însăşi politica de laşitate conciliatoare a acestui Occident ?

Pentru a înţelege procesul psihologic traversat de aceste popoare, e necesar să cunoaştem metodele şi fazele sovietizării, mijloacele de care se folosesc bolşevicii ca să învingă rezistenţa morală a unei ţări, într-un cuvânt tot ce înseamnă o ocupaţie rusească. Occidentul ignoră toate aceste lucruri; şi ceea ce este şi mai dureros, aceasta nici nu-l interesează. El continuă să se legene cu iluzia că astfel de nenorociri sunt rezervate exclusiv estului Europei.

Drama popoarelor vândute URSS-ului trebuie să fie neapărat cunoscută. Trebuie ca Occidentul să ştie la ce să se aştepte. Europa Occidentală respinge ca absurdă ipoteza revărsării torentului rusesc până la coastele Atlanticului, ea consideră că această criză istorică pe care noi o trăim va putea fi rezolvată prin mijloace diplomatice. Această viziune statică a situaţiei se datorează probabil îmbătrânirii şi slăbirii forţelor Occidentului.

„Când oboseala slăbeşte rezistenţa cuiva, acesta cade până la urmă în braţele celui mai puternic", observa undeva Jacob Burckhardt. În momentul în care constantele istorice se năruiesc unele după altele, pierzându-şi direcţia tradiţională, criteriile diplomatice, metodele paşnice par la fel de absurde ca şi cataplasmele puse pe o gangrenă.

Superioritatea Rusiei Sovietice nu stă în criza pe care a provocat-o şi care încaieră forţele negative şi pozitive ale istoriei, nici într-o predominare militară absolută, ci numai în supremaţia ei politică. Stalin îşi dă seama că „războiul reprezintă o criză a popoarelor şi un moment necesar dezvoltării superioare, că el devine o necesitate pentru perioadele de transformare accelerată a istoriei, şi că nu poate fi evitat."

Reproducem această formulă a lui Jacob Burckhardt care, în ale sale *Consideraţii asupra istoriei universale*, face să coincidă opinia sa asupra războiului cu gândirea istorică a marxiştilor, deşi el nu e marxist.

Pentru acest motiv Rusia Sovietică pregăteşte metodic viitorul război, în timp ce Occidentul se străduieşte să evite şocul prin procedee diplomatice, atribuind timpului capacitatea de a restabili echilibrul distrus, tot aşa cum rănile se cicatrizează prin refacerea celulelor.

Orice pace este concluzia logică a unui război şi, dacă în ciuda eforturilor diplomatice, în ciuda tuturor concesiilor făcute, pacea nu va

fi realizată, aceasta înseamnă că războiul nu a avut nici o concluzie şi că a lăsat intacte toate datele problemei. Problema nefiind rezolvată, forţele obscure ale istoriei împing spre un al treilea conflict mondial.

Apărarea Occidentului este o necesitate. Organizarea acestei apărări în faţa ameninţării ruseşti cere în primul rând convingerea că, atunci când este vorba de ameninţare, hotărârea curajoasă de a o înfrunta poate salva Occidentul mai sigur decât o retorică în care se simte frica de a face faţă pericolului. Dacă s-ar stabili un inventar corect, detaliat, cu tot ce Rusia Sovietică a putut anexa la potenţialul său de război, evaluarea forţei de şoc a bolşevismului s-ar putea face ulterior cu mai multă precizie. În acelaşi timp, cunoaşterea celor petrecute în Europa Orientală poate imuniza contra unei propagande care are drept scop să anuleze reflexele instinctului de conservare al Occidentului.

Nu evoc drama poporului român ca să trezesc un sentiment de compasiune ce nu ar rezolva nimic de altfel, ci pentru a înlesni o cunoaştere exactă a pericolului rusesc pe care himerele pacifismului vor să-l ascundă.

Occidentul reprezintă civilizaţia europeană, întâietatea rasei albe, etica libertăţii, progresul ştiinţific capabil să asigure tuturor raselor umane, prin realizările sale neîntrerupte, o viaţă mai bună şi, cine ştie, poate chiar o dezvoltare istorică mai puţin sângeroasă. Patrimoniul spiritual al Europei şi nobilele sale tradiţii sunt grav ameninţate de această negare a Europei, negare pe care o reprezintă Rusia. Se dă alarma şi se iau măsuri de apărare împotriva comunismului, fără a se acorda Rusiei atenţia datorată. Rusia se serveşte, în vederea cuceririi lumii, de acest instrument de destrămare a statelor, de slăbire a forţelor lor de apărare, instrument pe care bolşevismul îl pune la dispoziţia imperialismului său.

Nici un slavofil nu poate să nege mesianismul sovietic, tot aşa cum nici un bolşevic nu poate să respingă mesianismul slavofililor. Acestea nu sunt decât două etape în evoluţia imperialismului moscovit. Slavofilii au respins formele de cultură intelectuală ale Occidentului ca şi bolşevicii de mai târziu, care au adaptat dialectica marxistă spiritului rusesc. Petru cel Mare a acţionat exact la fel când a apelat la ştiinţa inginerilor şi arhitecţilor Occidentului. Dacă citeşti cartea lui Danilowsky: *Rusia şi Europa* (evanghelie şi manual al slavofililor din ultimul sfert al secolului al XIX-lea) nu găseşti în ea nici un rând, nici o afirmaţie care să nu existe şi în polemica bolşevică împotriva Occidentului; doar terminologia e alta. Danilowsky descrie «tipurile de civilizaţie» care caracterizează dezvoltarea diferitelor popoare, susţinând că nici o înţelegere nu este posibilă între aceste « tipuri de civilizaţie » şi Rusia. El trage de aici concluzia că Rusia, care reprezintă un tip aparte de civilizaţie, nu trebuie niciodată să se abată de la linia sa proprie de dezvoltare istorică. Autorul formulează astfel opoziţia de neclintit între Rusia şi restul continentului. „Dacă Rusia reprezintă pentru Europa un

corp străin şi periculos, nu e mai puţin adevărat că, la rândul ei, Europa este pentru Rusia tot un corp străin şi în descompunere, care trebuie să fie distrus". Rusia anti-individualistă, cu viaţa ei proprie, primitivă, care n-a fost atinsă de civilizaţia occidentală, se ridică în faţa şi împotriva societăţii europene individualiste şi raţionaliste care se consideră moştenitoarea civilizaţiei antice.

Toţi gânditorii, toţi marii scriitori panslavişti manifestă faţă de Occident aceeaşi atitudine ca Danilowsky. Generalul Fadeev, altă eminentă personalitate a spiritualităţii panslaviste, constată şi el existenţa unui antagonism latent între Europa şi Rusia. După Fadeev, originile acestui antagonism trebuiau căutate în formarea istorică a poporului rus, a cărui organizare socială şi viziune despre lume sunt cu totul altele decât cele ale naţiunilor occidentale şi ale cărui interese sunt de neînţeles pentru europeni. Prin urmare, slavofilii, ca şi bolşevicii, erau roşi de aceeaşi duşmănie împotriva Occidentului şi a civilizaţiei occidentale. Originile mesianismului revoluţionar rus trebuie căutate în această concepţie despre decadenţa fizică şi spirituală a Europei Occidentale şi nicidecum în marxism. Bulgakov, acest filozof al ortodoxiei ruse, sublinia, în 1928, filiaţia spirituală a mesianismului proletariatului preconizat de bolşevism şi mesianismul Rusiei, glorificat de slavofili. Aceleaşi ideei sub forme diferite...

De ce bolşevismul ar respinge afirmaţiile din *Filozofia Istoriei* a lui Kirevski: „Europa şi-a spus ultimul cuvânt în secolul al XIX-lea şi a închis ciclul dezvoltării sale în secolul al XX-lea; Rusiei şi popoarelor slave le revine misiunea de a da un nou avânt civilizaţiei, astfel încât să-i dea un sens şi un conţinut nou, clişeele greco-romane fiind epuizate şi, prin urmare, incapabile să asigure pe mai departe progresul istoriei. Dimpotrivă, Rusia, chiar în numele devierii sale istorice şi datorită faptului că nu aparţine decât geografic Europei (deşi ea s-a dezvoltat la marginea civilizaţiei europene), reprezintă un geniu creator, de o profundă originalitate, care poate să se lipsească de moştenirea antichităţii şi de toate tradiţiile europene".

Kirevski se ridică împotriva acestor tradiţii pentru că Occidentul nu reprezintă decât forme de anchiloză care distrug orice stimulent de reînnoire şi răspândesc un scepticism ce usucă şi pârjoleşte orice formă de vegetaţie nouă. *Filozofia Istoriei* a lui Kirevski acuză influenţa lui Fichte, a lui Schelling şi mai ales a lui Hegel. Este vorba aici, nu numai de o revoltă împotriva formelor de gândire ale Occidentului, dar şi împotriva conţinutului spiritual vehiculat de aceste forme.

Nici Polevov nu gândeşte altfel. În cartea sa *Istoria Poporului Rus*, el afirmă că „destinele Rusiei au fost complet diferite de cele ale Occidentului şi că acestea vor trebui să-şi păstreze particularitatea lor în viitor".

Ceadaev este singurul gânditor rus care nutreşte admiraţie pentru

Occident. El constată cu amărăciune: „Silogismul Occidentului ne este necunoscut". Ceadaev este însă un izolat atunci când critică poporul rus, care este lipsit, după părerea sa, de o istorie şi de o civilizaţie adevărate. El scria: „Noi suntem indiferenţi la bine, la rău, la adevăr, la minciună". El observa că orizontul ruşilor era atât de îngust încât excludea „memoria trecutului şi înţelegerea viitorului". Pentru depăşirea acestui complex istoric de inferioritate, Ceadaev considera că era necesar ca ţara sa să participe la progresul civilizaţiei şi să adopte civilizaţia europeană.

Criticile lui Ceadaev au avut un dublu rezultat: autorul, considerat nebun, a fost închis pentru că teoriile sale lezau profund sentimentul naţional rus; sub aspectul evoluţiei gândirii ruse, opera sa a servit slavofililor să demonstreze că diferenţele care separau Rusia de Europa Occidentală, departe de a fi un rău, erau mai curând un bine. Bolşevismul constituie aspectul cel mai recent al negării Occidentului.

Apărarea Occidentului pare să îmbrace forma unei acţiuni anticomuniste, când, în realitate, comunismul nu este decât un mijloc de care se serveşte Moscova pentru a uşura cucerirea lumii de către imperialismul rus. Nimic nu putea să convină mai bine Rusiei Sovietice decât această reducere a crizei care traversează universul la simpla controversă dintre comunismul totalitar şi democraţia individualistă; aceasta îi permite camuflarea imperialismului rus.

Între comunismul idealist al lui Enfantin şi cel al lui Stalin, Molotov, Idanov, Beria, Vîşinski, distanţa este tot atât de mare ca cea care desparte climatul de profundă omenie care domnea în casa lui Enfantin de la Ménilmontant, unde îşi găseau refugiu toţi utopiştii, şi închisorile NKVD-ului de astăzi.

Rusia urmăreşte dominarea lumii. Nici o îndoială nu e permisă în legătură cu aceasta. Facultatea de a conduce istoria nu e deloc o calitate perpetuă, afirma Ernest Lavisse. Nu este totuşi mai puţin adevărat că ea se poate prelungi atâta timp cât încă este menţinută energia capabilă să susţină dreptul de a conduce destinele unei civilizaţii. Occidentul nu poate salva întâietatea Europei decât ajutând la eliberarea energiilor de care dispun popoarele de frontieră, care au stăvilit dintodeauna agitaţia stepelor sarmatice. Linia de conduită a diplomaţiei engleze, americane şi franceze pare să fi fost dominată de convingerea, periculos de răspândită, că Europa se opreşte la Rin, cel mult la Elba şi la Triest. Ceea ce este şi mai grav, ceea ce justifică toate temerile, este credinţa că această Europă Occidentală, obosită şi sceptică, ar fi totuşi suficient de puternică pentru a constitui contra-greutatea indispensabilă restabilirii echilibrului european.

Blocul occidental (Anglia, Franţa, Belgia, Olanda şi Luxemburg) se opune blocului oriental (Rusia Sovietică, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Bulgaria şi Albania), în timp ce, în mijlocul Europei, o masă germanică de 80.000.000 de locuitori, reprezintă o necunoscută

dramatică în balanţa destinelor europene. Această Europă, redusă la Blocul Occidental, mai poate ea să salveze întâietatea politică şi spirituală a continentului ?

După căderea Constantinopolului, călugărul Filoftei definea cu aceste cuvinte destinul istoric al Rusiei: „ Două Rome au căzut, cea de a treia Romă va fi Moscova şi nu va mai exista a patra... ". Această idee obsedează gândirea rusă, ca o chemare mistică spre un destin imperial.

Visarion Belinsky, marele critic rus, liber-cugetător şi ateu, afirma, acum un secol: „Îi invidiez pe nepoţii şi strănepoţii noştri care vor vedea peste o sută de ani Rusia în fruntea civilizaţiei, impunându-şi lumii legile în domeniul artei şi al ştiinţei şi fiind obiect de veneraţie pentru întreaga umanitate progresistă."

Belinsky, precursorul bolşevismului, era adânc convins că „venirea socialismului aduce fericirea" şi că, pentru a ajunge la această transformare a lumii într-un paradis terestru, trebuie „să curgă valuri de sânge, să cadă mii de capete, pentru a asigura fericirea cel puţin a unei părţi din omenire". În 1847, Belinsky prevedea deja aspectul ucigător al revoluţiei bolşevice iar în 1918, Lenin vedea Moscova ca pe capitala unei federaţii de republici comuniste din întreaga lume. „Două Rome au căzut, cea de a treia Romă va fi Moscova şi nu va mai exista a patra... " Aceasta este viziunea revoluţionarilor ruşi, despre mesianismul Rusiei eterne.

II

DOSARUL UNEI ŢĂRI SATELIT

München şi consecinţele abdicării Marii Britanii şi Franţei

„Dezmembrarea Cehoslovaciei, sub presiunea anglo-franceză, dovedeşte retragerea totală a democraţiilor europene în faţa ameninţării Germaniei fasciste, hotărâtă să folosească violenţa". Astfel definea Winston Churchill acordul de la München, într-o declaraţie făcută agenţiei Reuter la puţin timp după întâlnirea cvadripartită din capitala bavareză. La 5 Octombrie 1938, luând cuvântul în Camera Comunelor, Churchill adăuga: „Trebuie să ne aşteptăm ca, într-un viitor apropiat, toate ţările Europei Centrale şi Orientale să ajungă la un acord cu puterea fascistă triumfătoare. În Europa Centrală, o serie de alianţe, pe care Franţa se sprijinea pentru a-şi asigura securitatea, sunt deja distruse".

În faţa Congresului Partidului Radical-Socialist care a avut loc la Marsilia, la 27 Octombrie 1938, Edouard Daladier, şeful guvernului francez, justifica acordul de la München ca fiind un « act de raţiune ». El afirma în acelaşi timp că o colaborare strânsă cu Germania şi îmbunătăţirea relaţiilor franco-italiene erau absolut necesare, în viitor, pentru edificarea unei lumi mai bune.

Mica Antantă agoniza de mult timp; acordul de la München a lichidat o umbră. România nu mai avea altceva de făcut decât să aleagă între Rusia Sovietică şi Germania, adică între cele două forţe care îşi disputau dominaţia asupra Europei Centrale, Europei Orientale şi Balcanilor. Acordul de la München impunea o adaptare a politicii externe a României la noua situaţie. Presupusul aliat, Iugoslavia, îşi schimbase orientarea politică din primăvara lui 1937. Şeful guvernului iugoslav, domnul Stoiadinovici era partizanul hotărât al unei reconcilieri cu Berlinul şi Roma.

La o lună după acordul de la München, regele Carol al II-lea făcea o călătorie la Londra. Intenţia sa era să sondeze atitudinea guvernului britanic şi să afle dacă ţara sa putea să se bizuie pe ajutorul Angliei pentru a face faţă expansiunii germane spre Balcani. Carol al II-lea a întâlnit însă o rezervă totală din partea guvernului englez, acesta fiind convins că acordul de la München satisfăcea aspiraţiile germane. Numai Winston Churchill nu împărtăşea acest punct de vedere optimist.

Carol a încercat să obţină cel puţin o colaborare economică cu Anglia, eventual noi credite necesare reînarmării României precum şi o mai promptă livrare a comenzilor. Toate aceste încercări s-au lovit de o neclintită rezervă din partea britanicilor.

Acordul de la München revigorase optimismul Angliei. Colaborarea economică, aşa cum o concepea Carol al II-lea, era o invitaţie adresată Angliei de a se opune Acordului germano-român, indispensabil economiei Reich-ului. Guvernul britanic a refuzat politicos cele două propuneri.

Nici la Paris, regele nu va întâlni vreo încurajare a politicii sale anti-germane. Dacă, la vremea aceea, el s-ar fi situat pe o poziţie exclusiv românească, evoluţia politică a României ar fi fost cu totul diferită: acceptarea semnării unui acord economic cu Germania, înaintea ocupării Cehoslovaciei, ar fi asigurat României o neutralitate care i-ar fi permis să depăşească fără nici o dificultate criza din 1940. Dar Carol al II-lea aprecia politica externă a României în funcţie de situaţia internă şi de îngrijorarea sa în privinţa Gărzii de Fier. La întoarcere, el s-a oprit la Bertchtesgaden, unde Hitler l-a primit cu multă amabilitate. În ochii acestuia, Carol era mai mult decât regele României: era un Hohenzollern. Hitler a făcut elogiul politicii autoritare a suveranului şi a curajului de care dăduse dovadă desfiinţând partidele, dar s-a mirat de tratamentul sever şi nedrept aplicat Gărzii de Fier. Carol a întrerupt scurt acuzaţiile Führerului: „Eu nu pot permite nimănui să se amestece în treburile interne ale României". Intimidat de tonul lui Carol, Hiter s-a grăbit să se scuze. Nimic nu a lăsat să se întrevadă furtuna pe care o va dezlănţui imprudenţa vinovată a regelui. După întrevederea cu Hitler, fiind încă în Germania, acesta a ordonat, la 30 Noiembrie 1938, asasinarea lui Codreanu şi a douăzeci de conducători ai Gărzii de Fier încarceraţi la Jilava. A fost un asasinat josnic, care amintea pe de-a-întregul metodele lui Abdul Hamid.

Ordonând asasinarea şefilor Gărzii de Fier imediat după întrevederea sa cu Hitler, pe când se mai găsea încă în Germania, Carol al II-lea a creat în mod deliberat o situaţie echivocă, lăsând impresia unei înţelegeri, prestabilite cu Führerul. Această interpretare a fost răspândită de către agenţii mareşalului Curţii, Urdăreanu, cu o asemenea insistenţă, încât Legaţia Germaniei n-a întârziat să miroasă josnicia şi să-l înştiinţeze pe Hitler. Poziţia Führerului era cu atât mai delicată, cu cât, în octombrie 1937, Codreanu, şeful Gărzii de Fier, conştient de pericolul bolşevismului, declarase că, dacă va veni la putere, va adera imediat la axa Berlin-Roma. Se înţelege mânia lui Hitler faţă de Carol al II-lea, ale cărui procedee insinuau că erau complici în asasinarea singurului om politic care ar fi susţinut în România alianţa cu Germania în faţa bolşevismului. Se poate imagina furia lui Hitler: puţin a lipsit ca Germania să trimită o armată pentru a pedepsi România. Nu era vorba

de o simplă cacialma a diplomaţiei naţional-socialiste. Guvernele francez şi britanic au găsit de cuviinţă să prevină România de această posibilitate, şi au sfătuit-o să găsească un mijloc de a evita acest pericol, căci nici unul dintre ele nu era capabil de a-i veni în ajutor. Dacă Germania nu a atacat România, n-a fost decât pentru că, fiind prevăzută ocuparea Cehoslovaciei pentru martie 1939, Înaltul comandament german l-a convins pe Hitler să nu-şi modifice programul.

Speriat de izolarea României în faţa armatelor hitleriste, regele Carol şi-a pierdut capul şi, sub imperiul panicii, a ordonat reluarea negocierilor comerciale cu Germania. Berlinul a înregistrat această agitaţie a regelui şi dosarul Carol a fost clasat. Atmosfera s-a destins, mânia lui Hitler s-a potolit. Totuşi, odată trecută furtuna, negocierile, care fuseseră reluate sub imperiul fricii, începură să tărăgăneze. La 20 Martie 1939, când trupele germane au pătruns în Praga, tratativele nu ajunseseră la nici un rezultat. Un nou val de panică s-a abătut asupra regelui şi a guvernului său. A fost decretată mobilizarea generală. Zvonul scornit despre un atac germano-ungar crease la frontierele noastre occidentale o adevărată psihoză. Un mare număr de persoane luau cu asalt trenurile sau închiriau camioane la preţuri exorbitante pentru a fugi din faţa invaziei.

La trei zile după ocuparea Cehoslovaciei, la 23 Martie 1939, acordul comercial româno-german a fost semnat în grabă la Bucureşti. Germania obţinea mai multe avantaje decât ceruse. Dacă acest acord economic, la fel de necesar României ca şi Germaniei, ar fi fost încheiat imediat după München, el ar fi putut cel puţin să servească drept introducere la o politică de neutralitate. Tergiversările, politica sinuoasă a regelui Carol nu făcuseră decât să irite Germania; România nu a câştigat astfel decât neîncrederea Berlinului.

Cehoslovacia, încetând de a mai exista ca stat independent la 23 Martie 1939, onorarea contractelor de armament pe care România le încheiase cu uzinele Skoda depindea de bunul plac al Germaniei.

Pătimaş, încăpăţânat regele era incapabil să realizeze situaţia dramatică a României. Angajat împotriva Gărzii de Fier, care beneficia de simpatia lui Hitler din cauza antibolşevismului manifestat de aceasta,Carol al II-lea şi-a adaptat politica externă la teroarea pe care o dezlănţuise în interiorul ţării. Din acest motiv, el s-a grăbit să accepte, mai precis să pretindă, garanţiile franco-britanice.

Guvernul englez şi-a dat perfect seama că garanţiile acordate României nu pot avea efect şi a început chiar prin a ni le refuza. Acest refuz era corect. Londra nu putea să-şi ia angajamente pe care ulterior n-ar fi putut să le respecte. Numai la insistenţele lui Edouard Daladier garanţiile atât de mult dorite de Carol al II-lea au fost acordate României. Valoarea militară a acestor garanţii nu-l interesa prea mult pe rege. El era bucuros că le obţinuse şi le considera ca pe un succes diplomatic

personal; o replică dată lui Iuliu Maniu, care îndrăznise să critice înlocuirea lui Titulescu la afacerile externe. Era în acelaşi timp un răspuns la ameninţările lui Hitler.

Când guvernele francez şi englez au oferit garanţii Turciei, după cum oferiseră şi Greciei, guvernul de la Ankara şi-a exprimat dorinţa de a cunoaşte exact efectivele de forţe pe care cele două puteri garante erau dispuse să le trimită în caz de pericol. Deşi, după căderea Cehoslovaciei, România era direct ameninţată (acceptarea garanţiilor franco-engleze fusese interpretată la Berlin ca o participare a României la acţiunea de încercuire a Germaniei) guvernul de la Bucureşti nu şi-a luat precauţia de a cere Angliei şi Franţei aceleaşi precizări ca Turcia. Sistemul de alianţe în care politica franco-engleză voia să înglobeze România nu avea decât un singur scop: acela de a-l impresiona pe Hitler printr-o reeditare a încercuirii din 1914-1918, care provocase înfrângerea Germaniei.

De altfel, discursul pronunţat de Winston Churchill la 28 Aprilie 1939, adresându-se poporului american, este cea mai bună dovadă a acestui lucru: „Dacă există o încercuire a Germaniei, nu este vorba de o încercuire militară sau economică, este o încercuire psihologică". Trebuia oare ca România să participe la acest joc periculos ?

Opinia publică românească nu dispunea de nici un mijloc de a se iniţia în acest savant joc diplomatic şi nici de posibilitatea de a-şi forma o idee despre valoarea reală a garanţiilor obţinute. Cenzura veghea la menţinerea unei linişti artificiale şi nu permitea publicarea nici unui articol care să dezvăluie riscurile la care se expunea România. Partidele fuseseră dizolvate, Parlamentul era inexistent, presa sugrumată. Singurul ziar care îndrăznise să atragă atenţia asupra zădărniciei garanţiilor a fost suspendat timp de 8 zile şi directorul lui ameninţat cu represalii. În aceste condiţii, era imposibil de a confrunta interesele române cu noua situaţie creată de ocuparea Cehoslovaciei şi cu riscurile pe care le implica acceptarea de către România a garanţiilor franco-britanice.

Dacă sensul dat garanţiilor nu obliga România să participe la încercuirea Germaniei, nimic nu împiedica guvernul român să obţină în acelaşi timp garanţii similare din partea Germaniei, ceea ce ar fi definit voinţa României de a păstra o strictă neutralitate. Turcia a dovedit că o astfel de politică era posibilă.

După Bismark, Germania avea o tradiţie: niciodată să nu se angajeze pe două fronturi în acelaşi timp. Această axiomă devenise cu atât mai categorică pentru Statul Major German cu cât experienţa primului război mondial o confirmase. Posibilitatea unei alianţe între Rusia şi Germania, în ipoteza unui război german împotriva Franţei şi Angliei, era foarte previzibilă. În mai 1939, în Camera Comunelor, în cursul discuţiei despre politica externă, Lloyd George apreciase exact situaţia: „Fără Rusia, garanţiile noastre acordate Poloniei, României şi Greciei

sunt absurde".

Garanţiile franco-britanice obligau Germania să caute din nou o înţelegere cu Rusia Sovietică. Ezitările politicii germane după întreruperea negocierilor de către ambasadorul polonez Lipsky, în afacerea Dantzig, nu au scăpat observatorilor străini. Însărcinatul cu afaceri francez de la Berlin comunica la 11 Aprilie 1939: „Şovăiala politicii germane în afacerea Danzig scoate în evidenţă o problemă capitală pentru aprecierea situaţiei generale: oroarea Germaniei de a se lansa într-un conflict în care Reichul ar fi surprins între două fronturi şi în care ar trebui să înfrunte atât în est ca şi în vest, adversari serioşi".

Politica externă a României se baza pe o iluzie: imposibilitatea unui acord între Germania şi Rusia Sovietică. Ele erau despărţite prin prăpastia unei duşmănii ideologice. Perspectivele unui acord, între cele două mari puteri totalitare şi adversare implacabile ale democraţiilor occidentale, puneau România într-o situaţie tragică, ilustrată tocmai prin izolarea în care ne-au aruncat iluzoriile garanţii franco-engleze.

Două evenimente importante ar fi trebuit să atragă atenţia lui Carol al II-lea asupra consecinţelor garanţiilor, în cazul unei înţelegeri germano-ruse:

1) Discursul pronunţat de Hitler la 28 Aprilie 1939. Neville Henderson, în cartea sa *Doi ani în preajma lui Hitler* , nu uita să observe că obişnuitele aluzii de ostilitate faţă de Rusia Sovietică lipseau din acest discurs, lucru ce permitea să se tragă concluzia că politica germană era în ajunul unei schimbării radicale.

2) Înlocuirea lui Litvinov cu Molotov, la afacerile externe sovietice. Neville Henderson nu uita să remarce primirea curtenitoare (la sfârşitul lunii mai 1939) pe care guvernul german o rezervase noului ambasador al Sovietelor.

Cu toate acestea, în aceeaşi lună, Potemkin, ministrul sovietic (adjunct) de externe, primea la Bucureşti, fără cel mai mic efort din partea sa, prin grija ministrului nostru de externe, o dare de seamă amănunţită a politicii noastre externe, bazată bineînţeles pe o alianţă franco-anglo-rusă. Toată această sinceritate imprudentă a fost folosită apoi, de Molotov, superiorul ierarhic al lui Potemkin, pentru a obţine, cu ocazia încheierii Pactului Ribbentrop-Molotov din 29 August 1939, totala libertate de a opera în Basarabia.

Nu ar fi trebuit ca un ministru român de externe să uite negocierile secrete conduse de Sturmer şi von Jagow, în vederea unei păci separate între Germania şi Rusia, al cărei preţ, a fost tot împărţirea României, deşi aceasta era atunci aliata Rusiei...

România în război contra Rusiei

România, ca şi Polonia, nu poate exista decât prin antagonismul dintre interesele germane şi interesele ruseşti. Marea greşeală pe care a comis-o politica externă a României, a fost aceea de a fi crezut în imposibilitatea unei reconcilieri germano-ruse.

Valoarea garanţiilor acordate, atât României cât şi Poloniei, de către Franţa şi Anglia, în aprilie 1939, s-a dovedit nulă, când, la 20 Iunie 1940, în momentul în care Franţa semna un armistiţiu cu Germania şi când Anglia îşi retrăgea trupele de pe continent, Rusia adresa un ultimatum guvernului român. Atunci bluful pe care-l reprezenta Convenţia Balcanică a ieşit la lumină.

Imediat ce a primit ultimatumul sovietic, Carol al II-lea a convocat Consiliul de Coroană, din care făceau parte toţi foştii şefi de guverne. URSS pretindea un răspuns în 24 de ore. Poziţia regelui era penibilă. Nu-şi asumase el întreaga responsabilitate a guvernării, suprimând Constituţia, proclamându-se dictator şi conducând politica externă după bunul său plac ?

Consiliul Coroanei s-a desfăşurat într-o atmosferă apăsătoare. Prima problemă care s-a examinat a fost aceea a funcţionării alianţelor. Spre surpriza generală, ministrul de externe a trebuit să recunoască faptul că se putea cel mult spera ca, în aceste ceasuri dificile, Iugoslavia să rămână neutră. Într-adevăr, erau în drept chiar să se îndoiască de acest lucru, căci se ştia de altfel, în mod sigur, intenţia acesteia de a ocupa Banatul (inclusiv regiunea industrială Reşiţa). Consecinţă a politicii sale sinucigaşe, România se găsea în cea mai tragică izolare. Ţările prietene, pe care miniştrii succesivi ai afacerilor externe le prezentaseră toţi ca puncte de sprijin ale politicii româneşti, nu mai voiau să-şi achite obligaţiile. Antanta balcanică, pentru consolidarea căreia Winston Churchill şi Lord Halifax sfătuiseră România să cedeze sudul Dobrogei Bulgarilor, nu formula, nici măcar în chip de consolare, vreun protest platonic.

România rămânea fără apărare, la discreţia a doi căpcăuni: Rusia sovietelor şi Germania lui Hitler.

Evacuarea Basarabiei s-a efectuat în condiţii îngrozitoare. Lipsit de curaj, guvernul nu îndrăznise să informeze populaţia la timp. În ultimul moment, s-a acţionat după formula „scapă cine poate".

Începând din 1939, după ce Rusia, punând în aplicare acordurile cu Germania, pusese mâna pe jumătate din Polonia şi înghiţise cele trei republici baltice, cercurile diplomatice lăsaseră să se înţeleagă că Stalin

va ataca România şi Finlanda. În decembrie 1939, regele Carol s-a deplasat la Chişinău, cu scopul de a linişti populaţia. Mai mult de o sută de mii de ţărani au alergat să-l aclame. Regele a ţinut un discurs menit să rezume politica României faţă de Rusia. A spus, între altele, că România nu va ceda nici o brazdă din pământul său.

Toată lumea crezuse atunci, la Bucureşti, că regele Carol, ca să poată vorbi cu această siguranţă, obţinuse garanţii formale de la Germania. Totuşi, ministrul afacerilor externe, din decembrie 1939, cunoştea situaţia reală a ţării. România se găsea singură, la discreţia Rusiei şi a Germaniei. Adevărata situaţie fusese ascunsă cu grijă poporului român.

Două luni după ultimatumul Moscovei, intervine Dictatul de la Viena. O operaţiune germană, de data aceasta.

Care au fost raţiunile care au determinat Germania să întreprindă o acţiune atât de absurdă ca aceea de a tăia în două Transilvania ? În ce măsură Dictatul de la Viena, în momentul în care el ne-a fost impus, corespundea intereselor Germaniei ?

Hitler, cu siguranţă, voia să-l împingă pe regele Carol să abdice. El luase act de efectul dezastruos, de valul de ură pe care cedarea Basarabiei îl produsese în ţară. El ştia că mijloacele de intimidare de care dispunea regele îşi pierduseră eficacitatea de la o zi la alta. O nouă lovitură dată patriotismului românilor trebuia să dezlănţuie logic revolta poporului împotriva regelui. Acest calcul s-a dovedit just. Dar; în afară de aceste consideraţii politice, interveneau alte raţiuni şi mai imperioase. Statul Major German era dornic să controleze zonele petrolifere din România. Prin împărţirea Transilvaniei, trupele germane se găseau în situaţia de a ajunge cu uşurinţă la petrolul românesc, prin Ungaria, complet integrată politicii germane. Noua frontieră ungară nu era atunci la mai mult de 80 de kilometri de regiunea noastră petroliferă. Ţelurile Statului Major German erau astfel atinse.

Totuşi, intervenţia germană nu se mărginea să constrângă România la împărţirea Transilvaniei. Ea ne impunea de asemenea să cedăm Bulgariei sudul Dobrogei. Teritoriul României era fărâmiţat din toate părţile.

În cursul lunilor care au urmat cedării Basarabiei, între 27 Iunie şi 6 Septembrie, regele nu a avut totuşi altă preocupare decât de a continua să domnească, cu orice preţ. Când fostul preşedinte al Consiliului, Argetoianu, a încercat să-l convingă că, în interesul chiar al Coroanei, era mai bine să abdice şi să nu-şi asume responsabilitatea de a fi cedat în faţa ultimatumului sovietic, regele Carol a răspuns: „Dacă nu mi-ar mai rămâne decât două provincii, aş continua să domnesc".

Dându-şi seama de inutilitatea garanţiilor franco-engleze, Carol a încercat, după înfrângerea Franţei, să facă stânga-împrejur şi să se apropie de Germania. Mai înainte, în iulie 1940 (deci după cedarea

Basarabiei) proiectase o reconciliere cu URSS-ul, manevră pe care Molotov se grăbise de altfel să o dezvăluie contelui Schulenburg, ambasadorul Germaniei la Moscova.

În ciuda dezastrului politicii sale, Carol al II-lea nu se gândea deloc să abdice; încredinţând formarea guvernului generalului Antonescu, el era convins că va salva situaţia. Nu s-ar putea imagina inspiraţie mai nefericită, nici alegere mai proastă. Generalul nu reprezenta nici un partid, nu era animatorul nici unei idei politice şi nici nu se bucura de simpatia armatei. Ofiţerii, care nu-l iubeau, îl botezaseră cu porecla ridicolă de « câine roşu ».

Ambiţia fără margini a generalului Antonescu nu-şi găsea egalul decât în propria sa aroganţă. El îl detesta pe Carol al II-lea pe care îl considera unicul responsabil de toate nenorocirile ce se abătuseră asupra ţării. În 1940, fusese arestat şi închis, din ordinul acestuia, într-o mănăstire şi el ştia foarte bine că numai printr-o simplă întâmplare nu fusese asasinat de Moruzov, şeful poliţiei secrete a suveranului.

Carol, care nu voia şi nici nu mai putea să apeleze direct la Garda de Fier pentru a realiza o împăcare cu Germania, încredinţându-i lui Ion Antonescu grija de a forma guvernul, urmărise totuşi să creeze o forţă altoită cumva pe Garda de Fier. El avea o pronunţată predispoziţie pentru intrigă. Instaurând un guvern Antonescu, cu participarea Gărzii de Fier, el era convins că această asociere nu va putea să dureze mult timp şi că el va fi astfel chemat să arbitreze conflictul.

Din momentul în care puterea îi fusese încredinţată, generalul Antonescu a trecut la consultarea conducătorilor celor trei partide (Naţional-Ţărănesc, Naţional Liberal şi Garda de Fier), care îşi împărţiseră sufragiile, în cursul alegerilor din noiembrie 1937. Dar cei trei şefi de partid (Iuliu Maniu, Dinu Brătianu şi Horia Sima) au refuzat orice colaborare cu regele şi au cerut abdicarea sa imediată. Între timp, Garda de Fier afişase pe zidurile Bucureştiului manifestul lui Horia Sima, care denunţa faptele criminale ale regimului şi acuza direct pe rege de a fi un asasin, făcându-l responsabil de toate dezastrele.

Generalul Antonescu a adus la cunoştinţa Regelui răspunsurile şefilor de partid. Înnebunit, Carol al II-lea a încercat să obţină, ca preţ al abdicării, anumite avantaje. El a cerut asigurarea că poate părăsi ţara teafăr şi nevătămat, însoţit de doamna Lupescu şi de mareşalul Curţii, Urdăreanu. Mai cerea în plus, o bună parte din colecţia de tablouri a Coroanei, printre care zece pânze de El Greco, precum şi toate obiectele de valoare din tezaurul regal. Presat să obţină abdicarea (căci se uneltea şi o lovitură de stat militară), generalul Antonescu a acceptat toate condiţiile Regelui. El cerea, drept compensaţie, ca acesta să-i încredinţeze, chiar prin Actul de Abdicare, funcţia de «Conducător» al Statului. Această funcţie era cu totul necunoscută în tradiţia politică şi constituţională a ţării. Regele Mihai se găsea dintr-odată aşezat sub

tutela « Conducătorului » şi asta de către propriul său tată.

Ex-regele, amanta sa şi Urdăreanu au părăsit Bucureştiul chiar în acea noapte cu un tren special. Funestul grup al celor trei a scăpat ca prin minune de atacurile Gărzii de Fier la Timişoara, lângă frontiera iugoslavă. Vagonul regal a fost ciuruit de gloanţe şi, dacă n-ar fi fost prezenţa de spirit a mecanicului, fostul rege ar fi căzut în mâinile Gărzii de Fier.

Instituţionalizând funcţia de Conducător de Stat, ex-regele Carol făcuse din generalul Antonescu şeful absolut al puterii executive. Îi acordase implicit dreptul de a abroga prin decret toate legile curente sau constituţionale. Un dictator pleca, altul îi lua locul. Din actul de abdicare formulat de Carol, reiese că regele Mihai nu poate fi făcut răspunzător de nici un act anterior războiului, nici de declanşarea războiului, nici de consecinţele politice şi militare care au rezultat de aici.

A crede că generalul Antonescu era ceea ce se spune în mod obişnuit un germanofil, ar fi o greşeală. În timpul primului război mondial, el fusese unul din principalii colaboratori ai generalului Berthelot, şeful Misiunii Militare Franceze în România la Biroul Operaţiilor Marelui Cartier General Român. După război, ocupase timp de mai mulţi ani funcţia de ataşat militar la Londra (fiind în acelaşi timp unul din prietenii intimi ai lui Nicolae Titulescu, atunci ministru al României) pe lângă Curtea engleză. El nu era în legătură cu cercurile germane de la Bucureşti. Când a luat puterea, generalul s-a văzut obligat să rămână în cadrul politicii externe pe care fostul rege o stabilise, renunţând la garanţiile franco-britanice din 30 Iunie.

Noul dictator era convins că misiunea de a reface frontierele ţării îi revenea în mod obligatoriu. Spre sfârşitul lui octombrie 1940, generalul Antonescu, în trecere prin Roma, făcuse reprezentanţilor presei italiene declaraţii în care se ridica cu violenţă împotriva Dictatului de la Viena pe care el îl califica drept „monstruoasa violare a drepturilor poporului român". Mussolini şi Hitler fuseseră surprinşi de firea sa recalcitrantă.

Dictatura generalului Antonescu a avut un caracter bizar. Valoarea unei dictaturi depinde de ideea pe care o reprezintă, de omul care o exercită, de entuziasmul pe care îl poate suscita, în sfârşit de valoarea realizărilor sale. Generalul Antonescu nu reprezenta nici o idee. El era doar un agitat care ignora roţile complicate ale guvernării şi-şi imagina că numai voinţa sa fermă era de ajuns pentru a organiza şi a orienta afacerile Statului pe calea cea bună. Cei care l-au cunoscut şi-au dat seama că intenţiile sale erau bune, dar că ele se traduceau prin acte pur şi simplu absurde. Şi totuşi, ceea ce a realizat în cursul celor trei ani de război, până la sfârşitul campaniei împotriva Rusiei, este întru totul considerabil. Dincolo de efortul său militar, România nu a încetat să desfăşoare cu o energie neîntreruptă, un efort economic din cele mai

remarcabile. Calităţile poporului compensează adesea insuficienţa celor care îi conduc destinul.

Stăpânit de ideea de a reface frontierele ţării mutilate de complicitatea ruso-germană, generalul Antonescu a întrevăzut momentul când, datorită înrăutăţirii relaţiilor dintre Germania şi URSS, putea să-şi realizeze visul.

Dacă regele Carol îşi construise politica pe ideea greşită a antagonismului ideologic germano-sovietic (care împingea Rusia să se solidarizeze cu Franţa şi Anglia), dictatorul Antonescu îşi baza politica pe o altă concepţie eronată: victoria finală a Germaniei.

Acţionând întotdeauna cu un zel nesăbuit, generalul Antonescu nu a acceptat nici un sfat. Orice obiecţie i se părea o ofensă personală. Deşi îl stima foarte mult pe Iuliu Maniu, nu se gândi nici măcar o clipă să-l consulte înainte de a începe cu Hitler tratativele care trebuiau să conducă România la războiul împotriva Rusiei. El le-a continuat singur şi, ceea ce este de necrezut, a realizat o înţelegere verbală care nu însemna nimic pentru Germania, dar care angaja România şi toate forţele sale într-o luptă decisivă pentru existenţa poporului nostru. Nu a existat un tratat de alianţă, semnat, care să cuprindă obligaţii bilaterale între România şi Germania; a fost numai un angajament personal al generalului Antonescu faţă de Hitler, care ţinea locul unui tratat. Nimeni n-a ştiut niciodată nimic. Nici un om politic nu şi-a putut imagina că ţara se angajase într-un război de asemenea proporţii fără să fi fost fixate limitele contribuţiei României şi obiectivele pe care le urmărea. A fost o aventură nesocotită.

A existat, la drept vorbind, un fapt care l-a împins pe noul dictator al României în braţele Germaniei: atitudinea Rusiei Sovietice care nu înceta să inspire o vie nelinişte lui Antonescu. Ruşii intenţionau să pună stăpânire pe braţul navigabil al Dunării, canalul Sulina. Ei reuşiseră să modifice, puţin câte puţin, frontiera care le fusese fixată în iulie 1940 ocupând, una după alta, insuliţele situate la vărsarea Dunării. Ruşii nu erau decât la patru kilometri de Sulina, portul care domina intrarea canalului navigabil pentru navele de mare tonaj, reuşind să realizeze o înaintare de 38 de kilometri în teritoriul românesc. Odată instalaţi ca stăpâni la Gurile Dunării, ruşii ar fi controlat după bunul lor plac navigaţia. Intenţiile URSS-ului l-au împins pe generalul Antonescu să-şi îmbunătăţească relaţiile cu Germania cu scopul de a găsi eventual protecţie împotriva punerii în aplicare a planului sovietic de expansiune spre Balcani.

Câtă vreme Basarabia aparţinuse României, Rusia Sovietică, nefigurând printre puterile riverane, se găsea în situaţia creată de Statutul Dunării din 21 Iulie 1921. Acesta stabilise regimul fluviului fără ca vreun reprezentant al URSS să fi figurat, fie în Comisia Internaţională, fie în Comisia Europeană.

În iulie 1938, Germania a propus ca cele două comisii să fie suprimate şi ca administraţia fluviului să fie încredinţată exclusiv celor şase state riverane. Proiectul german eşuase, ca urmare a opoziţiei României. Ocupând Basarabia, la 28 Iunie 1940, Rusia redevine un stat riveran. În septembrie 1940, Germania, de comun acord cu URSS, dizolvă cele două comisii şi le înlocuieşte cu o alta, nouă, compusă din reprezentanţi ai ţărilor riverane. Dar Conferinţa Dunării, care a avut loc la 26 Octombrie 1940, la Bucureşti, nu a ajuns la nici un rezultat. Ea nu a servit decât să verifice opoziţia categorică dintre interesele Germaniei şi cele ale Rusiei. Aceasta din urmă, asigurată, de acum înainte, de situaţia sa dominantă în spaţiul baltic, înţelegea să-şi reia vechea politică de expansiune spre Balcani şi Strâmtori, plan ce nu putea fi realizat decât distrugând structura politică a României şi suprimând statul român.

Ar fi nedrept să atribuim această idee exclusiv imperialismului bolşevic. Cartea lui Léon Casso, *Rusia şi Dunărea*, scrisă de un reprezentant oficial al Rusiei prebolşevice, conţinea următorul pasaj: „Populaţia română a celor două ţinuturi moldovene (adică Moldova şi Basarabia), ca şi cea a Valahiei,pare sortită să despartă slavii nordici de fraţii lor din Sud şi să împiedice în viitor unirea lor fraternă. Această idee a fost deja expusă de câţiva din diplomaţii noştri (Joseph Fronton: *Amintiri din cartierul general al Dunării în 1806-1810*). Poporul român are trăsături total diferite şi oricine priveşte o hartă constată cu dezamăgire că 8 milioane de români, străini naturii slave, se găsesc aşezaţi pe încântătoarele coline ale Carpaţilor, adevărată săgeată înfiptă între slavi a căror unire o împiedică. Dacă, în locul românilor, am aşeza sârbi sau bulgari, problema orientală şi slavă s-ar rezolva foarte uşor şi dintr-o dată".

Această declaraţie explică politica rusă dintotdeauna cu privire la România, căci, dacă privim harta, obstacolul care exista în 1806 se menţine în 1949 în aceeaşi formă. Tocmai din acest motiv, Rusia Sovietică a întreprins, din 1945, colonizarea Dobrogei cu ruşi, pentru a crea între Dunăre şi Marea Neagră un coridor rus care să meargă până la frontiera bulgară.

Teama de Rusia Sovietică dictase politica externă a generalului Antonescu. În mai 1941, când şefii opoziţiei democratice, Iuliu Maniu şi Dinu Brătianu, au aflat hotărârea generalului de a participa la războiul împotriva Rusiei Sovietice, alături de Germania, cu scopul de a elibera Basarabia, ei şi-au dat consimţământul la această politică, încercând totuşi să reducă pe cât posibil efortul de război al ţării. Această atitudine n-ar fi fost imposibilă dacă, în locul generalului Antonescu, s-ar fi găsit un om politic cu simţul responsabilităţii. Dar mai era încă ceva care putea favoriza politica şefilor democraţi români, anume părerea mediocră a lui Hitler despre valoarea armatei române, părere care s-a schimbat radical în cursul războiului, după cum ne lasă să înţelegem jurnalul lui

Goebbels.

Încă din primele luni de război, ofiţerii şi soldaţii români, au arătat prin rezistenţa fizică şi curajul lor, că posedau cele mai strălucite calităţi care se puteau cere unor ostaşi. Această descoperire a determinat Statul Major German să facă din ce în ce mai frecvent apel la trupele noastre, ceea ce a provocat o mare pierdere de oameni, unităţile româneşti fiind folosite în misiuni de şoc, iar după Stalingrad, pentru a acoperi retragerea trupelor germane.

Marea greşeală a generalului Antonescu, devenit mai târziu mareşal, a fost aceea de a fi consimţit la reînnoirea continuă a trupelor noastre de pe frontul rusesc. Hitler a ştiut să exploateze caracterul ferm al lui Antonescu. O nouă decoraţie, o scrisoare amicală trimisă generalului de către Führer, anulau eficacitatea memorandumurilor lui Maniu şi Brătianu.

Concluziile memoriului adresat lui Antonescu în decembrie 1941 de către generalul Iacobici, şeful Marelui Statului Major Român (act de prevedere militară care îl obliga pe cel care îl redactase să-şi dea demisia) au fost confirmate un an mai târziu de către rezultatul bătăliei de la Stalingrad. Clausewitz formulase acest principiu: în momentul în care limita extremă a capacităţii ofensive a unei armate a fost atinsă fără ca aceasta să fi obţinut victoria, o răsturnare a raportului de forţe nu întârzie să se producă în favoarea celui care a rămas în defensivă. Acest principiu a fost verificat la Stalingrad, unde armata germană atinsese limita extremă a capacităţii sale ofensive şi de unde iniţiativa a trecut ulterior în mâinile ruşilor.

O pace separată imposibil de realizat

Dacă mareşalul Antonescu nu a tras concluziile cuvenite din bătălia de la Stalingrad, nu tot aşa au stat lucrurile cu ministrul afacerilor externe, Mihai Antonescu (simplă similitudine de nume; nu exista nici cea mai mică legătură de rudenie între ei). Acesta şi-a dat seama că politica externă a României era angajată pe o cale proastă. Germania nu mai putea să câştige războiul, nici să impună condiţiile păcii. Berlinul spera, orice s-ar întâmpla, să poată continua războiul măcar pentru a putea obţine o pace de compromis. Ministrul afacerilor externe al României judeca bine situaţia , dar îi lipsea autoritatea necesară pentru a realiza o schimbare totală a orientării noastre politice. El nu poseda nici una din calităţile indispensabile pentru a duce la bun sfârşit o operaţiune atât de îndrăzneaţă ca o ruptură a alianţei cu Germania.

Mihai Antonescu era un tânăr profesor de drept internaţional de la Universitatea din Bucureşti. Lipsit de trecut politic şi de experienţă, el s-a trezit ministru datorită unor împrejurări excepţionale; acest post îi depăşea posibilităţile. El nu era omul în stare să domine o situaţie ca aceea în care a fost pus. În timpul primilor doi ani de război a dat dovadă de o excesivă docilitate faţă de Germania, ceea ce a dus la ruperea relaţiilor noastre diplomatice cu Anglia şi Statele Unite. Când, după Stalingrad, îşi dă seama că războiul evoluează într-un cu totul alt sens, încearcă să rupă alianţa cu Hitler, dar nu găseşte nici la el însuşi, nici la colaboratorii săi, resursele necesare unui astfel de gest. Cu toate acestea, el a continuat să acţioneze în acest sens. Mihai Antonescu se temea de germani, de unde timiditatea, ezitările sale şi imposibilitatea în care se găsea de a lua hotărârea să încheie cu Aliaţii armistiţiul pe care l-ar fi dorit.

Dacă, cel puţin, personalul superior al Ministerului Afacerilor Externe l-ar fi susţinut, compensând lipsurile sale, România ar fi putut să se retragă din război, încă din 1943. În cadrul personalului diplomatic al Ministerului de Externe nu existau decât foarte puţini care să creadă în oportunitatea unui război alături de Germania. Majoritatea preconiza o politică anti-germană, nesocotind pericolul pe care l-ar fi putut reprezenta pentru România o victorie a Rusiei Sovietice.

Între 1942 şi 1946, cercurile conducătoare anglo-americane se legănau în iluzia că, recunoscând URSS-ului dreptul de tutelă asupra ţărilor care se găseau în sfera ei de interese, această tutelă i-ar da totală satisfacţie, potolindu-i aviditatea de spaţiu. Cartea lui Walter Lippman *Obiectivele de război ale Statelor Unite* este cât se poate de clară din acest punct de vedere. După câte ştiau despre proiectele anglo-americane

cu privire la Rusia Sovietică, conducătorii Ministerului Afacerilor Externe al României ar fi trebuit să se limiteze la a-şi face conştiincios datoria faţă de ţara lor, să dea dovadă de mai multă înţelepciune şi clarviziune.

Începând din anul 1943, adică imediat după bătălia de la Stalingrad, Mihai Antonescu, începe tatonările în vederea unui armistiţiu. Schimbarea de concepţie a ministrului ar fi putut fi folosită atunci de către susţinătorii politicii anti-germane. Din nefericire, aceştia din urmă erau dominaţi de ambiţii personale şi nu de o idee politică. Din acest motiv, toate eforturile lui Mihai Antonescu au fost sistematic sabotate. Preocuparea principală a personalului de conducere din Ministerul Afacerilor Externe nu a fost aceea de a ajunge la un armistiţiu cu aliaţii, care să fie semnat în cele mai bune condiţii posibile, nici de a asigura ţării garanţiile necesare împotriva unei ocupaţii sovietice. Pe ei nu-i interesa decât cine va încheia armistiţiul şi se temeau să nu le-o ia înainte Antonescu.

Iată motivul pentru care sabotarea politicii ministrului de externe a fost urmărită cu perseverenţă.

Când pierderile noastre la Stalingrad au fost cunoscute, situaţia mareşalului Antonescu a devenit extrem de critică. În februarie 1943, Mihai Antonescu a plecat la Roma, convins că dacă îi va face lui Mussolini o expunere documentată asupra situaţiei militare pe frontul oriental, l-ar putea hotărî să înceteze ostilităţile în acelaşi timp cu noi. Era o călătorie absurdă. Situaţia lui Mussolini era nesigură. Acesta nu era în postura de a încerca o ruptură cu Hitler. Mihai Antonescu credea că însăşi gravitatea situaţiei l-ar putea determina să încline spre încheierea unei păci separate pentru a se salva. Înainte de plecarea sa la Roma, eu i-am împărtăşit îndoielile mele în ceea ce privea succesul acestui demers, adăugând că, din punctul meu de vedere, România nu trebuia să-şi sincronizeze acţiunea cu cea a lui Mussolini. O acţiune comună nu putea decât să-i agraveze situaţia, dat fiind că Ducele reprezenta tocmai ideologia împotriva căreia luptau democraţiile anglo-saxone, în timp ce România, simplă victimă a acordului de la München, nu devenise un satelit al Germaniei decât constrânsă de circumstanţe.

Dar Mihai Antonescu era ferm convins că acţiunea sa va fi încununată de succes. Consilierul legaţiei, Cămărăşescu, prieten intim cu Ciano, îi dăduse informaţii amănunţite asupra stării de spirit din anturajul Ducelui. I-am atras atenţia asupra faptului că Ciano era dispreţuit în Italia, că el nu avea autoritatea necesară pentru a întreprinde o astfel de acţiune. Dacă Italia ar fi fost cu adevărat hotărâtă să iasă din război, ar fi putut face acest lucru fără Mussolini. Mihai Antonescu mi-a răspuns: «Eu cunosc foarte bine această stare de spirit pentru că am constatat-o şi la Mareşal când am examinat împreună dezastrul de la Stalingrad. Mareşalul nu vrea să vadă situaţia politică, el se amăgeşte cu iluzia că forţa militară germană ar putea încă să facă minuni. El refuză să creadă

că retragerea de la Stalingrad echivalează cu cea de la Berezina. Dar eu sunt sigur că Mussolini va primi favorabil propunerea mea şi că va fi bucuros să aibă un asociat pentru a rupe cu Hitler». Acesta era punctul de vedere al ministrului afacerilor externe al României în februarie 1943.

Informaţiile pe care Mihai Antonescu le primise de la Roma nu erau fanteziste. În cartea sa *Italia şi al doilea război mondial*, mareşalul Badoglio confirmă că Mussolini ezita atunci şi că era dispus să facă o pace separată:

„La 23 Iulie 1943, Mussolini, întors la Roma în zori de zi, a convocat pentru aceeaşi după-amiază pe generalul Ambrosio (şeful Statului Major) şi i-a făcut cunoscut că după lungi ezitări luase hotărârea să-i trimită o scrisoare lui Hitler şi să-i spună cu toată sinceritatea că Italia trebuia să-şi înceteze participarea la război".

Totuşi, Mussolini nu ajunsese încă la această concluzie în februarie 1943. Mihai Antonescu a plecat la Roma, l-a întâlnit pe Duce şi s-a întors foarte decepţionat de răspunsul confuz pe care l-a primit. Este foarte probabil că Mussolini l-a informat pe Hitler despre demersul neaşteptat al ministrului afacerilor externe al României. Şi efectul nu a întârziat să se facă simţit. La începutul lui aprilie, Hitler l-a invitat pe mareşalul Antonescu la Berlin şi i-a cerut să-l înlocuiască imediat pe ministrul afacerilor externe. Mareşalul a opus un refuz categoric şi a declarat că prezenţa trupelor române pe frontul oriental constituia cea mai bună dovadă a solidarităţii militare a României. Hitler a pretins atunci difuzarea unui comunicat de presă, prin care să reconfirme voinţa României de a continua războiul împotriva Rusiei Sovietice şi împotriva ţărilor anglo-saxone până la victoria finală. Toate comunicatele şi toate declaraţiile guvernului român de până la acea dată nu menţionaseră ca duşman al nostru, decât Rusia Sovietică. Comunicatul cerut de Führer a fost semnat de mareşalul Antonescu, dar el nu a apărut decât în ziarele germane. La Bucureşti, publicarea lui a fost interzisă de Mihai Antonescu. Era o luare de poziţie foarte limpede din partea ministrului român ca şi o dovadă a influenţei pe care o exercita asupra Mareşalului. Faptul că hotărârea de a încheia un armistiţiu nu s-a putut materializa rămâne o enigmă.

Mihai Antonescu voia să găsească un punct de contact cu aliaţii. Pentru acest motiv, el l-a numit pe Alexandru Creţianu, în iulie 1943, ambasador al României la Ankara; aceasta la recomandarea expresă a lui Iuliu Maniu. Această numire era deosebit de semnificativă, căci Creţianu fusese cel care negociase la Londra garanţiile engleze din 1939. În 1941, în momentul Declaraţiei de Război, el era secretar general al Ministerului Afacerilor Externe. În 1942 îşi dăduse demisia, expunându-şi motivele într-un memoriu în care critica politica ministrului afacerilor externe. Numirea lui Creţianu la Ankara însemna deci o

schimbare totală în politica lui Mihai Antonescu. Dar ceea ce dădea o importanţă deosebită acestei numiri era faptul că Legaţia Germaniei la Bucureşti fusese informată la timp de memoriul lui Creţianu. Guvernul Reich-ului nu avea deci decât să tragă concluziile logice din această numire.

Demersul făcut de Mihai Antonescu la Roma şi noua misiune încredinţată lui Creţianu au marcat acţiunea ministrului afacerilor externe pentru realizarea unui armistiţiu.

Se cunoaşte în prezent, datorită cărţii domnului Eliot Roosevelt, tenacitatea cu care Winston Churchill insistase ca debarcarea să se facă în Balcani. El voia să creeze acolo un al doilea front şi, în acelaşi timp, să bareze drumul înaintării trupelor ruseşti în Ungaria şi România şi, dacă asta ar fi fost posibil, în Austria. Pare deci de neînţeles că ministrul afacerilor externe al României nu reuşise să intre în contact cu englezii atunci când reprezentantul său de la Ankara nu era altul decât cel care negociase garanţiile britanice din 1939. Obiecţiile foarte fondate ale Statului-Major American împotriva unei debarcări în Balcani, ar fi fost astfel reduse la zero. Dacă România, inversând alianţele, ar fi încheiat armistiţiul în 1943, anglo-americanii ar fi putut debarca în cursul aceluiaşi an la 1000 de kilometri în spatele forţelor germane şi ar fi tăiat în acelaşi timp liniile de comunicare nemţeşti din Balcani.

Cine compară situaţia din 1943 şi cea din august 1944, îşi dă seama că ruperea alianţei cu Germania ar fi fost mult mai uşoară în 1943 decât în 1944. Dacă trasăm pe o hartă linia frontului din iulie până în octombrie 1943, ne dăm seama că o acţiune a României combinată cu o debarcare de trupe aeropurtate anglo-americane, ar fi dat o lovitură teribilă armatei germane, obligată să continue lupta pe două fronturi.

Este oare posibil ca Domnul Churchill să nu fi ştiut dorinţa României de a face o schimbare de alianţe? Acest strateg, cu o capacitate de a privi lucrurile atât de profund, putea să nu-şi dea seama de avantajul pe care l-ar fi prezentat o astfel de colaborare pentru stăvilirea avalanşei sovietice spre Europa Centrală ? O singură explicaţie ne poate veni în minte: *activa organizaţie de sabotaj din Ministerul Afacerilor Externe al României.*

Sabotajul Ministerului Afacerilor Externe a existat. Nimeni nu-l neagă astăzi în cercurile politice româneşti. Acest sabotaj a avut drept consecinţă favorizarea înaintării trupelor sovietice spre inima Europei.

În cursul anului 1943, încercările României de a intra în contact cu anglo-americanii, au fost sistematic spulberate; pe de altă parte, Stalin refuza să se întâlnească cu preşedintele Roosevelt exact în aceeaşi perioadă a anului 1943. Ambasadorul american William C. Bullit, în cartea sa *The great globe itself* , scrie limpede : „El (preşedintele Roosevelt) a solicitat de trei ori la rând o convorbire directă cu Stalin şi a suportat trei refuzuri consecutive înainte ca mareşalul să se arate

dispus să-l întâlnească pe președinte la Teheran".

Motivele care l-au determinat pe Stalin să evite o întâlnire cu Roosevelt în cursul anului 1943 sunt foarte clare. El nu voia să discute problemele privitoare la estul european decât în momentul în care trupele sovietice s-ar fi găsit deja pe teritoriul polonez şi în imediata vecinătate a Balcanilor.

Când ministrul afacerilor externe al României a vrut să rupă alianţa cu Germania, mareşalul Antonescu a început prin a se opune energic acestui lucru, pentru că el nu considera că bătălia de la Stalingrad a fost decisivă pentru desfăşurarea ulterioară a războiului. Dar evenimentele survenite în Italia, la sfârşitul lui iulie 1943, l-au convins de necesitatea adoptării politicii preconizate de Mihai Antonescu. Totuşi, după părerea sa, propunerile anglo-americane nu puteau fi acceptate decât dacă acestea conţineau clauze militare capabile să asigure securitatea României: flota anglo-americană trebuia să pătrundă în Marea Neagră şi să debarce trupe în Dobrogea, în Basarabia şi la Odesa, în spatele frontului german. Mihai Antonescu i-a demonstrat mareşalului că o asemenea exigenţă făcea imposibilă orice idee de armistiţiu, pentru că ea ar fi presupus în prealabil abandonarea neutralităţii de către Turcia, lucru despre care se ştia foarte bine că nu putea fi obţinut.

Totuşi, Iuliu Maniu l-a convins în cele din urmă pe mareşalul Antonescu să accepte propunerea debarcării câtorva brigăzi aeropurtate, a căror valoare ar fi fost mai degrabă simbolică, dat fiind că cele treizeci de divizii româneşti care se găseau în interiorul ţării ar fi fost suficiente pentru a face faţă reacţiei germane. Prin urmare, în august 1943, un acord perfect domnea între guvernul mareşalului Antonescu şi grupările de opoziţie, asupra condiţiilor în care România era dispusă să încheie un armistiţiu şi să realizeze răsturnarea alianţelor.

Aceste condiţii au fost transmise anglo-americanilor ? Şi, dacă au fost, pentru ce motiv aceştia au ocolit cu grijă să le dea curs în timpul acestui an 1943? Pentru ce motiv în plus, Winston Churchill, care vedea clar situaţia (după cum a dovedit-o la Teheran, insistând ca al doilea front să fie creat în Balcani) nu a luat în consideraţie propunerile guvernului român? Iată întrebări care, până în ziua de astăzi, au rămas însă fără răspuns.

Cum să explici că anglo-americanii nu au fost informaţi în cursul anului 1943 despre schimbările intervenite în optica guvernului Antonescu, datorită lui Iuliu Maniu, care începuse să exercite o influenţă din ce în ce mai mare asupra mareşalului?

Anglo-americanii credeau oare că dispun de mijlocul de a împiedica invadarea Europei de către ruşi? Se temeau poate că deschiderea unui al doilea front în Europa, şi tocmai în România, să nu determine Uniunea Sovietică să încheie o pace separată cu Hitler ? Amintirea vie a tratativelor de la Brest-Litovsk a făcut oare să se nască teama de a-l

vedea pe Stalin grăbindu-se să semneze pacea cu Germania?

Oricare ar fi răspunsul la aceste întrebări, un lucru e sigur: în ciuda încercărilor întreprinse în cursul anului 1943, nereuşind să ia contact cu anglo-americanii, Mihai Antonescu a trebuit să cedeze întâietatea lui Iuliu Maniu. Trecând pe planul al doilea, el s-a mărginit să acorde sprijinul său opoziţiei democratice.

Iuliu Maniu, şeful Partidului Naţional Ţărănesc, era un autentic reprezentant al democraţiei clasice. Să ne reamintim climatul politic al României, în care ambiţiile se amestecau confuz, în care oportuniştii făceau imposibilă orice urmă de morală; Iuliu Maniu avusese, o atitudine demnă în timpul regimului regelui Carol al II-lea. Profundele sale convingeri democratice îl făceau adversarul oricărui regim dictatorial. El era convins că acea Cartă a Atlanticului era o reeditare, sub o altă formă, a celor 14 puncte de altădată ale preşedintelui Wilson şi că, la încheierea păcii, va domina spiritul măreţ din Carta Atlanticului, aşa cum spiritul democraţiei americane dominase Conferinţa din 1918. Cu un asemenea bagaj de iluzii, Iuliu Maniu nu putea să înţeleagă lupta de interese din spatele decorului democratic.

În cursul anului 1943, Iuliu Maniu a încercat să realizeze o înţelegere între partide, deşi acestea încetaseră să aibă o existenţă legală, neavând reţineri nici faţă de comunişti, care nu reprezentau nici cea mai infimă fracţiune a opiniei publice.

Înşelăciunea de la Cairo şi capitularea fără condiţii a României

La începutul lunii aprilie 1944, înţelegerea celor patru partide democratice era înfăptuită. Iuliu Maniu reprezenta opinia democratică a României. Radio-Moscova invita toate forţele «democratice» să se grupeze în jurul liderului PNŢ. Începând din aprilie 1944, toate serviciile Ministerului Afacerilor Externe antonescian erau subordonate exclusiv acţiunii intreprinse de Iuliu Maniu: prepararea Loviturii de Stat de la 23 August.

Greşeala lui Maniu a constat în alegerea delegaţilor trimişi la Cairo pentru tratativele de armistiţiu. Primul delegat, Barbu Ştirbei, fusese un germanofil notoriu în cursul primului război mondial. El nu putea fi considerat un adevărat reprezentant al democraţiei. Al doilea delegat, Constantin Vişoianu, era dimpotrivă, un sovietofil recunoscut şi nu părea deloc omul potrivit pentru a apăra interesele României în cursul acestor negocieri, cu atât mai spinoase cu cât trupele sovietice se găseau deja pe teritoriu românesc. Cei care sabotaseră negocierile în cursul anului 1943, serviseră cu devotament interesele ruseşti.

Ministrul afacerilor externe, Mihai Antonescu veghea ca delegaţii «Blocului Naţional-Democrat» să primească vize. Guvernul nu se opunea nicidecum acţiunii întreprinse de către partidele democrate. Iuliu Maniu desfăşurase o intensă activitate pentru a stabili contactul cu reprezentanţii puterilor aliate şi pentru ca delegaţii români să fie acceptaţi.

E greu de înţeles pentru ce americanii au ales ziua de 4 Aprilie pentru a bombarda Bucureştiul, adică tocmai ziua în care cei doi delegaţi ai Blocului Naţional-Democrat se pregăteau să plece la Cairo şi la doar 24 de ore după declaraţiile lui Molotov prin care afirma că Rusia nu se va amesteca în treburile interne ale României, în cazul în care aceasta ar întoarce armele. Bucureştiul era un oraş deschis. Violenţa oricărui atac îşi găseşte justificarea în dorinţa de a învinge rezistenţa tenace a unui popor. Aliaţii voiau să impună României ruperea alianţei cu Germania şi acceptarea un armistiţiu; era exact ceea ce voia şi România.

Ministrul afacerilor externe le încredinţase celor doi delegaţi, Ştirbei şi Vişoianu, misiunea de a obţine o suspendare a bombardamentelor aeriene, pe durata negocierilor, cu atât mai mult cu cât acestea aveau loc în virtutea propunerilor de armistiţiu ale Rusiei Sovietice, propuneri contrasemnate de guvernele american şi britanic. Delegaţii făcuseră cunoscut, de la Cairo, că bombardamentele vor fi suspendate. În momentul în care, la Bucureşti, Mihai Antonescu lua

cunoştinţă de telegrama acestora, sirenele anunţau un nou raid al bombardierelor americane. Propaganda sovietică găsi prilejul pentru a trage jarul pe turta bolşevică: «Noi, sovieticii, nu luptăm decât împotriva armatei; noi nu vă distrugem oraşele şi nu omorâm oameni fără apărare».

Regele Mihai era ţinut la curent cu mersul negocierilor de la Cairo. Propunerile de armistiţiu ale Rusiei Sovietice, asumate deopotrivă de guvernele american şi britanic, au fost examinate cu atenţie de către blocul opoziţiei democratice. Acesta aducea la cunoştinţă, la 10 Iunie 1944, că le acceptă ca bază de negociere. Tratativele au durat 5 luni. Timp de o sută cincizeci de zile, în condiţiile în care, pentru a evita trezirea Berlinului, acestea ar fi trebuit să fie purtate în mare grabă (mai ales în condiţiile particulare în care se găsea România), negocierile au tărăgănat.

Ce trebuie să credem ? Că delegaţii români au fost dirijaţi de ruşi sau că ei au făcut de bunăvoie jocul acestora?

În sfîrşit, la 20 Iunie, Bucureştiul transmitea reprezentanţilor celor trei Puteri Aliate un mesaj, cu privire la planul stabilit pentru încetarea rapidă a ostilităţilor împotriva bolşevicilor. Acest plan fusese elaborat de generalii Sănătescu, Constantinescu Claps, Aldea, Racoviţă şi Mihail. El prevedea răsturnarea regimului Antonescu şi instaurarea unui nou guvern, care trebuia să proclame imediat armistiţiul. Planul stabilea minuţios toate operaţiunile de lichidare a centrelor de rezistenţă germană în interiorul ţării. Generalul Racoviţă avea misiunea de a permite trecerea liberă a trupelor sovietice şi de a coopera cu Comandamentul rus în lupta împotriva forţelor germane. Prin acelaşi mesaj, transmis la Cairo, se cereau de asemenea trei brigăzi aeropurtate sovietice sau anglo-americane, care să participe efectiv la neutralizarea rezervelor germane din interiorul ţării. România garanta securitatea aterizării. Partea finală a mesajului preciza că armistiţiul trebuia să fie încheiat imediat de către emisarii români care se găseau la Cairo şi să intre în vigoare fără întârziere. Acest mesaj reflecta voinţa fermă a regelui Mihai şi a blocului partidelor democratice de a pune capăt cât mai devreme posibil cooperării militare cu Germania şi arăta, în acelaşi timp, importanţa atribuită propunerilor formale de armistiţiu făcute de puterile aliate în aprilie 1944.

Insistenţa pe care o trăda partea finală a mesajului era explicabilă: misiunea celor doi emisari ai Blocului Naţional Democrat devenise, la Bucureşti, secretul lui Polichinelle. Cine poate să creadă că poliţia secretă germană, deja înşelată de mareşalul Badoglio, nu a acordat nici cea mai mică atenţie acţiunii întreprinse de Iuliu Maniu? De ce nu au reacţionat germanii? Ei ştiau că Aliaţii nu doresc un armistiţiu preliminar cu România, ci capitularea noastră fără condiţii. Ei ştiau că Rusia Sovietică urma să dicteze condiţiile ce trebuiau impuse României, fără nici un amestec din partea anglo-americanilor. Aceştia nu puteau să se amestece

în sfera de influenţă rusă, aşa cum aceasta fusese delimitată la Teheran şi la Ialta. Germanii erau convinşi că nici regele, nici Iuliu Maniu nu vor accepta niciodată o capitulare fără condiţii. Oricât de paradoxal ar putea să pară, negocierile de la Cairo serveau interesele politicii germane prin faptul că ele îi convingeau pe Maniu şi Brătianu că România nu avea de ales între Germania şi anglo-americani, ci între Germania şi Rusia. Germanii s-au grăbit să-i împărtăşească mareşalului Antonescu informaţiile primite de la Cairo.

Guvernul român nu se arăta mai puţin alarmat de acest lucru. El se temea de o contra-lovitură a poliţiei secrete pe care Germanii o concentraseră recent la Bucureşti. Se ştia că Marele Stat Major German avea intenţia să abandoneze Moldova şi Basarabia şi să concentreze forţele româno-germane de-a lungul liniei Focşani-Nămoloasa-Galaţi, ceea ce ar fi scurtat frontul cu o treime. În acelaşi timp, Berlinul cerea ca regele şi toţi oamenii politici să fie transferaţi în Transilvania. Serviciul secret al mareşalului Antonescu aflase între timp că agenţii germani aveau intenţia să-l ridice pe Iuliu Maniu şi să-i fixeze domiciliu forţat la Bădăcin, proprietatea sa din Transilvania, în regiunea cedată Ungariei prin dictatul de la Viena. Reuşita acestei operaţii ar fi dezorganizat complet Blocul Naţional Democrat al celor patru partide. Guvernul a luat imediat măsuri pentru ca Iuliu Maniu să fie bine păzit. Mai mulţi dintre colaboratorii săi devotaţi primiră permise de port-armă şi li se încredinţă misiunea de a-l păzi zi şi noapte în scopul de a preveni un atac al agenţilor Gestapo-ului.

Regele Mihai şi Iuliu Maniu aşteptau cu înfrigurare răspunsul Aliaţilor la mesajul transmis la Cairo pe 20 Iunie. De acest răspuns depindea intrarea în acţiune a tuturor elementelor pregătite pentru răsturnarea regimului Antonescu şi pentru ruperea alianţei cu Germania. Cel mai neliniştit dintre toţi era regele Mihai care se temea de o reacţie a nemţilor. După nouă zile, pe 29 Iunie, emisarii români telegrafiau de la Cairo, cu o întârziere destul de suspectă, că reprezentanţii Puterilor Aliate luaseră cunoştinţă de planul propus la 20 Iunie şi că îl transmiseseră guvernelor lor. Trei luni se scurseseră de când propunerile ruseşti de armistiţiu fuseseră transmise la Cairo.

Suntem datori să ne întrebăm dacă propunerile URSS-ului au fost cu adevărat reale, sau dacă nu cumva era vorba de o simplă mistificare, la care s-au pretat, conştient sau inconştient, trimişii noştri la Cairo? Întrebarea este cu atât mai întemeiată cu cât, textul acestor propuneri de armistiţiu nu a fost publicat nicăieri până acum. Negocierile de la Cairo au fost ele altceva decât numai o sinistră farsă, o cursă? Şi totuşi, de la comunicarea din 20 Iunie 1944, prin care trimişii români făceau cunoscut că reprezentanţii Puterilor Aliate luaseră cunoştiinţă de planul de cooperare militară elaborat sub supravegherea regelui, nu s-a trimis la Bucureşti nici un alt mesaj de la Cairo. Planurile regelui şi ale

partidelor politice nu au fost onorate cu vreun răspuns, nici măcar unul de curtoazie. După trei luni de negocieri amăgitoare, Rusia Sovietică atinsese toate obiectivele urmărite prin tratativele din aprilie. Ea trezise suspiciunea germanilor cu privire la intenţiile României de a nu mai continua războiul şi obliga Comandamentul german să grăbească executarea planului de evacuare, nu numai a Moldovei şi Basarabiei, dar şi a Munteniei şi a Olteniei pentru a se retrage pe linia Carpaţilor; în acelaşi timp, ea înşela vigilenţa românilor, cu speranţa unei posibile păci şi crea pe nesimţite, prin confuzie şi nesiguranţă, climatul favorabil unei capitulări fără condiţii.

Trimiţând Aliaţilor, cu o încredere naivă, planurile viitoarei cooperări româno-sovietice, regele Mihai deconspirase atât situaţia militară a României cât şi a trupelor germane care se găseau pe teritoriul românesc.

Berlinul era perfect informat de toate fazele tratativelor de la Cairo. El ştia de asemenea că serviciul nostru de la Ankara funcţiona imperfect. Ambasadorul României de la Ankara nu transmisese lui Mihai Antonescu şi Iuliu Maniu comunicările făcute de către un agent britanic, asupra situaţiei reale a tratativelor. Acest agent englez intrase în contact cu Mihai Antonescu şi cu Iuliu Maniu din luna iunie. În plus, germanii ştiau că Ştirbei şi Vişoianu transmiteau cu întârziere informaţiile din Cairo şi întreţineau în mod constant un optimism neîntemeiat. Iată de ce nu s-au grăbit şi nu au acţionat pentru întreruperea tratativelor României cu Aliaţii.

Nici o decizie clară nu fusese luată la data de 18 Iulie. Situaţia nu mai era totuşi aceeaşi ca în lunile aprilie şi iunie. Hitler începuse să se neliniştească. El avea mai puţină încredere decât statul său major în posibilitatea părăsirii treptate a teritoriului românesc dintre Dunăre, Nistru şi Carpaţi. Hitler l-a chemat pe mareşalul Antonescu la Berlin şi i-a reproşat prezenţa la Cairo a emisarilor opoziţiei, trimişi cu asentimentul şi concursul lui Mihai Antonescu. Răspunsul mareşalului a fost destul de abil: el tolerase în mod tacit trimiterea la Cairo a delegaţiei, cu scopul de a vindeca opoziţia de iluzia privitoare la posibilitatea încheierii unui armistiţiu; de fapt României i se cerea o capitulare fără condiţii. Poporul român nu putea să se concentreze îndeajuns asupra războiului decât numai vindecându-se de această iluzie deşartă. În ceea ce îl privea pe mareşalul Antonescu, el înţelegea să-şi respecte cuvântul, cu condiţia unei lealităţi reciproce.

Hitler s-a declarat satisfăcut şi l-a asigurat pe mareşalul Antonescu că era ferm hotărât să menţină o rezistenţă puternică pe linia de asalt Iaşi-Podul Iloaiei-Nordul Romanului-Nordul Fălticenilor.

Totuşi, colaborarea militară între germani şi români devenea din ce în ce mai dificilă. Dacă trupele germane nu erau complet demoralizate, ostilitatea lor faţă de trupele române era însă din ce în ce mai clară.

În timpul bătăliei de la Uman (februarie 1944), sectorul german al frontului cedase mult prea uşor sub presiunea rusă, iar deruta trupelor germane, transformase o simplă bătălie pierdută într-un adevărat dezastru. Comandamentul german pierduse controlul situaţiei şi unităţile sale, în continuă retragere de la Volga până la Nistru, erau lipsite de orice valoare combativă. Sistemul pe care îl adoptase Statul Major german de a efectua retrageri bruşte, fără să avertizeze Comandamentul român, provocase grele pierderi în armata noastră în timpul şi după bătălia de la Uman: mai mult de 20.000 de prizonieri şi tot atâţia morţi. Mareşalul Antonescu, indignat de comportamentul germanilor, fusese atunci cât pe ce să întoarcă frontul fără să aştepte sprijinul anglo-americanilor.

Ministrul afacerilor externe, Mihai Antonescu, care era în conflict cu germanii, aştepta şi el, cu aceeaşi nerăbdare, veşti de la Cairo de unde nu sosea nimic.

La 9 şi 14 Iulie, la 2 şi 7 August 1944, Iuliu Maniu a trimis delegaţilor Ştirbei şi Vişoianu mai multe telegrame, în numele Blocului Naţional Democrat, subliniind confuzia încărcată de grave consecinţe creată de tăcerea Aliaţilor şi cerând un răspuns imediat.

În acest timp, situaţia României se înrăutăţea. În cursul lunii mai, ministrul comunicaţiilor, Atta Constantinescu, consemnase într-un raport scris, că Germania începuse să retragă de pe frontul românesc o parte din tancurile sale, în ciuda angajamentului personal al lui Hitler de a nu deplasa cele cinci divizii blindate germane care se găseau pe frontul românesc. Puţin mai târziu, pentru a-şi retrage tancurile, germanii le-au demontat şi încărcat în vagoane expediindu-le pe bucăţi la Berlin. Trei divizii blindate germane au fost retrase în acest fel.

În lipsa oricărui răspuns de la Cairo, acţiunea celor doi trimişi ai Blocului Naţional Democrat a sfârşit prin a trezi îndoieli. Mareşalul a trebuit să consimtă ca ministrul afacerilor externe să ia contact direct cu englezii şi asta fără întârziere. Un emisar englez, care se găsea în România, stabilise o legătură directă cu mareşalul. După un schimb de note între acest emisar şi Cipru, plecarea ministrului afacerilor externe a fost hotărâtă. Britanicii cereau românilor să treacă imediat la acţiune şi să întoarcă frontul. Ei se angajau la rândul lor să debarce pe calea aerului în regiunile: Constanţa, Feteşti, Bucureşti, Târgovişte, Piteşti, Râmnicu-Sărat. Americanii nu trebuiau să fie informaţi înainte ca operaţia să fie îndeplinită, căci ei erau ostili, în principiu, oricărei operaţii militare în spaţiul cedat URSS-ului la Teheran şi la Ialta.

Din ce motive nu s-a putut executa acest plan? De ce ministrul afacerilor externe nu a reuşit să plece? Un fapt e sigur: germanii, ruşii şi, după toate aparenţele, americanii nu au fost informaţi.

Mai mult, Hitler l-a invitat pe mareşalul Antonescu să vină la Berlin încă o dată. Führerul i-a arătat „Conducătorului" noile arme secrete capabile să schimbe complet raportul de forţe şi, de asemenea,

bomba atomică. Aceste arme secrete au produs o anume impresie asupra mareşalului, ceea ce l-a făcut să ezite în chestiunea lichidării alianţei cu Germania. Pe de altă parte, opoziţia democratică nu reuşise să descifreze adevăratele intenţii ale Aliaţilor, care rămâneau o enigmă supărătoare. Faptul că cele patru telegrame trimise la Cairo de Iuliu Maniu, în cursul lunilor iulie şi august 1944, rămăseseră fără răspuns, dădea chiar un sens tragic acestei enigme.

La 20 August 1944, după ultima inspecţie a frontului, „Conducătorul" a convocat Consiliul de Miniştri. El a făcut o expunere exactă a situaţiei, făcând cunoscute forţele române de care dispunea, situaţia unităţilor germane şi posibilităţile lor de rezistenţă. Părerea lui era că s-ar putea respinge atacurile ruseşti încă un timp şi că era chiar posibil să se reziste unei ofensive puternice, dar că acest efort nu s-ar putea prelungi la nesfârşit. Mareşalul a încheiat spunând că el era de părere să lase locul unui alt guvern a cărui misiune ar fi să asigure responsabilitatea operaţiilor politice şi militare ulterioare. Reprezentanţii opoziţiei i-au propus mareşalului să păstreze puterea şi să-şi ia el însuşi responsabilitatea schimbării alianţelor. Ion Antonescu a refuzat declarând că el nu putea beneficia de încrederea şi sprijinul Aliaţilor.

Aceasta era situaţia în ajunul fatalei lovituri de la 23 August 1944, când România a capitulat. Mareşalul Antonescu şi mai mulţi miniştri au fost arestaţi din ordinul regelui Mihai. Un nou guvern a fost constituit sub preşedinţia generalului Sănătescu, şeful Casei Militare a Regelui. Liderii opoziţiei democratice, Iuliu Maniu, Dinu Brătianu şi Titel Petrescu, figurau acolo ca miniştri fără portofoliu. Liderul comunist Lucreţiu Pătrăşcanu devenea ministrul justiţiei. Fostul director de cabinet al Ministerului Afacerilor Externe, cel care pregătise şi condusese tratativele de la Cairo, era numit ministru al afacerilor externe.

România în război alături de Rusia Sovietică

Într-un discurs la Radio Bucureşti, regele Mihai a declarat încetarea ostilităţilor şi încheierea Armistiţiului.

Un Tratat de Armistiţiu, ca orice act *sinalagmatic*, implica acordul a două voinţe; or, nici un acord nu fusese semnat la Cairo. Astfel, încetarea ostilităţilor între Rusia şi România, survenită numai din dorinţa uneia dintre părţile în luptă, nu putea fi decât o capitulare. Pentru a ascunde opiniei publice un fapt petrecut în condiţii atât de bizare şi ale cărui consecinţe se dovediră curând extrem de funeste pentru poporul român, s-au căutat explicaţii. Le reproducem, din broşura *România la Conferinţa de Pace*, apărută la Paris în 1946, ele dovedind uşurinţa cu care se încerca justificarea unui act politic neobişnuit.

„Condiţiile de armistiţiu formulate de URSS la 12 Aprilie rămâneau încă valabile, deoarece ele nu fuseseră retrase în momentul în care regele şi şefii opoziţiei îşi făcuseră cunoscută decizia lor de a pune capăt ostilităţilor. Aliaţii nu arătaseră prin nici un gest, prin nici un cuvânt că aceste propuneri erau depăşite. De aceea, la 23 August, în ciuda faptului că nici un semn pozitiv nu venise încă de la Cairo, regele şi şefii Blocului Naţional-Democratic au considerat că orice întârziere implică noi lupte sângeroase şi inutile. Ei s-au decis să treacă la fapte. Regele a ordonat arestarea mareşalului Antonescu şi a numit un guvern din care făceau parte şefii Blocului Naţional-Democratic. Trupele române au primit imediat ordinul de a înceta orice ostilitate contra forţelor sovietice.

Din chiar momentul Proclamaţiei Regale la Radio Bucureşti, ostilităţile au fost suspendate pe toate fronturile şi trupele româneşti au început să ia legătura cu comandamentele sectoarelor sovietice. Dar atunci când, conform instrucţiunilor generalului Racoviţă, comandantul trupelor operative, delegaţii unităţilor române s-au prezentat comandamentelor sectoarelor sovietice, la dispoziţia cărora îşi puneau trupele, forţele ruseşti, profitând de dezordinea ce domnea în unităţile româneşti, le-au încercuit şi le-au dezarmat.

Între 24 August şi 12 Septembrie 1944, profitând de confuzia creată şi de buna noastră credinţă, Armata Roşie a făcut peste 130.000 de prizonieri care au fost imediat trimişi în Rusia.

Acesta a fost bilanţul înşelătoriei de la Cairo: o primă pagină a martiriului poporului român.

Ordonând trupelor româneşti încetarea ostilităţilor, regele Mihai era convins că toate condiţiile de armistiţiu, propuse de Rusia Sovietică la 12 Aprilie 1944, rămăseseră valabile, după cum îl asigurase Niculescu-Buzeşti, consilierul său tehnic. În realitate, interpretarea că propunerile ruseşti erau încă valabile, pentru că ele nu fuseseră retrase, era unilaterală; ea nu-i obliga în nici un fel pe ruşi. În fapt, cu consimţământul tacit al anglo-americanilor, Rusia Sovietică întinsese o cursă României. Moscova manevrase pentru a obţine ceea ce voia: capitularea fără condiţii a României. La 23 August 1944, ruşii nu se găseau legaţi prin nici un angajament scris şi, formal, s-au considerat absolviţi de orice obligaţie. Participând activ la înşelătoria de la Cairo, anglo-americanii au dat şi ei un mandat în alb Rusiei Sovietice.

Se poate oare susţine că armata care a invadat România la 23 August 1944 a fost o armată victorioasă sau, mai curând, o hoardă scoasă din minţi de plăcerea vărsării de sânge şi a jafului ? Nici un moment Armata Roşie nu a întâmpinat vreo rezistenţă. Trupele germane fuseseră dezarmate de români; ultimele grupuri de nemţi ce rezistau încă în jurul Ploieştiului şi Bucureştiului au fost lichidate de armata română, înaintea sosirii ruşilor. Nicăieri nu s-a înregistrat cea mai mică ciocnire între nemţi şi ruşi pe teritoriul României. În tot acest timp activitatea diplomatică şi-a urmat cursul său.

La 24 August 1944, reprezentanţii celor patru partide care formau Blocul Naţional-Democrat: Gheorghe Popp, Lucreţiu Pătrăşcanu, Ştefan Voitec şi Gheorghe Fotino, sunt invitaţi să meargă la Moscova pentru a semna armistiţiul între URSS şi România. Cei doi delegaţi de la Cairo, Ştirbei şi Vişoianu părăsesc Egiptul la 28 August îndreptându-se şi ei spre Moscova. La Odesa, ei sunt primiţi de către un reprezentant militar al oraşului. Acesta i-a condus la un hotel, pe care nu au avut autorizaţia să-l părăsească şi nici posibilitatea de a lua contact cu guvernul român. Apoi au fost suiţi într-un tren personal sovietic care a făcut cinci zile până la Moscova. Întârzierea era bine calculată. Sovietele vroiau să câştige timp. Era necesar ca Armata Roşie să pătrundă cât mai adânc în spaţiul european.

Negociatorii de la Cairo nu au ajuns la Moscova decât la 10 Septembrie. Un hotel fusese rezervat pentru întreaga delegaţie română. Cei patru negociatori trimişi de la Bucureşti se găseau deja acolo de cincisprezece zile, fără drept de ieşire din hotel şi fără legătură cu guvernul de la Bucureşti, care, la rândul lui, pierduse orice contact cu trimişii săi în capitala sovietică.

În seara zilei de 10 Septembrie 1944, delegaţia română a fost condusă la Ministerul Afacerilor Externe sovietic. Textul tipărit, cu condiţiile de armistiţiu, a fost înmânat celor şase delegaţi români; li s-a spus că nici o modificare nu putea fi adusă copiei care le fusese prezentată, nici măcar o virgulă şi că aveau 24 de ore să reflecteze. Delegaţii au

fost apoi conduşi din nou la hotelul-închisoare.

Douăzeci şi patru de ore mai târziu, chiar la mijlocul nopţii, delegaţia a fost recondusă la Ministerul Afacerilor Externe, unde a luat contact pentru prima dată cu Molotov în persoană. Pentru că prinţul Ştirbei, trimis special de la Cairo, şi G.Popp, delegat al Partidului Naţional Ţărănesc, ridicaseră anumite obiecţii, Molotov a replicat sec: «*Acesta este textul definitiv; nici un amendament nu este admis, orice opunere n-ar avea alt rezultat decât să înrăutăţească situaţia României*».

Delegaţii au încercat atunci să obţină de la ministrul de externe sovietic, dreptul de a lua legătura cu guvernul de la Bucureşti. Răspunsul lui Molotov a fost scurt: «Am fost informat că aveţi puteri depline; decizia nu poate fi luată decât de voi, şi asta pe loc». Pentru că se părea că delegaţii noştri nu puteau lua nici o hotărâre, ruşii au autorizat totuşi, în ciuda celor spuse, o convorbire telefonică cu Bucureştiul. Atunci guvernul român, crezând că astfel pune capăt regimului de teroare care bântuia în România de la ocupaţia rusă, a autorizat delegaţia să semneze armistiţiul în orice condiţii.

Nu este inutil să reproducem declaraţiile pe care le-a făcut în urma acestei semnări, la 12 Septembrie 1944, noul ministru al afacerilor externe al României, Grigore Niculescu-Buzeşti, cel care fusese regizorul din umbră al politicii externe a României între 1943 şi 1944.

„La 23 August, imediat după constituirea noului guvern, noi am dat delegaţilor noştri de la Cairo, domnii Barbu Ştirbei şi Constantin Vişoianu, puteri depline în vederea semnării armistiţiului. Ambasadorul sovietic de la Cairo a comunicat că guvernul său este de acord să semneze armistiţiul în condiţiile stabilite în urma negocierilor care avuseseră loc, dar că răspunsul său nu va fi dat decât în urma asentimentului Statelor Unite şi Marii Britanii. Delegaţii noştri au plecat la Moscova unde urma să aibă loc semnarea armistiţiului. Ei se află acolo de trei zile şi guvernul român aşteaptă cu nerăbdare vestea semnării armistiţiului.

Problema care se pune acum este cea a regimului juridic între România şi URSS până la încheierea armistiţiului.

În legătură cu această chestiune, domnul Molotov, Comisar al Poporului la Afacerile Externe, a făcut, la 26 August, o declaraţie de care opinia publică română a luat cunoştinţă cu cea mai mare satisfacţie şi în care se precizează că URSS-ul nu are intenţia să obţină o parte oarecare din teritoriul românesc, să schimbe ordinea socială existentă sau să aducă vreun prejudiciu independenţei României.

Guvernul sovietic consideră că este necesar să se restabilească, cu ajutorul trupelor româneşti, independenţa României, eliberând ţara de opresiunea fascistă".

Declaraţia precizează, de asemenea, că dacă trupele româneşti

încetează imediat operaţiile contra Armatei Roşii şi se angajează să continue războiul împotriva Germaniei şi Ungariei, alături de Armata Roşie, aceasta le va permite să-şi păstreze armele şi le va ajuta prin toate mijloacele să-şi îndeplinească nobila sarcină. URSS-ul va înceta imediat operaţiunile, din momentul în care teritoriul va fi eliberat de trupele germane. Această condiţie era deja îndeplinită de către guvernul român prin declaraţia de război făcută Germaniei, la 24 August, la ora patru dimineaţa. Teritoriul României a fost curăţit de trupele germane numai şi numai de către armata română.

„Mai rămâne încă problema Transilvaniei, declara în continuare ministrul nostru de externe, Grigore Niculescu-Buzeşti. Acolo se găsesc încă trupe germane şi ungare, împotriva cărora România este hotărâtă să lupte imediat, în colaborare cu Armata Roşie.

Subliniez deci că, independent de semnarea Convenţiei de armistiţiu, între Guvernul Sovietic şi cel al României există un contract, conform căruia cele două armate luptă împreună împotriva duşmanului comun. Acesta este statutul juridic între România şi URSS până la semnarea armistiţiului. În consecinţă, armata română trebuie să-şi păstreze toate mijloacele necesare pentru a continua lupta.

Armata sovietică a fost primită în România în spiritul cel mai amical. Noi ne dăm seama că în perioada operaţiilor militare în curs, unele mici incidente sunt inevitabile. Noi nu atribuim acestora nici o semnificaţie. Este vorba de incidente secundare şi fără importanţă.

Guvernul român are convingerea fermă că tot ceea ce a fost convenit cu URSS, va fi respectat întrutotul. Guvernul român consideră că raporturile prieteneşti, sincere şi de încredere mutuală cu URSS constituie un element esenţial al politicii externe a României".

Declaraţii de o asemenea cinică seninătate nu pot produce decât dezgust. Ministerul Afacerilor Externe declară, la 4 Septembrie, că a acordat puteri depline delegaţilor de la Cairo imediat după lovitura de stat, lăsând să se înţeleagă că armistiţiul nu fusese încheiat, pentru că reprezentanţii români, Ştirbei şi Vişoianu, nu avuseseră, până atunci, dreptul să semneze. Această explicaţie încerca să justifice cele cinci luni petrecute la Cairo, în aşteptarea unor negocieri care nici măcar nu începuseră.

Opt zile s-au scurs între declaraţia lui Niculescu-Buzeşti şi prezentarea condiţiilor sovietice de armistiţiu delegaţilor români. Capitularea era prezentată drept „acord de armistiţiu", care a fost semnat la trei săptămâni după încetarea ostilităţilor şi schimbarea alianţelor. România era lăsată la discreţia Moscovei.

În august 1944, Stalin însuşi recunoscuse că rezultatul războiului era încă incert. Acţiunea României venea să uşureze forţelor ruseşti

greaua sarcină de a lua cu asalt formidabilele fortificaţii naturale ale Carpaţilor. La acest avantaj considerabil, România a adăugat sângele vărsat alături de Stalin timp de 260 de zile.

Această participare nu a fost simbolică. Armata română, care număra 386.000 de oameni, a suferit grele pierderi. Ea a luat parte la 16 bătălii mari şi 367 ciocniri; a înaintat 1000 de kilometri până în inima Bohemiei, traversând, în plină iarnă, 12 masive muntoase. A eliberat 53 de oraşe şi 2778 alte localităţi. Numărul de prizonieri capturaţi s-a ridicat la 103.214. Această acţiune explică importanţa pierderilor sale. 5.078 ofiţeri, 4.984 subofiţeri şi 159.760 soldaţi şi-au găsit moartea sau au fost grav răniţi. Numai în timpul bătăliei pentru Oradea-Mare, s-au înregistrat aproape 30.000 de morţi.

Cu ocazia conferinţei de pace din august 1946, şeful delegaţiei Cehoslovaciei, Jan Masaryk a ţinut să-şi exprime recunoştinţa faţă de România pentru contribuţia sa la eliberarea Cehoslovaciei în 1944: *„Românii au contribuit, în faza finală a războiului, foarte activ la eliberarea părţii orientale a Cehoslovaciei, unde 20.000 dintre ei îşi dorm somnul de veci"*.

Care a fost recompensa României pentru această contribuţie, pentru această vărsare de sânge care a secătuit-o?

Despăgubirile impuse României prin Convenţia de Armistiţiu au fost de 300 milioane de dolari, care trebuiau plătiţi în şase ani, sub formă de mărfuri, produse petroliere, lemn, vapoare maritime şi fluviale, maşini etc... Nicăieri nu s-a menţionat valoarea exactă a mărfurilor însuşite prin furt de către Rusia. S-au luat ca bază aproximativă preţurile din 1938, ceea ce reprezenta o majorare ilicită de 75%. Dar acesta nu a fost decât unul din aspectele jafului rusesc. Preţurile fuseseră, fireşte, calculate în dolari şi încheierea socotelilor a avut loc după cursul Băncii Naţionale a României din 1938. Or, din 1939 şi până în septembrie 1944, moneda română suferise din cauza inflaţiei, o scădere de 90%. Campania militară dusă de România alături de Stalin costase 350 de milioane de dolari. Armata Roşie şi-a arogat pe deasupra dreptul de a emite monedă. Anexa zece a Convenţiei de la Moscova preciza: *„Guvernul român va răscumpăra, în timpul şi în termenele pe care Înaltul Comandament Aliat (sovietic) le va decide, toţi banii emişi de către Înaltul Comandament Aliat pe teritoriul românesc"*.

Rusia Sovietică a furat din România cât a putut căra. Cu cât cantitatea de bancnote emise de Armata Roşie era mai mare, cu atât creştea cantitatea de mărfuri necesare plăţii pagubelor de război, scăderea bruscă a cursului monedei neinfluenţând cu nimic preţurile fixate prin Acordul de Armistiţiu. Din punct de vedere politic, URSS-ul nu a făcut decât să folosească inflaţia, pentru a grăbi ruinarea marii şi micii burghezii. Convenţia de la Moscova nu sufla o vorbă despre durata ocupaţiei sovietice, ea preciza însă obligaţia României de a întreţine trupele ruseşti,

al căror număr era şi el trecut sub tăcere. În martie 1945, peste un milion de soldaţi ruşi se găseau în România. Numărul lor de astăzi, numai Dumnezeu îl ştie. În afară de aceste condiţii economice, «Armistiţiul» de la Moscova obliga România să organizeze «*cel puţin 12 divizii de infanterie cu serviciile aferente*». Textul a fost redactat astfel încât participarea noastră la războiul contra Germaniei să nu conteze câtuşi de puţin. Plata ce ni s-a impus a fost prevăzută drept o despăgubire minimă, măcar că ea era egală cu suma de care a fost jupuită Italia.

Când condiţiile semnate la Moscova au fost cunoscute la Bucureşti, cineva l-a întrebat pe Iuliu Maniu: «*acestea sunt condiţiile discutate la Cairo?*»

Bătrânul om de stat a răspuns: «*Mai bine n-am fi semnat nimic, rezultatul ar fi fost acelaşi*».

Ion Mihalache, vice preşedintele PNŢ a adăugat: «*Mai bine şi-ar fi tăiat mâna decât să semneze*».

Şi totuşi, România se găsea abia la poalele Golgotei sale.

III

JURNALUL COLONELULUI COSMA RURA

Notă introductivă

Mărturia unui om care a trăit un eveniment în toate fazele sale dramatice este mai tulburătoare decât reconstituirea aceluiaşi eveniment cu ajutorul unei expuneri obiective, oricât de documentată şi precisă ar putea fi aceasta.

A evoca primele momente ale ocupării unui teritoriu de către trupele sovietice, presupune acumularea unor fapte şi a unor acţiuni individuale capabile să reconstituie climatul de teroare, culoarea şi ritmul tragic al evenimentelor. Desigur, cifrele spun ceva; cu toate acestea, o statistică seacă a crimelor comise de hoardele sovietice, cu ocazia invaziei ţării noastre, nu ar putea da o imagine suficient de clară asupra climatului moral al acestei perioade, aşa cum o poate face o simplă povestire, lipsită chiar de orice îndemânare literară.

Un vechi camarad de liceu, care a fost ofiţer activ în armată şi care a participat la campania României împotriva Rusiei Sovietice (până în ziua în care a fost reformat după rănirea lui în bătălia de la Uman), şi-a notat impresiile din zilele ce au precedat capitularea fără condiţii a României. O lună după ocuparea ţării de către trupele sovietice, acest ofiţer continua să-şi redacteze jurnalul. Împrejurări dramatice l-au obligat de atunci să se ascundă. Astăzi, el luptă probabil, din greu, undeva în munţi.

Acest jurnal, constituit din note fugare, din observaţii zilnice de o precizie impresionantă, face să renască pentru noi, atmosfera primului contact dintre poporul român şi armatele sovietice.

Dar, mai mult decât această contribuţie documentară, un interes excepţional îl oferă aici enigmaticul colonel Narîşkin, care încarnează cu o rară forţă de expresie nihilismul ideologiei bolşevice. Consemnând fără nici o alterare interminabilul monolog al ofiţerului sovietic stăpânit de pasiunea propagandei, acest jurnal ajută imens la cunoaşterea poziţiei spiritului bolşevic în raport cu problemele vieţii în general. Este vorba de o poziţie care reprezintă, înainte de orice, negarea totală a Occidentului, negare pătrunsă de ură şi asociată cu voinţa de sufocare a valorilor spirituale proprii acestei civilizaţii, atitudine care nu este, în fond, decât revolta împotriva primatului intelectual al Europei, o explozie

devastatoare a complexului de inferioritate de care sunt chinuiţi ruşii. De la Herzen şi Bakunin la Lenin şi Stalin, regăsim, invariabil, aceeaşi atitudine de ostilitate faţă de Occident, fiindcă diferenţa dintre Rusia şi Europa nu este una de grad de civilizaţie ci de însuşi principiul ordinii spirituale.

Revoluţionari sau tradiţionalişti, toţi ruşii cred că patria lor este izvorul elementelor şi principiilor unei noi civilizaţii, mult mai bine organizată decât cea occidentală, mai stabilă şi mai aptă de un progres fără limite, în măsură să-i confere supremaţia asupra Occidentului. Cu toate acestea, rechizitoriul pe care ruşii, indiferent de culoarea lor politică, îl adresează Occidentului nu poate ascunde complexul de inferioritate de care este torturat sufletul slav. Acest sentiment şi-a găsit expresia patetică în strigătul de durere al lui Ceadaev: „Încă n-am atins civilizaţia. Ceea ce pentru alte popoare este de mult înţeles, pentru noi este încă doar speculaţie şi teorie seacă".

Tipul nihilistului bolşevic, desprins din acest jurnal, aminteşte acel personaj din *Demonii* lui Dostoievski, care explică lui Stavroghin sistemul lui Şigaliov: „Vom ucide dorinţa de proprietate, vom da frâu liber beţiei, defăimării şi delaţiunii, vom încuraja un dezmăţ fără limite, geniul îl vom sufoca din faşă. Totul va fi redus la acelaşi numitor: egalitatea totală... Numai necesarul este necesar. Iată, de aici înainte, deviza globului terestru. Avem însă nevoie şi de crize, de convulsiuni; noi, guvernanţii, ne vom gândi la aceasta, pentru că sclavii au nevoie să fie guvernaţi. Supunere deplină. Depersonalizare totală. Dar, odată la 30 de ani, Şigaliov va permite o revoltă: toţi oamenii vor începe să se sfâşie între ei, însă doar până la un punct şi numai pentru a nu se plictisi, căci plictiseala este un sentiment aristocratic".

Reproducând notele colonelului Cosma Rura, am încercat să nu alterăm prospeţimea impresiilor şi spontaneitatea remarcilor de dragul unei transcrieri literare, astfel încât să păstrăm intacte calităţile esenţiale ale acestui document uman. Ne-am luat numai libertatea de a modifica numele proprii pentru a evita ca cei ce le poartă să fie persecutaţi de regimul de teroare instalat în România.

Aceste pagini vor putea contribui la corijarea unor erori curente în opinia publică occidentală. Lumea nu este ameninţată de o ofensivă planetară marxistă, ci de una a nihilismului bolşevic, care se foloseşte de mitul comunist. Paginile care urmează constituie un avertisment pentru diletantismul revoluţionar al Occidentului. Acesta este convins că totul se poate rezolva numai prin simpla schimbare a formelor de producţie, printr-o modificare a structurilor economice ale societăţii, pe când Revoluţia Bolşevică pune în discuţie toate concepţiile fundamentale ale civilizaţiei Occidentale.

Conştiinţa anti-occidentală şi anti-europeană a spiritului rus n-are nimic comun cu dialectica marxistă; ea încarnează revolta

permanentă împotriva culturii greco-latine; este sufletul poporului rus, apocaliptic prin înclinaţii şi structură, pentru care libertatea spirituală înseamnă beţia negării totale. Nicolai Berdiaev explica natura totalitară a statului rus ca pe o necesitate:« Etatismul, la ruşi, a avut totdeauna rolul de a le compensa anarhismul».

Înţelegerea complexului bolşevic, obligă Occidentul la o atitudine defensivă. Rămâne de văzut dacă acest Occident va mai găsi încă energia necesară pentru a stăvili mesianismul rus în ofensivă. Scepticismului Europei i se opune fanatismul sălbatic al stepei, gata să încheie o epocă pentru a începe un nou ciclu în istoria omenirii.

Nu cu abilităţi diplomatice se poate răspunde pretenţiilor mesianice ale Rusiei. E timpul să se treacă cu hotărâre la examinarea atentă a resurselor şi forţelor de rezistenţă de care dispune Occidentul.

Silueta sumbră a colonelului bolşevic Narîşkin se ridică ameninţătoare peste o cultură din care acesta şi-a însuşit tot ceea ce îi era necesar pentru a o putea nega.

Începutul jurnalului

De mult doresc să-mi notez faptele cele mai semnificative care m-au impresionat în cursul acestui război. Un soldat are şansa să vadă multe lucruri, căci războiul îl duce acolo unde n-a gândit niciodată să ajungă. Dacă o prezicătoare mi-ar fi spus, în 1917, în ziua în care am pus epoleţii de ofiţer, că voi ajunge să lupt până la Volga şi până în Caucaz, aş fi izbucnit în râs, atât de absurdă mi s-ar fi părut această profeţie; dar omul nu este decât o jucărie în mâinile invizibile ale destinului; suntem duşi de curentul evenimentelor, aşa cum seminţele florilor sunt răspândite pe câmpuri de capricioasele vânturi ale toamnei.

Dar la ce bun să păstrez vii amintirile acestui război, adevărată coborâre în Infern ? Aceşti trei ani de război neîntrerupt se proiectează în mintea mea ca un film; îi revăd cu o intensitate halucinantă. Fantomele camarazilor morţi îmi defilează prin faţa ochilor şi prezenţa lor imaterială mă face să uit timpul; mă cufund în trecut, rememorându-mi emoţiile, ascultând în singurătate voci pentru totdeauna stinse. Mi-e suficient să mă gândesc la unul din evenimentele acestei perioade şi, ca şi cum aş răsuci butonul unui aparat de radio, încep să aud glasul trecutului.

Am încercat să scriu zilnic şi să consemnez conştiincios într-un carnet tot ce mi s-a părut demn de reţinut. Când am citit aceste note, un an mai târziu, am fost dezgustat. Totul era artificial, retoric, fals, declamatoriu! Am impresia că noi am pierdut darul de a spune simplu ceea ce gândim şi simţim. Chiar în faţa morţii, omul rămâne emfatic. Şi retorica nu este nicicând mai deplasată decât atunci când încerci să înregistrezi evenimente petrecute pe front, acolo unde omul se arată nefardat, unde mişcările sale sunt naturale, dictate de duelul patetic dintre viaţă şi moarte. Cuvintele au o anumită plasticitate, ele pun etichete lucrurilor şi sentimentelor; singură muzica este în măsură să redea emoţia gravă, accentul profund tragic al acestui joc de noroc pe care destinul îl impune, pe front, fiecăruia.

Când, la trecerea Donului, mi-am pierdut bagajele împreună cu carnetul de însemnări, am respirat uşurat. Pierderea lucrurilor mele era compensată de eliberarea de obsesia acestui carnet în care mi-am contabilizat emoţiile cu o grijă prostească. De ce, deci, aş relua aceste însemnări? Pentru că evenimentele mă constrâng la un serios examen de conştiinţă: s-a semnat armistiţiul cu Rusia Sovietică.

În mai multe rânduri, oamenii noştri politici ne-au anunţat că inaugurăm o perioadă istorică nouă, dar de fiecare dată, profeţiile lor s-au doyedit simplă retorică; de astă dată însă, intrăm, cu adevărat, într-o nouă fază a vieţii noastre naţionale.

Deşi continuarea războiului ar fi fost o catastrofă, armistiţiul cu Rusia Sovietică nu este cu nimic mai bun. Care ar fi fost calea de urmat? Poate am fi putut rezista pe linia Carpaţilor încă un an; şi apoi?

Nemţii înşişi nu mai credeau în victorie: era pierdută: de la sfârşitul lui 1943, ofiţerii şi soldaţii germani continuau să lupte numai din datorie.

Regele Mihai nu avea altă alternativă decât armistiţiul, în vederea căruia iniţiase tratative încă din aprilie 1944. Ceea ce nu înţeleg, este cum nemţii n-au ghicit intenţiile regelui nici atunci când zvonul negocierilor ajunsese până la front. Germanii sunt greu de înţeles: ei trec de la un maxim de suspiciune la un exces de încredere şi nu pot, orice ar face, să păstreze calea justă de mijloc. Să nu fi luat în serios tratativele? Au crezut contrariul, că se va acorda României un armistiţiu în locul unei capitulări fără condiţii ? Cine ar putea descifra ceva din mulţimea evenimentelor confuze petrecute în această perioadă?

* * *

Se aştepta o schimbare La fiecare pas, un prieten te lua de braţ şi, cu o siguranţă convingătoare, îţi declara confidenţial că ştie din surse foarte sigure că armistiţiul a fost încheiat şi că două brigăzi aeropurtate anglo-americane urmează să aterizeze la aeroportul Băneasa, că Mihai Antonescu participă la complot, că regele trebuie să-l aresteze, chiar la Palat, pe mareşalul Antonescu şi că noul guvern va fi format de Iuliu Maniu. Apoi dădeai peste un alt prieten care îţi repeta aceeaşi poveste, cu diferenţa că armistiţiul României a fost realizat cu asentimentul lui Hitler; el a fost aranjat din decembrie 1943 la trecerea lui von Papen prin Bucureşti. Roosevelt şi Churchill, speriaţi de înaintarea ruşilor, voiau să înlesnească Germaniei posibilitatea de a cere pacea. Dacă Stalin ar fi refuzat, anglo-americanii erau decişi să încheie o pace separată pentru a-i permite lui Hitler să continue războiul împotriva Rusiei. Armistiţiul României nu era decât o simplă introducere; proba o constituia calmul cu care legaţia Germaniei privea tratativele de la Cairo.

Toţi aceşti palavragii au ajuns să mă obosească. Între timp, bombardamentele aviaţiei anglo-americane continuau fără întrerupere, distrugând oraşele şi instalaţiile industriale; aceste acte îmi întăreau senzaţia că ceva şchioapătă în misterioasele negocieri de la Cairo. Din câte ştiu, nu se aruncă zilnic mii de tone de bombe asupra oraşelor unei ţări cu care se negociază un armistiţiu. În aer plutea un sentiment de nelinişte. Enervarea oamenilor se traducea prin colportarea a tot felul de

zvonuri, care, în final, deveneau credibile chiar şi pentru cei ce le lansau. Pentru a scăpa de obsesia necunoscutului, se inventau noutăţi şi se hrăneau iluzii.

* * *

Nimic deosebit la 23 August 1944. O zi ca toate celelalte. Lipsa aviaţiei anglo-americane putea fi remarcată în această zi, dar mai avusesem şi alte zile fără bombardament. Ofiţerii germani se plimbau liniştiţi pe străzi, mareşalul Antonescu se afla la Snagov, iar regele la Palat. Viaţa îşi continua cursul normal.

Cu toate acestea, în atmosferă plutea ceva greu de definit, ca un presentiment al schimbării. Tentacule neştiute, aceste forţe misterioase care permit sufletului nostru să perceapă apropierea unui eveniment, mă avertizau că ceva neaşteptat se va produce. Pentru a mă smulge din această nelinişte, am dat o raită prin câteva ministere.

Am câţiva prieteni la Economia Naţională; speram ca acolo să aflu noutăţi. Ministerul, de obicei aglomerat ca un stup, era aproape pustiu. Într-o tăcere desăvârşită, câţiva mici funcţionari, care nu lucrau, păreau să aştepte ceva. Mi-era teamă să-i întreb, indiferent ce. După câtva timp, m-am simţit cuprins de un sentiment de nesiguranţă, asemănător celui ce te încearcă după un cutremur de pământ. Generalul Dobre, titularul departamentului şi totdeauna prezent la postul său, de astă dată lipsea. La Ministerul de Finanţe am găsit aceeaşi atmosferă. Toţi miniştrii plecaseră în grabă fără a da nici cea mai mică explicaţie. Atitudinea lor a lăsat în urmă o dâră de nelinişte. Se bănuia că veşti dezastruoase venite de pe front au impus convocarea de urgenţă a Consiliului de Miniştri, fără a se şti nici unde, nici la ce oră.

Să fi declanşat sovieticii vreo nouă ofensivă?

Dejun la restaurantul Modern. Lume multă şi mare animaţie. La masă cu mine, un comandant abia sosit dimineaţă de la Iaşi, colonelul Iliescu, de la Biroul de Operaţiuni al Statului Major General, şi un reporter.

Masă copioasă, vin rece, de parcă nu eram în al patrulea an de război. Avantajul ţărilor agricole.

Colonelul Iliescu era de părere că masiva concentrare de forţe ruseşti indica pregătirea unei ofensive de mari proporţii. El considera că măsurile luate ne asigurau o protecţie eficace, în special datorită moralului excelent al trupelor noastre. Din păcate, spunea el, trupele germane erau de nerecunoscut; chiar şi unităţile SS şi-au pierdut combativitatea şi de acum luptau fără convingere, pentru că ofiţerii şi soldaţii deopotrivă, nu-şi mai făceau iluzii în privinţa rezultatului războiului. Colonelul Iliescu era convins, ca şi mine, că maşina de război germană era grav avariată.

Comandantul, venit de la Iaşi, nu împărtăşea pesimismul nostru. «Dacă pe câmpul de luptă se poate observa o slăbire a spiritului ofensiv al unităţilor germane, spunea el, ar fi exagerat să tragem din aceasta concluzii alarmante. Ceea ce reduce valoarea combativă a acestor unităţi este lipsa unei concepţii strategice sănătoase a Comandamentului, care intenţionează să abandoneze Moldova şi să se retragă pe linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi. Această concepţie era însă combătută cu hotărâre de mareşalul Antonescu.

Pentru Comandamentul german, teritoriile nu au nici o valoare afectivă. Ele reprezintă numai o oportunitate strategică. Pentru nemţi, o situaţie militară se rezolvă ca orice problemă de matematică. Teoretic, au dreptate. Dar, pentru noi, teritoriul Moldovei înseamnă vieţile atâtor români; soarta unei provincii a ţării noastre, nu ne poate lăsa indiferenţi. Ne vom bate şi vom apăra fiecare colină a Moldovei; nici un soldat şi nici un ofiţer nu se gândeşte la retragere. Pierderea încrederii în victorie a unităţilor germane ne nelinişteşte, dar hotărârea noastră de a rezista îmbărbătează aceste unităţi retrezindu-le spiritul combativ. Ne aşteptăm la un atac masiv al ruşilor, o ofensivă uragan, dar asta nu ne sperie, îi vom înfrunta. De mai mult de trei ani luptăm împotriva lor şi am ajuns să-i cunoaştem atât în bine cât şi în rău».

Comandantul avea un accent de sinceritate care îl făcea convingător. Pe de altă parte, reporterul pretindea că totul se va termina în aceste zile şi că, poate, vom fi obligaţi să luptăm alături de ruşi împotriva nemţilor. Cu ochii măriţi de uimire, ofiţerul îi replică: «Dar nu e posibil, ar fi un gest necamaraderesc». Reporterul răspunse calm: „Eu nu comentez, eu vin cu fapte şi nimic mai mult; aşa cum se anunţă o crimă senzaţională, vă înştiinţez că suntem în ajunul unei schimbări fundamentale a politicii noastre. În privinţa obligaţiilor noastre de onoare faţă de nemţi, permiteţi-mi să am anumite rezerve asupra acestui subiect. Pe deasupra, noi ştim că unităţile lor din spatele liniilor se ocupă în principal cu jaful. Camioanele lor au aerul unui talcioc ambulant. Nu trebuie să greşim printr-un exces de loialitate faţă de nemţi”.

Comandantul era vizibil zdrobit; ideea de a întoarce armele, împotriva celor care îi fuseseră tovarăşi de luptă îi făcea greaţă. Nu m-am putut împiedica să remarc că, înlocuindu-i pe nemţi cu ruşii, riscăm să cădem din lac în puţ.

Toată această discuţie m-a deprimat. De când am fost reformat, umblu de colo până colo fără rost, şi revin acasă fără nici o tragere de inimă. Tot alergând după un adăpost, am ajuns să nu mai fiu sigur că, întorcându-mă, îmi voi mai regăsi căminul. A trebuit să lupt împotriva încăpăţânării ordonanţei mele care, pentru nimic în lume nu s-ar fi îndepărtat de casă; am încercat să-i explic pericolul la care se expune şi inutilitatea prezenţei sale, dar de fiecare dată mi-a explicat că nu poate lăsa la voia întâmplării treburile casei. Alexandru este un flăcău voinic,

un român pe care l-am întâlnit într-un sat din Caucaz, în apropiere de Tuaspe. Am fost foarte surprins să descopăr în Caucaz sate româneşti ai căror locuitori şi-au păstrat limba şi obiceiurile ţării lor de origine. Tânărul ţăran, care nu avea familie, şi-a găsit la mine un adăpost. Ascultător şi devotat ca un câine ciobănesc, îmi vorbeşte de bolşevici cu pitoreasca naivitate a omului simplu; observaţiile sale nu sunt deloc lipsite de bun simţ. Pentru el, bolşevicii încarnează pe Anti-Crist şi nimeni nu-i poate împiedica domnia, aşa cum ne învaţă Apocalipsa. Această convingere era de nezdruncinat la Alexandru.

Întors acasă, Alexandru mi-a întins un plic: un mesaj de la Ministerul de Interne, prin care eram anunţat că generalul Pichi Vasiliu mă aştepta la minister la ora patru.

L-am găsit pe ministru calm, cu un surâs ironic pe buze şi aşteptând, cu o luciditate care m-a îngheţat, un deznodământ tragic. Îl rugasem să vină în ajutorul văduvei unui ofiţer pe care l-am avut în subordine şi care se dovedise de un curaj neobişnuit. Generalul Vasiliu oferise protejatei mele un serviciu, acordându-i totodată şi un ajutor bănesc. Mi-a întins plicul pentru ca, la rândul meu, să-l înmânez acesteia:«Te-am rugat să vii astăzi pentru că nu ştiu dacă mâine voi mai fi aici». L-am întrebat dacă pleacă în vreo călătorie. Mi-a răspuns: „Nicidecum, dar nu ştii ce poate interveni. Regele i-a chemat astăzi la Palat pe mareşal şi pe Mihai Antonescu. Mă îndoiesc că vor mai ieşi de acolo. Am impresia că i s-a întins o cursă mareşalului. Aventura lui Mussolini se va repeta. Mareşalul continuă să-l privească pe Rege ca pe un copil.Am încercat, cu toate acestea, să-l previn că se urzeşte ceva la Curte, dar mi-a râs în nas. În definitiv, mai devreme sau mai târziu, tot acolo vom ajunge». L-am întrebat cu timiditate: „Unde"?

- Cum unde? La capitulare. Germanii se comportă ca nişte disperaţi, aşteaptă un miracol şi vor să câştige timp. Pentru asta, aruncă din lest: România, Ungaria, Slovacia. Să nu ne facem iluzii!

- Convorbirile de la Cairo n-au dat nici un rezultat?

- Nici unul. Iuliu Maniu îşi imaginează că poate modifica ceva din ceea ce s-a hotărât la Teheran. Stalin doreşte o capitulare fără condiţii şi o va avea. În definitiv, cu cât mai repede cu atât mai bine. Mihai Antonescu crede că are abilitatea unui nou Talleyrand. Dar soarta noastră, a celor din preajma mareşalului, este hotărâtă.

- Nu înţeleg.

- Cum nu înţelegi? E foarte simplu: plutonul de execuţie. Că sentinţa va fi dată în numele regelui Mihai (care, în treacăt fie spus, ar da-o cu plăcere) sau în numele lui Stalin, că plutonul de execuţie va fi format din jandarmi sau din comunişti, cortina va cădea ca lama ghilotinei. Astăzi sau mâine totul va fi încheiat.

- Dar, de ce n-aţi luat măsuri de securitate?

- Pentru ce? Pentru a mă salva? Ascultă Cosma, suntem obligaţi

nu numai să trăim în spiritul onoarei, dar să şi murim în cel al corectitudinii. Un soldat nu poate fugi din faţa responsabilităţilor. În situaţia mea, eu trebuie să rămân. Cu siguranţă, după o comedie judiciară, vom fi legaţi la stâlp şi executaţi... Dacă nu-ţi spun la revedere, este pentru că nu cred că ne vom mai revedea! Fie ca Dumnezeu să dea poporului nostru forţa de a rezista la ceea ce se va întâmpla când vor fi aici stăpâni ruşii. Mi-e teamă că-i vom regreta amarnic pe nemţi. Adio, Cosma!

Am ieşit buimăcit. Trecând prin faţa Palatului Regal, am constatat că totul era calm. Pe stradă mulţimea circula indiferentă. Mi-am adus atunci aminte de vorbele reporterului, care coincideau cu spusele generalului Pichi Vasiliu.

Dacă îl arestează pe mareşal, asta înseamnă că regele Mihai a semnat un armistiţiu şi că aşteaptă numai să îndepărteze un obstacol; este deci o acţiune necesară. Dacă regele n-a obţinut armistiţiul, adică dacă se află exact în aceeaşi situaţie ca regele Italiei, când acesta l-a arestat pe Musolini, el intreprinde o acţiune atât de riscantă încât numai o şansă excepţională mai poate salva România.

Multă vreme am rătăcit pe străzi, fără ţintă, recapitulând faptele, încercând să mă orientez cu ajutorul logicii; dar, în asemenea împrejurări, raţionamentele pot fi altceva decât nişte nuci fără miez?

Scoţându-mă din vârtejul gândurilor, o maşină opri brusc lângă trotuar şi un amic îmi făcu semn: Industriaşul Grigorescu care mă invita, dacă n-am nimic mai bun de făcut, să cinez la el, la Snagov. Am acceptat, rugându-l să trecem pe acasă pentru a-mi preveni ordonanţa să nu mă aştepte. Consimte cu buna dispoziţie a omului fericit; îmi face plăcere să văd, în sfârşit, o figură de om calm. În definitiv, un industriaş poate fi mai bine informat decât un biet ofiţer pensionat; presupun că are motive să privească cu optimism viitorul.

La Snagov, în luxoasa vilă a prietenului meu, sunt surprins de numărul invitaţilor, dintre care mulţi îmi sunt cunoscuţi. Poţi citi pe figuri o satisfacţie vizibilă, glumele se încrucişează, iar stăpâna casei nu încetează a-şi invita oaspeţii să-i onoreze bufetul. Cu toate acestea, am sentimentul că exuberanţa invitaţilor are în ea ceva artificial, ascunde ceva. Deodată aud pe cineva spunând: «Iată-l, a sosit!» Şi, în mijlocul aplauzelor, văd intrând reporterul cu care dejunasem chiar în acea dimineaţă. Văzându-mă, s-a apropiat de mine: «Sunt bucuros să vă reîntâlnesc. Colonelul Iliescu se îndoia astăzi de pronosticurile mele. Acum s-au adeverit. Pot să vă anunţ că armistiţiul este un fapt împlinit».

Se porni un ropot de aplauze, câteva femei aveau ochii umezi. Reporterul nostru făcu un semn şi reluă: « Permiteţi-mi să vă anunţ o noutate senzaţională: Mareşalul şi Mihai Antonescu sunt arestaţi. Un nou guvern este în curs de formare, sub preşedinţia generalului Sănătescu. Acest grotesc Mihai Antonescu tocmai se ocupa de legea presei. Nu ne

mai lipsea decât asta».

Din toate părţile, întrebările curgeau: „Cum s-au petrecut lucrurile? Cum s-a lăsat mareşalul capturat atât de uşor?"

- În această după amiază, la orele 17^{00}, începu el, Regele a chemat la Palat pe mareşal şi pe Mihai Antonescu. Nu l-a primit decât pe mareşal, în timp ce ministrul afacerilor externe aştepta într-un alt birou, în compania a doi aghiotanţi, care, bineînţeles, primiseră ordinul de a-l aresta când operaţiunea cu mareşalul va fi terminată. Intrând la rege, mareşalul nu şi-a dat seama că pică în cursă. Fără a-i da timpul să respire, regele l-a întrebat dacă este sau nu dispus să încheie imediat armistiţiul. Mareşalul încercă să-l ia de sus şi-i aminti de garanţii. Regele ridică glasul şi mareşalul îi răspunse pe acelaşi ton. Nu trebuie să uit un mic detaliu: în momentul în care mareşalul fu introdus la rege, acesta apăsă pe un buton, punând în mişcare un disc care urma să înregistreze convorbirea. Totul fusese minuţios organizat. Tânărul nostru rege a acţionat admirabil. Brusc, el puse capăt discuţiei prin aceste cuvinte: Mareşal Antonescu, sunteţi arestat. Trei ofiţeri cu revolverele în mână, pătrunseră în acest moment în cabinetul regelui. Atunci mareşalul începu din nou să strige, dar fără a impresiona pe nimeni. El îl ameninţă pe rege că a doua zi va face ca acesta să fie arestat de nemţi; dar, în acest moment, mareşalul şi Mihai Antonescu sunt închişi în pivniţele Palatului.

Una din doamne întrebă: „Dar doamna Antonescu? Ea este liberă?"

Ziaristul răspunse: „Da, pentru moment. Lăsaţi radioul deschis, va vorbi regele".

Un val de agitaţie traversă asistenţa. Radioul îşi întrerupse brusc emisiunea pentru a anunţa: «Peste câteva minute, vom transmite veşti de o importanţă capitală pentru întreaga naţiune». Urmară apoi cântece naţionale, întrerupte la fiecare sfert de oră de îndemnul de a nu părăsi postul. Nu mai era nimic deosebit de aflat pentru cei prezenţi, dar aşteptarea provoca o neobişnuită stare de agitaţie. Când, în sfârşit, regele a dat citire mesajului care anunţa armistiţiul, încetarea ostilităţilor şi întoarcerea frontului pentru izgonirea nemţilor din ţară, asistenţa izbucni în urale. Se destupau zgomotos sticle de şampanie, iar cei prezenţi se îmbrăţişau.

Unul toastă pentru rege, altul pentru naţiune şi mai mulţi pentru anglo-americani. Mi se părea straniu că nimeni nu făcea nici o aluzie la ruşi, cu toate că aceştia se găseau la numai 400 de kilometri de Bucureşti. Această exuberanţă, această explozie de satisfacţie păreau naive. Profitând de un moment de linişte, am încercat să întreb:

- Dar armistiţiul? A fost semnat?

- Desigur! Regele nu s-ar fi aventurat în necunoscut.

- Bine! Dar care sunt condiţiile?

- Foarte avantajoase pentru noi.
- Dar pentru ruşi?
- S-au fixat zone de trecere pentru trupele ruseşti, cu obligaţia de a nu rămâne pe teritoriul României decât atâta timp cât operaţiunile militare o cer. Pe de altă parte, trei brigăzi aeropurtate anglo-americane vor fi aduse la noi.
- Bine, dar ce fac nemţii?
- Generalul Gerstenberg şi un alt ofiţer au fost chemaţi la Palat. Ei şi-au dat cuvântul de onoare că nu vor întreprinde nimic, contra garanţiei că se vor retrage fără a fi tulburaţi.
- Aveau consimţământul lui Hitler pentru a-şi lua un asemenea angajament? Mă îndoiesc. Apoi, aceşti ofiţeri nu trebuiau lăsaţi să plece liberi.
- Nu contează. Dacă mişcă, pun mâna pe ei. Am văzut pe unii din aceşti domni la Legaţia germană; au aerul unor câini închişi în cuşca hingherilor.

După cină, invitaţii se adunară în grupuri pline de animaţie, iar tinerii începură dansul. Peste tot, auzeam aceleaşi preocupări: «Cine va lua portofoliul Economiei Naţionale? Dar Finanţele?»

Fiecare încerca să-şi adapteze interesele noii ordini politice. Constatam cu mirare liniştea cu care acceptau cu toţii tulburătoarele noutăţi ale zilei, cu câtă inconştienţă priveau viitorul. Nimic nu-i tulbura pe aceşti burghezi, nici măcar apropierea ruşilor. Şampanie, muzică,... Nu era vorba însă de încredere ci, mai curând, de inconştienţă. Un bătrân avocat se apropie de mine.
- Văd, domnule colonel, că nu participaţi la bucuria generală.
- Îmi e greu să cred, ca toţi ceilalţi, că ruşii vor trece fără a-şi face simţită prezenţa. Toată această lume se hrăneşte cu prea mari iluzii.
- Sunt de aceeaşi părere. Aceşti domni se înşală în socotelile pe care şi le fac. Nu e nici unul care să nu fi camuflat bunuri ale evreilor, care să nu fi protejat vreun sovietofil, sau care să nu fi ascuns un comunist hărţuit de poliţie. Toţi se gândesc să folosească aceste alibiuri; vor reuşi oare? Mă îndoiesc! Ruşii nu se vor comporta ca nemţii. Ei îşi vor instala peste tot oamenii lor. Vom dansa pe frânghia întinsă între evrei şi comunişti, iar ruşii vor regiza acest spectacol de circ. Vor avea de altfel şi clovni pentru a amuza galeria. Licitaţia derbedeilor va începe. Mareşalul era un smintit, Mihai Antonescu un lacheu vorbăreţ; le vom vedea succesorii... Înţelepciunea recomandă să te ridici la timp de la masa de joc şi să nu joci în disperare până la ultima centimă.

24 August

Se putea ca nemţii să nu comită prostii? În timp ce bucureştenii se lăsau vrăjiţi de mirajul unei păci - bună sau rea, dar totuşi o pace - care venea să pună capăt interminabilului cortegiu de rele adus de război, germanii îi smulgeau din acest vis, bombardându-le capitala. Atacul neaşteptat al aviaţiei germane a produs multe victime. Regele a avut încredere în cuvântul generalului Gerstenberg. Când dai o lovitură atât de îndrăzneaţă ca cea de ieri, nu te mai împiedici de forme protocolare, mergi până la capăt, fără menajamente, căci orice reţinere sau ezitare se întoarce împotriva ta. Să te inspiri din Machiavelli şi, în acelaşi timp, să ai prejudecăţi, este o contradicţie care atrage după sine anume consecinţe. În momentul în care mareşalul Antonescu era arestat, ar fi trebuit arestaţi toţi ofiţerii germani din Bucureşti. În cel mai rău caz, aceşti ofiţeri ar fi putut fi consideraţi membri ai Misiunii militare germane, care trebuiau înlocuiţi, conform uzanţelor diplomatice. Lipsiţi de şefi, nemţii n-ar fi putut lua nici o iniţiativă.

Obiectivul principal al aviaţiei germane a fost Palatul Regal, apoi centrul oraşului. O barbarie inutilă.

Pe frontul Moldovei, luptele continuau. Multe unităţi germane s-au predat. La periferia Bucureştiului, nemţii păstrează încă aeroportul, pe care îl apără cu hotărâre, ca şi cazărmile de la Otopeni şi câteva puncte de mai mică importanţă, unde s-au concentrat în grabă, surprinşi de atacul trupelor noastre.

Mai rău decât bombardamentul german este haosul şi teroarea care domneşte pe străzile Bucureştiului. Imediat după difuzarea radiofonică a proclamaţiei regale, elemente civile, pretinşii antifascişti s-au înarmat şi s-au organizat în bande de jefuitori, sub numele de *Apărarea Patriotică*. Se putea constata uşor că nu era vorba de o acţiune spontană, deoarece cuvintele de ordine şi obiectivele urmărite indicau existenţa unor consemne dinainte stabilite. Vaga denumire de *Apărarea Patriotică* a fost aleasă tocmai pentru ca lipsa delimitării sale ideologice să permită intrarea oricui în rândurile acestei organizaţii. Toţi răufăcătorii au găsit în felul acesta o firmă care să le permită să-şi reia, fără risc, vechiul lor mod de viaţă. Ei nu-i atacă pe nemţi, mai întâi pentru că nu vor să-şi rişte pielea şi apoi pentru că o asemenea acţiune nu le-ar aduce nici un câştig. Aceste bande atacă mai ales fermele de la periferia Bucureştiului şi casele bogătaşilor. Pentru justificarea furtului, proprietarii sunt declaraţi fascişti.Tâlharii operează în haite de 30 - 40 de indivizi. Dau buzna în case trăgând focuri de armă şi răcnind pentru a intimida. Ucid la cel mai mic semn de împotrivire. În afară de setea de jaf, această drojdie murdară a societăţii acţionează din răzbunare personală, definirea

imprecisă a titlului organizaţiei căreia îi aparţin, putând servi ca pretext pentru justificarea celor mai mârşave porniri. De dimineaţă şi până noaptea târziu, se aud focuri de revolver, de mitralieră şi uneori explozia unei grenade. Prădăciunile se succed fără oprire, operaţiunile dovedindu-se fructuoase.

Cuvântul de ordine al acestor bande este: Moarte nemţilor! Moarte fasciştilor! Ceea ce mi s-a părut simptomatic în componenţa acestor bande este că, alături de comunişti şi de clienţii obişnuiţi ai tribunalelor, se văd şi unii foşti oameni de afaceri ai nemţilor care îşi pregătesc un alibi prin acest antifascism spontan. Am impresia că această explozie de anarhie şi teroare, corespunde unui plan bine stabilit cu obiective precise, în special acela de a crea panică printre burghezi şi de a-i pregăti pentru ceea ce va urma. Fără nici o îndoială, aceasta este o înscenare a comuniştilor.

Pe întreaga durată a bombardamentului german, m-am refugiat într-un adăpost unde am putut asculta comentariile celor care se aflau alături de mine. Starea de spirit a vecinilor mei era invariabil aceeaşi: apropiata venire a ruşilor îi interesa mai mult decât exploziile bombelor germane. Erau oameni simpli care nu aveau nimic de pierdut prin socializare. Teama cu care aşteptau sosirea trupelor bolşevice m-a surprins; părea să fie ecoul unei experienţe seculare cu privire la prezenţa ruşilor pe teritoriul naţional. Aceşti oameni săraci încercau să-şi liniştească temerile dând crezare tuturor zvonurilor despre venirea anglo-americanilor. Optimismul organic al poporului nostru îşi hrăneşte iluziile din imaginaţie. Curios laborator şi sufletul ăsta omenesc!

Apărarea Patriotică este stăpână pe Bucureşti.Toată lumea începe să se nelinişească de expediţiile sale de pedepsire. Guvernul reacţionează slab, sau deloc. Poliţia nu are curajul să ia măsuri de ordine, neştiind ce poate urma. Această atitudine este cu atât mai explicabilă cu cât în acest moment se ştie că anarhiştii şi jefuitorii sunt direct inspiraţi de Partidul Comunist. Atitudinea guvernului arată suficient poliţiei că nu trebuie să atace bandele ce răspândesc şi menţin teroarea. Ministerul de Justiţie este în mâinile lui Lucreţiu Pătrăşcanu, şeful Partidului Comunist!

M-am închis în casă. Este singurul mijloc să nu mai aud prostiile care circulă de colo-colo, ca nişte muşte ameţite.

26 August

Nu mai înţeleg nimic. Ce act nechibzuit s-a putut comite? Am rupt-o cu nemţii, luptăm contra unităţilor germane şi Bucureştiul este bombardat de aliaţii noştri de până mai ieri, în timp ce în Moldova ruşii continuă să ne trateze ca duşmani. Am întâlnit un tânăr căpitan scăpat

printr-un miracol din ghiarele ruşilor. Îi puteai citi în privire o umbră de groază. Voia să meargă la Palatul Regal sau la Statul Major pentru a raporta ceea ce se petrece pe front, anume că ruşii nu înţeleg să ţină seamă de armistiţiu şi ne tratează ca pe o naţiune care a capitulat. L-am rugat să intre cu mine într-o cafenea şi să-mi povestească tot ce ştie. Era nehotărât, într-atât îl obseda gândul de a-şi prezenta raportul în faţa autorităţilor superioare, ca şi când cineva ar mai fi putut opune rezistenţă în faţa bunului plac al bolşevicilor. Spusele căpitanului erau împănate cu detalii inutile. L-am ascultat cu răbdare şi, în final, am putut reconstitui ceea ce s-a petrecut. Imediat după primirea ordinului de încetare a ostilităţilor împotriva ruşilor, comandanţii unităţilor noastre au încercat să intre în contact cu comandamentele sovietice cele mai apropiate. În timp ce şefii unităţilor române încercau să stabilească legătura cu unităţile ruse, o parte a trupelor sovietice s-a infiltrat în spatele unităţilor noastre, care, conform ordinelor primite, le-au lăsat să acţioneze nestingherite. Când ai noştri au constatat că erau încercuiţi şi că ruşii îi somau să depună armele, era prea târziu pentru a mai putea reacţiona. Din acest moment, bestialităţile ruşilor nu au mai cunoscut limite. Ofiţerilor le-au fost smulse gradele, au fost pălmuiţi şi scuipaţi, în timp ce soldaţii erau stâlciţi în bătaie. Tuturor ofiţerilor li s-a luat încălţămintea, iar unii au fost dezbrăcaţi complet pentru a fi apoi biciuiţi. Toţi cei care au încercat să se opună acestui tratament (şi au fost mulţi) au fost împuşcaţi pe loc.

Căpitanul care îmi povestea fusese însărcinat să stabilească legătura cu postul de comandă al diviziei de care aparţinea unitatea sa. Dându-şi seama că este vorba de o trădare din partea ruşilor, a fugit călare să avertizeze celelalte unităţi pentru a nu se lăsa dezarmate. Toate unităţile care i-au ameninţat pe ruşi că vor relua lupta, nu au avut nimic de suferit. Pe front domneşte o confuzie totală. Nimeni nu ştie care este situaţia noastră în raport cu ruşii: este vorba de un armistiţiu sau de o capitulare ruşinoasă?

L-am întrebat pe căpitan cum se face că a putut ajunge aşa repede de la Podul Iloaiei la Bucureşti. Mi-a răspuns că a avut şansa să întâlnească un şofer german, care nu ştia nimic din cele petrecute în ultimele 48 de ore, şi care l-a transportat până la Ploieşti. Acolo a găsit un camion românesc, dar şoseaua era barată la Otopeni, unde ai noştri se băteau cu nemţii. Căpitanul povestea cu pasiune iar, din timp în timp, revenea la ideea care îl obseda: «Trebuie să-mi fac raportul, altfel nici o măsură nu va fi luată şi nimeni nu ştie ce trebuie să facă». Apoi îşi relua firul povestirii.

Deodată se întrerupse şi rămase tăcut ca şi când ar fi încercat să-şi pună ordine în gânduri. Apoi, brutal, îmi puse această întrebare: „Pentru ce, domnule colonel, ne-am decis la această capitulare? Cine l-a înşelat pe rege afirmând că armata nu mai vrea să lupte? De ce s-a adus o asemenea insultă unor soldaţi care au luptat eroic mai bine de trei ani?

Cine a trădat? Cine ne-a vândut? Simt că-mi pierd minţile!"

Vorbele sale aveau accentul surd al unui om care vorbeşte pentru sine. Îşi luă capul în mâini, în timp ce lacrimile i se prelingeau pe faţa pârlită de soare.

Mă încerca o milă fără margini pentru acest camarad. Când s-a mai liniştit puţin, l-am întrebat ce avea de gând să facă, întrucât la Statul Major, care fără îndoială era perfect informat la această oră asupra situaţiei, raportul său devenea inutil.

- Vreau să fiu trimis la o unitate unde să pot continua lupta. Trebuie să reluăm războiul împotriva ruşilor.

- Şi împotriva nemţilor?

- Împotriva tuturor, până la ultima suflare. Nu putem muri ca nişte laşi.

- Bine, vom mai vorbi despre asta. Vino la mine, eşti oaspetele meu. Te vei odihni şi mâine vom merge împreună la Biroul de operaţiuni pentru a vedea ce se poate face.

Era zdrobit de oboseală; l-am lăsat să se odihnească. A avut un somn agitat; s-ar fi zis că retrăieşte scene de groază.

Am dat o raită prin centrul oraşului. Căpitanul nu era singurul care scăpase de pe front. Poveştile tuturor celor ce-l imitaseră s-au răspândit mai repede decât orice comunicat oficial. Invariabil, mi se pun aceleaşi întrebări: «Aţi auzit? Ce spuneţi de asta? Cum e posibil să fi capitulat fără condiţii, dându-ne pe mâna ruşilor? Cine răspunde de asta?»

Spaima creşte pe măsură ce se răspândesc noutăţile aduse de militarii întorşi de pe front. Multe familii se refugiază în munţi. Se pleacă fără a se şti exact unde. Îmi amintesc că am citit cândva cum, în pampas, în mijlocul verii, iarba uscată ia câteodată foc; flăcările, împinse de vânt, înaintează devastator. Gonite de incendiul care se întinde, animalele sălbatice fug împreună, sub semnul pericolului comun. Această imagine îmi apare în minte când îi văd pe nenorociţii mei compatrioţi care încearcă să-şi găsească un refugiu în munţi. Se plătesc preţuri nebuneşti şoferilor, care profită, speculând această panică. Un drum de 150 kilometri - până la Câmpulung Muscel, de exemplu - revine la preţul de cumpărare a unei maşini. Dar nimeni nu-şi pune această întrebare simplă: ruşii nu vor ajunge şi acolo?

27 August

Ne-am dus la Statul Major General. O atmosferă de înmormântare. Nimeni nu mai înţelege nimic. La Biroul de operaţiuni s-a lucrat intens pentru coordonarea acţiunilor noastre cu cele ale ruşilor; toate aceste proiecte sunt în voia soartei. Căpitanul a povestit tot ce

văzuse, încercând să precizeze pe hartă locurile şi să dea ora exactă a fiecărui fapt relatat. Un ofiţer lua note stenografiate. Când şi-a terminat expunerea, căpitanului i s-a cerut adresa. Cum el nu ştia ce să răspundă, am indicat adresa mea. O tăcere grea, apăsătoare se lăsă asupra noastră. Era inutil să mai adăugăm altceva, toţi gândeam şi simţeam la fel. Fiecare dintre noi încerca senzaţia alunecării într-o prăpastie.

«Apărarea Patriotică» se întindea ca o epidemie şi nimeni nu încerca să o strunească. În faţa bandelor care urlă „Moarte nemţilor", „Moarte fasciştilor", poliţia se evaporă. Dar mai există o poliţie? Şi ce interes ar avea comunistul Pătrăşcanu, ministrul justiţiei, să apere proprietatea burghezilor? „Apărarea Patriotică" se comportă ca un stat în stat, ea acţionează în sensul familiarizării tuturor cu ideea dispariţiei proprietăţii şi creează climatul necesar venirii ruşilor. Este o introducere la teroarea de mâine.

Ultimele puncte de rezistenţă ale germanilor au fost lichidate.

28 August

Cu toate că nu au întâmpinat nici o rezistenţă, fiindcă apărarea germană a fost distrusă de trupele române, trupele ruseşti înaintează foarte încet, fapt care ne surprinde. Comunicatele oficiale difuzate de Radio Moscova miră pe toată lumea; vorbesc de oraşe eliberate pe care noi le ştim ocupate numai de garnizoane române. Armata rusă eliberează pe **cine** şi de **a cui** ocupaţie? Pe români de ocupaţia română? Bate la ochi insistenţa cu care se dau aceste comunicate.

Ţăranii fug, şi ei, din faţa ruşilor, fiindcă „liberatorii" îi vânează ca pe iepuri.

Anglo-americanii, mult aşteptaţi, nu-şi fac apariţia. Când veneau să ne bombardeze erau punctuali. Câteodată se văd avioane anglo-americane izolate, dar care nu aterizează niciodată.

Lumea începe să înţeleagă că nici un armistiţiu nu a fost semnat, că mesajul regal a fost o cacialma şi că ne-am angajat într-o aventură încă şi mai tragică decât am presupus.

Zilnic aflăm noutăţi din ce în ce mai înspăimântătoare despre activitatea armatei sovietice „eliberatoare"; peste tot pe unde trec, ruşii jefuiesc, torturează, violează, omoară. Apologeţii democraţiei socialiste se pot declara satisfăcuţi de democraţia sovietică.

Mi s-a povestit, printre altele, o scenă înfricoşătoare. Într-un mic oraş din Moldova, la Adjud, un copil de nouă ani încerca să-şi apere mama de mai mulţi ruşi care o asaltaseră. Un glonţ de revolver l-a doborât. Lângă corpul copilului care încă se mai zbătea într-o baltă de sânge, zece brute au violat mama. Când totul a luat sfârşit, nenorocita, înnebunită, s-a aruncat într-o fântână.

În timp ce trupele ruseşti se dedau la cele mai sinistre rele, sărmana noastră armată înfruntă curajos unităţile germane în retragere, iar Radio Moscova lansează comunicate peste comunicate, anunţând eliberarea de noi şi noi oraşe. Vai de succesul nostru diplomatic: luptăm împotriva nemţilor şi ne predăm ruşilor. O fi vorba de o politică foarte savantă pe care eu, simplu militar, n-o pot înţelege.

Cu toate acestea, în nenorocirea lui, poporul român începe să înţeleagă că, sub eticheta armistiţiului, i s-a vândut o altă marfă. Când s-a pronunţat cuvântul armistiţiu, toată lumea şi-a amintit de cel încheiat cu Puterile Centrale în decembrie 1917 şi la care fusesem obligaţi, ca urmare a celui semnat cu o lună mai devreme de comandamentul rus. S-a fixat atunci o linie de demarcaţie pe care nemţii nu trebuiau să o depăşească; în acelaşi timp autoritatea românilor era menţinută în teritoriile ocupate. Prin analogie, s-a crezut că noul armistiţiu va fi ceva asemănător.

29 August

M-am întâlnit cu colonelul Vasilescu, foarte preocupat de ce vor face ruşii când vor intra în Bucureşti. Raţionamentul său îmi părea logic: dacă împotriva bandelor aparţinând «Apărării Patriotice» guvernul nu ia nici o măsură iar poliţia rămâne inactivă, cine oare va îndrăzni să facă cel mai mic gest împotriva ruşilor pentru a-i apăra pe cetăţenii români? Ceea ce se petrece acum în oraşele şi satele prin care trec trupele sovietice, se va întâmpla, de asemenea, la Bucureşti şi la o scară mai mare. Nefericitul colonel şi-a pierdut cei doi fii în război; nu i-a mai rămas decât o fată. Speriat de atrocităţile comise de ruşi, mă roagă să vin, măcar pentru câteva zile, să stau la el. Doi bărbaţi în casă, gândeşte el, pot impune în caz de nevoie. Am acceptat. În disperarea lui, Vasilescu rezumă parcă nenorocirea întregii ţări, care a fost sacrificată în mod iresponsabil.

30 August

Aflu că von Killinger, ministrul Germaniei la Bucureşti, despre care nu se mai ştia nimic, a fost găsit mort, sinucis în compania unei dactilografe, secretara sa particulară.

31 August

I-am văzut intrând. Agăţaţi de tancurile ruseşti, ciorchini de comunişti cu pumnii ridicaţi urlă ca scoşi din minţi: „Moarte fasciştilor! Moarte trădătorilor democraţiei! Trăiască Rusia Sovietică!”

Pe străzi, oamenii privesc ca la o grădină zoologică. Comuniştii venetici aclamă trupele ruseşti şi le aruncă flori. Românii încep să priceapă la ce trebuie să se aştepte. În privirile întunecate ale oamenilor simpli din cartierele periferice am văzut lacrimi. Numai catastrofele naţionale dezvăluie sensul exact al cuvântului patrie. Ceea ce nu era altceva decât retorică oficială până mai ieri, capătă acum un sens profund. Cuvintele goale se încarcă de o emoţionantă semnificaţie. Vom cunoaşte groaznica învăţătură a înfrângerii.

Defilarea în mase compacte a ruşilor, nu are nimic marţial:ceva gelatinos care se mişcă. I-am văzut trecând într-o dezordine de hoarde asiatice şi am cântărit cu spaimă ce se poate întâmpla în Bucureşti. De la venirea lor, populaţia speriată s-a baricadat în case; nimeni nu se mai aventurează noaptea pe străzi. Poliţia a dispărut. Câteva restaurante care n-au închis, au fost invadate de ruşi; chelnerii comunişti erau bucuroşi să servească armata proletară a revoluţiei mondiale, dar nu prea înţelegeau ce le cereau oaspeţii. Ezitările lor erau considerate o insultă; deveniţi furioşi, bolşevicii scot pistoalele şi trag la întâmplare, fără să ochească, pentru a-i speria pe cei ce-i servesc. Pentru a calma fiarele, chelnerii aduc grăbiţi sticle cu ţuică, vin şi bere. Satisfăcuţi, în hohote de râs, ruşii înghit de-a valma toate aceste băuturi, care nu fac decât să le sporească violenţa. Toate oglinzile zboară în ţăndări. Urletele şi focurile de revolver nu încetează toată noaptea. În faţa acestei beţii a armatei proletare, chelnerii tremură ca prinşi de friguri. În cârciumile din cartierele periferice se petrec scene asemănătoare. Nicăieri, nimeni nu îndrăzneşte să prezinte nota de plată.

1 Septembrie

Parcă au căzut din cer; străzile mişună de ruşi care circulă în grupuri de doi sau trei, înarmaţi cu pistoale automate. Niciodată nu cer nimic, dar intră în curţi (cartierele mărginaşe sunt cele mai terorizate) şi, ca buni cunoscători, se reped la coteţe şi iau păsări. Oricine încearcă să se opună acestor jafuri este imediat împuşcat.

În cartierele centrale, magazinele îi atrag în mod special. Intră, înşfacă ce le place şi, dacă negustorul le cere bani, scot pistoalele. Unii comercianţi, care nu s-au lăsat intimidaţi şi au încercat să-i înfrunte, au

fost împuşcaţi. Rusul apasă pe trăgaci fără cea mai mică ezitare. Nu poţi citi în privirea sa nici un sentiment; nici o emoţie nu vine să-i tulbure masca de indiferenţă; totul se petrece natural şi parcă automat.

Negustorii au fost luaţi prin surprindere. Ei credeau că Armata Roşie va intra în Bucureşti ca aliată în lupta împotriva nemţilor; altfel spus, ei au dat crezare emisiunilor BBC-ului, pe care le-au ascultat cu fidelitate. Vaccinaţi contra propagandei germane, au avut naivitatea să creadă că Radio Londra nu spune decât adevărul; convinşi că s-a semnat un armistiţiu, comercianţii bucureşteni şi-au împodobit vitrinele cu tot ce au avut mai frumos în magazine, aşteptându-şi noii clienţi. Aceştia au ajuns cu bine, dar de unde să bănuiască bieţii negustori ce soi de muşterii sunt bolşevicii?

Jaful continuă sub privirile pasive ale guvernului român, provocând, câteodată, scene de un comic fără egal. Soldaţii ruşi iubesc la nebunie ceasurile. Înainte de a zice *Davai denghi* (dă-mi banii) ei spun:*Davai ceas* (dă-mi ceasul). Dintre toate, ei le preferă pe cele de mână şi nu rareori vezi soldaţi ruşi cu o jumătate de duzină de ceasuri la încheieturi şi cu un deşteptător atârnat de gât, cum poartă vacile clopotul. La un bijutier s-a prezentat un soldat cu o pendulă enormă sub braţ, cerându-i să i-o transforme în zece ceasuri mai mici. Cum gesturile care îi însoţeau spusele nu aveau darul să-i lămurească cererea, ceasornicarul a fost nevoit să iasă în stradă pentru a găsi un interpret. După ce, în zadar ceru sprijinul unui număr de trecători, reuşi, în sfârşit, să găsească un ofiţer român care vorbea ruseşte. În ciuda strădaniilor lor, nu reuşeau să-l convingă pe soldat că transformarea pe care o dorea era imposibilă. După o lungă chibzuinţă, rusul ceru, în schimbul pendulei, două ceasuri de mână şi un deşteptător cu lanţ. Ceasornicarul vru să-l refuze, dar fu sfătuit să accepte târgul şi să-i dea nişte ceasuri mai proaste, fiindcă soldatul deja dădea semne de nerăbdare şi-şi pipăia arma. Căpătând ce-şi dorea, rusul îşi trecu lanţul de care atârna deşteptătorul în jurul gâtului , îşi agăţă cele două ceasuri de veston, ca pe nişte decoraţii şi părăsi magazinul triumfător. După câţiva paşi pe stradă, deşteptătorul porni să sune. Speriat, soldatul îl smulse de la gât, îl aruncă pe jos şi, cu focuri de revolver, ciurui mecanismul până când acesta încetă să mai sune. În sfârşit, calmat, eroul sovietic plecă în căutarea altor distracţii. Scena s-a petrecut în plină Calea Victoriei, la 11 dimineaţa. Dar asta nu mai miră pe nimeni: am început să ne obişnuim.

În afară de aceste *davai ceas* şi *davai denghi* asistăm zilnic la operaţii de mai mare anvergură, mult mai periculoase, fiindcă nu se petrec fără împuşcături: furturile de automobile.

2 Septembrie

Colonelul Vasilescu este prăbuşit. Spectacolul din Bucureşti îl umileşte. Are senzaţia că fiecare rus, prin simpla sa prezenţă, îl pălmuie.

Operaţiunile militare ale bolşevicilor continuă sub forma lui *davai ceas* şi *davai denghi*. Sunt colecţionari pasionaţi. Azi am fost martorul unei scene amuzante: soldaţi ruşi, după ce au ameninţat cu pistoalele pe proprietarul unei maşini, s-au instalat în locul lui la volan. Cum acesta luase cheia de contact, ruşii au rămas în maşină aşteptând... nu se ştie ce. În final, au scos pâine şi brânză şi au început să mestece, continuând să păzească maşina. Cine poate spune ce se petrece în tigva acestor mongoli?

Nu lipsesc scenele pitoreşti. Legaţia Turciei s-a instalat, de când cu bombardamentele, într-o vilă la ţară, la Săftica. O bandă de ruşi a pătruns în vilă şi, făcând uz de procedeele obişnuite de intimidare, a luat toate covoarele şi argintăria. A doua zi, lucrurile furate au fost restituite cu tot felul de scuze, ceea ce arată că dezordinea nu este decât aparentă şi că furturile individuale sunt de fapt organizate.Ce poate face un soldat cu un automobil sau cu un camion furat? În ultimele zile, maşina ministrului Suediei sau Elveţiei (nu-mi amintesc exact) a fost confiscată prin procedeul revolverului la tâmplă.

Situaţia se înrăutăţeşte pe zi ce trece în cartierele muncitoreşti ale oraşului. Populaţia săracă plăteşte probabil cel mai greu şi mai nedrept tribut invadatorilor ruşi. Ziarele, încă libere, se întrec în plecăciuni şi temenele în faţa bolşevicilor.S-a găsit tema pe care se brodează justificarea poziţiei pro-sovietice: să ne întoarcem la politica lui Nicolae Titulescu. Dar nimeni nu se întreabă care a fost politica lui Titulescu.

Generalul Aldea, ministrul de interne şi, după cât se pare, unul din principalii colaboratori ai Regelui în pregătirea loviturii de stat, are conflicte cu comuniştii, care încearcă să forţeze porţile prefecturilor şi primăriilor. Bandele «Apărării Patriotice» au început să mârâie, acuzându-l pe general că este fascist.

Se rechiziţionează imobile după bunul plac al ruşilor, clădirile desemnate trebuind să fie evacuate în două ore, fără ca proprietarii să aibă dreptul să ia cu ei vreo mobilă, nici măcar o saltea sau o cuvertură, ci numai ce se poate lua sub braţ. Autorităţile române fac probă de zel în evacuarea românilor din propriile lor case.

Nimeni nu mai îndrăzneşte să călătorească pe calea ferată căci soldaţii sovietici opresc trenurile în câmp deschis şi le jefuiesc, luând până şi îmbrăcămintea pasagerilor.

În privinţa noilor instrucţiuni ale autorităţilor române, trebuie subliniat că, la comisariatele de poliţie, nu ţi se permite să-i acuzi pe ruşi de furt. Reclamaţia trebuie să utilizeze formula tip, după care ai

fost jefuit de «indivizi necunoscuţi».

Doi soldaţi ruşi au furat maşina generalului Sănătescu, preşedintele consiliului de miniştri.

4 Septembrie

Comisarul din cartierul nostru a venit să-l anunţe pe colonelul Vasilescu că două camere din apartamentul său au fost rechiziţionate. Comisarul este satisfăcut că a putut salva restul şi ne atrage atenţia asupra faptului că noul locatar este un colonel rus de la Statul Major, un personaj important după câte se pare. Ne recomandă să fim prudenţi fiindcă ofiţerul rus înţelege româneşte; mai adaugă că, dacă vreunul dintre noi ştie ruseşte, nu trebuie lăsat să se vadă acest lucru; dându-ne aceste informaţii, comisarul aruncă priviri speriate în jur, ca şi când ar face nişte destăinuiri extraordinare şi se teme să nu fie auzit.

Două ore mai târziu, inamicul trece pragul casei: înalt, bine făcut, tip de sportiv cu ochii albaştri; gesturile îi sunt modelate de o amabilitate firească. L-aş fi dorit antipatic. Se prezintă: Colonelul Narîşchin. Vorbeşte curent franceza.

Aflăm proporţiile dezastrului din Moldova: 130.000 de soldaţi şi ofiţeri făcuţi prizonieri de ruşi în primele 24 de ore, după lovitura din 23 August. În cursul celor trei ani de război şi în ciuda dezastrului de la Stalingrad şi din Crimea, armata noastră pierduse cam acelaşi număr de prizonieri: mai exact 147.000.

5 Septembrie

Prietenul meu căpitanul se pregăteşte de plecare. Numeroşi ofiţeri şi soldaţi din regimentul său au reuşit să evadeze, în ciuda măsurilor de supraveghere luate de ruşi. A fost reconstituită o unitate. Tânărul camarad şi-a regăsit echilibrul moral şi-şi face proiecte de viitor. Ce condiţie fericită este tinereţea! Ea cicatrizează repede rănile sufletului.

În armata rusă sunt multe femei care poartă şi ele aceeaşi uniformă ca soldaţii. Am crezut că îndoctrinarea bolşevică le-a făcut refractare la orice fel de eleganţă feminină. M-am înşelat; le-a fost suficient un contact de numai câteva zile cu rafinamentul burghez pentru a porni în căutarea a tot ce se cheamă lux şi cochetărie. Deja şi-au schimbat bocancii sau cizmele şi ciorapii lor groşi cu pantofi cu toc şi cu ciorapi de mătase. Este o adevărată plăcere să le vezi aşezate pe marginea trotuarului schimbându-şi vechile încălţări militare cu produsele

decadenţei burgheze. În fond, Stalin avea dreptate să impună ruşilor un regim de izolare completă.

În seara aceasta, soţii Vasilescu au avut o discuţie privitoare la Narîşchin: trebuie sau nu trebuie să-l invite la masă? Mi-au cerut părerea. Le-am sugerat că ar fi mai bine să se păstreze o politeţe distantă. Problema a rămas nerezolvată. Colonelul Narîşchin pare a fi un om bine educat. Nu i se simte prezenţa în casă. D-na Vasilescu i-a trimis, prin ordonanţă, o ceaşcă de cafea. Imediat colonelul, părăsindu-şi camera, veni să-i mulţumească stăpânei casei, pentru marea plăcere pe care i-a făcut-o; pentru un fumător ca el, cafeaua este o necesitate. Invitat să ia un lichior, acceptă surâzând prietenos. La început, conversaţia fu relativ stânjenitoare, un fel de tatonare reciprocă. Cu un aer foarte amabil, ne-a supus unui veritabil interogatoriu, fără să pară că acordă vreo importanţă întrebărilor sale. Ne întrebă ce impresie ne-a lăsat ceea ce văzusem în Rusia, unde Vasilescu şi cu mine făcusem frontul. A lăudat îndelung maniera în care România a realizat întoarcerea frontului. Prin gesturile şi prin fermecătoarea sa amabilitate, aminteşte de ofiţerii ţarişti din primul război mondial. La miezul nopţii salută milităreşte şi-şi ceru permisiunea de a veni din când în când să ne ţină companie, dacă asta nu ne deranjază. Narîşchin era vizibil satisfăcut. Undeva în apropiere se auzi pârâitul unei arme automate.

6 Septembrie

Am aflat ce s-a întâmplat la Constanţa în 23 August. După un atac aerian rus care produsese pagube în port, navele de război române şi germane se găseau încă ancorate când s-a transmis la radio mesajul regal. După un moment de stupoare generală, echipajele îşi manifestară zgomotos bucuria: ele vedeau deja fluturând drapelul alb al păcii. Odată trecut primul val de bucurie, privirile se întorseseră automat către navele germane, ancorate la mică distanţă de ale noastre. Aceste nave dispuneau de superioritate în privinţa mobilităţii şi a armamentului automat, la care se adăuga şi sprijinul bateriilor de coastă ce domină portul Constanţa de pe înălţimile de la Agigea (la 8 kilometri).

Dacă germanii ne-ar fi atacat imediat, rezultatul ar fi fost îndoielnic pentru noi.

Mesajul regal a surprins în aşa măsură pe foştii noştri aliaţi, încât abia după trei ore au început să-şi ia primele măsuri de apărare. Pe de altă parte, comandamentul român primise ordinul de a nu rupe statu quo-ul. Noaptea se scurse sub această tensiune. La ora 6 dimineaţa, în pofida declaraţiei de încetare a focului, un val de avioane ruseşti bombardă

din nou portul. Germanii au fost singurii care au reacţionat. Navele româneşti n-au deschis focul, cu excepţia torpilorului *Zmeul* care tocmai revenea în port cu un convoi de vase germane pe care le escortase de la Sulina, fără să fi avut timpul să ia cunoştinţă de încetarea ostilităţilor.

24 şi 25 August s-au scurs la Constanţa în aceeaşi atmosferă de tensiune. Între timp, amiralul român Horia Măcelaru angajase tratative cu amiralul german Buckman, fostul comandant al crucişătorului «Prinz-Eugen». În 26 August, ultima zi a înţelegerii, nemţii predară comandamentului român materialul aflat în port şi părăsiră Constanţa pe o mare foarte agitată. Câteva vase pe care le remorcaseră s-au scufundat. Zilele următoare, până la 29 August, s-au scurs în liniştea aşteptării.

Ofiţerii şi soldaţii care venind din Delta Dunării ajungeau la Constanţa, aduceau veşti alarmante. Forţele ruseşti nu respectau armistiţiul, făceau prizonieri şi bombardau unităţile române care nu îndrăzneau să se apere, înţelegând să se conformeze ordinelor primite. O telegramă a Amiralităţii ruse nărui ultimele iluzii ale marinarilor români: forţele navale române primeau ordinul de deplasare la Odesa pentru a se pune la dispoziţia comandamentului sovietic. A fost o adevărată revoltă la bordul navelor. Echipajele cereau ca vasele să se îndrepte imediat spre Istanbul şi să se predea aliaţilor. Ofiţerii ezitau să încalce ordinele regelui. Ruşii înaintau dinspre Tulcea. Divizia a 9-a a armatei de uscat, părăsind Dobrogea, trecu Dunărea pentru a participa la urmărirea trupelor germane în retragere. În aceeaşi zi, 6 Septembrie, un nou ordin al Statului Major ajunse la Constanţa: se cerea vaselor uşoare să iasă în larg pentru a lua contact cu unităţile navale ruse şi să le conducă până în port, printre barajele de mine. Treizeci de vedete rapide ruseşti, toate de tip american, ajunseră astfel la Constanţa.

Abia sosiţi pe uscat, ruşii constată cu nemulţumire prezenţa distrugătoarelor româneşti *Regina Maria* şi *Mărăşeşti* . Comunicatele oficiale ruse anunţaseră de mult că aceste nave fuseseră scufundate de flota şi aviaţia sovietică. Neputând admite că aceste comunicate au răspândit ştiri false, ruşii acuză Amiralitatea română de a fi dat altor vase numele celor două torpiloare distruse de ei, pentru a-şi bate joc de viteaza marină sovietică. Nimic, nici chiar confruntarea jurnalelor de bord, nu putu modifica opinia comandamentului sovietic, a cărui furie creştea pe măsură ce probele erorii sale deveneau tot mai strivitoare.

Din chiar momentul sosirii lor, ruşii instalară pe fiecare vas românesc un ofiţer de legătură care să ştie româneşte dar care primise consemnul să tacă şi să asculte. Orice iniţiativă a marinei române a fost blocată; nici măcar un tun nu putea fi mişcat în jurul axului său. În plus, două noi evenimente înveninară şi mai mult raporturile cu ruşii.

Pe 2 Septembrie, către orele 15^{00}, în urma unei puternice explozii la bord, cargoul românesc de 3500 tone, *Oituz* se scufundă în port. Marinarii români au fost acuzaţi de sabotaj. Ancheta deschisă stabili că

un submarin german intrase în raza portului şi torpilase cargoul de la circa 300 de metri. Dat fiind că marina sovietică interzisese marinei noastre orice amestec în supravegherea portului, responsabilitatea românilor era nulă, dar comandamentul rus refuza să-şi recunoască propria vinovăţie.

A doua zi, la răsăritul soarelui, în timp ce o mică navă, *Murgescu*, părăsea portul pentru a lua contact cu forţele ruse care apăruseră în faţa Constanţei, un submarin torpilă o canonieră sovietică. Comandantul vasului *Murgescu*, Foca, fu imediat acuzat de ruşi că s-a înţeles cu nemţii. O nouă anchetă stabili că nava sovietică nu-şi luase nici o măsură de apărare şi nu navigase în zig-zag. Cu toate acestea, concluziile acestei anchete nu modificară cu nimic opinia ruşilor şi, a doua zi, amiralul sovietic care trecea în revistă navele aflate în port, nu mai răspunse salutului unităţilor noastre.

Noutăţi înspăimântătoare ne vin din Moldova. În timp ce trupele noastre luptă din greu în Transilvania, unde au reuşit să facă până acum 51.000 de prizonieri germani, ruşii jefuiesc, violează, omoară şi deportează, fără nici o ruşine.

Doamna Vasilescu s-a depăşit pe sine oferind un dineu cu adevărat remarcabil. Pe invitatul nostru îl aştepta o surpriză: o friptură *kiewskaia*, care este un piept de găină la tavă, dat prin pesmet şi umplut cu unt.

Colonelul Narîşchin se ridică de pe scaun mulţumind doamnei Vasilescu pentru această delicată atenţie. La cafea, Narîşchin ne rugă să-i oferim echivalentul acestei agreabile invitaţii, vorbindu-i cu sinceritate. Vrea, spuse el, să cunoască starea de spirit a românilor pentru a face tot ce-i stă în putere în sensul favorizării unei apropieri între Soviete şi România. Primind ca răspuns o tăcere edificatoare, colonelul Narîşchin surâse:

- Văd că nu aveţi încredere în mine şi presupuneţi că vă întind o cursă. În mod normal m-aş putea considera ofensat, dar îmi dau seama că sunteţi terorizaţi de tot ce vi s-a spus despre metodele poliţiei sovietice şi de toate născocirile propagandei naziste. Vă rog să-mi vorbiţi deschis şi să-mi acordaţi întreaga încredere cuvenită.

Mi-am luat atunci libertatea de a-i atrage atenţia asupra împuşcăturilor de afară, al căror ecou putea fi auzit chiar în acel moment.

- Fără discuţie, reluă el, sunt excese regretabile, dar care îşi au explicaţia lor. Nu poţi cere soldaţilor sovietici să-şi schimbe brusc atitudinea faţă de români care, numai cu câteva zile în urmă, le erau încă duşmani. Când furtuna a încetat în larg, valurile continuă să lovească cu furie malurile.

- Dar România a încetat ostilităţile în urma încheierii unui armistiţiu.

Un zâmbet larg apăru pe faţa lui Narîşchin.

- Este o greşeală. E adevărat că d-voastră aţi încetat ostilităţile, dar nu există nici un armistiţiu între noi. Absenţa unui acord asupra acestui punct între guvernele noastre - căci încetarea ostilităţilor a fost o măsură unilaterală - pune România în situaţia unei ţări care a capitulat fără condiţii. Este o stare de fapt, într-adevăr, foarte bizară. Încetarea ostilităţilor v-a obligat să rupeţi alianţa cu Germania şi v-a pus într-o poziţie paradoxală faţă de noi: cea a unei ţări care, capitulând în faţa armatelor noastre şi apoi declarând război germanilor, devenea de fapt unul dintre aliaţii noştri. Vom vedea alte situaţii şi mai stranii în acest război!

- Totuşi, daţi-mi voie să vă aduc aminte declaraţia lui Molotov din 3 Aprilie 1944 şi negocierile de la Cairo...

- Mi-ar fi uşor să vă răspund că vorbele nu angajează la prea mult. Vă amintiţi vechiul dicton latin *Verba volant, scripta manent*, dar această penibilă încurcătură nu poate fi în nici un fel imputată Rusiei Sovietice.

- Tratativele de la Cairo au durat în jur de cinci luni. Din ce motive nu s-a ajuns la nici un rezultat?

- Nu cunosc cauzele care au determinat insuccesul acestor tratative. De ce refuzaţi să presupuneţi că ele s-au datorat inabilităţii delegaţilor români şi de ce vă grăbiţi să acuzaţi numai URSS când, dacă mi-e permis să spun, la aceste tratative au participat şi delegaţii Angliei şi Statelor Unite? Nu ştiu ce s-a putut discuta atâta vreme la Cairo. Constat numai că n-a fost semnat nici un armistiţiu. Bunăvoinţa Moscovei nu poate fi pusă la îndoială, ca probă, delegaţii dumneavoastră se află în prezent acolo pentru a semna probabil acest armistiţiu şi pentru a preciza regimul juridic al României.Comandamentul rus nu poate lua nici o măsură până când armistiţiul nu va stabili raporturile juridice dintre ţările noastre. Recunoaşteţi că până acum noi nu ne-am amestecat în nici un fel în treburile dumneavoastră interne.

- Păcănitul armelor automate pe care le auzim nu este, desigur, proba amestecului d-voastră în treburile noastre; înseamnă într-adevăr, ceva mult mai grav...

- Mi se pare că dumneavoastră refuzaţi să admiteţi realitatea. Sunteţi o ţară învinsă, care încearcă să evite consecinţele înfrângerii printr-o abilitate politică. Nu se pot cere asemenea subtilităţi de interpretare soldaţilor noştri, care ştiu că România a fost învinsă şi că a depus armele pentru că nu mai putea continua lupta. Căci aceasta este, de fapt, situaţia.

- Cu atât mai mult cu cât comunicatele sovietice anunţă eliberarea oraşelor româneşti.

- Comunicatele corespund exact situaţiei: trupele sovietice avansează într-un teritoriu ocupat de trupele germane.

- Împotriva cărora luptă trupele române, dacă îmi este permis

să vă reamintesc.

- Incontestabil; dar, încă o dată, este o situaţie pe care aţi creat-o de bunăvoie. Până la semnarea armistiţiului (juridic vorbind) ne aflăm într-o ţară duşmană. Tot din cauza lipsei oricărei înţelegeri diplomatice, unităţile române au fost capturate în zilele care au urmat încetării ostilităţilor. Comandamentele sectoarelor sovietice unde au avut loc aceste operaţiuni au procedat conform unei foarte precise interpretări a încetării unilaterale a ostilităţilor, tratând unităţile române ca forţe inamice care au capitulat. Când apoi situaţia a devenit mai clară, trupele noastre nu au mai luat prizonieri români. De altfel, situaţia va fi pe de-a întregul clară după semnarea armistiţiului. Fiecare va cunoaşte atunci limitele exacte ale drepturilor sale. Recunosc că este o situaţie nefericită, dar nu realitatea e cea care a avut totdeauna prioritate faţă de orice alte considerente?

Nu trebuie să credeţi că numai d-voastră vă găsiţi într-o situaţie excepţională. Vă puteţi consola cu povestea armistiţiului italian. Semnat în 3 Septembrie 1943 de generalul Castellano, acest armistiţiu nu cuprindea nici o clauză privind capitularea Italiei, iar la 29 Septembrie, Italia semna la Malta clauzele adiţionale care modificau şi agravau condiţiile armistiţiului semnat pe 3 Septembrie. Şi aici era vorba, pur şi simplu, de capitularea sa necondiţionată. Să nu credeţi deci că vi s-a aplicat un regim excepţional.

- Atunci, Carta Atlanticului?

- Ea rămâne valabilă, desigur; numai că interpretările diferă. Este o interpretare a învinşilor şi o interpretare a învingătorilor. Din păcate d-voastră aparţineţi taberei învinşilor, ceea ce d-voastră refuzaţi să luaţi în considerare.

- Atunci, pentru ce să continuăm lupta împotriva germanilor, de vreme ce tot suntem consideraţi excluşi de la orice drepturi? Nu cred că anglo-americanii au dat naştere în Italia, cu o asemenea frecvenţă, unor astfel de incidente regretabile ca cele de la noi.

- Nu cunosc situaţia Italiei, dar dacă italienii au mai puţin a se plânge de trupele anglo-americane decât românii de trupele sovietice, asta se explică uşor. Soldaţii anglo-americani, intrând în Italia, nu aveau în minte imaginea ţării lor devastate de armatele italiene, ceea ce nu e cazul pentru soldaţii sovietici. Nu vreau să insist... În fond, orice război e brutal; nu ştiu dacă actele izolate (din păcate destul de frecvente, trebuie s-o recunosc) ale soldaţilor sovietici trebuie considerate ca de o excepţională brutalitate. În toate cărţile d-voastră de istorie, regele Franţei, Ludovic al XIV-lea, este prezentat ca făuritorul unui stil de viaţă, unde gesturile şi vorba trebuiau nuanţate, iar în tot ce ţine de maniere trebuia făcut dovadă de rafinament. Cu toate acestea, acest rege rafinat (şi eleganţa exclude brutalitatea), acest promotor al măsurii în toate cele, mai bine de jumătate din domnia sa a dictat ordonanţe care justificau

reputaţia căpătată printre contemporani, aceea de a fi împins până la ultima sa expresie brutalitatea războiului. Felul în care a pustiit Palatinatul, instrucţiunile date ofiţerilor săi, totul contrastează cu acea plăcere de a trăi , după care suspina Talleyrand. Vă rog, de asemenea, să nu uitaţi atrocităţile germanilor, aliaţii d-voastră de până acum câteva zile. Astăzi, toţi avem impresia că s-a revenit la climatul înspăimântător al războaielor medievale. Această întoarcere la cruzime, care contrastează cu efortul atâtor secole de civilizaţie, se explică prin progresele tehnice ale mijloacelor de distrugere. Datorită armelor moderne, viaţa omului nu mai are aceeaşi valoare ca acum două secole, dar toţi trăim cu sentimentul că nimic nu s-a schimbat şi folosim, în judecăţile noastre, aceleaşi noţiuni perimate. Vă înţeleg starea de spirit, dar permiteţi-mi să înţeleg la fel şi starea de spirit a soldaţilor ruşi care, de la Volga şi până la Nistru, au străbătut numai întinderi pustiite de armatele duşmane.

- Transnistria a fost reconstruită de noi.

- Adevărat! Este o excepţie. Dar soldaţii noştrii nu pot fi obligaţi să facă astfel de distincţii. Ei acţionează sub influenţa unor ansambluri de impresii culese în Ucraina, şi veţi recunoaşte că toate aceste impresii nu au darul să-i facă indulgenţi faţă de inamicul învins.

- Pardon, devenit aliat.

- Această stare de fapt rezultată din ruptura cu nemţii, n-a produs încă efectele sale juridice; tocmai din acest motiv se negociază acum la Moscova. Nu trebuie să vă lăsaţi impresionaţi de anumite incidente dureroase, dar lipsite de semnificaţie politică. Situaţia naţiunilor mici şi chiar a naţiunilor mijlocii, e adevărat, nu este de invidiat. Sunt simpli pioni pe o tablă de şah, care sunt sacrificaţi pentru salvarea unor interese superioare; lupta continuă.

- Până ce Germania şi Japonia vor fi doborâte?

- Asta este numai o etapă a procesului dialectic provocat de actualul război mondial.

- Nu înţeleg, de ce spuneţi o etapă? Să însemne asta că, după părerea d-voastră, prăbuşirea Germaniei şi a Japoniei nu va fi urmată de o conferinţă de pace, după care învinşii şi învingătorii îşi vor relua ritmul normal de viaţă?

Colonelul Narîşchin surâse cu indulgenţă, îşi bău paharul de lichior şi, după o pauză, îmi răspunse.

- Mirarea d-voastră nu mă surprinde. Reduceţi acest război la un examen al forţelor militare, când în fond acest examen nu este decât aspectul exterior al unui proces mult mai profund şi de o cu totul altă natură: procesul revoluţionar de transformare a structurii sociale. Scopul celui de-al Doilea război mondial a fost acela de a simplifica datele problemei, eliminând tot ce nu este potrivit fie tezei, fie antitezei, adică fie momentului pozitiv, fie celui negativ, cele două faze ale luptei care împiedică paginile istoriei să rămână albe. Cel de-al doilea război mondial

este o fază de tranziţie. Cum spunea Friedrich Engels: «Orice fază este necesară şi în consecinţă justificată de perioada şi condiţiile în care a luat naştere, dar ea devine caducă şi ilegitimă de îndată ce alte condiţii noi şi superioare, se dezvoltă în sânul său; atunci ea trebuie să cedeze locul unei alte faze mai evoluate, care, la rîndul său, este de asemenea destinată să decadă şi să piară».

Toate fazele devenirii sunt deopotrivă tranzitorii şi necesare. Marele proces revoluţionar al lumii a început printr-un accident - atentatul de la Sarajevo. Ezitările Berlinului, lipsa de interes a opiniei publice austro-ungare pentru victima acestui atentat (arhiducele era detestat), apar astăzi ca un fel de presentiment obscur al unei lumi care se sinucide. Odată declanşată mişcarea dialectică în care cele două momente cel pozitiv (teza), şi cel negativ (antiteza) alternează, lumea nu mai putea reveni la ordinea care fusese distrusă. Eroarea conferinţei de la Versailles a constat tocmai în tentativa de a reconstitui ceea ce nu mai corespundea procesului revoluţionar pus în mişcare. Lenin a fost singurul care a înţeles sensul acestui proces, în timp ce Lloyd George şi Clemenceau rămăseseră, din punct de vedere istoric, la 1848 şi gândeau în limitele perimate ale individualismului liberal. Între timp, războiul transformase conştiinţa nevoilor în impulsuri motrice ale maselor şi în forţă de dezvoltare a procesului istoric. Cei ce au o viziune statică asupra istoriei găsesc absurd sacrificiul atâtor milioane de oameni; când însă priveşti istoria ca un proces dialectic, în care negarea unei realităţi este necesară depăşirii acestei realităţi, sacrificiul capătă, din contră, un sens considerabil.

Lenin şi Revoluţia Bolşevică au dezlănţuit lupta împotriva mistificării maselor şi au facilitat astfel apariţia unei noi faze istorice.

Cel de-al doilea război mondial nu reprezintă decât un moment din acest vast proces de clarificare istorică; rolul acestui război este să simplifice, nu să rezolve problema. Războiul a eliminat Franţa, Italia şi va elimina, nu numai Germania şi Japonia; cu toate că victorioasă, Anglia va ieşi epuizată din acest creuzet. Rusia Sovietică şi Statele Unite vor rămâne faţă în faţă pentru a-şi disputa dominaţia planetei. Burghezia nutreşte iluzia că s-ar putea găsi forme intermediare, ca şi când ar exista posibilitate de conciliere. Indiscutabil, duelul constă într-un examen al forţelor, o confruntare a potenţialelor militare şi politice, dar rezultatul va fi conform cu necesităţile istorice ale momentului. Întrebarea care se pune este dacă această necesitate istorică a momentului va fi reprezentată de concepţia capitalistă americană sau de cea socialistă sovietică? Eu cred că nimeni nu se poate îndoi că formula sovietică este cea care corespunde noilor nevoi ale vieţii, care caracterizează faza de dezvoltare istorică pe care noi o experimentăm.

- Afirmaţia d-voastră privind viitorul este surprinzătoare, colonele Narîşchin, pentru cine ştie că tocmai superioritatea tehnicii americane

este aceea care a îngenuncheat rezistenţa germană şi grăbeşte victoria.

- Energia rusă s-a arătat la Stalingrad, care a fost momentul decisiv al războiului şi, de la Stalingrad şi până la frontierele Germaniei, armatele ruse s-au măsurat singure cu cele germane. În ce colţ al Europei se găseau anglo-americanii în cursul anului 1943? Abia dacă cuceriseră Sicilia şi nu au debarcat în Italia decât graţie capitulării acestei ţări. Contribuţia tehnicii americane trebuie redusă la adevăratele sale proporţii.

- Permiteţi-mi atunci să pun altfel întrebarea: de ce Statele Unite nu ar reprezenta ele forma viitoare a dezvoltării istorice? Nu puteţi contesta că America posedă o economie şi o tehnică superioară Rusiei Sovietice. Pentru noi, care am făcut războiul în Rusia, asta nu mai este un mister. Ne-am dat seama de eforturile gigantice care s-au făcut în ţara d-voastră, de sacrificiile enorme cerute şi de rezultatele minore obţinute.

- În primul rând, organizarea tehnică americană, incontestabil superioară, nu reprezintă nimic din punct de vedere obiectiv, pentru că această organizare tehnică, expresie a ultimei faze de dezvoltare a economiei capitaliste, nu rezolvă contradicţiile interne ale acestei economii. Superioritatea tehnică nu înseamnă implicit şi superioritate politică, şi-i suficient să te întrebi care este ideea ce animă această organizare tehnică, pentru a-ţi da imediat seama cât de înapoiate sunt Statele Unite sub aspect politic. Nici o idee nu trece prin această imensă uzină; nici o aspiraţie către forme de viaţă mai evoluate nu animă această societate care scoate în evidenţă sublima mediocritate şi stupiditate a modului de viaţă burghez. Incapacitatea spiritului american de a crea o cultură cu o nouă spiritualitate, dovedeşte tocmai sterilitatea acestei organizări tehnice. Nimic nu e mai simptomatic decât muzica americană. Negrii sunt detestaţi, ca aparţinând unei rase inferioare, totuşi muzica americană este o creaţie tipică a acestora, ceea ce probează cât de decisivă este influenţa populaţiei de culoare asupra spiritului american.

- Asta nu dovedeşte decât binecunoscuta infirmitate a anglo-saxonilor în domeniul muzical.

- Nu este vorba numai de o incapacitate muzicală caracteristică anglo-saxonilor. Populaţia Statelor Unite fiind compusă din aproape toate naţiile europene, ar putea foarte bine ca mâine să dea un mare compozitor. Vreau numai să subliniez faptul că muzica şi dansul negrilor orchestrează ritmul de viaţă american şi că această frenezie barbară, primitivă, asimilată cu atâta pasiune de americani, demonstrează formidabila mediocritate a acestei culturi lipsită de orice originalitate şi făcută din cârpeli. Ceea ce este într-adevăr ridicol, este pretenţia, ambiţia americanilor de a crea un nou stil de viaţă, pe baza acestei dezolante mediocrităţi.

- Trebuie să recunoaştem totuşi, americanii au dat naştere unei noi concepţii de viaţă.

- Nu o contest. Într-adevăr au dat naştere concepţiei mercantilismului, aplicat bunurilor spirituale ca şi bunurilor materiale. La ei nu se vând numai ciorapi, nasturi, pastă de dinţi şi hârtie igienică, dar tot aşa şi convingeri religioase, un articol de ziar, o teorie ştiinţifică. Toate astea sunt destinate consumului şi tratate ca atare. Un publicist american caracteriza această mentalitate specifică, utilizând o sinceritate încărcată de otravă. El spunea aproximativ asta, că toţi americanii gândesc negustoreşte: institutorul vinde aritmetică şi geografie elevilor săi, un tată de familie dispune de un stoc de idealuri pe care nu întotdeauna reuşeşte să le plaseze copiilor săi, preotul oficiază liturghia pentru care este plătit, ofiţerul vinde soldaţilor săi încrederea în ei înşişi, un tânăr ziarist nu caută un angajament ci se vinde unui editor; toată lumea are ceva de cumpărat şi de vândut.

Ce ideal poate oferi umanităţii această metafizică mercantilă? În concepţia americană, măsura omului este succesul. O lovitură de bursă, o ingenioasă operaţiune de gangsteri, un record sportiv, o descoperire ştiinţifică, în ochii americanului toate acestea au aceeaşi valoare, cu singura condiţie ca succesul să fie înţeles şi apreciat nu numai de specialişti, ci şi de mulţime. În acest fel, prin munca sa obscură, un savant, care a dus o viaţă de trudă eroică, nu va putea obţine succesul meritat pentru că cercetările sale nu pot fi apreciate de mulţime. Activitatea unei minţi care, mânată numai de simpla şi nobila dragoste pentru perfecţiunea spirituală, se consacră studiului, construirii unui sistem de idei, îl plasează pe cel în cauză într-o ciudată stare de izolare şi asta numai pentru că scapă posibilităţilor americane de apreciere a adevăratelor valori ale vieţii.

Societatea americană nu se pasionează decât pentru formele utile ale culturii. Acest utilitarism defineşte mediocritatea acestei societăţi şi explică, în acelaşi timp, incapacitatea Statelor Unite de a crea forme superioare de cultură şi lipsa de consideraţie pentru orice activitate dezinteresată. Nobleţea spirituală, idealismul, nu au trecere în America, deoarece nu sunt cotate la Bursă şi nu trec prin sita cu ajutorul căreia americanul îşi selectează valorile. O nouă formă de viaţă, o nouă concepţie despre om, o nouă ierarhie a valorilor nu pot fi create de o societate care se sprijină pe un utilitarism trivial şi care nu e capabilă să aibă despre univers decât o viziune mercantilă.

Care poate fi orizontul spiritual al unor burghezi a căror activitate se desfăşoară între preocuparea cumpărării şi cea a vânzării, aceste două noţiuni obsedându-i până la groapă? Dacă ar exista o lume dincolo de mormânt, prima întrebare pe care ar pune-o un american ajuns acolo, ar fi: ce se vinde şi ce se cumpără aici? Viaţa în America este , de fapt, viaţa burgheză dusă până la extrema sa caricaturizare, atunci când împinge, până la ultimele consecinţe, concepţia materialistă asupra vieţii şi exaltarea, aproape pasională, pentru tot ce este inept în această

concepţie.

Câteodată ai impresia că viaţa americană este o satiră a idealului burghez, o satiră pe care America o oferă, într-un spectacol fastuos, pentru a ne convinge asupra necesităţii de a termina cât mai repede posibil un ciclu istoric ce trebuie depăşit. Orice nouă formă de viaţă se proiectează în viitor însoţită de aureola unui ideal. Ce ideal încarnează Bursa, acest templu al civilizaţiei burgheze?

- Cu toate astea, colonele Narîşchin, orice intelectual burghez din Europa râvneşte la standardul de viaţă al unui muncitor american. Mi se pare că ţine de natura noastră să avem idealuri fascinante, atunci când realitatea ne deprimă. Critica pe care o faceţi idealurilor americane seamănă fabulei cu vulpea şi strugurii acri. Credeţi oare că bolşevicii cei mai fanatici, născuţi şi educaţi în spiritul sovietic, dacă ar fi transplantaţi în Statele Unite şi instalaţi în condiţiile de viaţă ale muncitorului american, întorşi în Rusia Sovietică, ar fi de acord cu filipica d-voastră împotriva concepţiei mercantile americane? Poate aţi fi obligaţi să-i deportaţi în Siberia pentru a-i supune unei reeducări bolşevice, sau chiar i-aţi face să dispară pentru a nu infecta proletariatul sovietic. Pentru că dumneavoastră contestaţi ideea forţă ce animă civilizaţia americană, îmi veţi permite să vă reamintesc ideea libertăţii. Această idee poate anima şi seduce umanitatea, mult mai convingător decât perspetiva unei societăţi supuse ordinei severe a unui penitenciar. Mulţumită libertăţii, muncitorul american are o viaţă de invidiat. Aceste realităţi nu pot fi contestate, nici minimalizate.

Colonelul Narîşchin mă ascultă cu atenţie, fără a-şi părăsi surâsul său calm şi superior.

- Vă prevedeam obiecţiunea, reluă el, şi nu sunt surprins de incapacitatea d-voastră de a înţelege diferenţa care există între o civilizaţie de tip formal şi steril şi o civilizaţie cu conţinut spiritual, care poate fecunda o nouă fază de dezvoltare istorică a umanităţii.

Muncitorul american este, fără îndoială, un privilegiat, dar eu nu văd incompatibilitatea dintre un standard de viaţă ridicat şi o spiritualitate evoluată. Tocmai un asemenea standard de viaţă este cel care ar trebui să uşureze dezvoltarea spiritualităţii, să creeze o altă viziune asupra vieţii, un nou ideal pentru o nouă fază a istoriei umanităţii. Dar viaţa spirituală a muncitorului american este nulă. Pentru muncitorul din Statele Unite, faptul de a nu fi simţit nevoia să-şi înobileze existenţa, continuând să trăiască în limitele preocupării „vânzarii - cumpărării", este dovada inferiorităţii sale comparativ cu proletariatul sovietic, purtător al idealului revoluţionar.

Rusia Sovietică este preocupată de problema standardului de viaţă a muncitorului, dar această problemă nu poate căpăta decât o soluţie parţială, limitată la condiţiile speciale ale proletariatului rus.

Printre numeroasele prostii debitate de Hitler şi Mussolini, se

găseşte şi un adevăr, conţinut în formula «popoarelor proletare» şi în ideea ierarhiei de clasă în raporturile dintre naţiuni. Dar ei n-au ştiut să dea acestei teze, întregul ei dinamism. Ridicarea standardului de viaţă al muncitorului rus este condiţionată de starea generală a economiei mondiale, dominată astăzi de monopolurile americane. Prima etapă a luptei care va începe, va fi deci realizarea unităţii politice şi economice a Europei, care va trebui să intre în competiţie cu economia americană şi s-o învingă.

- Mărturisesc că nu prea înţeleg tot ce spuneţi; mi se pare confuz.

- Am să vă explic. Misiunea Rusiei Sovietice este , printre altele, aceea de a restabili primatul unei Europe noi, transfigurate, pătrunse de idealurile Moscovei, o Europă tânără, capabilă să-şi regăsească poziţia privilegiată pe care altădată a avut-o în raport cu toate celelalte continente. Dacă Europa clasică, Europa formelor de gândire greacă şi romană, având şi un conţinut de spiritualitate creştină, este perimată (prelungind o agonie penibilă), asta nu înseamnă că geniul creator al popoarelor ce constituie comunitatea europeană ar fi epuizat. Formele politice, structura social-politică, tradiţionalismul desuet oprimă forţele creatoare ale Europei, înăbuşă expansiunea geniului european. Forma burgheză capitalistă devine prea strâmtă pentru acesta şi trebuie lichidată.

Rolul Rusiei Sovietice este acela de a sfărâma puterea de disociere a amintirilor istorice, creând unitatea politică şi economică a Europei. Toată problema unităţii Europei se reduce, în fond, la exterminarea tradiţiilor istorice care separă popoarele şi le fac să se duşmănească.

Particularităţile subiective, formate prin parcurgerea a secole de istorie, care dau fiecărui popor fizionomia sa naţională, pot fi transformate în factori de utilitate economică şi culturală şi pot structura o Europă unitară, în ciuda diversităţii sale aparente. Moscova reprezintă duşmanul cel mai total şi cel mai decis al trecutului, adversarul cel mai hotărât a tot ce s-a cristalizat în instituţii, în forme de gândire şi de sensibilitate prin lenta şi continua acumulare de tradiţii şi concepţii. Trecutul a anchilozat Europa înăbuşindu-i forţele de expansiune. Singurul popor european capabil să ridice drapelul insurecţiei împotriva acestei anchiloze este poporul rus, care s-a dezvoltat istoric în afara climatului spiritual al Europei şi, în felul acesta, şi-a păstrat propria originalitate. Rusia aduce Europei o rezervă proaspătă, o nouă viziune asupra lumii. Chiar faptul că ea n-are un trecut de care sufletul său să fie ataşat, un trecut care s-o ţină înlănţuită în captivitatea propriului spirit, o recomandă ca potenţială mare inovatoare. Noi suntem poporul destinat să creăm o nouă fază de dezvoltare a istoriei, să fim arhitecţii lumii noi. Stepa ne-a făcut să avem o altă viziune spirituală decât ceilalţi. Ea ne-a dat intuiţia infinitului. Din acest motiv, imaginaţia noastră este mai bogată, iar inteligenţa

noastră cuprinde orizonturi nemărginite. Această superioritate a poporului rus asupra altor popoare care se sufocă în interiorul unor spaţii geografice înguste, îi dă putinţa să conceapă altfel universalitatea. Istoria şi geografia fac din noi purtătorii ideii de universalitate. Uitaţi-vă la o hartă a Europei şi comparaţi Rusia cu restul continentului. Faţă de celelalte state, ea arată ca Guliver printre liliputani. Preţiosul spirit al fiecărui popor din Europa este cuprins în spaţiul strâmt al unei celule care îl torturează, făcându-l să arate ca acei vulturi pe care îi vedem în cuştile din grădinile zoologice: nostalgia spaţiilor fără sfârşit îi face să-şi deschidă aripile şi să lovească zăbrelele cu o asemenea forţă încât se rănesc. Noi vom elibera spiritul european din închisoarea sa, sfărâmând orice reminiscenţă a trecutului, ştergând acest trecut. În acest fel vom înlesni unitatea Europei.

Necesitatea unirii politice şi economice a continentului nu este o noutate, ea a fost deja avută în vedere de Napoleon, dar nici geniul militar, nici argumentele economice n-au putut împiedica trecerea prin faza naţională de dezvoltare politică a Europei. Era necesar, fără îndoială, ca un principiu să-şi epuizeze mai întâi forţa sa de extindere în toate domeniile. Naţionalismul economic, cu toate aberaţiile sale autarhice, a marcat expansiunea acestei faze istorice care a determinat atât sărăcirea producătorului cât şi pe cea a consumatorului. Bineînţeles, beneficiarul acestei autarhii a fost capitalismul, care şi-a aplicat monstruoasele sale ventuze pe trupul consumatorului. Politica vamală a fost un instrument de tortură, utilizat de capitalişti cu o artă rafinată şi perversă. Pentru a consola masele exploatate, li s-a oferit ideologia naţionalismului economic. Altfel spus, jaful a fost îndulcit cu pilula ideologiei naţionaliste.

Distrugerile acestui ultim război sunt de asemenea proporţii, iar statele vor ieşi din el într-atât de sfârşite, încât independenţa lor economică va deveni de aici înainte imposibilă. Consecinţele politice şi economice ale acestui război vor lichida naţionalismul economic, impunând o colaborare şi o unire a forţelor Europei. Uniunea vamală europeană va fi primul act pe calea unificării europene. Ideea e, de altfel, veche de o jumătate de secol. La Congresul Internaţional al Agriculturii, ţinut la Budapesta în 1896, economistul german Lexis a propus constituirea unei uniuni vamale europene. Această propunere era prematură, pentru că era făcută în momentul când naţionalismul intrase în faza sa economică şi când încă nu se creaseră condiţii obiective care să poată impune un sistem politic superior.

Astăzi toate ideile trecutului vor fi obligate să se strecoare, pe tăcute, printre ruine, ca umbrele care se ştiu vinovate. Agonia Europei este o realitate; ruinele sale sunt o mărturie vie. Problema care se pune este aceea de a şti dacă asistăm numai la agonia unei forme de cultură şi a unui sistem de producţie, sau la sfârşitul geniului creator al popoarelor europene.

Continentul este, într-adevăr, atins de senilitate, aşa cum pretind cei de dincolo de Atlantic? În pofida absurdităţii naţionalismului economic şi a tuturor constrângerilor paralizante ale regimurilor autarhice, participarea Europei la comerţul mondial era, în 1925, de 51,5%, iar în 1930, de 56,3%. Ce semnificaţie au aceste cifre? Europa continuă să domine în comerţul mondial. Această supremaţie economică a fost înregistrată la numai şase ani după sfârşitul primului război mondial care o ruinase. Efortul europenilor a cicatrizat rănile războiului cu rapiditatea cu care numai organismele tinere sunt capabile să-şi refacă ţesuturile.

Pentru Rusia Sovietică, unitatea politică şi economică a Europei este o axiomă. E destul să studiezi Constituţia URSS pentru a-ţi da seama imediat că Lenin a avut viziunea clară a misiunii Rusiei Sovietice de a federaliza Europa. Noi vom îngloba în URSS, una după alta, pe măsură ce se vor scutura de praful trecutului şi vor evolua spre o democraţie comunistă, toate ţările europene, lărgind astfel întinderea Uniunii. Într-un moment când Rusia Sovietică era izolată, împrejmuită de sârma ghimpată a urii statelor burgheze capitaliste, Lenin se gândea deja la eliberarea Europei realizată de Moscova şi, ca o primă etapă, la crearea Republicilor Sovietice ale Europei. Războiul actual ne uşurează astăzi realizarea acestei prime etape, care este şi cea mai importantă, pentru că ea va antrena automat Africa şi Asia.

Colonelul Narîşchin tăcu, părând că urmăreşte în fumul ţigării conturul unui gând în plină desfăşurare. Îşi privi ceasul, fu surprins să constate cât de târziu este, îşi ceru scuze pentru că a abuzat de amabilitatea gazdei şi, strângându-ne mâna,adăugă în fugă: „Vom relua discuţia în una din aceste seri. Sunt sigur că, în final, veţi înţelege că acum din Est va veni lumina”.

Când am rămas singuri, l-am întrebat pe Vasilescu ce gândea despre toate astea.

- Ascultă Cosma, spuse el, ruşii ne pregătesc deja funeraliile. Narîşchin vrea să ne convingă de justeţea motivelor care vor duce la dispariţia noastră ca naţiune. Oricum, tipul este interesant şi e dispus să ne ţină un curs de filozofie politică bolşevică. Refuzând să-l ascultăm, ar însemna să ne etichetăm singuri ca suspecţi. Deci, Cosma, vrând nevrând, să-i ascultăm lecţiile. Şi, mai ales, stăpâneşte-te. Nu te mai lăsa antrenat de propria-ţi înverşunare. Apologia libertăţii, admiraţia nedisimulată faţă de climatul de libertate din Statele Unite, toate acestea aveau aerul unui atac de-abia deghizat la adresa regimului sovietic. Să vorbeşti despre libertate unui bolşevic, seamănă cu a pomeni de funie în casa spânzuratului. Fii prudent, lasă-l să-şi ţină discursurile. Nu-ţi dai seama în ce situaţie ne aflăm?

De altfel, Narîşchin este, într-adevăr, un om excepţional; dar ce sofist! Şi până unde este în stare să deformeze realităţile! De ce nu

răspunde deschis întrebării privitoare la standardul de viaţă al muncitorului american şi deviază conversaţia spre idealurile Rusiei Sovietice? Organizarea industriei sovietice este ea altceva decât o biată maimuţăreală a tehnicii americane?

7 Septembrie

În loc să se liniştească, ruşii devin din ce în ce mai agresivi.Se simt încurajaţi de autorităţile noastre, care nu admit nici o plângere la adresa armatei sovietice, singurii vinovaţi acceptaţi de poliţie fiind botezaţi „indivizi necunoscuţi". Un bătrân profesor pensionar şi nevasta acestuia au fost găsiţi asasinaţi, iar casa le-a fost devastată. Vecinii au auzit împuşcături şi ţipete de groază, dar nimeni nu a îndrăznit să le ia apărarea. Nefericitele victime aşteptau întoarcerea celor doi fii ai lor, prizonieri în Rusia.

Ultima inovaţie este violul în plină zi. Narîşchin ne va demonstra desigur că stăpânirea instinctelor sexuale este o prejudecată a burgheziei. El ne salută cu căldură, la fiecare întâlnire, ca şi când ipocrizia sa ar putea ascunde actele de banditism ale armatei sovietice.

În Transilvania, unde rezistenţa germană creşte, luptele continuă. Românii luptă singuri împotriva nemţilor, ruşii fiind ocupaţi să fure şi să violeze. Fiecare cu războiul lui.

8 Septembrie

Am acceptat să particip la o întrunire de ofiţeri (cei mai mulţi ieşiţi din spitale). Iniţiativa îi aparţine colonelului Vrânceanu. Scopul acestei prime reuniuni nu e bine definit: pentru moment, este vorba de o examinare a situaţiei create prin acest fals armistiţiu, care este pur şi simplu o capitulare fără condiţii. Fiecare ofiţer a fost invitat să mai aducă doi sau trei camarazi pentru a se stabili un început de legătură, care va trebui să se dezvolte pe măsură ce se va ajunge la schiţarea unui plan de acţiune. I-am propus lui Vasilescu să mă însoţească, dar a refuzat; el nu crede în eficacitatea unei acţiuni, atâta timp cât politicienii continuă să facă tot ceea ce ruşii le cer.

Întâlnirea a fost stabilită la ora 22^{30} , dar, pentru a nu trezi bănuieli, s-au fixat ore diferite fiecărui ofiţer, astfel ca fiecare să ajungă cu o întârziere de 10 minute faţă de precedentul.Eu am ajuns la 20^{40}.

Am adoptat principiul de a nu trece de două ori pe aceeaşi stradă şi de a face numeroase ocoluri la fiecare ieşire. De data asta am luat cu mine şi ordonanţa. Eram înarmaţi amândoi. Mergeam fără să vorbim, eu cu gândurile mele, el cu ale sale, dar în fond cu aceleaşi preocupări. Ne-am îndreptat spre bulevardul Basarab. Ajunşi la strada Hotin, am văzut în semiîntunericul amurgului un soldat rus care

supraveghea strada; la câţiva paşi de el, zăceau două cadavre de civili şi, ceva mai încolo, un soldat rus părea că se luptă cu cineva. I-am făcut semn ordonanţei să înainteze cu grijă, amândoi lipiţi de zidul unei case, pentru a vedea mai de aproape ce se întâmplă. Soldatul în patru labe viola o femeie care se zbătea cu disperare. Pentru a-i înăbuşi strigătele, cu laba sa cât o lopată, soldatul astupa gura victimei. În timp ce încerca să se smulgă din braţele bestiei ce o călărea, femeia reuşi să-şi elibereze gura şi muşcă cu asemenea forţă mâna agresorului încât acesta nu-şi putu stăpâni un strigăt de durere. Un pumn al brutei făcu să sune capul victimei de caldarâm. Celălalt soldat, care făcea de pază şi care îşi aştepta probabil rândul, părea străin de ceea ce se petrecea alături de el. Îi vedeam zâmbetul idiot care îi crispa faţa de asiatic. I-am strâns braţul ordonanţei mele, şoptindu-i să se ocupe de cel ce păzea, în timp ce eu voi scăpa de celălalt. Bine atins, rusul de pază se clătină ca un om beat şi căzu dintr-o lovitură. Nu mi-am dat seama când am făcut saltul înainte. Gândeam să-i ochesc urechea pentru ca glonţul să nu atingă femeia. Cum el îşi întoarse faţa înspre mine, am tras în plin. Glonţul a pătruns în ochiul drept. Sângele ţâşni pe faţa femeii. În primul moment, aceasta nu-şi dădu seama ce se întâmplă. Ne privea îngrozită, fără să înţeleagă sensul intervenţiei noastre. Am împins cadavrul rusului pentru a elibera femeia şi am ajutat-o să se ridice. Ea mă privi un moment, apoi, acoperindu-şi ochii, izbucni în hohote repetând: «Ce ruşine! Ce ruşine!» Apoi se opri brusc din plâns şi se repezi spre cadavrele celor doi civili. Îngenunchind lângă ei, începu să-i zgâlţâie, ca şi când ar fi vrut să-i trezească, strigându-i pe nume: „Mache, Tică ... Ce se va întâmpla cu mine? I-au împuşcat ca pe câini". Am încercat să o calmez, am întrebat-o cum s-au petrecut lucrurile. Povestea sa era întreruptă de hohote de plâns. Bărbatul său, Mache Ionescu şi fratele său, Tică Breban, muncitori la fabrica Wolf, se duceau la o reuniune de Partid. Ea nu voise să-i însoţească, nefiind comunistă şi nedorind să devină, dar cei doi bărbaţi care erau militanţi ai Mişcării din 1930, au insistat să meargă cu ei. „Nu poţi rămâne o reacţionară", spuneau ei. Ajunşi la locul dramei, femeia a fost acostată de cei doi ruşi. Bărbaţii încercaseră să o apere spunând: „Tovarăşi, noi suntem comunişti, nu suntem burghezi" şi îşi arătară carnetele de membri ai Partidului. Dar ruşii le smulseră carnetele şi le aruncară. Văzând că nu au nici o posibilitate de a ajunge la o înţelegere, cei doi bărbaţi încercară să elibereze femeia trăgând-o de mână; în acel moment ruşii, scoţând automatele, le descărcară în cei doi muncitori.

Am sfătuit-o pe sărmana femeie să nu rămână lângă morţi şi să se întoarcă acasă. Ea refuză cu îndârjire. Îi era teamă să nu vină gunoierii municipali să ridice cadavrele şi să le ducă la crematoriu. „Da domnule, îmi spuse ea, aşa se ridică zilnic cadavrele celor împuşcaţi de soldaţii sovietici. Ruşii au ordonat asta, pentru ca englezii şi americanii să nu

poată vedea". Biata femeie nu mai voia decât să transporte morţii acasă şi să-i înmormânteze creştineşte, să nu-i lase în stradă ca pe nişte „câini". Văzând că nu am alt mijloc de convingere, am sfătuit-o să meargă la întrunirea comunistă şi să revină cu mai mulţi tovarăşi, care s-o ajute să ridice cadavrele. Spusele mele au convins-o. Luă carnetele aruncate de ruşi şi dispăru în întuneric. O împuşcătură se auzi în apropiere. Aceeaşi scenă se repeta, probabil, undeva în noapte.

Am ajuns la întrunirea mea. Toţi ofiţerii convocaţi erau prezenţi: 72 de persoane îngrămădite în două camere spaţioase dar insuficiente. Prezida generalul Popescu, decan de vârstă. Nu cred necesar să relatez în amănunt această şedinţă, să-i zicem, de constituire. Fiecare avea ideea sa. Unul preconiza formarea unui partid, opinie care fu combătută şi respinsă. Altul propuse constituirea unei delegaţii care să se prezinte la rege, pentru a-i semnala toate crimele comise de ruşi. Ce poate face regele? întrebă un ofiţer. Această simplă întrebare înlătură propunerea. Ideea unei poliţii de voluntari fu de asemenea respinsă, pe motivul că ea ar putea da legitimitate represaliilor din partea ruşilor. Luă apoi cuvântul un căpitan invalid: dovedind un simţ politic neobişnuit, el arătă că nu trebuie să ne amăgim în privinţa intenţiior ruşilor, care vor să instaureze bolşevismul în România. Traversăm o fază de anarhie spontană, provocată artificial, pentru alterarea sensului legalităţii; este o operaţie de anesteziere, un lent proces de îndobitocire. Când războiul se va termina, ruşii vor concedia toţi lacheii din partidele democratice iar comuniştii vor intra în acţiune preluând toate ministerele. Vom parcurge aceleaşi etape ca în primul an al revoluţiei bolşevice.

„Îi plâng, continuă el, pe cei care îşi fac iluzii şi care se hrănesc cu himere. Cu privire la ce trebuie făcut, consider că trebuie să organizăm o armată de răzvrătiţi, care să fie prezentă pretutindeni; să revenim la epoca haiducilor. În Iugoslavia şi Polonia, eficacitatea acestui sistem a fost deja verificată. Ştiu că fiecare dintre noi este conştient de riscurile pe care le presupune o astfel de decizie. Fiecare are o familie ai cărei membri sunt sortiţi să devină ostateci ai ruşilor, dar există şi mijlocul de a evita aceste consecinţe obligându-ne familiile să depună o plângere împotriva noastră în cazul în care noi vom părăsi căminul. Putem profita de această perioadă de confuzie pentru a ne înarma. Munţii, care totdeauna au servit de adăpost haiducilor, ne aşteaptă. E vorba de o luptă care va dura nu o lună sau un an, ci câţiva ani. Şi pentru că, oricum tot moartea ne este rezervată, pentru ţară este mai util să-i omorâm duşmanii decât să ne lăsăm gâtuiţi de aceste brute, ca puii de găină".

Căpitanul tăcu. Nimeni după el nu mai luă cuvântul. Au amuţit şi cei mai vorbăreţi. Această linişte dovedea că toţi sunt tulburaţi. Generalul Popescu o scălda între da şi nu. El întrebă dacă cineva are vreo obiecţie. Toţi cei care vorbiră după general recunoscură că haiducia

era unica soluţie de urmat. Cu toate acestea, imediat, fiecare găsea necesar să mai adauge: «Mai întâi trebuie văzut ce se va mai întâmpla; este posibil ca situaţia să evolueze spre o îndulcire a raporturilor cu ruşii; să nu recurgem la soluţii pripite !» Totuşi, câţiva ofiţeri îşi dădură acordul necondiţionat. Căpitanul ţinu să răspundă obiecţiei unui general cu privire la necesitatea aşteptării întoarcerii unităţilor care luptau împotriva nemţilor: „Vă imaginaţi că ruşii vor lăsa armata noastră intactă? Dacă ar fi vrut asta, n-ar fi permis toate ororile şi toate crimele pe care le-au tolerat. Un lucru e limpede: ruşii vor lichida actualele cadre ale armatei noastre pentru a o bolşeviza şi, logic gândind, nici nu au altă cale. Dacă încă de acum vom constitui armata de insurecţie, vom putea stabili ulterior legături cu toate unităţile şi ne vom organiza apărarea atacând, în loc să ne resemnăm cu politica struţului. Dacă nu ne decidem imediat, va fi prea târziu; ruşii ne vor culege şi vom fi victimele unui nou Katyn, de data asta românesc. Personal, ştiu ce am de făcut. Regret nespus că ezitaţi".

I-am strâns mâna căpitanului şi am hotărât să ne întâlnim la mine în ziua pe care eu o voi hotărî. Cineva întrebă când va avea loc următoarea şedinţă. Se fixă pentru joia viitoare. Am plecat descurajat. Nefericiţii mei camarazi sperau că vor putea evita reluarea luptei. Câţi din aceşti ofiţeri cunosc istoria Revoluţiei Bolşevice? Cum te poţi apăra de un duşman căruia nu-i cunoşti nici armele, nici tactica? Mă întreb dacă oamenii noştri politici ştiu ce înseamnă bolşevismul?

9 Septembrie

Puşcaşii marini ruşi au asaltat, pe 5 Septembrie, la Constanţa, vasele noastre de război şi i-au dezarmat pe ofiţeri şi marinari. Apoi, ofiţerii au fost invitaţi să-şi părăsească navele pentru a da, în birourile portului, declaraţii de fidelitate faţă de Comandamentul rus. Au fost conduşi, încadraţi de soldaţi cu baioneta la armă, până la clădirea gării portului, unde, după două ore de aşteptare, un căpitan sovietic le-a comunicat că sunt liberi să plece unde vor. Căpitanul de vas Alexandru Dumbravă, când şi-a văzut vasul invadat de marinarii ruşi, a preferat să se împuşte. În ajun primise ordinul „Mihai Viteazul" şi fusese numit secretar general al Ministerului Marinei; toţi camarazii îl sărbătoriseră cu această ocazie. A murit vitejeşte, în nobila tradiţie a marinei.

În momentul în care ofiţerii au primit permisiunea să părăsească gara portului, li s-a spus că se pot întoarce pe vasele lor pentru a-şi lua efectele personale. Cu toate acestea nu li s-a permis să urce pe nave decât unul de fiecare unitate. Cei întorşi în cabinele lor constatară că acestea fuseseră prădate, în timpul absenţei lor, de ofiţerii ruşi. Marinarii români, stupefiaţi de comportamentul şefilor bolşevici, nu puteau înţelege cum se face că ofiţerii sovietici se comportă ca nişte hoţi ordinari.

Orgolioşii ofiţeri ai marinei britanice şi cei ai marinei americane sunt, din păcate, fraţii de arme ai acestor tâlhari...

Am luat masa la Vasilescu. La cafea, l-am invitat pe Narîşchin să ne ţină companie. Conversaţia alunecă mai întâi spre problema spiritului poliţienesc ce domină toate instituţiile sovietice. Eu am susţinut că într-o adevărată democraţie, poliţia politică este ilegitimă şi incompatibilă cu ideea de libertate, că ea creează o atmosferă de suspiciune şi alterează caracterul oamenilor. Narîşchin mă asculta cu eternul său zâmbet pe buze, în care puteai citi siguranţa, liniştea şi un fel de indulgenţă superioară. Înregistra totul cu atenţie, ca un magistrat. Calmul şi surâsul său m-au înfuriat şi m-au făcut să-i spun lucruri neplăcute, încercând, la rândul meu, să-l înfurii. Am făcut elogiul democraţiei liberale, ridiculizând regimurile care, dimpotrivă, se tem de libertate. Când am terminat, Narîşchin mi-a răspuns pe un ton de urbanitate excesivă:

- Cu permisiunea dumneavoastră, vă voi explica necesitatea existenţei poliţiei politice în Uniunea Sovietică, pentru că la ea faceţi aluzie. Aparent, aveţi dreptate; în realitate însă, d-voastră confundaţi retorica democratică cu necesităţile fundamentale ale unor organisme ale statului, în faza unor transformări revoluţionare. Mai întâi statul nu este o abstracţiune; apoi, nu trebuie ignorată realitatea de primă importanţă, că omul, în toată complexitatea sa morală şi cu tot ce freamătă în subconştientul său, adăposteşte în sine un fenomen natural: protestul permanent împotriva vieţii sociale. Sufletul omenesc prezintă acest dualism contradictoriu: o puternică înclinare spre individualism care îl face să se ridice împotriva ordinii stabilite şi, în acelaşi timp, o anumită nevoie de comuniune socială, de viaţă în comun. Fiecare dintre noi oscilează între atracţia spre anarhie şi nevoia de comunitate. Cu toate astea, tendinţa spre individualism pare să fie cea mai puternică şi, când ajunge să se lovească de constrângeri din afară, omul recurge la un mecanism prin care învinge duplicitatea: el se izolează moral, făcând din propriul suflet un refugiu la adăpostul căruia se încrâncenează într-o atitudine de protest.

Creştinismul, în general, şi Biserica Catolică în special, au înţeles această duplicitate a sufletului omenesc; din acest motiv Biserica a recurs la spovedanie care, pentru ea, a fost mijlocul de a institui poliţia cu ajutorul căreia să poată pătrunde în acest refugiu secret, pe care şi-l rezervase sufletul omului. Bolşevismul procedează ca şi Biserica. El nu permite izolarea individului, aceasta fiind deopotrivă periculoasă pentru individ cât şi pentru disciplina comunistă. Bolşevismul nu lasă pe individ nici un moment singur, tocmai pentru a-i putea atenua înclinarea sa spre individualism şi a-l încadra, în acelaşi timp, în şabloane de gândire care au rolul de a combate aspiraţiile sale neconformiste. Se afirmă că, în ţara noastră, viaţa cetăţeanului rus este spionată tot timpul, fapt ce

provoacă indignarea ipocrită a burgheziei. De fapt acest spionaj nu este decât o indispensabilă terapie anti-individualistă, căci, de teama de a nu fi denunţat, individul va face eforturi să reziste tentaţiei izolării şi nu se va lăsa fascinat de intimitatea individualistă care este, prin natura sa, chiar locul de naştere al oricărei conspiraţii.

Biserica Creştină a obţinut unitatea de gândire şi de sensibilitate conformă dogmelor sale organizând, printr-o ierarhizare a pedepselor, spaima Judecaţii de Apoi. În *Infernul* său, Dante enunţă codul penal al Bisericii Catolice. Toate condamnările conţinute în dogma Bisericii, având ca perspectivă eternitatea, au avut un efect decisiv. Mobilizând pictori, poeţi, sculptori, predicatori şi călugări deliranţi, Biserica a ştiut să nască frica de iad. Insuflând această panică în suflete, ea a obţinut o supraveghere sigură a tendinţei oricărui individ de a-şi crea o lume a sa. Rezultatele se cunosc. Evul mediu a văzut înflorind, în acest fel, în aproape întreaga Europă, o unitate armonioasă dominată de Roma, un principiu unic, valabil pentru toţi oamenii acelor vremuri.

Bolşevismul pune în aplicare exact acelaşi mod de organizare a fricii, nu din spirit de perversiune, ci tocmai din necesitatea instituirii unei poliţii a conştiinţelor, pentru eradicarea demonului individualismului. Nemaiputând folosi imaginea infernului şi toate celelalte mecanisme utilizate de Biserică, fiindcă eficacitatea acestor metode astăzi e nulă, dovadă, pierderea totală a puterii pe care Biserica o deţinea acum şase secole şi faptul că nimeni nu mai crede în poveştile despre diavol, noi am fost obligaţi să venim cu inovaţii, recurgând la o poliţie politică perfecţionată, a cărei eficacitate s-a verificat în URSS şi pe care, ca urmare, o vom organiza pe întreg teritoriul ce va intra sub controlul nostru. Noi ştim să ţinem seama de înclinările fundamentale ale sufletului omenesc; este o chestiune de pură tehnică psihologică. Dacă omul vrea să-şi ascundă individualitatea în sanctuarul vieţii sale intime, noi îi vom fabrica un nou «eu», îi vom standardiza sufletul, iar infernul imaginat de Dante, devenit un risc real şi imediat, îi va accelera procesul de transformare psihologică.

- Chiar în cazul în care aţi fi dat o explicaţie reală sensului spovedaniei, ceea ce, de pe poziţia pe care v-aţi plasat, n-aţi făcut-o, dumneavoastră confundaţi aici două principii: spovedania este un act liber al individului, în timp ce regimul poliţist este o acţiune colectivă care se suprapune individului şi îl striveşte.

- În fond, noi interpretăm exact procesul dezvoltării istorice. Cinematograful, radioul, întreaga tehnică modernă, care au năvălit, dominând viaţa individului, nu fac decât să uniformizeze gesturile, concepţia şi stilul de viaţă al oamenilor. Dacă prin această şcolarizare, umanitatea pierde din varietate şi pitoresc, ea câştigă în schimb în uniformitate, ceea ce uşurează organizarea unităţii spirituale, politice şi economice a planetei. Şi, dacă privim cu atenţie, constatăm cât de

avansat este procesul de uniformizare, prin aceea că el a depăşit individul şi că acum se aplică colectivităţilor. La aceeaşi oră, în toate cabaretele, în toate sălile de dans, oriunde oamenii se adună să se distreze, se cântă aceeaşi muzică, se execută aceleaşi mişcări, se comentează aceleaşi filme, oamenii au aceleaşi trăsături de spirit şi aceeaşi tăietură a hainelor, ca nişte roboţi puşi în mişcare de un mare resort universal. Deosebirea dintre popoare constă numai în limbă; dar şi acolo este în curs acelaşi fenomen de uniformizare. Cuvintele tehnice sunt deja comune şi această situaţie va determina, cu timpul, pe măsură ce tehnica se va dezvolta, o creştere continuă a numărului lor, apariţia a sute de mii de vocabule identice pentru toate ţările. Va veni o zi când, inevitabil, se va naşte o limbă universală, aşa cum a fost latina în evul mediu pentru cei aflaţi în sfera catolicismului.

Secretul politicii noastre poate fi definit astfel: urmărirea atentă a evoluţiei istorice şi alinierea noastră permanentă la tendinţele sale. Totuşi, dacă se dă curs liber acestei tendinţe de uniformizare, ea riscă să dea rezultate nedorite. S-a criticat, pe bună dreptate, aspectul vulgar, trivial al acestei civilizaţii uniformizatoare, dar s-a omis să i se analizeze cauzele. Individualismul necontrolat face ca el să dezvolte toate elementele negative pe care le conţine. Mijloacele de inoculare colectivă a gusturilor şi a opiniilor create de tehnica modernă, de presă, cinema, mâine de radio-televiziune, nu pot fi lăsate la bunul plac al întreprinderilor particulare, care nu se orientează decât după imperativul beneficiilor materiale şi prostituează aceste puternice mijloace de educaţie colectivă. Procesul de uniformizare a colectivităţii nu poate fi oprit, dar poate fi împiedicată tendinţa sa spre vulgaritate. Să nu uităm că cei ce compun elita, luată în sensul de elită spirituală, vor fi totdeauna o minoritate pe care vulgara exuberanţă a maselor o va sufoca. Orice om care a lucrat într-o grădină ştie că buruienile au o vitalitate superioară plantelor cultivate. Sarcina grădinarului nu este tocmai aceea de a plivi grădina, pentru a uşura dezvoltarea armonioasă a plantelor ce îl interesează şi pe care creşterea buruienilor le-ar lipsi de spaţiul indispensabil vieţii lor ?

Partidul Comunist procedează asemenea grădinarului: el face poliţie în rândul buruienilor individualiste, pentru a permite libera dezvoltare a plantelor pe care le cultivă, adică a omului armonios înregimentat în procesul de unificare planetară a comunităţii umane. În civilizaţia americană se observă, de asemenea, acest fenomen de liberă dezvoltare spre uniformizarea vieţii, dar muzica, radioul, cinematograful american dezvăluie vulgaritatea preocupărilor şi penuria de aspiraţii superioare ale acestei civilizaţii. Instinctele josnice nu sunt înăbuşite, din contră sunt stimulate, capitalismul neavând altă preocupare decât cea a câştigului. Niciodată masele, lăsate în voia lor, nu vor aprecia creaţiile superioare ale spiritului. Totdeauna ele vor prefera jazzul simfoniei, de unde reiese necesitatea unei educaţii, altfel spus a unei

libertăţi dirijate.

Înclinările spre individualism fiind atât de înrădăcinate în om şi pornirile sale vulgare atât de puternice, este indispensabil ca pedagogia colectivităţii să fie foarte severă. Varga, la care dascălii din şcoli făceau apel altădată, trebuie utilizată în educarea maselor, potrivit stadiului de dezvoltare al acestora. De unde vine această revoltă ipocrită împotriva pedagogiei sociale sovietice? Trebuie oare să vă reamintesc că şcolile publice din Anglia aplică pedepse copiilor?

În Rusia, poliţia este, în realitate, o şcoală a maselor. Ea le obligă să se adapteze condiţiilor de viaţă colective, condiţii impuse de formele de producţie, eliminând orice ispită vulgară. Poliţia politică este un filtru care împiedică instinctele individualiste să tulbure climatul vieţii comuniste. Aceasta este garanţia identificării totale a individului cu marile şi luminoasele idealuri bolşevice; e vorba de o acţiune energică de suprimare a tot ceea ce este meschin şi corupt în individ şi în spiritul burghez.

Prin natura sa, omul nu este un animal combativ. Laşitatea îi e mai la îndemână decât curajul; frica este cea care îl caracterizează, nu îndrăzneala. Or, noi trebuie să folosim laşitatea transformând-o într-o forţă generatoare de aspiraţii nobile. Masele tind firesc spre tot ce este ieftin şi banal. Numai o mică minoritate este fascinată de aspiraţiile înalte. Eforturile acestei minorităţi se vor pierde, iar energiile valoroase se vor măcina în mod stupid, fiindcă această minoritate nu va putea niciodată impune maselor un efort spre ceva care s-ar opune înclinaţiilor spre abjecţie ale acestora. Perioadele luminoase ale istoriei umanităţii au coincis cu epocile în care elita a dispus de suficiente mijloace de constrângere pentru a impune maselor un anumit stil de viaţă. Orice societate este definită de elita sa conducătoare, iar forţa sau slăbiciunea unei naţiuni, capacitatea sa de a rezista, de a juca un rol în istorie, sunt determinate de clasa conducătoare a acesteia. Dar o elită nu durează decât atâta vreme cât ea se identifică cu momentul dezvoltării istorice; autoritatea unei elite şi forţa ei de constrângere nu se justifică şi nu rămân intacte decât în măsura în care ea continuă să se identifice cu progresul istoric.

Partidul Comunist este elita revoluţiei în plină desfăşurare; el întrupează ideea comunistă, şi aceasta îi legitimează puterea, îi dă dreptul să guverneze, nu atât pentru că ar constitui temelia unei forţe materiale sau intelectuale, ci armătura momentului istoric pe care îl reprezintă şi căruia îi facilitează deplina realizare. În lupta împotriva obstacolelor individualismului, poliţia politică nu este decât un mijloc pus la dispoziţia elitei revoluţionare, un mijloc care îi va permite să-şi îndeplinească misiunea istorică. Cunosc prejudecăţile burgheze în privinţa elitelor; e vorba de reflexul organic al mediocrităţii faţă de tot ce o depăşeşte în inteligenţă şi în spiritualitate. Partidul Comunist (trebuie să înţelegeţi)

este noua elită în evoluţia istorică a societăţii umane.

- Am putea, cel mult, afirma că este aceeaşi Marie cu altă pălărie. Poporul are o vorbă: „Schimbarea stăpânilor, bucuria nebunilor"; în orice caz, ne vine greu să asociem noţiunea de elită cu cea de comunism, fiindcă ne par contradictorii.

- Nicidecum. Ce este elita socială ? O forţă revoluţionară conştientă de sensul momentului istoric. Nu aptitudinile generale sunt cele care definesc o elită, ci capacităţile sale specifice care coincid cu nevoile particulare ale unei societăţi oarecare, într-un anume moment istoric. Schimbarea elitelor sociale corespunde proceselor intime de transformare a organismului social, fiecare nouă elită corespunde unei noi faze de desfăşurare a istoriei. O elită socială este un interpret al momentului istoric, hrănită de ideile specifice ale acestui moment şi capabilă să forţeze şi să înlăture obstacolele care barează calea transformărilor sociale şi economice. În această capacitate de a depăşi obstacolele, în justa interpretare a direcţiei pe care s-a angajat desfăşurarea procesului istoric constă efortul creator al elitei conducătoare, care se distinge prin acţiunea sa constantă şi violentă în calitate de minoritate revoluţionară.

Corpul social, pus în faţa complexelor probleme ridicate de procesele politico-economice, se simte dezorientat, reacţionează pe dos, incapabil să înţeleagă datele noilor probleme cu care se confruntă şi pe care încearcă să le rezolve prin concepte depăşite. Misiunea elitei revoluţionare constă tocmai în găsirea soluţiilor potrivite. Puterea de rezistenţă a unei elite sociale este proporţională cu capacitatea sa de adaptare la momentul istoric. Când forţa sa de decizie scade şi când energia şi autoritatea sunt înlocuite cu spiritul de negociere, când se ajunge la moleşirea şi apoi la dispariţia elitei, faptul se datorează schimbărilor intervenite în climatul social. Fenomenul de degenerare a clasei conducătoare nu e, aproape niciodată, cauzat de pierderea calităţilor inerente elitei sociale, ci de schimbarea substratului istoric care îi dădea acesteia viaţă şi vigoare. O plantă care nu mai găseşte în sol elementele nutritive de care are nevoie se ofileşte şi degenerează. Incapacitatea elitei burgheze de a rezolva problemele sociale şi economice nu dovedeşte pierderea calităţilor sale intelectuale, ci probează numai că ea a încetat să mai corespundă momentului istoric, că este istoriceşte condamnată.

Schimbarea unei elite are, într-adevăr, ceva patetic. În cursul agitatei şedinţe a Convenţiei din 9 Thermidor, Robespierre, ezitând, n-a ştiut să ia măsurile energice care l-ar fi salvat, nu pentru că i-ar fi slăbit calităţile, ci pentru că se simţea depăşit de evenimente. Factorii exteriori dădeau câştig de cauză Convenţiei care, fără îndoială, era compusă din elemente inferioare moral incoruptibilului Robespierre, dar care corespundeau acestui moment în care Revoluţia îşi schimba cursul. Iar Tallien, învingătorul lui Robespierre, deşi o adevărată secătură, era

interpretul acestui moment.

În succesiunea fenomenelor istorice, imoral înseamnă inadecvat; evaluările istorice nu pot fi confundate cu cele etice, deoarece istoria, ca şi natura, se raportează la criteriul necesităţii. Orice transformare se manifestă printr-o slăbire a credinţelor şi a ceea ce este tradiţional, slăbire care corespunde unor schimbări în activitatea economică. Războiul are un caracter revoluţionar; burghezia este astăzi pacifistă deoarece, istoric, se simte depăşită. În 1944, noi ne-am îndepărtat mai mult de climatul istoric al Europei din 1914, decât ne depărtasem în 1914 de cel din 1814. Războiul este deopotrivă un stimulent şi un instrument de accelerare a tehnicii. Dacă burghezia urăşte războiul o face din instinct de conservare, din cauză că acesta nu-i mai serveşte interesele de clasă, rupe echilibrul existent şi impune cu necesitate o nouă ordine socială şi noi forme de viaţă. Superioritatea comunismului stă în înţelegerea exactă a rolului istoric îndeplinit de război în grăbirea procesului revoluţionar care transformă omenirea; din acest motiv, comunismul transformă ideile în pasiuni, singura formă de sensibilizare a maselor şi singura cale de acces a gloatei la aceste idei.

Concepţia leninistă despre soviet este cea a unei avangarde sau elite necesare revoluţiei socialiste. Lupta lui Lenin împotriva Menşevicilor a fost, în realitate, preludiul luptei pe care astăzi o duce comunismul împotriva socialismului infestat de spiritul burghez reformist. În 1903, Lenin declara că partidul socialist trebuie să devină avangarda armatei muncitoreşti, impunând o selecţie severă la admiterea în rândurile sale a noilor elemente revoluţionare. În privinţa acestei selecţii a elitei revoluţionare, Martov şi Trotsky preconizau admiterea simplilor simpatizanţi, lucru care echivala cu cea mai abjectă formă de oportunism politic.

- Această concepţie a unei minorităţi sectare nu este deloc democratică, în special când această minoritate vrea să-şi impună concepţiile prin violenţă.

- Obiecţiunea d-voastră, colonele Rura, este cea a unui burghez democrat. Ceea ce ne interesează pe noi, bolşevicii, nu este puritatea mijloacelor utilizate, ci scopul urmărit. Riguroasa selecţie pe care o cerea Lenin nu era o concluzie sectară, iar restricţiile privind aderarea însemnau numai păstrarea spiritului combativ, a nervului revoluţionar, a forţei noastre de şoc. Lenin se opunea veleitarilor revoluţiei, oportuniştilor dispuşi la orice tranzacţie. El proceda ca un antrenor care evită depunerea grăsimii pe muşchii unui boxer. Stăruinţa lui Lenin de a crea o elită revoluţionară ţinea şi de faptul că el nu credea în forţele revoluţionare spontane ale clasei muncitoare. Aceasta este prea impregnată de mentalitatea mic-burgheză şi, prin aceasta, înclinată către oportunismul socialismului reformist. Dimpotrivă, Lenin dorea o elită întărită printr-o continuă activitate revoluţionară, o elită cu convingeri şi practică

marxistă. Ca militar, d-voastră ştiţi foarte bine că nu numărul, ci calitatea unei trupe defineşte valoarea sa combativă.

- Dar epurările din 1936 ?

- Ele probează că acel criteriu al selecţiei severe pentru păstrarea elitei revoluţionare este mereu în vigoare în Rusia Sovietică; ele sunt o probă de conservare intactă a spiritului revoluţionar iniţial. Din acest motiv, partidul bolşevic şi Rusia Sovietică constituie forţele conducătoare ale revoluţiei mondiale şi sunt în măsură să pregătească structurile dictaturii proletariatului pe întreaga planetă.

- Deci, nu veţi permite să existe state necomuniste ?

- Se vede că nu sunteţi familiarizat cu dialectica marxistă. Voinţa generalisimului Stalin nu joacă nici un rol în această privinţă; Partidul Bolşevic, în calitate de interpret al actualelor procese de transformare, nu face decât să urmeze indicaţiile momentului istoric, grăbind unificarea structurilor politice şi economice ale planetei. Pentru a vă explica printr-o formulă mişcarea dialectică şi momentele acestui proces istoric, le voi defini ca o trecere de la realitatea condiţiilor istorice (care constitue teza), pornind de la nevoi (adică antiteza) la acţiunea proletariatului, care este sinteza. Această mişcare dialectică vă va ajuta să înţelegeţi motivul pentru care Rusia Sovietică nu poate accepta formula tranzacţiilor, nu se poate opune sintezei procesului istoric.

Eu ştiu ce vă interesează: care va fi soarta României cu vechea sa structură capitalist-burgheză ? Daţi-mi voie să vă spun că, în această dramatică confruntare istorică, nu e loc pentru excepţii.

Cum noi rămăsesem tăcuţi, Narîşchin reluă conversaţia dându-ne, cu o amabilitate excesivă, informaţii asupra felului cum decurg operaţiunile militare (eu le auzisem la radio), făcu câteva aprecieri elogioase la adresa armatei noastre şi, cu un surâs curtenitor, ne părăsi pentru a se retrage în camera sa, unde, spunea el, avea de lucru.

L-am întrebat pe Vasilescu: Ai auzit ? Înţelegi acum ? Jafurile, violurile, asasinatele, toate astea se cheamă dialectică marxistă şi cei care le comit constituie elita revoluţionară, interpretă fidelă a momentului istoric. Bolşevicii fac metafizica crimei.

- Da, şi cu ce calm ne anunţă apropiata exterminare!

- Mai ales, cu ce surâs suav, ca şi când ne-ar invita la o cupă de şampanie. În nici un caz nu-l putem acuza de ipocrizie. Câtă gentileţe din partea sa să nu ne spună că vom fi jupuiţi de vii.

- Ce vor face anglo-americanii ?

- Nimic. Vor privi cu atenţia cu care un medic observă un cobai căruia i s-a inoculat un microb. Suntem un popor care serveşte experienţelor dialectice ale lui Stalin. Noi cunoaştem teza. Păcănitul armelor automate de afară, este realitatea condiţiilor istorice. Dacă nu ne place asta, nu avem decât să protestăm împotriva mişcării dialectice, faţă de care, de altfel, nu există apel. Mi-e somn. Noapte bună ! Şi nu

uita antiteza, fiindcă sinteza va fi Katyn.

9 Septembrie

Rezistenţa germană e mai puternică în Banat. În această regiune, ca şi în Transilvania, ruşii îşi fac de cap. Populaţia satelor este terorizată. De necrezut ce cantităţi de băuturi alcoolice pot înghiţi ruşii. Ei nu beau aproape deloc vin, ci palinkă, o ţuică distilată de două ori, ale cărei cincizeci de grade o înrudesc cu vodka. Ei beau, inconştient, până îşi pierd minţile. Deveniţi furioşi din cauza băuturii, distrug totul în cale cu o plăcere dementă. Apoi caută femei, de la fetiţe de doisprezece ani până la femei ce au depăşit şaizeci. Ritualul se încheie cu prădarea bisericilor. Beţi, purtând patrafire, unul ducând o cruce, altul balansând o cădelniţă, se plimbă parodiind oficiul religios. Ţăranii fug înspăimântaţi din faţa acestei armate a lui Anticrist.

La Burlovenii Noi, sat din judeţul Caraş, populaţia speriată de venirea ruşilor, s-a refugiat în pădure, în frunte cu preotul. Satul rămânând pustiu, la discreţia soldaţilor sovietici, aceştia au spart uşile caselor şi au pustiit tot, numai pentru simpla plăcere de a distruge. Acelaşi lucru se întâmplă, de altfel, peste tot. Dacă, de exemplu, au nevoie de lemne, în loc să se folosească de cele aflate în curtea casei, ei fac focul cu uşile, ferestrele şi căpriorii acoperişului. Satele părăsite de ei par devastate de incendii. Un lucru poate fi remarcat: ruşii încarcă în camioane şi iau cu ei maşinile de cusut şi utilajele agricole pe care le găsesc.

Armata sovietică şi-a rezolvat foarte practic problema aprovizionării. Grupuri de soldaţi bântuie prin oraşe, sate şi păduri şterpelind făină, ouă, păsări, carne, slănină, untură, nemaisocotind cirezile de vaci şi boi ascunse în păduri de ţărani. Am întrebat ofiţerii noştri veniţi în misiune la Bucureşti, dacă acest sistem de aprovizionare este aplicat numai minorităţii germane din Transilvania şi Banat. Mi s-a răspuns invariabil: ruşii jefuiesc tot, peste tot!

Ministrul afacerilor externe, Niculescu Buzeşti, într-o declaraţie făcută presei străine, a calificat toate aceestea drept « incidente fără importanţă».

Nu i-am mai putut întâlni pe prietenii cu care cinasem la Snagov în seara în care mesajului regal anunţa încheierea armistiţiului. Mi-ar place să văd ce zic astăzi!

10 Septembrie

În fiecare zi aflăm despre noi şi noi crime comise de ruşi. Noaptea trecută, către ora 10 seara, pe strada Polizu, o bandă de ruşi beţi-morţi, ieşiţi din bodega Cosna, ca să se distreze, au deschis foc

asupra trecătorilor. Ca prin minune nu s-au înregistrat decât trei morţi şi zece răniţi. Pistolul automat al soldaţilor sovietici a intrat azi în coeficientul de risc al vieţii zilnice. Dar iată una din ultimele lor ticăloşii.

La Oraviţa, în ziua sosirii trupelor ruseşti, opt soldaţi au pătruns în şcoala Nôtre-Dame de Sion. După ce au spart uşa camerei călugăriţelor, le-au dus pe acestea în capelă, unde le-au dezbrăcat. Printre cele treizeci de călugăriţe ale şcolii, se afla şi una foarte tânără. Cei opt soldaţi au violat-o în prezenţa celorlalte care, complet goale, au fost obligate să asiste la această slujbă drăcească. Două zile mai târziu tânăra călugăriţă a murit.

Un vechi deputat social-democrat, revoltat de această crimă, s-a dus să protesteze la Comandamentul rus, dar generalul care l-a primit, după ce a ascultat povestea, i-a râs în nas şi l-a întrebat cum s-au comportat celelalte călugăriţe în timpul violării celei tinere. Când deputatul i-a relatat că soldaţii, care îşi aşteptau rândul, le ameninţau cu revolverele, pentru a le împiedica să-şi acopere ochii, generalul sovietic, care părea plin de admiraţie pentru fantezia soldaţilor săi, întrebă cu seriozitate dacă Isus Cristos nu se manifestase şi el în vreun fel. Cum deputatul român cerea sancţionarea vinovaţilor, generalul i-a replicat cu brutalitate: „Noi luptăm cu nemţii pentru a câştiga războiul şi nu avem timp să ne ocupăm de ce fac soldaţii noştri în timpul lor liber. Sper să nu mai fiu deranjat pe viitor cu asemenea nimicuri".

11 septembrie

Soldaţii ruşi au început să-şi schimbe vechile lor uniforme, murdare şi rupte, cu uniforme noi, luate din depozitele armatei noastre.

Narîşchin m-a invitat în camera sa, spunându-mi că îi face plăcere să discute cu mine. Pe noptieră avea o carte, iar pe masă alte lucruri aranjate cu grijă; totul indica o fire ordonată. Ca totdeauna, colonelul era amabil şi surâzător. Conversaţia alunecă mai întâi asupra situaţiei armatei în cadrul statului modern. Începu prin câteva observaţii foarte judicioase privind organizarea armatei germane, subliniind cu o impecabilă obiectivitate calităţile şi defectele acesteia. Îmi făcu mărturisirea că el consideră comandamentul armatei române sub nivelul valoric al soldaţilor şi ofiţerilor, iar mentalitatea ofiţerilor români îi pare deosebit de reacţionară, considerându-i pe aceştia structura de bază a ordinei burgheze din România." Este surprinzător, spuse el, să constat cât de burghezi sunteţi voi, militarii. Între pacifismul ideologiei burgheze şi spiritul militar există o prăpastie. Burghezia are ca principiu director profitul, iar armata, spiritul de sacrificiu. Ce poate avea comun concepţia aristocratică a războiului cu modul de a gândi al burgheziei ? Războinicul

constituie nucleul în jurul căruia s-au cristalizat colectivităţile. Statul a fost zămislit pe câmpul de luptă, nu în intimitatea calmă a familiei. Războiul este cel care toarce firul ce va uni indivizii într-o comunitate; pericolele şi eforturile luptei sunt cele care creează spiritul solidarităţii, nu pacea.

Burghezia crede că poate înlocui potenţialul militar cu abilitatea intrigilor, cu şiretenia diplomatică, uitând că un diplomat nu-şi justifică prezenţa şi nu dă cuvintelor sale o greutate convingătoare, decât amintind partenerilor de armata pe care o are în spate. Anglia crede că abilitatea diplomatică poate să înlocuiască armata. Rezultatele încep să se facă simţite: leul britanic nu mai sperie pe nimeni. La Teheran, Churchill a fost pus într-o poziţie oarecum comică atunci când, încercând să-şi impună punctul de vedere, a fost brusc lipsit de armata cu care spera să-l învingă pe generalisimul Stalin şi pe care Roosevelt trebuia să i-o pună la dispoziţie.

Anglia, ca orice organism anchilozat şi îmbătrânit, încearcă o imobilizare a istoriei, un *statu quo*, pentru că intuieşte că a devenit o putere anacronică. Războiul este, între altele, o probă de rezistenţă, şi bătrânele oase ale imperiului britanic abia mai reuşesc să-l ţină pe picioare în această teribilă încleştare destinată să stabilească o nouă ierarhie a puterilor mondiale. Anglia pare să uite că originea ideii de Stat constă în cuceriri. Pacifismul este o negare a fundamentului ideii de Stat, care nu s-a format printr-o evoluţie liniştită de la trib la naţiune. Imperiul britanic nu este rezultatul dezvoltării paşnice a puterii de expansiune a capitalismului englez, ci cel al meticuloasei organizări economice şi politice a teritoriilor cucerite datorită spiritului războinic al corsarilor englezi. Acest resort care a creat şi organizat imperiul, slăbit cu vremea, face ca acesta să se prăbuşească. Este acelaşi fenomen de decădere ca cel din timpul Imperiului roman. Când spiritul războinic al Romei a slăbit, s-a recurs la expedientul mercenarilor. Anglia cere astăzi diplomaţiei sale să găsească soluţii capabile să suplinească lipsa spiritului războinic, care nu mai poate susţine Imperiul. Voi, ofiţerii români, sunteţi anglofili şi antisovietici, când tocmai Rusia Sovietică este cea care dă o justă apreciere valorii militare, pentru că ea percepe funcţia istorică a războiului ca forţă de transformare revoluţionară a lumii. Bolşevismul respinge ipocrizia pacifistă a burgheziei. În ierarhia valorilor, Rusia Sovietică atribuie armatei locul ce i se cuvine. Antimilitarismul este o manifestare tipic burgheză, conţinutul său constă în groaza faţă de tot ce implică sacrificiul dezinteresat, eroismul.

De ce ofiţerii români privesc către Anglia ? Poate pentru că, organic, voi sunteţi mai mult burghezi decât militari; altfel nu-mi pot explica acest lucru. Cu atât mai rău pentru voi. Aţi putea intra în viitoarea armată a Rusiei, armonizând vocaţia voastră militară cu sensul revoluţionar al războiului. Dar, prizonieri iremediabili ai spiritului

burghez, mă tem să nu fiţi condamnaţi la un dezacord continuu cu uniforma pe care o purtaţi. Asta ne va obliga, probabil, când războiul va fi terminat, la formarea unei noi armate, adecvată spiritului şi democraţiei progresiste a poporului român. Rusia Sovietică are încredere în valoarea spiritului militar, şi nu în cea a spiritului burghez îmbrăcat în uniformă militară. Sfântul Augustin, episcop ascet din perioada eroică a Bisericii, găsea că virtutea civică a Romei, prin care căuta gloria şi puterea, constituia „un viciu splendid". Civilizaţia burgheză, în dezolanta ei mediocritate, urăşte acest viciu splendid; de altfel, ea urăşte tot ce e viril şi grandios. Burghezia are o viziune de contabil, ea respinge eroismul. Voi, ofiţerii români, sunteţi cel mai antipatic tip de mici burghezi. Asta vă împiedică să înţelegeţi că Rusia traversează această epocă cu conştiinţa realităţii forţei pe care o reprezintă în raport cu structurile învechite ale trecutului".

Îl ascult fără să-l întrerup, ceea ce îl stimulează în desfăşurarea expunerii sale. Narîşchin are marea calitate de a nu-şi ascunde gândurile. Într-un târziu l-am întrebat:

- Armata Română va fi deci suprimată, fiindcă îi consideraţi pe ofiţerii români infectaţi de spiritul burghez şi refractari democraţiei voastre progresiste?

- M-aţi înţeles greşit. Nu o vom suprima, o vom transforma! Armata ţaristă a fost înlocuită cu cea sovietică şi mulţi ofiţeri dintre cei vechi sunt astăzi reprezentanţi de elită ai Armatei Roşii. Desigur, sunt elemente care s-au dovedit capabile să evolueze. Cunoaşteţi legea biologică: adaptarea sau moartea. În lupta împotriva climei sau pentru procurarea hranei, speciile trebuie să se adapteze condiţiilor luptei. Eu cred că România evoluează spre o nouă ordine socială şi economică, din ce în ce mai asemănătoare structurii Rusiei Sovietice. Această evoluţie va determina o transformare echivalentă în structura armatei române, prin selecţia şi verificarea tuturor elementelor adaptabile noii ordini democratice. Elementele reacţionare vor fi eliminate fără cruţare.

- Îmi permit să observ, colonele Narîşchin, că proiectele d-voastră de transformare structurală, trec prea uşor peste liberalismul american, care este ostil oricărei forme totalitare.

- Eu nu contest că Statele Unite vor încerca să apere cu disperare formele sociale ale aşa-zisei democraţii liberale, dar toate eforturile lor vor fi zadarnice. Într-un an, armatele sovietice vor fi în Ungaria, aşa cum sunt în România, cum vor fi în Cehoslovacia, cum sunt în Polonia şi vor fi în Bulgaria, în Iugoslavia, în Austria, cum ele vor fi, de asemenea, la Berlin. În tot acest spaţiu geografic, nu Rusia va fi cea care se va adapta condiţiilor politice şi sociale pe care le va găsi acolo, ci inevitabil se va produce fenomenul invers. Ideile istorice poartă în ele o logică imanentă, aproape irezistibilă, o forţă năvalnică de expansiune care se realizează rapid în planul faptelor. Bolşevismul întruchipează

spiritul actualei faze a istoriei umanităţii. Liberalismul democratic este incapabil să-i opună rezistenţă printr-o idee pozitivă, creatoare. Şi, să nu uitaţi că, dincolo de structura industrială şi militară, bătălia se dă pe tărâmul ideilor şi că, în lupta ce este pe cale de a se angaja, Rusia vrea să dovedească, odată obţinută victoria, că a avut dreptate să învingă.

Teritoriile pe care le vor ocupa armatele bolşevice nu se vor bucura de alt climat social şi politic decât cel din Rusia Sovietică. Eu ştiu că voi românii, îi aşteptaţi pe anglo-americani, dar vă va înţepeni gâtul căutând pe cer avioanele care ar trebui să transporte trupele de ocupaţie atât de dragi vouă şi a căror prezenţă ar putea înlătura trupele sovietice. Comandamentul sovietic nu poate fi intimidat. Rusia Sovietică nu pune piciorul nicăieri înainte de a cunoaşte totul despre teritoriul pe care s-a decis să-l ocupe. Generalisimul Stalin are oroare de aventură. Nu fiţi deci surprinşi dacă ştiu tot ce gândiţi, tot ce speraţi, toate visele în care vă legănaţi. Sunteţi nişte orbi iremediabili, refractari la orice evidenţă, nimic nu vă poate smulge din vraja iluziilor; o fi vorba, la urma urmei, de un mod aparte de a vă împrospăta forţele de rezistenţă.

- Colonele Narîşchin, poporul român n-a fost răsfăţat de soartă. El a trecut prin multe necazuri fără să-şi fi pierdut încrederea în el însuşi. Un proverb de-al nostru spune: „apa trece, pietrele rămân".

- Nu e vorba de dispariţia românilor ca popor, ci de o transformare a structurii sociale şi economice a ţării d-voastră.

- Da, da,se înţelege: „bate păstorul şi turma se va risipi". Vreţi să lichidaţi elita intelectuală românească.

- Da, elita burgheză, desigur, pentru că ea este, organic, duşmanul nostru de moarte.

- În catalogarea d-voastră, tot ce este naţional devine tipic burghez şi suspect de fascism.

- Nicidecum ! noi nu vom inventa o clasă conducătoare de origine străină; noua elită va fi recrutată din rândurile poporului român, dar elementele care o vor constitui vor fi oameni cu convingeri democratice de tip nou, capabili să priceapă sensul istoric al revoluţiei bolşevice şi misiunea civilizatoare a Rusiei Sovietice. Faptul că burghezia română îşi îndreaptă privirile către anglo-americani - ceea ce de altfel este natural - constituie cea mai bună probă că ne este ostilă. Comportamentul ei ţine nu atât de instinctul naţional de conservare, cât de o solidaritate de clasă. Dumneavoastră, colonele Rura, sunteţi un burghez, dar nu vă fie teamă, nici nu ne trece prin cap să aplicăm un regim de teroare în România, să lichidăm în masă; nu avem nevoie de asta. Ne va fi suficient să anulăm privilegiile de clasă şi aşa cum peştii mor pe uscat, burghezia, căreia i se va schimba climatul, nu va putea supravieţui. Mulţi oameni se vor sinucide. Cei care vor rămâne nu vor reprezenta un pericol. Tineretul se va adapta. Ne interesează forţele în ascensiune, nu cele care se sting. Ceea ce ne interesează este viitorul,

reînnoirea totală a lumii, nicidecum trecutul.

- Deci, recunoaşteţi că veţi menţine România sub ocupaţie.

- Atât cât va fi necesar; nu suntem grăbiţi să părăsim România. Avem răbdare. De altfel, nu facem o favoare specială ţării d-voastră. Toate naţiunile ocupate de Rusia Sovietică vor fi supuse exact aceloraşi transformări.

- După cum văd, nu va fi pace.

- În sensul în care noi o concepem, va fi una; în sensul în care o înţelegeţi d-voastră, nu.

- Dar cum va putea continua ocupaţia rusă după semnarea păcii? anglo-americanii nu vor ratifica niciodată o asemenea monstruozitate.

- Repet, sunteţi incorigibil. Vă lăsaţi furat de propriile d-voastră iluzii. Atribuiţi anglo-americanilor un idealism politic pe care ei nu l-au avut niciodată. Când a fost Anglia dispusă să sacrifice ceva gratis? Ce altceva este istoria Angliei, decât cea mai consecventă desfăşurare a unei vaste şi abile antreprize comerciale? Dacă s-a întâmplat ca Anglia să facă câteodată, din miopie, unele calcule greşite, niciodată nu i s-a întâmplat să comită o nebunie. Englezii calculează totul dinainte şi, aş spune, negustoreşte. Investiţiile sunt bine gândite, ca şi riscurile sau beneficiile. Anglia nu face nimic gratis. Istoria Angliei? Este *magna carta* a unui birou de contabilitate bine organizat.

- Dar toate popoarele s-au ghidat după propriile interese şi nu puteţi pretinde că Rusia s-a dezvoltat de-alungul secolelor în numele unei idei.

- Oricât de paradoxal vi s-ar părea, imperialismul rus a avut întotdeauna la bază o idee. La început, a fost visul cuceririi Constantinopolului, vis ce nu era decât proiecţia unei alte idei mai vechi, abandonate de Occident: izgonirea turcilor din Europa şi renaşterea Bizanţului ca centru al creştinătăţii. Face parte din însăşi sensibilitatea rusă şi din chiar destinul istoric al Moscovei, o chemare mesianică. Orice idee mesianică este capabilă să mobilizeze imensele rezerve de credinţă ale poporului rus. Dacă în 1914, Rusia s-a dovedit atât de mediocră, asta se explică prin faptul că, în acel moment, nu exista nici o idee capabilă să trezească energiile mistice ale maselor. Combinaţii de cabinet, tratate de alianţă elaborate în virtutea pretinsului echilibru european, toate aceste consideraţiuni raţionaliste nu vorbeau limba sufletului rus. Vechea idee panslavistă îşi pierduse atunci virtuţile sale fascinante; dar, în profunzimile misterioase ale sufletului rus, era pe cale să se petreacă o schimbare, una ce urma să aibă efecte considerabile asupra sensibilităţii acestui popor. Ideea mesianică primitivă a suferit o transformare tipic rusească. Gândirea rusă nu se dezvoltă organic, ci prin salturi, prin negări totale, care au făcut-o să progreseze, fără nici o legătură cu trecutul. Totuşi, formele atât de variate şi aparent

contradictorii pe care le poate lua gândirea rusă au ceva comun: ideea mesianică. În fond, bolşevismul este o formă mai amplă a misticismului panslavist, mesianismul depăşind în bolşevism aspectul restrâns al rasei, pentru a îmbrăţişa întreaga omenire.

Dragostea pentru umanitate, capacitatea sa de a împărtăşi suferinţele acesteia, este o trăsătură specifică a poporului rus. Radişcev făcea, în secolul al XVIII - lea, această emoţionantă mărturisire: *Mi-e sufletul rănit de suferinţele omenirii.* Apoi, sensibilitatea mistică a poporului rus a fost fecundată de ideea mesianică a dictaturii proletariatului şi de misiunea încredinţată Rusiei de a răzbuna toate suferinţele omenirii. Ideea de justiţie şi de adevăr, de dreptate socială, de transformare ideală a omului şi-au găsit ecou în vechea vocaţie mesianică a ţării noastre. Suntem de neînvins pentru că chemarea mistică a poporului nostru a fost călită de ideea mesianică a revoluţiei mondiale. Noi am pus conştiinţei umane problema transformării omului printr-o nouă organizare structurală a umanităţii. Şi am făcut-o creând o nouă ierarhie a valorilor, o nouă justiţie socială, luând munca drept bază a existenţei şi realizând o depăşire a individului prin încadrarea sa într-o nouă spiritualitate. Noi, bolşevicii, reprezentăm un nou mod de organizare a vieţii: noi suntem iconoclaştii religiei moarte a burgheziei.

Poporul rus a fost dintotdeauna credincios... El crede astăzi în revoluţia mondială; sufletul rus este incendiat de această idee mesianică. Va fi dificil să înţelegeţi toată complexitatea sufletului rus. Cu toate acestea, iată un exemplu care vă va ajuta să pătrundeţi în domeniul misterios al nuanţelor pe care le cuprinde spiritul poporului nostru. Cuvântul *pravda*, de exemplu, care este titlul jurnalului pe care îl cunoaşteţi, înseamnă, cum bine ştiţi, «adevăr». Cu toate astea, pentru ruşi el înseamnă ceva mai mult: dreptate, justiţie şi legitimitate. Astfel cuvântul *pravda* corespunde conceptului d-voastră de adevăr, dar adevărul tradus în acţiune cu tot ce adaugă conţinutului său noţiunile de dreptate, de justiţie şi de drept. Înţelegeţi că, în acelaşi fel, complexitatea sufletului rus este prezentă, este conţinută în ideea revoluţiei comuniste, ai cărei interpreţi suntem noi. Bolşevismul este, propriu-zis, ideea mesianică pe care o reprezintă poporul rus, adaptată fazei actuale a istoriei universale. În concepţia lui Hegel, dialectica istoriei universale îşi află momentele de adevăr în istoria diferitelor popoare. Fiecare popor, în calitate de purtător al unui principiu particular, are, din acest motiv, epoca sa predestinată în istoria omenirii; în afara sa, nimeni nu poate reprezenta spiritul acelei epoci. Noi reprezentăm spiritul actual al lumii, nimeni nu ne poate opri din mersul nostru. Graţie revoluţiei bolşevice, Rusia întruchipează un moment unic al dialecticii istoriei universale. Epoca pe care o parcurgem era predestinată în istoria poporului rus. Toate celelalte popoare definesc astăzi perioade din trecut; ele nu mai reprezintă decât principii depăşite. Fără îndoială, aceste popoare supravieţuiesc, aşa cum

carul cu boi supravieţuieşte alături de automobil şi de avion, dar ele nu pot avea nici un drept în faţa dreptului absolut şi sacru al Rusiei Sovietice, care întruchipează însăşi revoluţia marxistă în mers.

- Cum, celelalte popoare nu mai au nici un drept ?

- Toate popoarele au drept egal la existenţă şi la dezvoltarea calităţilor lor specifice, dar nu mai au nici un drept de a conduce lumea, pentru că sunt purtătoarele unor idei perimate. În momentul când ideea democraţiei liberale s-a realizat, antiteza democraţiei marxiste şi-a făcut apariţia. Rusia comunistă, care întruchipează principiul ce corespunde fazei actuale a spiritului omenirii, va realiza o nouă sinteză în istoria universală. Atunci, democraţia marxistă, va avea de înfruntat, la rândul său, antiteza, care va reprezenta un alt moment în dialectica istoriei universale. Ideile se înscriu integral în fazele istoriei, iar formele de compromis nu sunt viabile, pentru că ele nu fecundează mersul creator al istoriei. Eforturile englezilor şi americanilor de a salva democraţia liberală vor fi zadarnice. Îmbrăcămintea pe care o cârpesc e atât de uzată încât nu va mai putea fi nicicum peticită. Rusia este astăzi unicul interpret al aspiraţiilor umanităţii către o formă superioară a justiţiei sociale.

De afară se auziră focuri de armă; undeva, în stradă, se punea în aplicare forma superioară a justiţiei sociale bolşevice.

Îl întrebai ironic pe Narîşchin: „Auziţi ? Rusia Sovietică lasă celorlalte popoare un drept foarte original de a exista. Este o formă de drept pe care noi, românii, mărturisim, nu suntem capabili să o înţelegem”.

- Ah ! continuaţi să vă lăsaţi impresionat de câteva incidente fără importanţă ? Dumneavoastră sunteţi un militar cu sensibilitate de burghez.

- Nu pot rămâne indiferent: e vorba totuşi de vieţi omeneşti.

- Dar pe front ?

- Este altceva. Acolo lupta se duce conform legilor războiului.

- Şi aici la fel, este tot luptă, a cărei importanţă este şi mai mare. Ce contează câteva zeci de mii de oameni, atunci când construieşti o lume nouă ? N-am văzut pe nimeni să plângă pentru resturile de marmoră care cad sub dalta artistului când acesta sculptează o statuie. De ce să plângi resturile omeneşti când dalta unui mare creator de istorie sculptează imaginea unei lumi noi ? Dalta bolşevismului taie, în blocul inform al epocii noastre, noua imagine a lumii. Ce importanţă mai pot avea resturile care cad? Ceea ce va rămâne va fi o creaţie splendidă.

- Dumneavoastră asemuiţi omul cu materia inertă.

- Dar colonele, omul nu este decât un simplu material al istoriei. D-voastră atribuiţi omului o importanţă excesivă. Pentru bolşevic, omul în sine nu are nici o valoare. Creştinismul v-a vârât în cap prejudecata că omul are o valoare cu totul aparte şi că Dumnezeu a creat totul

pentru el. Această viziune v-a fost transmisă prin iudaism; imensa vanitate a *poporului ales* debordează în versiunea biblică a creaţiei, în care universul creat de Dumnezeu nu ar fi decât un decor pentru distracţiile omului.

Este ea, viaţa, o cauză, sau o consecinţă a organizării ? Iată o întrebare în faţa căreia toate fanteziile metafizice răspândesc un miros de teologie. Forţele vieţii sunt concentrate în celulă sau, mai exact, în protoplasma din care aceasta e constituită. Cum se realizează procesul chimic al vieţii ? În ce constă forţa vitală, electricitatea, magnetismul, radioactivitatea, protoplasma ale cărei efecte particulare le numim viaţă? Asta este o enigmă care încă n-a fost lămurită de ştiinţă. Aceasta nu înseamnă că ea va continua la nesfârşit să sfideze inteligenţa omului.

Ştim deja că razele soarelui acţionează ca forţă motrice şi chiar identificăm produsele care apar în granulele de clorofilă. Ceea ce rămâne încă o problemă, este să aflăm cum se produc grupările de atomi ale materiei brute, cum se deplasează aceştia, cum se amestecă unii cu alţii pentru a da combinaţii stabile. Omul de ştiinţă nu vede în frunza de mesteacăn decât o problemă de biologie vegetală, în timp ce omul crescut sub influenţa educaţiei religioase vede în asta o ilustrare a forţei divine. Explicaţia teologică se refugiază în spaţii în care ştiinţa n-a reuşit încă să identifice forţele necunoscute ale naturii. Compoziţia chimică a protoplasmei, substanţă foarte complexă şi temelia fizică a vieţii, păstrează încă aspecte misterioase. Haeckel considera că există un fel de „suflet celular" în această masă unică a potoplasmei. Mă întreb de ce nu introduceţi în programele d-voastră şcolare un studiu mai profund al biologiei.

Într-o singură celulă, în viaţa unei singure amibe, există mai mult mister , un efort mult mai patetic decât în viaţa sfinţilor, aceşti deliranţi masturbatori ai neantului. Universul, în esenţa sa, a fost dintotdeauna ceea ce este şi astăzi: materie, energie, viaţă. Elementele sale componente au variat numai în formă şi în situarea lor în spaţiu. Evident, acestea nu sunt probleme uşor de rezolvat. Se cunoaşte complexitatea chimică a moleculei de proteină care, după Bate Hardy, ar fi rezultatul combinării a 30.000 de atomi chimici. Această extraordinară complexitate, combinată într-o infinitate de forme, nu-şi poate dezvălui secretele imediat. În acest duel dramatic, între inteligenţa investigatoare a omului şi marile mistere ale universului, la ce poate ajuta teologia ? Universul nu scoate la iveală nici un indiciu că ar exista un creator; universul a existat dintotdeauna, şi spectacolul vieţii, cu toate durerile şi ororile sale, s-a repetat, ciclu după ciclu, în eternitatea trecutului şi se va repeta în acelaşi fel în eternitatea viitorului.

Întreaga tragedie a omului îşi are originile în interpretarea metafizică a universului. Omul şi-a creat singur motive suplimentare de tortură, atribuindu-şi o imaginară esenţă divină, considerându-se o fiinţă

privilegiată, o entitate aparte, cu un destin în afara a tot ce este comun in viaţa universului. Se uită prea uşor că, de la prima plantă celulară şi până la om, aceleaşi legi biologice dictează asupra vieţii şi că se poate afirma că între om şi restul lumii animale nu există decât o diferenţă de grad. Cum spunea Haeckel, fiinţa umană se situează la nivelul mamiferului, fără o valoare superioară pentru univers faţă de cea a unei furnici, a unei muşte de o zi, a microscopicului infuzor sau a celui mai inform bacil. Omul în sine nu are nici o valoare. Şi, dacă ne vom familiariza cu această idee, vom reduce o bună parte a suferinţei inerente vieţii care nu înseamnă altceva decât lupta pentru existenţă şi adaptare la mediu. De ce ţinem cu tot preţul să ne smulgem dintre mamifere, atribuindu-ne o origine divină ? Ne complicăm inutil existenţa, căci natura nu confirmă pretenţiile noastre, iar istoria încă şi mai puţin. Suferinţa, pentru toate vieţuitoarele ca şi pentru om, este preţul învingătorului la fel ca şi al învinsului. Dacă am avea un auz mai fin, am percepe în fiecare moment suspine şi gemete la fel de dureroase ca cele auzite de Dante la poarta Infernului. Am înţelege atunci, fără îndoială, adevăratul sens al vieţii şi ne-am da seama cât de ridicole sunt pretenţiile noastre când pretindem să beneficiem de o situaţie privilegiată în univers.

- Darwin, Haeckel, concepţia materialistă a istoriei, Hegel, orice e bun dacă poate servi rafinata voastră cruzime. Şi pentru că ideea de Dumnezeu deranjează, într-un fel, libertatea voastră de acţiune, aţi decretat pur şi simplu că el nu există.

- Mi-ar fi uşor să vă întreb, colonele Rura, în ce măsură ideea de Dumnezeu a împiedicat vreodată pe oameni să dea curs pornirilor lor rele; dar accept afirmaţia că noi l-am detronat pe Dumnezeu, mai exact că i-am limitat provizoriu aria de autoritate. Cercetările astronomice au ajuns să observe corpuri siderale situate la 500 milioane ani lumină de planeta noastră. Acolo se află, astăzi, frontiera cunoştinţelor noastre şi, în tot acest spaţiu, nu a fost găsit nici un Dumnezeu; mai rămâne, dacă doriţi, o probabilitate situată dincolo de limita de investigare a acestui puternic telescop. Când se vor construi noi aparate, încă mai puternice, frontierele cunoştinţelor noastre se vor lărgi, şi Dumnezeul teologilor va trebui să-şi caute refugiul în insondabilele profunzimi ale cosmosului. Din noaptea de 16 Ianuarie 1610, când un profesor al universităţii din Padova, Galileo Galilei, a îndreptat spre cer prima lunetă astronomică, frontierele cunoaşterii s-au lărgit mereu, în detrimentul imperiului lui Dumnezeu. Imperialismul sideral al inteligenţei umane are ceva patetic. Dacă acordăm lui Dumnezeu puterea absolută pentru zona de dincolo de frontiera celor 500 milioane de ani lumină, veţi recunoaşte că, în spaţiul rezervat cunoaşterii oamenilor, legile naturii nu sunt în niciun fel tulburate de intervenţia divină. În natură nu există toleranţă. De ce ar exista aceasta în politică?

Noi folosim mijloace potrivite naturii oamenilor. Forţa, având o influenţă mai mare asupra acestora decât raţiunea, noi am înarmat ideea comunistă cu tot ceea ce îi este util pentru a exercita presiunea necesară asupra inteligenţei umane. În fond orice lege, burgheză sau comunistă, implică o forţă, o reglementare prin formule de drept, iar morala corespunzătoare acestor formule anexează prejudecăţile şi pasiunile populare.

- Este un mod cinic de a justifica violenţa împinsă până la sălbăticie.

- Nicidecum. Este numai o definiţie corectă a mecanismului politic. Orice instalare a unui regim politic debutează prin violenţă, şi această violenţă este necesară; ea previne pe o perioadă mai lungă alte vărsări de sânge. Este necesar să răspândeşti teroarea pentru a putea lucra liniştit la noua arhitectură a societăţii. După ce a efectuat cea mai radicală epurare cunoscută vreodată, Sylla a putut să se plimbe prin Roma fără grijă. Politica, la fel ca viaţa, nu are etică; nu există acţiuni nobile şi acţiuni murdare, ci numai acţiuni necesare sau inutile, inteligente sau prosteşti. Noi nu vom întreprinde acţiuni prosteşti după acest război.

- Aveţi de gând să „comunizaţi" toate ţările ocupate?

- Vom ajuta naţiunile Europei să tragă concluziile revoluţionare ce se impun din acest război.

- În consecinţă, aveţi intenţia de a supune întreaga Europă unui regim de teroare, cu tot cortegiul de deportări şi asasinate care îl însoţesc?

- Colonele, dumneata ai slăbiciunea cuvintelor mari. Orice naştere implică suferinţă şi sânge. Dă-mi voie să-ţi evoc o autoritate creştină, Evanghelia după Ioan, unde putem citi: „când o femeie dă naştere unui copil, ea are dureri fiindcă i-a venit timpul; dar abia ce a adus pe lume copilul, ea îşi uită suferinţele bucurându-se că a dat naştere unui om. La fel voi sunteţi trişti, dar inima voastră se va bucura".

Ce importanţă pot avea suferinţele care preced victoria ? Fără îndoială, pentru d-voastră, clasa burgheză, nu mai există posibilitate de victorie, dar pentru poporul român, victoria e sigură.

- O victorie cam stranie, colonele: cea a sclaviei asupra libertăţii. Şi ne invitaţi să leşinăm de bucurie!

- Vă înşelaţi. Poporul român nu are nimic de pierdut, ci numai de câştigat alături de Rusia Sovietică. O organizare economică raţională poate fi realizată numai printr-o conducere unică. Capacitatea organizatoare a bolşevicilor a fost verificată de-a lungul câtorva planuri cincinale care au fost executate într-o disciplină impecabilă, de care nici un stat burghez nu a fost capabil. Disciplina şi entuziasmul, iată criteriile strict obiective ce se opun criteriilor subiective care formează elementul animator şi anarhic al democraţiei burgheze. Încă din 1937 am lichidat ultimele vestigii ale capitalismului; am eliminat de pe tot întinsul URSS până la ultimul *nepman* şi ultimul chiabur.

- Deportaţi în Siberia sau executaţi?

- Criteriile obiective ne interzic consideraţiuni subiective. Văd că invocaţi mereu deportările în Siberia ca o acuzare capitală împotriva metodelor regimului sovietic.

- Nu cred că pot fi elogiate.

- Asta depinde de punctul de vedere pe care îl adoptaţi. Desigur, deportaţii nu sunt nişte privilegiaţi, dar, din punctul de vedere al omenirii, Rusia Sovietică aduce, prin aceste deportări, o contribuţie imensă la creşterea patrimoniului de bogăţii care vor fi puse în serviciul Uniunii Republicilor Sovietice ale Europei şi Asiei. În fond, ce ştiţi d-voastră despre Siberia? Este cel mai mare rezervor de materii prime din lume. Gândiţi-vă că ea cuprinde 704 milioane de hectare de pădure, din care 500 milioane hectare numai răşinoase, adică 40% din suprafaţa mondială acoperită cu această esenţă. În aceeaşi proporţie se găsesc minereurile. Toate aceste bogăţii trebuie puse în valoare. Deportaţii devin astfel pionieri, care defrişează noi teritorii pentru a le pune în circuitul civilizaţiei.

- Cu preţul căror suferinţe şi a câtor milioane de vieţi?

- V-aţi întrebat câte vieţi a costat construcţia canalului Panama? De ce n-aţi folosit aceleaşi criterii umanitare în 1941, când aţi atacat Rusia Sovietică? Suferinţele deportaţilor din Siberia îşi găsesc justificarea în rezultatele obţinute, în bogăţiile puse la dispoziţia umanităţii. Dar care sunt beneficiile omenirii din sacrificiile consimţite de voi în cei trei ani de război?

- Învinşii nu au niciodată dreptate!

- Bine ! Să admitem că aţi fi ieşit învingători. Care ar fi fost contribuţia voastră la bunăstarea umanităţii? Aţi fi fost învingători voi ca români, sau ca simpli băieţi de prăvălie ai nemţilor? Scuză-mi, te rog, acest termen de «băieţi de prăvălie», dar nu găsesc altul. Sacrificând câteva milioane de deportaţi - mai puţini decât ne-a costat şi ne va mai costa încă războiul cu Germania - noi vom îmbogăţi patrimoniul Uniunii Republicilor Sovietice ale Europei şi Asiei pentru a asigura victoria finală împotriva Statelor Unite şi a Angliei, ultimele obstacole în calea realizării unităţii Sovietice a planetei. Deportările, în sine, pot fi judecate cu severitate, dar, în perspectiva planurilor Rusiei sovietice, ele apar ca un sacrificiu necesar, ca o investiţie pe cât de eroică, pe atât de obligatorie.

- Uitaţi un detaliu de nimic, colonele Narîşchin, că este vorba de un eroism impus cu forţa nefericiţilor deportaţi, care sunt, în mare majoritate, deţinuţi politici.

- Soldaţilor nu li se impune eroismul ? Când opera realizată de noi în Siberia va fi cunoscută în toată amploarea rezultatelor sale, ea va fi considerată ca una dintre cele mai grandioase victorii ale omului asupra implacabilei ostilităţi a condiţiilor geografice. Noi vom mări spaţiul locuibil al planetei. Ce mai înseamnă câteva milioane de vieţi

când s-au smuls întinderii de gheaţă noi posibilităţi de existenţă? Ar fi de dorit ca d-voastră, burghezii, să vă familiarizaţi cu ideea valorii extrem de relative a vieţii, să încetaţi să divinizaţi omul, atâta vreme cât nu există o linie precisă de demarcaţie între oameni şi protozoare. Îi admiraţi pe asceţi şi pe sfinţi a căror existenţă dementă n-a adus nici un beneficiu umanităţii. De ce nu-i admiraţi la fel pe pionierii unei noi ordini sociale, sacrificaţi pe altarul unei organizări superioare a societăţii? Invocaţi suferinţele pe care le provoacă ideea bolşevică în desfăşurarea ei şi încercaţi să-i diminuaţi valoarea, inventariind sacrificiile pe care le cere. Odată, făcându-se elogiul unui filozof în prezenţa lui Diogene, acesta a replicat: „Ce are de arătat măreţ, el care s-a consacrat filozofiei atâta vreme, fără să întristeze pe nimeni?"

Iar d-voastră aţi vrea o idee comodă, chiar nouă (căci burghezia e mare amatoare de noutăţi) dar care să nu tulbure cu nimic ordinea stabilită, o idee decorativă, una care să nu dea dureri de cap. Din păcate pentru d-voastră, bolşevismul, care este într-adevăr o idee nouă, provoacă dureri. Când imaginaţia Grecilor a creat splendidul simbol al naşterii zeiţei Pallas-Atena, ea a făcut ca această venire pe lume să fie precedată de o groaznică durere de cap a lui Zeus, sugerând prin acest mit că orice naştere de importanţă istorică nu se poate produce decât cu durere. Colonele Rura, sunteţi un burghez incorigibil; cu toate astea eu nu mi-am pierdut încă speranţa de a vă transforma.

- Mă îndoiesc.

- Eu nu. Forţele care afirmă şi care neagă cu o impetuozitate egală, nu cunosc îndoiala care sfărâmă elanul creator. Să rămânem prieteni, cu toate că ne situăm pe poziţii ideologice adverse.

Narîşchin pleacă lăsându-mă singur, obosit şi trist. Dar cred că sunt în progres, fiindcă bolşevismul îmi dă dureri de cap.

12 Septembrie

Noi grozăvii ale ruşilor în cartierul nostru. O fetiţă de doisprezece ani a murit după ce fusese pângărită de o duzină de ruşi beţi. În oraşele din provincie, femeile şi fetele sunt rechiziţionate, sub ameninţarea revolverului, pentru a ţine companie soldaţilor ruşi în timpul petrecerilor acestora.

Soldaţii sovietici seamănă între ei într-atât încât ai zice că este vorba de un singur exemplar multiplicat la indigo: feţe mongoloide, al căror surâs idiot seamănă a strâmbătură. Ai zice că Stalin le-a dat tuturor ordin să rânjească.

Cârciumarii nu pot face faţă consumaţiei ruşilor. Spiritul inventiv al negustorilor de băuturi este remarcabil. Cum soldaţii sovietici găsesc că rachiul românesc este prea slab, ei le-au fabricat un *Cocktail sovietic*, amestec de ţuică, alcool pur de 90°,sare, piper, muştar şi ardei pisat.

Războinicii sovietici găsesc, se pare, că nici această băutură infernală nu este destul de tare pentru gâtlejurile lor. Muzicanţii ţigani sunt foarte apreciaţi. Asta le permite cel puţin să prospere. Ruşii îi plătesc cu obiecte heteroclite: stilouri, lanţuri de ceas, verighete, inele. Cu toate astea, nici pentru ţigani nu merge totul pe roze: în exuberanţa lor, morţi de beţi, soldaţii lui Stalin trag în muzicanţi ca să se distreze. Totuşi, aceste accidente sunt destul de rare. În general, ruşilor le plac lăutarii, care, cu o rapiditate uimitoare, au învăţat cântecele lor favorite.

„Apărarea patriotică" se străduieşte să-i egaleze pe ruşi în prădăciuni, dar nu reuşeşte.

Autorităţile noastre sunt discrete. Aflăm numai din ziare că există un guvern român. În orice caz, România este ţara nimănui. L-am întâlnit pe căpitanul invalid care luase cuvântul la faimoasa reuniune a ofiţerilor. Se numeşte Caţagoi şi este originar din judeţul Mehedinţi. Mi-a expus planul său şi mi-a arătat pe hartă regiunile montane pe care le consideră potrivite pentru organizarea unor nuclee de insurecţie. Proiectul căpitanului Caţagoi este inspirat din metodele de luptă ale haiducilor. Pentru a uşura operaţiunile, e de părere să fie utilizate uniforme ruseşti. Primele sancţiuni trebuie aplicate celor ce s-au făcut instrumentele mizerabile ale trupelor de ocupaţie, celor ce s-au vândut duşmanului. Prin aplicarea repetată a pedepsei, se va ajunge la crearea unei atmosfere de panică ce va da de gândit acestor ticăloşi. Caţagoi crede că acţiunea trebuie să înceapă în Moldova, unde ocupaţia rusă a devenit de nesuportat.

După ce l-am ascultat cu atenţie, l-am întrebat câţi partizani a reuşit să adune. Mi-a răspuns că are numai 21, dar că la sfârşitul săptămânii viitoare speră să ajungă să grupeze 63. Problema care se pune pentru el nu este aceea de a găsi partizani şi de a-i înarma, ci de a organiza depozite de muniţii, pentru care e nevoie de transporturi. Nu există nimic mai impresionant decât un om dominat de o convingere. Ai sentimentul că viaţa lui se consumă pentru a întreţine o flacără. Orice convingere pură inspiră entuziasm. M-am simţit cucerit de privirea acestui tânăr căpitan şi sunt dispus să-l urmez în eroica sa hotărâre. Am decis să ne întâlnim la el peste trei zile.

13 Septembrie

La Petroşani, regiune minieră, o mică organizaţie comunistă a fost pusă pe picioare de un muncitor. Când trupele sovietice au intrat în acest oraş, şeful comunist le-a ieşit în cale, primindu-i cu entuziasm. Apoi, a invitat la masă pe comandantul trupelor ruseşti şi pe ofiţerii superiori. Masa a fost copioasă, cu băutură din belşug. Au fost chemaţi lăutari ţigani care cântară *Volga, Volga*, spre marea satisfacţie a ruşilor. La un moment dat, excitaţi de băutură, comandantul şi ofiţerii sovietici

se adresară şefului comunist, strigându-i: *Davai Hazaika* (adu-ne femei). Bietul om schiţă un surâs, crezând că e vorba de o glumă. Dar când ruşii îşi arătară, prin gesturi precise, nerăbdarea, pe faţa nefericitului trecu o umbră de teroare, căci singura femeie de faţă era nevasta sa. Şi ce trebuia să se întâmple s-a întâmplat. Comandantul rus, renunţând la alte formalităţi, se repezi la nevasta muncitorului. Când acesta încercă să smulgă femeia din braţele ofiţerului, i se puse pistolul sub nas. Sub ochii săi, nevasta, care îşi pierduse cunoştinţa, fu siluită pe rând de toţi invitaţii.

Armistiţiul a fost semnat ieri la Moscova. După douăzeci de zile de la actul capitulării necondiţonate, s-a trecut, în fine, la fardarea juridică a faptului împlinit. Va schimba aceasta ceva pentru nefericita noastră ţară?

Pe străzi, se aud în continuare împuşcături. Jafurile continuă. Probabil că soldaţii ruşi nu au aflat încă de semnarea armistiţiului.

14 Septembrie

Astăzi, în gara P..., am văzut un tren care pleca, aşa cum pleacă multe, spre URSS. Vagoanele erau ticsite de covoare, maşini de cusut, radiouri, mobile, tablouri, oglinzi, rame de fereastră fără geam, diverse unelte, încuietori de uşă, parchet, amestec bizar de obiecte scumpe şi lucruri fără preţ, aruncate unele peste altele într-o dezordine de necrezut. Expediate în vagoane platformă, pe distanţe de câteva mii de kilometri, lăsate să suporte toate intemperiile, aceste obiecte vor ajunge la destinaţie într-o stare lesne de imaginat. Ce altceva poate însemna acest jaf decât o batjocură inutilă ?

Narîşchin are poftă să-mi mai ţină o lecţie. M-a invitat la o cafea, ceea ce dovedeşte că este mulţumit, şi e firesc să fie aşa. Colonelul se arătă satisfăcut de armistiţiu care, după părerea sa, este o dovadă a generozităţii Rusiei.

- Lecţia care vi s-a dat, spuse el, era necesară. Gândeaţi că veţi putea impune pe anglo-americani între voi şi noi. Negocierile de la Cairo au fost o absurditate. Trebuia să le purtaţi direct cu Uniunea Sovietică, prin intermediul doamnei Kolontay. V-aţi complicat singuri situaţia. Nu aţi înţeles că a fost suficient să încercaţi o manevră folosindu-i pe anglo-americani, pentru a vă pune într-o situaţie încă şi mai dificilă. Sunteţi incorigibili, nu înţelegeţi nimic din această luptă istorică. Europa, iremediabil burgheză, se agaţă de propriile sale himere cu disperarea celui care se îneacă. Trebuie să înţelegeţi că forţa Rusiei constă într-o invincibilă capacitate de a nu se grăbi, pentru că ea respiră atmosfera eternităţii şi nici o înfrângere n-o poate demoraliza. Ea va relua lupta ori de câte ori va fi nevoie, până la victorie.

Formidabila epopee a poporului rus s-a desfăşurat între Poltava

şi Stalingrad. Destinul lumii s-a jucat la Stalingrad, unde a avut loc una din bătăliile hotărâtoare ale istoriei. La Washington şi la Londra nu s-a înţeles importanţa acestei bătălii. La Teheran, generalisimul Stalin a realizat punerea în valoare a bătăliei de la Stalingrad.

Vedeţi, nemţii sunt la fel de proşti diplomaţi pe cât sunt de buni militari. Imediat ce Hitler va dispărea, comunismul va triumfa. Germanii se vor asocia Rusiei Sovietice pentru a da împreună umanităţii o nouă formă de viaţă. Naţional-socialismul nu este decât un substitut al comunismului. Prăbuşirea lui Hitler va lichida mistificarea nazistă. O Germanie comunistă, subordonată Moscovei, ne poate furniza cadre tehnice şi poate mări, simultan, potenţialul militar de care avem nevoie pentru organizarea planetei. Văd că mă priviţi cu mirare, se vede că nu cunoaşteţi Rusia, care este mult mai complexă decât pare la prima vedere.

Rasa slavă, în sine, nu posedă calităţi politice. Din contră, ea manifestă o înclinare spre anarhie. Calităţile sale artistice sunt superioare calităţilor practice. Imaginaţia îi împinge pe ruşi să se rupă de realităţi. Or, ideea de Stat implică o delimitare în timp şi în spaţiu. Stepa reprezintă o chemare la existenţa liberă, nomadă, o negare a limitelor; ea creează în om o răzvrătire împotriva oricărei limitări. Această admirabilă rasă slavă a trebuit să fie menţinută într-o organizare politică solidă, dar slavii, lăsaţi în voia lor n-ar fi putut niciodată să creeze structurile de care aveau nevoie. Oricât de paradoxal ar părea, Rusia este o creaţie germano-mongolă. Vikingii, Rurik şi Genghis-han cu Hoarda de Aur, iată cine a modelat rasa slavă.

În faţa fenomenului rus, Europa, la drept vorbind, nu înţelege mare lucru. Victoria Rusiei Sovietice asupra adversarilor săi este certă pentru că Moscova acţionează pe baza cunoaşterii profunde a politicii engleze şi americane în timp ce Washington-ul şi Londra operează în necunoscut.

Vedeţi, câteodată, în formarea unui popor, o dominaţie străină poate aduce modificări utile temperamentului acestuia. De exemplu, dominaţia tătară, care a durat între 1237 şi 1480, a avut o mare influenţă asupra caracterului rus. Ea a dat politicii Moscovei acel rafinament al prefăcătoriei, al artei atacului prin surprindere, care sunt calităţi specific mongole. Vocaţia noastră pentru teatru nu este o simplă întâmplare; noi suntem actori înnăscuţi. Slavul curat nu dispune de această capacitate de disimulare. Polonezii, de exemplu, sunt, în politică, nişte imprudenţi incorigibili, incapabili să-şi ascundă intenţiile. Fanfaroni, iubitori ai aparenţelor mai mult decât ai forţei reale, ei vin în politică cu mentalitatea cavalerilor: şarja.

Noi cunoaştem deja potenţialul de război al Statelor Unite şi al imperiului britanic, dar ce ştiu statele-majore ale acestor puteri despre potenţialul sovietic? Ceea ce noi am binevoit să le spunem şi nimic mai

mult.

În literatură, în muzică, în artă, noi suntem slavi prin exuberanţa inspiraţiei şi prin înflăcărarea credinţei noastre; în politică, dimpotrivă, suntem mongoli. E curios să constaţi că Occidentul a considerat totdeauna literatura rusă ca unică formă de exprimare a sufletului nostru şi mijlocul prin care se poate sonda spiritul politicii noastre.

Narîşchin râse din toată inima, apoi reluă:

- Este ceva misterios în viaţa istorică a Rusiei. Dostoievski spunea că poporul rus este singurul popor creator de dumnezei, singurul popor chemat să înnoiască lumea, să o salveze în numele unui nou dumnezeu. El profetiza venirea bolşevismului. Întreaga operă a lui Dostoievski este o feroce critică a lipsei de ideal a burgheziei, a burgheziei mărginite şi orgolioase, o burghezie materialistă, coruptă şi ipocrită, care ascunde, sub un aparent formalism moral, cea mai trivială imoralitate. Cultura Occidentului pregăteşte catastrofa Europei, profetiza Dostoievski, şi misiunea Rusiei este să indice lumii drumul către o viaţă nouă, să dea o nouă evanghelie umanităţii.

Occidentul înseamnă spiritul înţepenit în dogmă, inert, incapabil de evoluţie, ce se agaţă de tot ce este vechi, precum molusca de stâncă. Se poate spune că Occidentul este supus unui regim de „necrocraţie". Cultul său este cel al morţilor, al superstiţiilor trecutului, al mobilelor vechi. Totul este vechi în Occident, totul miroase a mucegai. Chiar noii îmbogăţiţi, care ar trebui să nu aibă nimic cu trecutul, încearcă să-şi scuze prezenţa transformându-şi locuinţele în muzee de antichităţi. Occidentul miroase a cimitir şi este obsedat iremediabil de trecut, fiindcă acesta este orizontul către care îl poartă agonizantele sale iluzii istorice. De ce să te miri de faptul că bolşevismul detestă Occidentul, acest cadavru fără mormânt?

Va trebui ca Europa să-şi accepte cu resemnare soarta de muzeu. Suntem departe de epoca în care Hegel afirma că Europa reprezintă suma incontestabilă a istoriei universale şi că soarta fatală a imperiilor asiatice este de a fi supuse de europeni! Acum un secol, expansiunea Europei confirma încă această părere. Astăzi, dominaţia europeană se prăbuşeşte pe toate meridianele planetei. Această repliere generală indică decadenţa Vechiului Continent. Europa este un glorios blazon de nobleţe, care însă nu mai este susţinut de nici o forţă capabilă să dea prestigiului din trecut o valoare oarecare în prezent. Unica forţă capabilă să-i asigure Europei întâietatea este Rusia. Această misiune ne revine, fiindcă spiritualitatea rusă este polivalentă. Noi înţelegem Europa fără a ne lăsa striviţi de dezvoltarea forţelor sale materiale, de geniul său tehnic, de spiritul său „faustic", pentru a folosi formula lui Spengler. Dar tot atât de bine înţelegem noi şi Orientul, care rămâne o mare enigmă pentru spiritul pozitiv al Occidentului.

Pentru noi, Orientul nu este ceva străin, pentru că, în substratul

ființei noastre, se simte abisul spiritual al Asiei. Pentru Occident, Leon Tolstoi n-a fost decât o apariție bizară, ieșită dintr-o lume stranie, fantastică, oscilând între cer și infern, torturată de problema metafizică a existenței, o apariție venită din enigmatica imensitate a stepei ruse. Patosul său moral este, în mod obișnuit, de neînțeles pentru Occident, care se mulțumește cu formalismul creștin profesat de catolicism și care îl scutește de problemele finale ale existenței. Dar ceea ce pentru Occident pare straniu în opera lui Tolstoi, găsește un sublim ecou în Gandhi, fiindcă limba rusă folosește un vocabular și o tematică accesibilă Hindusului. În meditațiile devorante ale spiritului mistic rus, se regăsește pasiunea spiritului hindus pentru profunzimile absolutului.

Filozofia germană se dovedește insuficientă când abordează probleme metafizice. Kant, Fichte, Schelling, Hegel, Schopenhauer nu sunt decât niște surogate ale filozofiei indiene. Profunda neliniște din „Rig-veda" are ceva din respirația unui suflet pătruns de înfiorarea marelui mister al universului. Și să nu uităm că Rig-veda este anterioară cu o mie de ani lui Isus; cât de săracă pare, prin comparație, metafizica Galileanului! Upanișadele au apărut cu 700 ani înainte de Cristos. Citiți-le ! Când se spune: „Spațiul este țesut și înlănțuit în spiritul nostru", nu-i așa că în asta se rezumă, într-o formulă simplă și inteligibilă, întreaga *Critică a rațiunii pure* a lui Kant?

Germanii sunt prea occidentali pentru a înțelege Orientul, în timp ce polivalența spiritului rus ne ușurează comunicarea cu climatul spiritual al Asiei. Toți Europenii sunt străini în Asia, în vreme ce noi, rușii, acolo suntem acasă și tot acolo, parcă, regăsim profunzimile milenare ale sufletului nostru. E foarte posibil ca slavii, acest ultim val al migrației indo-europene, să nu fi pierdut niciodată contactul cu îndepărtatele lor origini.

Englezii au făcut eforturi extraordinare pentru a crea o atmosferă de prietenie în India. N-au reușit deoarece, în încercările lor, ei au arătat numai o curiozitate de turist, dispreț și o mentalitate de negustori. Nu vi se pare o obrăznicie acest dispreț al britanicilor, acest dispreț al unui popor de negustori pentru care toate problemele universului se reduc la contabilitate, față de poporul cel mai dotat de pe glob sub raport spiritual?

Englezii n-au adus omenirii nici măcar originalitatea unui stil particular de viață și n-au făcut niciodată altceva decât să realizeze la ei acasă atmosfera spirituală a Cartaginei.

E timpul ca Rusia să ia conducerea lumii. Noi vom crea civilizația bolșevică, adică vom da, prin comunism, universalitate spiritului rus . Toate ideile noi, care vin să contrazică formele de viață la care oamenii sunt adaptați, irită. Dar orice idee nouă se situează dincolo de experiența noastră, de aceea nu o putem concepe. Este ceea ce se petrece cu noua idee a bolșevismului. Îmi sunteți simpatic, colonele, pentru franchețea

cu care apăraţi principii perimate, dar vă amintesc prieteneşte: legea adaptării este nemiloasă.

- Să iau aceasta drept un avertisment?

- Nicidecum, e vorba doar de un sfat. Mi-ar place să pot recruta un om inteligent, un adversar convins de justeţea cauzei sale. România se integrează politicii sovietice şi anglo-saxonii sunt de acord cu asta, dar avem nevoie de oameni energici. Păcat că ofiţerii români sunt nişte burghezi atât de îndârjiţi şi cu o mentalitate atât de refractară.

- Nu ne putem schimba. Pe plan moral, adaptarea înseamnă oportunism şi între acesta şi spiritul militar este o prăpastie. Colonele Narîşchin, dacă viaţa omului n-are nici o valoare în sine , aşa cum susţine doctrina voastră bolşevică, o idee apărată, cu riscul morţii, poate da vieţii un sens şi o valoare. Chiar d-voastră mărturisiţi că propovăduiţi o doctrină socială de luptă şi că dispreţuiţi lipsa de nerv a burghezilor; permiteţi să existe şi excepţii.

- Excepţii demne de laudă, dar ce aveţi de gând să faceţi ? Eu cred că şi d-voastră dispuneţi de acel nerv al rezistenţei insurecţionale.

- Ar fi inutil şi consecinţele pentru ţară ar fi groaznice.

- Evident, astăzi această rezistenţă ar fi absurdă, dar mâine, când va izbucni conflictul armat cu puterile capitaliste, situaţia va fi diferită.

- O asemenea ipoteză este exclusă.

- În acest moment, fără îndoială, este exclusă, fiindcă Germania hitleristă n-a fost încă zdrobită, dar mâine, se va ajunge, în mod fatal, la ceea ce constituie motivul istoric real al acestui război: transformarea modului de producţie capitalist într-un mod de producţie socialist, trecerea omenirii la comunism.

- Deci, aveţi deja planificat un război cu Statele Unite şi Anglia, aliaţii d-voastră de astăzi ?

- Fără îndoială, nici nu se poate altfel.

- Permiteţi-mi să vă spun că este o adevărată monstruozitate morală.

- Mi-ar fi uşor să răspund indignării d-voastră, amintindu-vă cu câtă uşurinţă aţi atacat prin surprindere pe propriul d-voastră aliat. Dacă acţiunile oamenilor şi ale statelor ar fi determinate de criterii morale, atunci nu i-aţi fi lovit pe la spate pe germani. Dar nici prin cap nu-mi trece să vă condamn pentru această acţiune care v-a fost impusă de circumstanţe. Grecul Bias recomandă „să iubeşti aşa cum vei fi obligat într-o zi să urăşti". Ştiind că această zi va veni negreşit, că ea face parte din chiar procesul desfăşurării istoriei (conflictul fiind pornit din acele zile de octombrie când Partidul Bolşevic a luat puterea), noi suntem obligaţi să ne pregătim de război împotriva oricărui atac din partea capitaliştilor. Conflictul izvoreşte din chiar procesul desfăşurării istorice. Două idei îşi dispută viitorul. Mi se pare adevărat acest gând al lui

Hegel : „Libertatea nu este independenţa obţinută în afara contrariului său, ci independenţa ce se obţine triumfând asupra contrariului; nu evitând contrariul, ci luptând împotriva lui şi supunându-l, aceasta este independenţa concretă şi reală". Libertatea spiritului revoluţiei bolşevice şi deplina sa realizare nu pot fi obţinute decât prin lichidarea contrariului său, care este libertatea spiritului democraţiei anglo-americane.

Această luptă nu este condiţionată de considerente afective pur retorice, ci de necesităţile interne ale dialecticii istoriei universale. Voinţa oamenilor nu poate nici opri, nici devia cursul procesului istoric, în care sunt angajate forţele invizibile ale desfăşurării sale. Această contradicţie a actualei epoci, acest diferend „capitalist-comunist" trebuie depăşit pentru a începe o nouă fază a istoriei. Cursul continuu al acestui fluviu, care se cheamă „istoria universală", face să dispară antagonismele societăţii omeneşti şi, fără încetare, înglobează în unitatea vieţii nou create, antagonismele pe care le-a depăşit. Ideea de dezvoltare dezvăluie mereu prostia celor care pretind că un sistem social poate furniza soluţia definitivă a organizării politice a statului, înainte de a se fi realizat ceea ce în dialectica marxistă se cheamă „saltul din domeniul necesităţii în cel al libertăţii". Imobilismul, atât de drag spiritului burghez, este o formă de moarte; viaţa este o mişcare continuă, o neîncetată transformare. Aşa cum nu putem face de două ori baie în aceeaşi apă a unui râu, tot aşa nu putem trăi continuu aceleaşi forme istorice. Istoria este viaţa.

- Atunci, dacă contradicţia este motorul care animă desfăşurarea schimbărilor necesare, regimul comunist este, şi el, o fază tranzitorie a istoriei.

- Fără îndoială, va fi şi el o formă trecătoare, dar nimeni nu poate să-i prevadă durata. Începuturile capitalismului corespund primelor semne ale Renaşterii, deci durează de mai bine de patru secole.

- Dacă contradicţia concepţiilor este atât de necesară, atunci de ce respingeţi ideea de opoziţie în practica noastră politică?

- Noi nu o respingem, noi o combatem.

- Exterminând-o.

- Desigur, în această fază care este preludiul construirii statului comunist, noi dispunem de toată impetuozitatea, de tot fanatismul caracteristic începuturilor. Voi românii, sunteţi creştini, aparţineţi unei religii a iertării. Când sunteţi pălmuiţi, vi se recomandă să întoarceţi şi celălalt obraz. Or, când această religie a dragostei a pus mâna pe putere, ea a declanşat împotriva necreştinilor, cea mai sălbatică persecuţie din câte s-au pomenit vreodată, arătându-se cea mai intolerantă dintre religii. Templele şi statuile au fost mutilate, iar splendida şi armonioasa civilizaţie antică a suferit atacul barbar al uneia din cele mai rudimentare forme de inteligenţă. Când Iulian Apostatul a ajuns în Orient, a avut surpriza să găsească templele devastate, iar cei care scăpaseră de furia distructivă a creştinilor fanatici, le părăsiseră. Însoţit de un preot creştin,

împăratul a intrat într-un templu unde a văzut, la picioarele statuii lui Apollon, ofrande depuse de curând. Iulian a întrebat atunci dacă zeii detronaţi mai au încă fideli. Preotul i-a răspuns că, în ciuda severelor măsuri luate împotriva lor, vechile credinţe supravieţuiesc. Când împăratul a îngenunchiat pentru a se ruga, preotul creştin şi-a dezbrăcat liniştit veşmântul sumbru de slujitor al Bisericii şi a rămas în toga albă de preot păgân. Vechea religie continua să trăiască; ea coborâse în catacombele de abia părăsite de religia creştină victorioasă. Fără intransigenţă, fără fanatismul exterminator al începutului, triumful religiei creştine nu ar fi fost posibil; unitatea spirituală a creştinătăţii şi civilizaţia creştină nu s-ar fi putut naşte. Procesul de integrare în noua sinteză a fazei abia depăşite nu s-ar fi putut realiza fără o aspră poliţie religioasă şi politică. În 312, după victoria lui Constantiu asupra lui Maxentiu, religia creştină devine religia oficială a imperiului roman iar, în 1183, cu toate că vigilenţa Bisericii nu slăbise nici un moment între timp, conciliul de la Verona a decis instituirea tribunalelor pentru căutarea şi pedepsirea ereticilor. Cât timp au funcţionat aceste tribunale organizate de blânda Biserică a lui Cristos? La începutul secolului al XIX-lea, ele mai existau încă în Spania. Principala trăsătură a procedurii folosite era secretul desăvârşit al informaţiei judiciare. Apostaziile, ereziile, orice tentativă de a gândi liber erau considerate ca vrăjitorie sau magie, iar nefericitele victime erau arse pe rug.

Intransigenţa revoluţiei bolşevice, care nu tolerează nici ea apostaziile şi schismele, porneşte din acelaşi spirit de apărare ca şi Biserica.

Contradicţia este nervul desfăşurării istoriei, iar fanatismul, violenţa sectară, neînduplecarea exterminatoare sunt exteriorizări ale preaplinului unei idei în ascensiune. Liberalismul, în perioada sa de ascensiune, nu a fost tolerant decât în forma sa declarativă. Iacobinul Robespierre a utilizat ghilotina în dialogul său cu restul lumii. Cum a lichidat Thiers Comuna din Paris în 1871? Printr-un dialog platonic, sau prin executarea a 37000 de comunarzi? Dacă energia represivă a liberalismului şi-a pierdut mai târziu din vigoare evoluând către un oportunism corupt, aceasta nu înseamnă că liberalismul s-a transformat, ci că i-au slăbit resorturile interioare.

Dispariţia fanaticilor unei idei este semnul cel mai sigur că momentul reprezentat de această idee este depăşit. Energia represivă a bolşevismului este indicaţia precisă, semnul neîndoielnic al forţei expansive care îl însufleţeşte. Cum se poate explica faptul că Moscova se bucură de privilegiul de a fi urmată de masele populare care îi respectă consemnele?

Puterea istorică pe care o deţine în acest moment Moscova, îşi găseşte justificarea în faptul că ea anticipează etapa următoare a desfăşurării istoriei universale. Prin intermediul partidelor comuniste,

noi suntem prezenţi în toate statele burgheze, pe când în URSS, nici o grupare burgheză nu este reprezentată.

- Asta înseamnă numai că democraţiile nu se tem de confruntarea liberă a opiniilor, pe când, în Rusia Sovietică, singură opinia oficială are dreptul la existenţă.

- Pentru că această opinie este singura justă. Masele au nevoie să fie conduse, iar noi nu putem lăsa capitalismului plăcerea să folosească libertăţile sovietice împotriva ordinii comuniste. Planificarea înseamnă adaptarea totală a mecanismelor societăţii la ordinea socială comunistă. Noi nu am putea realiza o bună planificare dacă am lăsa capitalismul să intervină liber în interiorul sistemului.

- Vă folosiţi, în schimb, de libertăţile democratice ale ţărilor burgheze

- Bineînţeles, pentru a organiza şi amplifica sentimentul de insecuritate colectivă care, în cursul istoriei, s-a dovedit a fi principalul factor de destrămare a ordinii sociale. Noi organizăm panica, împingând-o la maximum şi făcând ca fiecare individ să-şi dea seama că neliniştea, nesiguranţa şi groaza nu sunt numai stări afective personale, ci o stare generală. Fiecare individ vede clar că nu mai există nici o autoritate socială care să-l apere. În această dezorientare individuală şi colectivă, minoritatea comunistă este singura care ştie unde merge, care are un program precis, care reprezintă o idee capabilă să disciplineze forţele universale, ajutând la armonizarea dezvoltării culturale cu dezvoltarea tehnică.

Democraţia de tip burghez este ceea ce Max Sheller numea „democraţia emoţiilor". În calitate de bolşevici, noi vrem să realizăm o democraţie raţionalistă, în scopul de a înlătura izbucnirile emotive spontane ale maselor; noi le provocăm numai în momentele necesare. De unde nevoia unei pedagogii severe pentru a obişnui masele să gândească raţional şi pentru a evita riscurile instabilităţii, fluxurile şi refluxurile „democraţiei emoţiilor". Elita comunistă îşi va exercita din plin autoritatea până ce masele nu vor mai fi tributare factorilor iraţionali.

- Tot aşa se justifica şi Hitler.

- Hitler foloseşte modul nostru de gândire, vocabularul nostru, metodele noastre, dar nu pentru a servi clasa muncitoare, ci pentru a asigura beneficii capitaliştilor. Industriaşii germani sunt statul major al politicii hitleriste. Nici un stat burghez n-a cutezat încă să fie, atât de făţiş, la discreţia intereselor capitaliste ca regimul fascist. Intervenţia Italiei în Spania a fost, în realitate, o iniţiativă *Fiat*. Statele fasciste sunt rodul disperării capitalismului.

Economia dirijată sovietică nu este organizată pentru a servi interese particulare, ea este pusă în slujba comunităţii sovietice. Criticile nu lipsesc în presa sovietică, atunci când se observă că, în anumite sectoare ale economiei URSS, există deficienţe grave.

- Vreţi să spuneţi că presa e liberă?

- Desigur, dar în sens comunist. Regimurile capitaliste nu au presă ci întreprinderi de presă, de afaceri comerciale, care servesc interese private. În statul comunist, presa nu poate servi alte interese decât pe acelea ale clasei muncitoare care a creat statul. Ce libertate ar putea cere în Rusia Sovietică o grupare politică oarecare, în caz că ar exista una, dacă nu o libertate împotriva statului comunist?

Între superficialitatea presei americane, cu isteria sa pentru senzaţional, şi gravitatea problemelor dezbătute de presa sovietică, un spirit obiectiv nu poate să nu recunoască superioritatea presei sovietice. Chestiunile abordate de această presă probează misiunea ei educativă, care este, înainte de toate, aceea de a familiariza masele cu problemele statului, învăţându-le să gândească raţional.

- Să admitem. Cu toate astea, în ţările democratice, voinţa poporului rămâne o realitate, ceea ce este imposibil în sistemul vostru, ca şi în cel al tuturor statelor totalitare. Partidul unic nu este altceva decât o tiranică birocraţie de partid. El organizează farsa reprezentării poporului, folosind o listă concepută de această teribilă forţă anonimă care este birocraţia de partid. În democraţia americană, asemenea procedee sunt imposibile.

- Vă înşelaţi cu privire la Statele Unite, care reprezintă întradevăr forma ideală a democraţiei liberale. Care este valoarea acestei democraţii ? Cum funcţionează ea? Asta nu vă interesează? Ştiţi că în Statele Unite există o bursă electorală, aşa cum există una pentru grâu, una pentru metale sau una pentru bumbac ? În nici o parte a Europei, nici în cele mai corupte state balcanice, nu întâlneşti un politician cu o morală atât de duplicitară ca aceea a politicienilor americani. Cutare întreprindere, care are nevoie de un proiect de lege, cumpără voturile care îi sunt necesare pentru a-l obţine. Acest gen de contracte nici nu sunt secrete, ele au intrat de mult în practica curentă. Pentru americani, a face politică înseamnă a exploata afacerile politice, cum se exploatează o afacere ca oricare alta. În Statele Unite fiecare monopol dispune de deputaţii şi de senatorii săi. Cu spiritul lor practic, americanii au creat o organizaţie care se ocupă cu recrutarea deputaţilor. E vorba de acei *lobbysts*. Situaţia lor este echivalentă cu cea a agenţilor de schimb din bursă: ei cumpără şi vând convingeri, conform ordinelor pe care le primesc. În fond, valoarea ideilor politice nu este decisă de mase, ci de cota acestor *lobbysts*, iar aceasta depinde de fondurile pe care le primesc.

Admiraţi democraţia americană unde domneşte un adevărat climat de junglă, şi asta pentru că nu cunoaşteţi condiţiile de viaţă americane, în care isteria unui liberalism împins până la cele mai absurde puneri în practică, declanşează o sete disperată de îmbogăţire, o instabilitate a claselor sociale, un delir al competiţiei, care a ajuns să prindă în acest vârtej chiar clasa muncitoare. Obtuz, dominat de un pozitivism ieftin,

proletariatul american are aceeaşi valoare ca şi democraţia americană în ambianţa căreia a trăit.

- Cu toate astea, admiţând chiar că tot ce spuneţi e adevărat, eu cred - şi este o consolare - că viitorul aparţine democraţiei de tip american

- Visaţi la o restaurare a democraţiei liberale de tip american, dar nu vă daţi seama că, de exemplu, în 1919, a fost imposibil să se mai revină la ce fusese înainte de 1914; în 1945, când Germania se va prăbuşi, pacea nu va mai putea însemna, în nici un caz, o reapariţie a formelor de viaţă burgheze de altă dată. Aviaţia anglo-americană şi aviaţia germană au fost instrumentele distrugerii formelor de viaţă burgheze. De aceea războiul trebuie continuat cu alte mijloace. Cine va obosi mai repede, elanul revoluţionar sau capacitatea defensivă a burgheziei capitaliste ? Aici e toată problema. Şi nu uitaţi că nu va mai fi guvern în toată Europa fără participare comunistă. Burghezia franceză, sau italiană nu mai dispune de suflul tineresc şi bătăios al burgheziei americane.

- Subestimaţi valoarea burgheziei franceze.

- Nicidecum. Vreţi să vă faceţi o imagine asupra evoluţiei acestei burghezii ? Între Balzac şi Marcel Proust, între arivismul plin de nerăbdare a lui Rastignac şi nonşalanţa lui Carlus puteţi vedea întreaga traiectorie de ascensiune şi decadenţă a burgheziei franceze. Nu din simplu capriciu de scriitor Proust a întitulat seria romanelor sale „*În căutarea timpului pierdut*"

Lenin spunea că dictatura proletariatului presupune folosirea celei mai nemiloase violenţe. Va trebui să vă împăcaţi cu ideea dispariţiei voastre.

- Ce încântător armistiţiu am semnat !

- Vă voi răspunde folosind explicaţia dată cândva marchizei de Mantua cu privire la politica Papei Iuliu al II-lea: «Papa nu e lipsit de bună credinţă, dar trebuie să ţină seamă de proiectele sale». În măsura în care clauzele armistiţiului ne vor conveni, noi le vom respecta. D-voastră nu realizaţi încă situaţia în care se află România. Conform acordului de la Teheran, aceasta se află în sfera de interese a unui stat revoluţionar. Or, orice revoluţie implică şi un război social, iar războiul nu se face cu Biblia în mână. Clausewitz spunea că războiul este un act de violenţă destinat să constrângă adversarul să-ţi execute ordinele.

- Hitler şi naţional-socialiştii nu se exprimau altfel.

- Nu mijloacele folosite într-o luptă sunt cele care definesc valoarea obiectivelor, ci dimpotrivă, obiectivele războiului justifică mijloacele folosite. Noi nu acceptăm formula lui Nietsche, după care: „Un război bun sfinţeşte totul"; pentru spiritul revoluţionar al bolşevismului, justeţea cauzei legitimează violenţa mijloacelor.

- D-voastră spuneţi că bolşevismul este o cauză dreaptă. Judecător

şi parte, vă legitimaţi teroarea. Dacă această cauză pe care pretindeţi că o reprezentaţi e dreaptă, de ce respingeţi ideea unei dezbateri libere ? Democraţia anglo-americană ştie ce este libertatea şi este incompatibilă cu bolşevismul. De ce vă e frică de libertate, de examenul liber al dogmelor voastre, dacă reprezentaţi justiţia? Cât ar putea rezista regimul sovietic într-un climat de libertate burgheză pe care d-voastră o calomniaţi? Eu vă pot spune ceea ce gândesc; eu n-am familie care să vă poată servi de ostatic. V-am spus-o pentru a nu considera că, ascultându-mi obiecţiile, faceţi dovada spiritului de toleranţă bolşevic.

- N-am spus niciodată că suntem toleranţi. Ceea ce pentru spiritul burghez înseamnă toleranţă, pentru noi reprezintă slăbiciune. Toleranţa nu este decât forma organizată a unei convingeri. Nici o religie, în epoca sa de expansiune, n-a fost tolerantă; scepticismul marchează apusul unei religii. Marc Aureliu nu şi-ar fi putut scrie acele gânduri pline de melancolică resemnare în epoca războaielor punice. O cauză e dreaptă când ea anticipează etapa următoare a procesului istoric. Iar dialectica marxistă demonstrează matematic evoluţia grăbită a capitalismului spre formele de producţie tipic comuniste.

Este surprinzător să vezi un militar ca d-voastră, invocând dreptul la controversă, la vacarmul opiniilor. Ar exista oare o singură armată care să poată rezista la ceea ce d-voastră cereţi: liberul examen al dogmelor fundamentale care îi justifică existenţa ?

- Dar d-voastră sunteţi un partid, nu o armată.

- Fără îndoială, dar un partid cu un caracter cu totul particular. Indisolubilitatea legăturii dintre proletariat şi partidul comunist, ca avangardă a proletariatului, îi conferă partidului o situaţie şi o fizionomie aparte: este armata disciplinată a unei idei în mers; el are, dacă asta vă consolează, convingeri politice de tăria fanatismului religios. Proletariatul este realitatea istorico-socială în care partidul comunist creşte, se dezvoltă şi creează noua structură socială. Punctul de vedere oficial al partidului coincide cu teoria evoluţiei istorice. Cum nu există decât un singur adevăr, acesta nu poate fi decât cel al Partidului Comunist, interpret şi reprezentant fidel al acestui moment al evoluţiei. E clar, nu-i aşa?

Intoleranţa noastră nu este decât aparentă. Este metoda unui profesor care foloseşte mijloace severe de constrângere pentru a obliga un elev îndărătnic să înveţe algebra. De ce nu spuneţi că un chirurg este intolerant când foloseşte bisturiul şi de ce refuzaţi pacientului dreptul la controversă ? Fiindcă dacă s-ar permite ca o intervenţie chirurgicală să fie întârziată până ce pacientul s-a convins de necesitatea operaţiei, bolnavul ar risca să plătească această absurditate cu preţul vieţii.

Aţi putea să-mi obiectaţi că pacientul e stăpân pe propria sa viaţă. De ce, atunci, nu îi lăsăm pe leproşi să circule liber? De ce sunt izolate oraşele şi satele contaminate de o epidemie? Şi ce epidemie poate fi mai periculoasă decât o idee falsă? Or, orice idee care contrazice

direcţia dezvoltării istorice este falsă. Noi suntem un partid de acţiune, nu un cenaclu de diletanţi reuniţi pentru a redacta rezoluţii. Lenin a spus-o clar: „noi nu dorim o republică parlamentară; întoarcerea la aceasta, după ce am realizat Sovietele, ar fi un pas înapoi". Partidul Comunist, ca sinteză ideală a proletariatului, a luat conducerea luptei şi cel ce-şi asumă responsabilitatea, cel ce comandă nu trebuie să-şi macine energiile în controverse sterile. Suntem în faza luptei fără milă; nimic nu ne va putea opri din drum. Noi respingem retorica revoluţionară, pentru că ea este prea adesea masca revoluţionarilor în vorbe, rămaşi în secret servitorii burgheziei. Noi dorim acte revoluţionare, măreţe realizări destinate să înlăture structura burgheză capitalistă. În România, ca şi în toate ţările eliberate din ghearele fascismului, regimurile burgheze, zdruncinate de forţele proletariatului, vor cădea ca fructele viermănoase.

- Nu credeţi deci că războiul va lua sfârşit odată cu înfrângerea Germaniei ?

- Din câte văd, această preocupare vă obsedează. Mă obligaţi să vă repet că războiul nu se va termina niciodată. Pacifismul este o utopie burgheză, iar popoarele care aspiră sincer să realizeze o pace eternă sunt popoare la pensie. Bolşevismul (vă amintiţi definiţia dată de Clausewitz războiului: continuarea politicii cu alte mijloace) crede că pacea înseamnă continuarea războiului cu alte mijloace până la atingerea obiectivelor finale, cele ale revoluţiei comuniste începută în octombrie 1917.

- Cum se potriveşte atunci intransigenţa pe care o manifestaţi în teorie, cu colaborarea d-voastră în guvernele burgheze? În România, comuniştii colaborează în guvern cu naţional-ţărăniştii şi cu liberalii.

- O tactică de moment. Noi suntem revoluţionari şi nu ne ascundem programul. Faptul că partidele burgheze sunt obligate să accepte colaborarea partidului comunist, demonstrează agonia în care a intrat burghezia. Regret că nu aţi devenit conştient de asta, pentru a trage singur concluziile ce se impun.

- Concluzii comuniste ?

- De ce nu ? Eu încă sper că veţi ajunge acolo. Dovada interesului şi simpatiei pe care vi le port o puteţi vedea tocmai în faptul că vă vorbesc cu atâta sinceritate.

15 Septembrie

L-am întâlnit pe căpitanul Caţagoi la el acasă. Stă în strada Turturelelor, într-o casă patriarhală împrejmuită de o grădină în care sunt plantaţi meri, un nuc bătrân şi o boltă de viţă. Era cu zece ofiţeri, toţi tineri. Fiecare dintre aceştia s-a angajat să constituie, într-o lună, un grup de şapte camarazi. Fiecare membru al grupului trebuia, la rândul său, să recruteze un grup de şapte partizani. Ce m-a impresionat la aceşti tineri ofiţeri, este maturitatea judecăţii lor, luciditatea lor calmă,

absenţa oricărei iluzii.

Ieri seară Narîşchin n-a venit acasă. Poate a plecat din Bucureşti. Dacă ar fi pentru totdeauna... Cultura sa excepţională, manierele sale distinse, surâsul său prietenesc îmi inspirau teamă. Teoriile sale, fanatismul său rece, sofismele sale, dispreţul său pentru viaţa oamenilor produc în mine febra unei nelinişti greu de explicat, ca şi când aş aştepta să văd căzându-i masca şi adevăratul Narîşchin, produsul sinistru al educaţiei bolşevice, să apară.

Dacă nu se va mai întoarce, îi voi ierta totuşi interminabilele sale dizertaţii, care mă obosesc.

16 Septembrie

În Bucureşti, în plină stradă, un subofiţer rus, duhnind a alcool, l-a acostat pe doctorul Mihailidi şi, punându-i în piept ţeava pistolului, i-a cerut banii. Doctorul, fără să se tulbure, cu o mână a îndepărtat arma rusului, iar cu cealaltă i-a aplicat o directă în bărbie. Subofiţerul, în cădere, s-a izbit cu capul de bordura trotuarului şi a murit pe loc. Doctorul fu imediat arestat de ruşi şi închis, în ciuda depoziţiei martorilor care asistaseră la incident.

Un soldat rus s-a prezentat astăzi la un bijutier cu un mic sac plin cu coroane dentare. Voia să le vândă. Bijutierul a trebuit să se execute plătind soldatului echivalentul a 300 grame de aur, dar negustorul se mai întreabă încă dacă bolşevicul a scos aceste coroane de la cadavre sau dacă a operat şi pe fiinţe vii. Aşa sau altfel, bravul «eliberator» dovedise îndemânare...

18 Septembrie

Narîşchin s-a întors pe neaşteptate. Astăzi s-a întâmplat lucrul de care Vasilescu se temea cel mai mult.

Cu o artă de care numai femeile sunt capabile, Lila, fiica lui Vasilescu, se ascundea, încă de la instalarea lui Narîşchin, circulând numai între bucătărie, baie şi dormitor. Narîşchin nu bănuia nimic şi această situaţie ar fi putut continua dacă rusul nu s-ar fi întors pe neaşteptate şi nu ar fi auzit-o cântând la pian. Lila este o foarte bună pianistă. De când cu instalarea lui Narîşchin, ea nu mai îndrăznea să atingă pianul, nici măcar când acesta lipsea, de teamă că, întorcându-se la o oră neobişnuită, să nu-i descopere prezenţa. Cum absenţa lui Narîşchin se prelungise în aceste zile, Lila a profitat de această libertate.

Când ordonanţa a auzit soneria, s-a dus să deschidă şi s-a trezit brusc în faţa colonelului rus. Acesta, dintr-o privire, prin uşa deschisă a salonului, o văzu pe tânăra fată la pian.

Lila este într-adevăr frumoasă: înaltă, păr negru, ochi albaştri,

trăsături fine şi o voce cu inflexiuni muzicale tulburătoare. Rusul, apropindu-se de fată, păru fascinat. Discutară muzică, vorbiră despre Beethoven, despre „Sonata Kreutzer", a cărei partitură se afla pe pian, despre Tolstoi, apoi despre muzica rusă. Lila îi arătă partitura *Capriciului rus* de Rubinstein. Narîşchin, cu un surâs amical, răspunse că deşi «rus» prin naştere, Rubinstein părea mai curând un compozitor german, datorită manierei specific nemţeşti în care el trata cântecul rus. După Narîşchin, Rubinstein se dovedise incapabil să sesizeze adevăratul spirit al muzicii ruseşti, ci numai formele exterioare ale acesteia. Muzica sa a rămas total străină poeziei sufletului rus, ritmului şi emoţiei profunde care se ghiceşte cu uşurinţă în spatele oricărei melodii ruseşti. Narîşchin vorbi apoi cu acelaşi entuziasm despre Liadoff şi despre *biriulki*, despre colecţia sa de cântece populare, despre Dargonvsky, a cărui *Tarantelă slavă* ar fi tocmai pe măsura virtuozităţii Lilei; nu-l uită nici pe Rimsky Korsakov cu faimoasa sa colecţie de cântece populare ruseşti şi încheie promiţând că-i va procura o bogată bibliotecă muzicală rusă.

Narîşchin vorbea ca un amator care înţelege muzica şi care dispune de un gust rafinat. „Nimeni, spunea el, nu poate înţelege poporul rus dacă nu-i cunoaşte muzica populară, cântecele sale pline de melancolie, de nostalgia unei dureri secrete care îşi caută consolare exprimând supunerea pasivă în faţa destinului nemilos. Libertatea ritmului împinsă până la ciudăţenie, tot complexul emotiv care însoţeşte schimbările bruşte de ritm, acestea, spunea Narîşchin, definesc mult mai bine sufletul rus decât orice fel de literatură". El vorbea fără întrerupere, într-un fel de cascadă de idei pline de originalitate, excepţionale şi în această împrejurare.

Când Vasilescu intră în casă, rămase consternat. Începea drama. Îi presimţi proporţiile după entuziasmul manifestat de Narîşchin.

După masă, Narîşchin aduse şampanie, icre negre şi o tartă; toată seara manifestă o febră tinerească plină de entuziasm şi comunicativitate. Lila cântă la pian; Narîşchin întorcea foile partiturii. Cum tânăra fată îşi manifestă surpriza în faţa cunoştinţelor muzicale ale colonelului, Narîşchin ne povesti că el provine dintr-o familie de aristocraţi, ceea ce i-a permis ca, în copilărie, să ia lecţii de pian. Revoluţia i-a schimbat destinul. Rămas orfan, el a devenit unul din acei copii vagabonzi care au constituit, timp îndelungat, una din adevăratele plăgi ale Moscovei. „Pisici sălbatice, de o agilitate şi ferocitate de primitivi, iată ce eram, ne explică el, dar ce teribilă şcoală a vieţii şi la ce admirabilă selecţie am fost supuşi în această epocă a existenţei noastre. Darwin citează un caz foarte curios de selecţie naturală. În insula Madera, anumite coleoptere sunt lipsite complet de aripi, în timp ce altele posedă unele foarte viguroase. Acest fenomen se explică astfel: la început, exista o singură specie de coleoptere, dar violenţa vântului venit din larg a determinat o separare în cadrul speciei. Unele nu au putut sau

n-au încercat să reziste vântului şi şi-au căutat refugii în crăpăturile arborilor; aripile lor nemaifiind utilizate, s-au atrofiat; altele, care au rezistat vântului, şi-au fortificat aripile prin exerciţiu, dezvoltându-le puternic. Acelaşi fenomen s-a petrecut cu copiii vagabonzi din Rusia; cei care au supravieţuit au dobândit o călire a caracterului".

- Animale de pradă, aş zice.

- Ce vedeţi d-voastră rău în această dezvoltare liberă ? Spengler spunea: „Când afirm că omul este un animal de pradă, cine are dreptul să se simtă ofensat ? Fiarele sunt creaturi nobile, perfecte în felul lor, care n-au nimic din ipocrizia morală a omului, ipocrizie născută din slăbiciunea acestuia". Spengler are dreptate. Copiii vagabonzi care eram noi, aveau supleţea şi curajul marilor feline. Ce existenţă emoţionantă ! Mai târziu ne-am reintegrat în societate: Komsomolul, apoi Academia Militară. Dar amintirea anilor de vagabondaj persistă în mine ca o chemare spre libertate în tot ce are ea mai absolut. Pasiunea mea pentru pian, cea din copilărie, a revenit mai târziu. Astăzi sunt un diletant acceptabil.

Lila îl rugă să se aşeze la pian, ceea ce el şi făcu, cântând cu multă voiciune o serie de melodii populare ruse. Siguranţa cu care le executa era surprinzătoare pentru un amator.

- Vedeţi cum accidentele pot schimba destinul, îmi spuse el; vocaţia mea muzicală s-a transformat într-o vocaţie de militar revoluţionar. Omul este deci un animal care poate fi dresat.

- Dar, continuaţi să iubiţi muzica, contestă Lila.

- În special muzica rusă, dar nu văd de ce muzica şi revoluţia ar fi incompatibile.

Seara sfârşi într-o atmosferă agreabilă.

19 Septembrie

Comisia de control interaliată s-a instalat la Bucureşti. Din ea fac parte şi câţiva ofiţeri anglo-saxoni. Marea noastră burghezie se grăbeşte să-i găzduiască, sperând să scape astfel de rechiziţiile ruseşti.

Spre disperarea lui Vasilescu şi a soţiei sale, Narîşchin a devenit insistent. Astăzi a întrebat-o pe Lila care este scriitorul rus pe care îl preferă. Ea i-a răspuns: „Turgheniev". Mă aşteptam, îi replică el, şi pot să-ţi spun şi titlul romanului: „Apele primăverii", nu-i aşa ?

- E adevărat.

- Înclinări romantice. Eu nu sunt un pasionat al literaturii, ea aparţine trecutului. Romanul corespunde unei epoci de individualism; cinematograful îl înlocuieşte, satisfăcând sensibilitatea maselor, realizând literatura tipică a formelor de viaţă colectivă. Noi suntem încă la

începuturile tehnicii cinematografului. Imaginaţi-vă o televiziune pusă la punct, care va realiza o unitate ideală între radio şi cinema. În casa lucrătorului forestier, pierdută în singurătatea pădurii, aparatul de televiziune va permite unei familii izolate să participe la o reprezentaţie a Operei din Moscova. Spaţiul şi timpul vor fi învinse. Cuceririle geniului uman nu vor mai rămâne sursa de delectare a unei minorităţi. Izolarea omului va lua sfârşit. În liniştea îngheţată a pădurilor siberiene, lucrătorul cel mai îndepărtat va putea participa astfel la viaţa colectivă şi va fi smuls din singurătate, cea care modelează forme de sensibilitate şi de gândire individualistă. Ştiinţa creează admirabile instrumente de uniformizare a societăţii. Ce probă mai strălucitoare putem avea că societatea evoluează spre forme comuniste, decât chiar orientările ştiinţei în aplicaţiile sale tehnice ?

Permiteţi-mi o întrebare: câte romane citiţi într-un an şi câte filme vedeţi? Literatura dispare, aşa cum zăpada se topeşte la venirea primăverii.

20 Septembrie

Un bătrân funcţionar al Ministerului de Finanţe mi-a explicat ce înseamnă, în interpretarea rusească, fiecare capitol al acordului semnat la Moscova. Imprecizia textului dă Rusiei posibilitatea să încaseze de zece ori suma prevăzută ca despăgubire de război. Shakespeare nu a cunoscut acest gen de om care este rusul bolşevic; altfel, sigur ne-ar fi dat un tip mai expresiv decât Shylock.

Vasilescu s-a hotărât, în sfârşit, să-şi trimită fiica la Rucăr, la rude. Eu i-am dat sfatul să o facă cât mai repede.

Narîşchin are nevoie de auditoriu, dar eu nu sunt astăzi dispus să-l ascult. M-am săturat de teoriile sale. Are ideea fixă a dialecticii care justifică orice crimă sub pretextul proceselor de transformare. Am reţinut una din definiţiile sale: „Coeziunea ideologică şi intelectuală a bolşevicilor arată mai curând disciplina unui cler decât pe aceea a unui partid. Dacă vrem să admitem disciplina dogmatică a catolicismului, trebuie să înţelegem şi necesitatea disciplinei dogmatice a bolşevismului".

Bolşevismul este deci o religie, religia diavolului. Ordonanţa mea avea dreptate: bolşevicii sunt Anticristul.

21 Septembrie

N-am scăpat de ce-mi era frică: l-am împuşcat pe Narîşchin.

Totul s-a petrecut într-o înlănţuire de fapte care, fatal, trebuia să ducă la acest gest.

Narîşchin fusese astăzi mai amabil ca niciodată, cu toate că neobişnuit de agitat. Pe la nouă şi jumătate seara, a venit triumfal cu un caiet de melodii populare ruse şi a rugat-o pe Lila să le descifreze, cerându-şi totodată permisiunea să le cânte. Are o voce caldă de bariton şi o manieră specială de a interpreta, dând melodiilor tot sensul lor poetic. N-a băut alcool deloc, dar muzica părea să-i provoace o stare de excitaţie crescândă, ca un fel de alcool sonor. Ne-am despărţit la miezul nopţii sub pretext că Lila este obosită.

Într-adevăr, a doua zi Lila trebuia să plece împreună cu mama ei. Totul era deci pe punctul de a se termina bine, când, în momentul în care mă pregăteam de culcare, am auzit-o ţipând. Mi-am luat revolverul şi m-am repezit în camera fetei. Narîşchin o strângea în braţe. Vasilescu, care mă urmase, îi porunci colonelului să iasă imediat din cameră. Cu un ton iritat, Narîşchin îl întrebă cu ce drept se amestecă în treburi care nu-l privesc. În loc de răspuns, Vasilescu îl luă de gât şi, cu toată puterea, îl azvârli afară din cameră, iar Lila închise imediat uşa.

În clipa aceea, fiara ieşi la iveală în toată ferocitatea ei. Ochii lui Narîşchin exprimau hotărârea implacabilă a ucigaşului. Vasilescu era viguros, masiv. Sportiv şi cu o agilitate de felină, Narîşchin se înfurie constatând puterea lui Vasilescu. Brusc, el scoase pistolul. Dar înainte ca el să-mi doboare prietenul, am tras eu. Se clătină un moment, apoi arma îi căzu din mână. Glonţul îl lovise în partea dreaptă a pieptului. „Câine fascist" zise el, printre dinţi, în rusă, apoi se îndreptă spre camera sa şi ridică telefonul. Vasilescu mi se adresă cu asprime: „Pleacă imediat, tu nu-ţi dai seama ce ai făcut?"

M-am întors acasă, dar n-am putut să închid ochii toată noaptea. Când s-a luminat de ziuă, m-am dus la căpitanul Caţagoi , căruia i-am povestit cele întâmplate. Ne-am sfătuit şi am hotărât plecarea mea în satul H..... în munţii Vrancei, unde, cu ajutorul unor călăuze, voi fi condus la locul stabilit.

Ordonanţa mi-a adus o scrisoare de la Vasilescu. La chemarea telefonică a lui Narîşchin, au venit doi ofiţeri ruşi care au redactat un proces verbal dictat de colonelul rănit. Rănirea sa era prezentată ca deznodământul unei violente discuţii politice. Narîşchin întocmi chiar el fişa colonelului fascist Cosma, cu menţiunea „periculos", subliniind, totodată, că Vasilescu a încercat să împiedice comiterea atentatului. Rănitul voia, evident, să-l scoată din cauză pe Vasilescu şi să îndrepte cercetările spre mine. Era un gest frumos din partea lui Narîşchin.

Între timp, a venit medicul, care l-a pansat pe Narîşchin şi l-a condus la spital.

Pentru mine nu mai există altă ieşire decât viaţa de haiduc. Cu atât mai bine; logica destinului a şters toate ezitările mele.

I-am scris lui Vasilescu insistând să-şi trimită imediat fiica şi soţia la Rucăr şi nici el să nu mai rămână în Bucureşti. Bolşevicii nu cunosc iertarea.

(Sfârşitul jurnalului)

IV

CUM SE BOLŞEVIZEAZĂ UN POPOR

Rusia Sovietică nu se lansează niciodată în necunoscut, de aceea ea nu ratează nici una din loviturile sale. În atmosfera de teroare după 23 August 1944, prezenţa comuniştilor în guvernul României a fost un act de mare abilitate politică. Primul guvern, de concentrare democratică, condus de generalul Sănătescu, şeful Casei Militare a regelui Mihai I, inaugura faza în care Partidul Comunist şi-a organizat pătrunderea în viaţa politică a ţării. Guvernul generalului Rădescu, care i-a succedat, trebuia să fie ultimul guvern de colaborare a grupărilor democratice cu Partidul Comunist. Cele câteva luni necesare pregătirii au trecut repede. Pe măsură ce războiul se apropia de sfârşit şi rezistenţa germană slăbea, comuniştii făceau totul ca să multiplice punctele de neînţelegere dintre forţele lor şi partidele democratice. Obiectivul urmărit de Moscova era îndepărtarea acestor forţe din guvern, cu scopul de a domina complet scena politică, înainte de capitularea Germaniei, adică înaintea întoarcerii celor optsprezece divizii româneşti (al căror efectiv era de 385 000 de oameni), care luptau pentru Stalin în Cehoslovacia. Prezenţa lui Vîşinski la Bucureşti şi declanşarea crizei din Februarie 1945 au fost, din punctul de vedere al bolşevicilor, un act de previziune politică.

Dacă generalul Rădescu ar fi fost încă şeful guvernului, în luna mai 1945, el ar fi dispus de o armată suficientă (530 000 de oameni) pentru a opune o rezistenţă efectivă voinţei guvernului sovietic de a permanentiza ocupaţia României, chiar dacă articolul III al dictatului de la Moscova din 12 Septembrie 1944 prevedea clar că durata ocupaţiei era condiţionată de necesităţile militare ale operaţiunilor împotriva Germaniei. După capitularea acesteia, situaţia militară ar fi fost de aşa natură încât libertatea de mişcare a forţelor sovietice pe teritoriul românesc nu mai putea fi justificată prin nici un pretext de natură militară. Din acel moment, numai un guvern comunist ar fi fost în măsură să asigure continuitatea ocupaţiei sovietice, anihilând orice protest împotriva violării angajamentelor luate de Kremlin.

Dacă URSS ar fi prevăzut o rezistenţă prelungită din partea Germaniei, Vîşinki nu ar fi grăbit declanşarea crizei din februarie 1945. Pătrunderea comunistă, acapararea sindicatelor şi a comitetelor de întreprindere erau necesare pentru a crea agitaţie şi a lichida un guvern de colaborare cu partidele democratice. Şeful guvernului, generalul

Rădescu, legitima neliniştea Moscovei. Atitudinea sa contrasta cu cea a generalului Sănătescu, care îl precedase. Generalul Rădescu nu înceta să manifeste o rezistenţă tot mai vie faţă de exigenţele Kremlinului.

Întrucât Rădescu nu întârziase să facă cunoscut Aliaţilor că poporul român nu va mai putea suporta mult timp impozite atât de mari, comuniştii au avut abilitatea să exploateze o manifestaţie de stradă în cursul căreia se înregistraseră câteva victime. Rădescu fu imediat etichetat drept asasin, el care deja îşi agravase situaţia prin denunţarea originii străine a liderilor comunişti Ana Pauker şi Vasile Luca.

Dacă generalul Rădescu s-ar fi arătat docil faţă de politica Moscovei, dacă el ar fi devenit instrumentul intereselor sovietice, Vîşinki ar fi trecut la eliminarea partidelor democratice fără această grabă brutală. Pentru bolşevici era evident că generalul Rădescu putea oricând face surprize neplăcute politicii ruseşti. Cunoscând ipocrizia anglo-americană cu privire la respectarea formelor democratice, era firesc ca ruşii să se debaraseze în grabă de un şef de guvern care dăduse dovadă de curaj şi care nu uita că este român. Întârziindu-şi operaţia cu trei luni, Vîşinki ar fi riscat ratarea planurilor sale.

Cine studiază politica URSS faţă de România, este obligat să admire siguranţa cu care ruşii au ales momentul declanşării luării puterii de către comunişti. În februarie 1945, URSS conta pe «înţelegerea» totală a anglo-americanilor. Forţele comuniste sau prosovietice, bine organizate timp de 5 luni, erau suficiente pentru a crea climatul de haos de care Rusia Sovietică avea nevoie pentru a-şi justifica intervenţia în România. S-a dat ordin bandelor comuniste să iasă în stradă şi să strige: *„Jos fascistul Rădescu!, Moarte reacţionarilor!, Jos trădătorii democraţiei!"*, ca să asmută elementele de dezordine, să le incite şi să le împingă la provocări violente. Scopul era de a-l constrânge pe Rădescu să reacţioneze, să recurgă la forţă pentru menţinerea ordinii, ceea ce ar fi dovedit (după interpretarea sovietică) că guvernul său era în divorţ cu aspiraţiile «democratice» ale poporului român.

Represiunea este dogma regimului bolşevic; orice regim democratic care îndrăzneşte să se apere este taxat imediat ca fascist.

Discursul pronunţat la Radio Bucureşti de generalul Rădescu, o primă afirmare a drepturilor româneşti, a fost primit de ţară cu o emoţie care nu putea scăpa observatorilor sovietici. De aceea, în timp ce difuzoarele transmiteau cuvintele curajoase ale premierului român, camioane sovietice, încărcate cu comunişti, parcurgeau străzile Bucureştiului strigând:*„ Moarte fascistului Rădescu!"* , iar tancurile lui Stalin patrulau prin capitală, ca un sinistru avertisment.

Şefii celor trei guverne aliate se angajaseră ca, în timpul perioadei de instabilitate din Europa «eliberată», să se pună de acord asupra politicii lor de ajutorare a popoarelor „dezrobite” de dominaţia nazistă ca şi a popoarelor vechilor state satelite ale Axei, pentru a permite şi

unora şi altora să-şi rezolve, prin mijloace democratice, problemele lor economice şi politice cele mai urgente.

Rusia Sovietică înţelegea să exercite singură şi în propriul ei folos această tutelă a celor trei mari puteri. Consiliul de Control Aliat din România nu a avut niciodată alt rol decât acela de simplu figurant. De când se aflau la Bucureşti, delegaţii anglo-americani nu consideraseră încă niciodată că era de datoria lor să reamintească Comandamentului Sovietic limitele puterilor sale. Nu este deci de loc surprinzător că la 24 Februarie 1945, atunci când anglo-americanii au cerut întrunirea Consiliului de Control Aliat, această cerere a fost respinsă de preşedintele sovietic al acestuia. Criza românească era o primă verificare a înfrângerii politice suferite de anglo-americani la Conferinţa de la Ialta din februarie 1945.

Ambasadorul Statelor Unite la Moscova primise de la Casa Albă instrucţiuni prin care i se cerea să informeze guvernul sovietic că Statele Unite doreau să vadă situaţia din România evoluând normal, sub supravegherea Consiliului de Control Aliat şi, în caz de necesitate, să se procedeze la consultarea celor trei guverne aliate.

Răspunsul Moscovei a ajuns la reprezentantul Statelor Unite sub o formă cu totul neaşteptată: Andrei Vîşinki, ministru adjunct al afacerilor externe şi tehnician fără egal al soluţiilor rapide şi radicale, aterizează la Bucureşti pentru a rezolva «criza». La 27 Februarie, Vîşinki este primit în audienţă de regele Mihai. Ministrul adjunct al lui Molotov a demonstrat suveranului că şeful guvernului român era incapabil să menţină ordinea şi că, deşi guvernul sovietic nu dorea să se amestece în treburile interne ale României, el se vedea totuşi obligat să intervină pentru a asigura liniştea în spatele frontului. Şi, pentru a împiedica agravarea situaţiei, Vîşinki a adăugat că dorea ca guvernul Rădescu să fie imediat îndepărtat şi înlocuit cu un alt guvern, care să fie expresia fidelă a adevăratelor forţe democratice din ţară. Această primă audienţă a avut loc într-o formă relativ normală.

După această audienţă, reprezentantul politic al Statelor Unite la Bucureşti, Burton Y. Berry, a cerut imediat o întrevedere reprezentantului guvernului sovietic. Vîşinki s-a eschivat. Neputând să-l întâlnească pe diplomatul rus, Berry s-a grăbit să comunice în scris acestuia punctul de vedere al Statelor Unite şi anume că nici o măsură decisivă nu putea fi luată fără o consultare tripartită. Prin gestul său, Burton Y. Berry l-a decis pe secundul lui Molotov să accelereze măsurile de intimidare a guvernului român.

După ce a trimis pe Vîşinki la Bucureşti cu instrucţiuni precise, Molotov a comunicat ambasadorului american Harriman că guvernul Rădescu era incapabil să menţină ordinea interioară şi că, din acest motiv, Consiliul de Control Aliat va lua măsurile de cuviinţă, ţinându-i la curent pe Aliaţi. Procedând astfel, Molotov interpreta perfect sensul

hotărârilor luate la Ialta.

Când regele Mihai l-a primit pe Vîşinki pentru a doua oară, l-a informat pe acesta că el comunicase generalului Rădescu părerea guvernului sovietic şi că începuse consultarea şefilor de partide pentru a putea desemna un nou prim ministru. Răspunsul regal a fost conform celei mai ortodoxe interpretări a Constituţiei şi a practicii democratice, dar tocmai aceasta strictă interpretare constituţională l-a iritat pe Vîşinki. Rusul s-a declarat nemulţumit şi, pentru a da demersului său un caracter de ultimatum, şi-a privit ceasul, avertizându-l pe rege că nu dispune decât de două ore şi cinci minute pentru a face cunoscut României numele succesorului generalului Rădescu. Părăsind cabinetul regal, diplomatul sovietic a trântit uşa atât de violent, încât a doborât tencuiala tocului uşii. Gestul avea semnificaţia unei intimidări, în plus, el definea exact importanţa pe care ruşii o acordau suveranului. Acesta, pentru a se conforma ultimatumului, l-a însărcinat pe Barbu Ştirbei (unul dintre faimoşii negociatori de la Cairo) să formeze un nou guvern.

După ferma manifestare a reprezentantului politic american, Burton Y.Berry, ambasadorul Harriman l-a înştiinţat pe Molotov că guvernul american nu putea accepta constituirea unui guvern provizoriu format numai din reprezentanţii unui singur partid şi că măsurile trebuiau luate de comun acord cu Consiliul de Control Aliat pentru a ajuta guvernul Rădescu să menţină ordinea în ţară. Cu un calm imperturbabil, Molotov l-a asigurat pe ambasadorul Harriman, că imediat după sosirea lui Vîşinki la Bucureşti, vor avea loc consultări tripartite. Am arătat însă cum s-au petrecut lucrurile în realitate şi în ce mod reprezentantul politic al Statelor Unite la Bucureşti nu reuşise nici măcar să obţină o întrevedere cu trimisul guvernului sovietic.

Pe măsură ce instrucţiunile trimise ambasadorului Harriman de către guvernul american deveneau mai categorice, Moscova îl împingea pe Vîşinki să acţioneze cu şi mai multă rapiditate. Intensificând manifestările de stradă, punând în gura bandelor comuniste lozinci ameninţătoare, imprimând mişcărilor tancurilor ruseşti un caracter tot mai spectaculos, Vîşinki desfăşura tehnica psihologică pe care se hotărâse să o folosească pentru a smulge regelui consimţământul şi pentru a răspunde intervenţiei Statelor Unite.

Când ambasadorul Harriman i-a propus lui Molotov constituirea unei comisii comune la Bucureşti, însărcinată cu supravegherea aplicării principiilor convenite în Declaraţia privind Europa eliberată, Molotov a respins categoric acest proiect. Într-o notiţă din 17 Martie, el declarase că orice acţiune era inutilă, că propunerea americană ar fi redus la neputinţă Consiliul de Control Aliat. În plus, Molotov afirma că era inexact că reprezentantul american în Consiliului de Control Aliat n-ar fi fost niciodată consultat. În timp ce, la Moscova, Molotov făcea caz de validitatea Consiliului de Control Aliat, la Bucureşti, Vîşinki,

reprezentantul său, ignora sistematic existenţa acestui consiliu.

Regele tocmai relua consultările când Vîşinski, pentru a-l scuti de orice oboseală, îi aduse la cunoştinţă, pe data de 1 Martie 1945, că guvernul sovietic dorea ca domnul Petru Groza să fie numit prim-ministru. Regele a acceptat imediat această numire. Totuşi, atunci când noul preşedinte al consiliului a venit să-i prezinte suveranului lista cabinetului, regele Mihai a refuzat să ratifice această grosolană mistificare comunistă. Vîşinki cunoştea însă prea bine dialectica intimidării pentru a bate în retragere. De aceea el s-a grăbit să-i facă cunoscut monarhului că a reveni asupra desemnării lui Groza şi a refuza acceptarea cabinetului aşa cum fusese constituit, ar însemna antrenarea unor grave consecinţe pentru viitorul României.

Ameninţarea a produs efectul aşteptat. Din nefericire, cedând în faţa reprezentantului lui Molotov, regele Mihai nu salva independenţa statului român; el dădea numai o aparenţă de legalitate anulării independenţei României. A-i lăsa lui Vîşinki libertatea de a desemna pe şeful guvernului şi de a decide componenţa cabinetului, însemna a accepta, sub formă constituţională, jugul sovietic asupra României.

De fapt, din ziua în care guvernul Groza a fost constituit, orice urmă de independenţă politică a dispărut şi România a coborât, ca stat, la regimul colonial al sec. al XVII-lea. Se putea însă cere unui tânăr suveran de 23 de ani să aibă perspicacitatea, maturitatea politică şi simţul previziunii care îi lipsiseră preşedintelui Roosvelt la Teheran şi la Ialta ?

Petru Groza era necesar Uniunii Sovietice pentru că, nereprezentând politic nimic, nu speria burghezia. Era o nulitate bufonă, un diletant comunist, pe care nimeni nu-l lua în serios. Vicepreşedinte al consiliului de miniştri şi ministru al afacerilor externe era Gheorghe Tătărăscu, şeful disidenţei liberale, vechiul preşedinte de consiliu al regelui Carol al II-lea. Nimic din trecutul lui Tătărăscu nu părea să-l recomande simpatiilor comuniste. În 1922, ca subsecretar de stat la interne, el lichidase în mod sângeros o tentativă de insurecţie comunistă. Represiunea de la Tatar-Bunar, în Basarabia, a marcat un moment în viaţa politică a României. Oricât ar părea de paradoxal, tocmai acest trecut a făcut ca Tătărăscu să fie căutat de comunişti. El nu opunea nici o rezistenţă morală şi reunea toate calităţile unui instrument docil. De altfel, nu se poate contesta justeţea alegerii lui Vîşinki, cunoscute fiind serviciile imense pe care Tătărăscu le-a făcut Rusiei Sovietice la Conferinţa de Pace din octombrie 1946. Pe plan intern, prezenţa lui Gheorghe Tătărăscu în guvern a ajutat la anestezierea burgheziei.

La interne, la justiţie, la propagandă şi la comunicaţii, toţi titularii departamentelor erau comunişti. Singurul ministru socialist, Rădăceanu, era înscris, în secret, în Partidul Comunist. Un disident naţional-ţărănesc completa paleta ministerială: o colecţie de zdrenţe

politice care a fost proclamată *Frontul Naţional Democrat* (FND), dar pe care ţara, interpretându-i iniţialele, l-a denumit imediat *Fără Neam şi Dumnezeu.*

Pentru a da o faţadă naţională primei echipe a Moscovei în noua colonie a Uniunii Sovietice, acest guvern a primit cadou administrarea Transilvaniei răpite prin dictatul de la Viena din 1940 şi restabilirea circulaţiei normale între Moldova şi restul ţării.

Primul act al acestui guvern comunist a fost (printr-un decret-lege din martie 1945) confiscarea integrală şi fără nici o despăgubire a proprietăţilor agricole ale tuturor celor care nu-şi cultivaseră în ultimii şapte ani terenurile aflate în regie proprie. Suprafaţa maximă a unei proprietăţi a fost fixată la 50 de hectare. Orezăriile, viile, fermele model nu au făcut totuşi obiectul acestei prime exproprieri. Inventarul agricol al tuturor domeniilor lovite de expropriere devenea proprietate de stat, fără nici o despăgubire. Reforma purta pecetea improvizaţiei, era un simplu expedient demagogic. Era bine cunoscută ura implacabilă a bolşevicilor faţă de proprietatea ţărănească. Regimul comunist instaurat în România nu putea face excepţie.

Un an mai târziu, un militant comunist făcea această mărturisire: „Putem afirma încă de pe acum că mica proprietate ţărănească independentă nu va fi decât o etapă tranzitorie în evoluţia noastră agrară. Aceasta va trebui probabil să se angajaze mai întâi pe calea cooperativei de aprovizionare şi de vânzare în comun, apoi de producţie, pentru a se ajunge în sfârşit la marea gospodărie agricolă colectivă."

Dar, pentru anii 1945 şi 1946, obiectivele erau numai politice, urmărind distrugerea partidelor care reprezentau democraţia liberală. Acţiunea împotriva structurii economice individualiste trebuia să se desfăşoare în 1947 şi 1948.

Bolşevismul pune în slujba unei viziuni utopice un realism tactic care îi asigură succesul. În lupta pe care o porneşte, el păstrează tot timpul iniţiativa mijloacelor şi superioritatea şocului. Democraţia liberală suferă de scrupule de conştiinţă, se împiedică în formele complicate ale legalităţii, are oroare de violenţă şi respectă viaţa şi bunurile oamenilor. Fără îndoială, ea dovedeşte un sens etic superior, dar această superioritate etică devine inferioritate în prezenţa unui adversar care subordonează totul scopului urmărit, ideii de revoluţie care purifică precum focul mijloacele utilizate. Procesul de transformare revoluţionară a structurii sociale ocupa un loc central în gândirea lui Karl Marx. Pasajul următor arată clar modul în care sociologul german concepea tactica revoluţionară: «*După ce revoluţia a fost hotărâtă, trebuie acţionat cu cea mai mare fermitate, preluând ofensiva. Defensiva este moartea oricărei insurecţii armate, este înfrângerea înainte de a te măsura cu duşmanul. Luaţi-vă prin surprindere adversarii, atunci când forţele lor sunt risipite; pregătiţi-vă să câştigaţi noi succese, oricât de mici ar fi*

acestea, numai să fie zilnice; păstraţi ascendentul moral pe care vi-l dă prima insurecţie victorioasă; atrageţi lângă voi elemente ezitante care urmează întotdeauna impulsul celui mai puternic şi care caută partidul cel mai sigur; obligaţi-vă duşmanii să se retragă înainte de a putea să-şi unească forţele împotriva voastră».

În faţa ofensivei revoluţionare comuniste, partidele politice româneşti se găseau complet dezorientate. Nici Partidul Naţional-Ţărănesc, nici Partidul Naţional Liberal, care îşi disputau adeziunea maselor, nu au ţinut cont că, din momentul pătrunderii trupelor sovietice pe teritoriul ţării, datele politice se transformaseră radical. Lupta nu se mai dădea în cadrul şi pentru realizarea unei democraţii liberale, ci între conceptul democraţiei şi al bolşevismului, între libertate şi autoritarism, între individualism şi colectivism. Şefii celor două partide istorice ignorau cu desăvârşire natura bolşevismului şi a marxismului. Ei ştiau că în spatele lor se află masele de oameni fideli, că, dacă alegerile ar fi libere, Partidul Comunist nu ar putea obţine 4% din sufragii. Deci, ei erau siguri de reuşită cu atât mai mult cu cât aveau şi convingerea că Statele Unite şi Marea Britanie nu puteau tolera nici un moment falsificarea voinţei poporului român. Această ultimă convingere a jucat un rol nefast în acţiunea lor, fapt agravat încă şi mai mult prin aceea că reprezentanţii englezi şi americani ai Consiliului Interaliat de Control îndemnau cu bună-credinţă la rezistenţă, fără să ştie însă că, de fapt, cele două mari democraţii anglo-americane nu dispuneau de mijloacele necesare susţinerii acestei politici.

Din ordinul Moscovei, organizaţiile comuniste din România au provocat căderea guvernului Rădescu şi instalarea guvernului impus de Vîşinski sub semnul ameninţării. Politica americană a fost obligată să accepte faptul împlinit. În legătură cu aceasta, James Byrnes ne-a dat următoarea explicaţie: „Preşedintele Roosevelt estima că situaţia din România nu explica şi nu exprima natura relaţiilor noastre cu Rusia. Marea Britanie şi Statele Unite nu aveau forţe armate în România. Ţara era plasată sub controlul exclusiv al Armatei Roşii. Preşedintele ştia că Sovietele trebuiau să păstreze o cale de comunicaţie între teritoriile lor şi armatele pe care le aveau în Germania. El ştia de asemenea că Sovietele vor pretinde că măsurile luate erau necesare pentru protecţia armatelor lor şi mai ştia că nu putea obţine de la români, aflaţi acum sub dominaţia Armatei Roşii, informaţii care să-i permită să contrazică versiunea sovietică despre necesităţile militare."

În realitate, acesta este un mod de recunoaştere vădită că, încă din anul 1945,consecinţele funeste ale acordurilor de la Teheran se manifestau cu o violenţă crescândă.

Sub dominaţia Armatei Roşii, România nu putea evolua decât în spiritul sovietic. Politica de sovietizare a României îşi urma cursul în toată libertatea şi trebuie recunoscut că diversele ei etape au fost parcurse

cu o energie fermă şi sigură.

Chiar din primele zile ale ocupaţiei, României i s-au impus curbe de sacrificiu. Interpretarea unilaterală a clauzelor dictatului de la Moscova (12 Septembrie 1944) punea averea noastră naţională la dispoziţia Uniunii Sovietice. Cele 300 de milioane de dolari care trebuiau plătite în cinci ani, au devenit 610 milioane, numai pentru primele douăsprezece luni, fără a mai pune la socoteală jafurile organizate şi executate metodic de Armata Roşie. Guvernul Groza părea să aibă misiunea de a împiedica orice protest contra violărilor flagrante ale tratatului impus de Uniunea Sovietică. Poporul român nu mai avea nici un mijloc de apărare.

Libertatea presei fusese chipurile menţinută, dar această libertate nu era decât o mistificare. Presa opoziţiei era în realitate supusă cenzurii prealabile a muncitorilor tipografi. Care este principiul democratic în virtutea căruia un muncitor liber poate fi obligat să muncească împotriva conştiinţei sale? Când un tipograf refuza să zeţuiască un articol, când o imprimerie sabota apariţia unui ziar, nu trebuia văzut în aceasta decât manifestarea legală a libertăţii de conştiinţă. Din nefericire, dacă se mai întâmpla ca unii muncitori să aplice eronat această libertate, acceptând să faciliteze publicarea unei prese reacţionare (tot ce nu era comunist, era fascist), ei se făceau atunci vinovaţi de o gravă violare a conştiinţei de clasă şi se plasau în afara rândurilor proletariatului. Reprezentanţii «conştienţi» ai mişcării sindicale îşi asumară sarcina de a-i readuce pe aceşti recalcitranţi la disciplina proletară.

Mai exista încă o cenzură care lovea tot ziarele de opoziţie: aceea a difuzării presei. Toate chioşcurile din Bucureşti şi din întreaga ţară se găseau în mâinile reprezentanţilor Partidului Comunist. Vânzătorii ambulanţi erau înscrişi în acest partid, căci altfel nu mai aveau dreptul să-şi exercite meseria. Ziarele de opoziţie au fost obligate să-şi deservească cititorii prin intermediul celor mai fideli dintre aderenţii lor. S-a ajuns însă curând până la arestarea chiar şi a cititorilor acestor ziare.

Redacţia organului oficial al Partidului Naţional-Ţărănesc era supusă unei stricte supravegheri poliţieneşti. Orice persoană care intra în birourile ziarului devenea un individ suspect şi adeseori ea era arestată chiar la ieşire. În acest sens, este citat cazul unui vânzător ambulant Dolfi Katz, arestat în momentul când ieşea din redacţia ţărănistă şi care a fost reţinut 15 zile în subsolurile Ministerului de Interne. Abia după verificare s-a aflat că nefericitul venise acolo ca să vândă redactorilor *Dreptăţii* pânză de cămaşă.

Dreptul de întrunire era supus el însuşi aceluiaşi regim al arbitrariului. Voluminosul dosar al actelor de teroare comise împotriva membrilor celor trei partide de opoziţie ar putea ilustra de manieră concludentă „victoria” principiilor conţinute în Carta Atlanticului.

James Byrnes în volumul *Cu cărţile pe masă* se exprima astfel: „În ce priveşte România, preşedintele spune că el nu poate înţelege de ce evoluţia evenimentelor din această ţară contrazice clauzele Declaraţiei de la Ialta asupra naţiunilor eliberate şi a cerut mereşalului Stalin să examineze personal, în legătură cu acest subiect, notele diplomatice dintre guvernele noastre."

Acţiunea comunistă nu se lăsă impresionată de rezistenţa opiniei publice, toate încălcările drepturilor fundamentale ale omului fiind justificate de «necesitatea» transformării democraţiei de tip formal (democraţia liberală) într-o democraţie reală, de tip sovietic. Regele Mihai a început să-şi dea seama că greşise considerând că-şi poate servi ţara printr-o simplă prezenţă pasivă. Parlamentul nu exista. O prealabilă şi liberă consultare a ţării nu mai avusese loc iar regele era unica autoritate constituţională susceptibilă de a da, prin semnătura sa, validitate decretelor-lege, destinate a fi confirmate ulterior de către Parlament. Refuzul de a semna decretele-lege rămânea, pentru el, singurul mijloc de a provoca o criză guvernamentală. La începutul lui august 1945, regele Mihai a declarat grevă, încetând orice colaborare cu guvernul Groza.

Pentru Occident, hotărârea regelui avea o gravitate excepţională şi punea probleme de ordin constituţional: nemaiavând nici o acoperire, guvernul Groza devenea o simplă agentură a ocupantului sovietic. Concepţia constituţională a Ocidentului, cu formalismul său juridic, este însă complet străină mentalităţii bolşevice. Cum ar putea cere Uniunii Sovietice să respecte o ordine juridică pe care doctrina bolşevică nu o recunoaşte?

În 1945, Moscova avea însă nevoie de un monarh în România; faţă de rezistenţa regelui Mihai, era normal ca ea să se gândească să-i găsească un înlocuitor. Formula de abdicare semnată de Regele Carol al II-lea, la 6 Septembrie 1940, era opera unui profesor de drept constituţional, I.V. Gruia, care o redactase în aşa fel încât această abdicare să nu fie decât actul ce desemna fiul în locul tatălui în timpul absenţei din ţară a celui de pe urmă. Imediat după intrarea României în război împotriva URSS, Carol, care se găsea în Mexic, a luat contact cu ambasadorul sovietic Umanski. Raporturile dintre fostul rege şi Rusia Sovietică erau de aşa natură încât, atunci când Carol al II-lea a trebuit să debarce la Rio de Janeiro, ambasadorul sovietic a interzis manifestaţia organizată împotriva lui de Partidul Comunist Brazilian. În 1945, ca urmare a grevei regelui Mihai, Moscova a examinat eventualitatea întoarcerii fostului rege în România. În plus, ceea ce conta pentru Moscova era, de asemenea, ura acestui Hohenzollern faţă de Iuliu Maniu.

Dacă greva regală ar fi coincis cu un moment ofensiv al politicii anglo-americane, ea ar fi putut avea consecinţe considerabile. Din nefericire, conferinţa de la Londra (4 Septembrie - 8 Septembrie 1945)

nu a adus nici o schimbare în politica Occidentului. Starea de spirit a delegaţiei americane la această conferinţă ne este dezvăluită cu o sinceritate totală de ministrul american de externe din epoca respectivă, J. F. Byrnes: *„Statele Unite ca şi Marea Britanie, obligate să-şi organizeze propria apărare, nu puteau să se preocupe de salvarea nefericitelor popoare căzute în ghearele Uniunii Sovietice"*. Dorinţa de a salva cu orice preţ solidaritatea cu URSS, explică de ce anglo-americanii au acceptat cele mai îndrăzneţe falsificări ale faptelor de către ruşi. În aceste condiţii, guvernul Groza nu se putea lăsa intimidat de refuzul regelui de a semna decretele-lege. Uniunea Sovietică scutea, într-adevăr, guvernul român de această formalitate. Prezenţa unui milion de soldaţi bolşevici pe teritoriul României dădea decretelor-lege lipsite de semnătura regală toată autoritatea necesară.

Unul dintre punctele care nelinişteau în mod special Statele Unite la Conferinţa de la Londra, citind tot mărturisirea lui Byrnes, era neîncetata expansiune sovietică. Era evident că ei voiau să domine statele balcanice. De altfel, la Postdam, ei revendicaseră controlul coloniilor Italiei din nordul Africii, în primul rând al Libiei.

Încă din 1945, câteva luni după Ialta, Uniunea Sovietică îşi dezvăluise deci jocul său. La Londra, Molotov fixase obiectivele ruseşti, fără nici o reţinere: „Uniunea Sovietică ar trebui să ocupe locul pe care îl merită şi, în consecinţă, ar trebui să aibă în Mediterana bazele necesare pentru flota sa de comerţ. Nu avem intenţia să introducem sistemul sovietic în aceste teritorii, ci numai ordinea democratică ce corespunde aspiraţiilor acestor popoare." Şi adăugase: „Lucrurile nu se vor petrece ca în Grecia." În faţa unei ameninţări atât de clare, unii naivi se aşteptau să vadă Statele Unite şi Anglia impunând ruşilor principiile Cartei Atlanticului. Criza politică din România, provocată de greva regelui Mihai, ar fi putut servi ca punct de plecare în examinarea politicii sovietice în toate ţările ocupate, la demascarea a ceea ce Moscova înţelegea prin «democraţie» şi a modului în care URSS se reţinea «să introducă sistemul sovietic în aceste teritorii».

Metoda folosită de americani nu a fost cea mai fericită. În orice caz, ea îi lăsa lui Molotov libertatea să-şi debiteze minciunile: „Guvernul Groza se bucură de sprijinul unei majorităţi zdrobitoare a populaţiei şi nimeni nu poate contesta acest fapt... Guvernul României are toată simpatia populaţiei, dar nu o are pe cea a guvernului american. Ce trebuie să facem ? Trebuie să-l răsturnăm pentru că este ostil guvernului american şi să constituim un guvern ostil Uniunii Sovietice? Delegaţia sovietică nu poate să vină în ajutorul delegaţiei americane într-un asemenea demers".

James Byrnes notează cu aceeaşi sinceritate: „Se pare că sovieticii aveau intenţia să domine Europa. Noi nu aveam nici o soluţie pentru aceste probleme, dar ştiam că trebuia să continuăm să căutăm una".

Putem să ne întrebăm ce soluţie căutau, în acea perioadă, anglo-americanii, deoarece şeful delegaţiei americane la Conferinţa de la Londra avea sentimentul că o nouă discuţie ar agrava tensiunea şi evita, din această cauză, "orice nouă declaraţie privind România."

Tot după spusele lui James Byrnes: „Molotov nu putea înţelege de ce noi refuzăm să acceptăm concepţia sa despre prietenia dintre guvernele noastre, concepţie după care noi trebuia să lăsăm Uniunea Sovietică să-şi stabilească în toată voia suveranitatea asupra statelor balcanice. A accepta sacrificiul, pe care Molotov îl cerea, echivala, sunt sigur de asta, cu o mare înfrângere pentru aliaţi şi pentru principiile pentru care ei porniseră războiul. Din contră, refuzând să ne înclinăm în faţa pretenţiilor sovietice, se puneau bazele unor relaţii sănătoase pentru viitor."

Din nefericire, putem oare crede că scrupulele anglo-americanilor l-au impresionat pe Molotov ? În orice caz, nimic nu lăsa să se vadă aceasta. Guvernul Groza organiza jaful României, terorizând şi exterminând opoziţia democratică, în timp ce regele Mihai îşi continua greva. Două luni după Conferinţa de la Londra, anglo-americanii acceptau la Moscova revizuirea principiilor pentru care luptaseră. Salvarea aparenţelor şi nicidecum a principiilor, aceasta a fost unica preocupare a anglo-americanilor la Conferinţa de la Moscova. După această conferinţă, alegerile nu mai puteau fi amânate în România, deşi se cunoştea lipsa de popularitate a guvernului Groza şi inexistenţa electorală a comuniştilor. Regimul de teroare nu putuse împiedica închegarea unui bloc al forţelor democratice. Când Molotov a declarat lui J.Byrnes că Uniunea Sovietică nu poate accepta controlul alegerilor, el făcuse această declaraţie în cunoştinţă de cauză. Acceptând acest control, ar fi riscat să se verifice că, în ciuda tuturor presiunilor, comuniştii nu puteau spera la mai mult de 3% din sufragii. Modificarea legii electorale de către ministrul justiţiei, comunistul Pătrăşcanu, a pus la dispoziţia guvernului Groza instrumentul necesar pentru a organiza cea mai îndrăzneaţă mistificare electorală din istoria României.

Pentru a asigura ratificarea tratatului de pace şi menţinerea forţelor sovietice în România, se impunea necesitatea constituirii unui parlament comunist. Alegeri libere ar fi însemnat majorităţi naţional-ţărăneşti şi liberale; în ceea ce priveşte atitudinea acestor majorităţi, Rusia nu-şi făcea nici o iluzie. Cu un Parlament în care opoziţia democratică ar fi avut majoritatea, nu ar mai fi fost posibilă continuarea exploatării coloniale a României. În 1946, Rusia Sovietică îşi însuşise deja, sub diferite forme, peste un miliard de dolari. Toate aceste jafuri trebuiau ratificate. Un nou parlament era deci indispensabil pentru a se evita orice protest. Aşa s-a şi întâmplat.

Conferinţa de la Paris, din octombrie 1946, reprezintă poate unul din momentele cele mai triste ale istoriei Angliei şi Statelor Unite.

Ea a fost o înfrângere politică a Occidentului. Dar, ceea ce este şi mai grav, ea a fost, în acelaşi timp, o înfrângere morală, punând pe anglo-americani în situaţia de a legitima aservirea României.

Cu această ocazie s-a putut verifica abilitatea politică, a Rusiei Sovietice. Gheorghe Tătărăscu, delegatul României la Conferinţa de Pace, nu era comunist, ci un reprezentant al burgheziei române. Declaraţia făcută de acest trădător nenorocit fusese revăzută în prealabil de Vîşinski. Am asistat, în acest mod, la fenomenul extraordinar al unui ministru dintr-o ţară ocupată şi prădată care apără interesele ocupantului. „Uniunea Sovietică, mai mult decât oricare altă putere, avea dreptul să ceară despăgubiri complete; ea s-a mărginit să reclame totuşi numai a cincea parte din pagubele suferite", a declarat Tătărăscu la conferinţă.

Textul lui Vîşinski, recitat de ministrul afacerilor externe al României, mai conţinea ceva în plus: cererea suprimării articolului 30 al tratatului care stipula, pentru un timp determinat şi în condiţii nu prea clare, clauza naţiunii celei mai favorizate pentru toate naţiunile unite. Acest articol deranja interesele sovietice. Rusia voia să-şi asigure monopolul în România; de aceea dispunea de guvernul Groza. Ministrul afacerilor externe al României pleda în favoarea acestui monopol: Vîşinski avea de ce să fie satisfăcut.

Articolul 21 al proiectului tratatului preciza: „Rusia Sovietică va avea dreptul să menţină pe teritoriul român atâtea forţe armate câte vor fi necesare pentru a supraveghea liniile sovietice de comunicaţie către zona de ocupaţie din Austria". În fapt, prin acest articol, URSS îşi asigura exploatarea României.

Orice tratat de pace recunoaşte statului învins întreaga sa suveranitate. Or, articolul 21 crea un drept de suveranitate sovietică pe teritoriul românesc. În afara acestei inovaţii în dreptul internaţional, articolul rămânea, în mod voit, imprecis în ce priveşte efectivul forţelor armate pe care Sovietele erau autorizate să le menţină pe teritoriul românesc. În plus, evaluarea duratei acestei aserviri era lăsată la libera apreciere a URSS. În acelaşi mod, nu fusese precizat nici dacă întreţinerea forţelor sovietice va fi în sarcina Rusiei sau dacă România va continua să suporte ea însăşi aceste cheltuieli.

Conferinţa de la Paris din octombrie 1946 a fost, fără îndoială, una din cele mai triste înfrângeri politice suferită de Statele Unite şi Anglia; o înfrângere acceptată ca un sacrificiu necesar pentru a obţine bunăvoinţa Rusiei Sovietice în ceea ce priveşte lichidarea totală a problemelor ce trebuiau soluţionate pentru a se ajunge la o pace generală.

Pretenţia URSS de a introduce articolul 21 ar fi fost repede respinsă dacă vreunul din miniştrii prezenţi la Conferinţa de Pace ar fi avut curiozitatea să consulte o hartă. Căile ferate care duc din Rusia la Viena, prin România, fac un mare ocol. Traseul de la frontiera româno-rusă la Viena, prin Arad, reprezintă 1450 km. Acest parcurs nu dispune

decât de o cale ferată simplă care oferă o capacitate de transport foarte redusă. Din contră, traseul Lwow - Cracovia - Viena nu depăşeşte 600 km, adică mai puţin de jumătate din distanţa parcursă prin România.

Nu este de mirare deci că, începând cu această dată, micile naţiuni au început să-şi dea seama că, pentru democraţiile occidentale, drepturile popoarelor nu erau decât o temă de propagandă. Foarte caracteristice în acest sens sunt declaraţiile şefului delegaţiei americane la Conferinţa de la Paris, J. Byrnes, către ministrul sovietic de externe, Molotov: „de luni de zile, refuz să devin pesimist, dar am înţeles că noi nu împărtăşim aceleaşi idei despre tratatele de pace. Pentru că noi nu urmărim aceleaşi obiective, alte noi bătălii nu ar servi la nimic. Totuşi nu aş vrea să anunţăm lumii că noi am renunţat deja să mai încercăm să ne punem de acord, de teamă că popoarele iubitoare de pace să nu se alarmeze. Timpul este un mare vindecător şi, peste un an, alte personalităţi vor găsi, poate, un teren de înţelegere."

Odată semnat tratatul de pace, Rusiei Sovietice îi era uşor să se debaraseze de regimul democratic cerut de anglo-americani în România.

În ale sale *Principii ale leninismului*, Stalin a definit utilizarea deghizării democratice a comuniştilor prin necesitatea de a pactiza temporar cu partidele cele mai diverse: *„Revoluţionarii vor accepta o reformă pentru a o folosi ca mijloc de legătură între activitatea de suprafaţă şi cea ilegală şi pentru a se servi de ea ca un paravan, în spatele căruia să poată fi intensificate practicile ilegale pentru pregătirea revoluţionară a maselor"*.

Prezenţa reprezentanţilor burgheziei în guvernul Groza era necesară pentru a satisface aparenţele unei participări a tuturor curentelor de opinie (de unde tactica fragmentării şi deghizării comuniste sub diferite etichete de partide) şi pentru ca transformarea bolşevică a statului român să poată fi făcută cu colaborarea partidelor democratice.

Totuşi mai rămânea de îndeplinit formalitatea alegerilor. Legea electorală din 15 Iulie 1946 a fost concepută cu multă abilitate. Acceptând eliminarea din viaţa publică a celor care, în trecut, se făcuseră chipurile vinovaţi de conduită anti-democratică, i se lăsa guvernului Groza libertatea de a hotărî cine putea sau nu putea vota. Bineânţeles, toţi alegătorii care se înscriau în Partidul Comunist erau proclamaţi democraţi autentici. Pseudo-dialectica marxistă a fost aplicată Neamului Românesc, prin măsuri dozate în mod savant, mergând de la banala selecţie preferenţială a alegătorilor până la teroare şi crimă.

Cu toate acestea, pentru anularea rezultatelor farsei electorale, rămânea, pentru rege, posibilitatea de a refuza, la deschiderea Parlamentului, să dea citire Mesajului Regal. Un act de o asemenea gravitate ar fi fost interpretarea exactă a sentimentului public batjocorit. El ar fi obligat guvernele american şi britanic să examineze din nou situaţia. Iuliu Maniu şi Dinu Brătianu susţineau această teză căci, chiar

dacă citirea Mesajului Regal era doar o simplă formalitate, ea rămânea totuşi esenţială în funcţionarea instituţiei parlamentare.

Dar regele Mihai pierduse prima bătălie, greva sa pasivă, şi nu mai era tentat de o a doua. Orice luptă implică un risc şi regele vroia să evite înfruntarea, convins fiind că şi-ar putea salva tronul.

Este foarte probabil că guvernul Groza, executând ordinele Moscovei, ar fi trecut peste citirea Mesajului Regal, dar aceasta l-ar fi obligat implicit să pună problema monarhiei. Fără îndoială, Groza ar fi rezolvat această problemă instaurând Republica, aşa cum a făcut-o un an mai târziu, dar regele ar fi fost detronat pentru că a apărat şi s-a identificat cu drepturile fundamentale ale poporului român şi nu s-ar fi găsit în trista situaţie de a fi obligat să semneze o abdicare umilitoare. Orice instituţie este însufleţită de o idee şi ca atare, numai identificându-se cu ideea care dădea o legitimitate politică instituţiei monarhice, regele ar fi putut salva monarhia. Opunându-se falsificării consultării populare, refuzând să dea citire mesajului de deschidere a Parlamentului, regele ar fi fost adevăratul interpret al democraţiei, care vrea ca un stat să trăiască prin ideea de drept pe care o inspiră.

Uniunea Sovietică avea tot interesul să lichideze opoziţia democratică înaintea monarhiei însăşi. Politica rusească înşeală pe alţii, niciodată însă ea nu se înşală pe sine. Moscova cunoştea perfect conţinutul real al urnelor; ea a găsit deci necesar să-l lichideze pe Iuliu Maniu, port-drapelul protestului naţional împotriva ocupaţiei străine.

Potrivit tehnicii sovietice, un reprezentant al opiniei publice care se bucură de o mare autoritate morală, nu trebuie suprimat printr-un asasinat. Într-o astfel de situaţie, este necesar un proces spectaculos. În cazul lui Iuliu Maniu, dificultatea consta în stabilirea unui act de acuzare care să aibă aparenţa adevărului.

O descindere foarte oportună a poliţiei a permis descoperirea unei întregi organizaţii al cărei scop era procurarea de informaţii în folosul Statelor Unite şi instigarea la sabotaj. Din acest ciudat dosar nu lipseau nici persoanele pe care se putea conta la nevoie, nici procesul-verbal stenografiat al unei conversaţii care ar fi avut loc între iniţiatorul acestui plan, Gr. Niculescu-Buzeşti (organizatorul tratativelor de la Cairo) şi doi ofiţeri din serviciul de informaţii american. Evident, era mai mult decât ceea ce le trebuia Anei Pauker şi lui Bodnarenko, cei doi reprezentanţi ai NKVD.

Care a fost elementul real pe care s-a putut sprijini acuzaţia bolşevică ? După validarea constituţională, acordată de rege adunării născute prin fraudă electorală, Iuliu Maniu intenţiona să continuie opoziţia din interiorul ţării, urmând ca vicepreşedintele partidului, Ion Mihalache să ducă aceeaşi luptă din exterior, făcând cunoscută opiniei publice mondiale adevărata situaţie a României.

Ca urmare a unui misterios denunţ, Mihalache şi alţi membri ai

Partidului Naţional-Ţărănesc, au fost surprinşi în momentul în care urcau în avion pentru a părăsi clandestin ţara. Acest element era suficient pentru ca Securitatea să stabilească existenţa unei conspiraţii împotriva regimului, deşi, la proces, Iuliu Maniu nu a încetat să declare că totul era pură fantezie şi invenţie.

Multe lucruri sunt extrem de suspecte în acest proces. Grigore Niculescu-Buzeşti, iniţiatorul convorbirilor cu ofiţerii din serviciul de informaţii american, cel care stenografiase discuţiile secrete cu aceşti ofiţeri şi care a cules toate elementele necesare acuzării, reuşise, ca din întâmplare, să părăsească ţara în momentul procesului, în compania binecunoscutului sovietofil Vişoianu, unul din delegaţii de la Cairo.

Desfăşurarea dramei româneşti, începută în 1943, ne face să credem în existenţa unui personaj care a organizat în România tot ce a putut servi interesele Uniunii Sovietice; o serie întreagă de fapte justifică aceste bănuieli.

Orice s-ar spune, procesul şi condamnarea lui Iuliu Maniu, care au însemnat capitularea politică a României, justifică şi confirmă această ipoteză. Istoricul de mâine va căuta degeaba în ziarele vremii articole care să prezinte în mod real acest proces, totalitatea presei române fiind obligată să publice versiunea dezbaterilor comunicate de organul comunist *Scânteia*. Declaraţiile au fost falsificate şi difuzate conform normelor fixate de Ana Pauker, care nu îndeplinea în perioada respectivă nici o funcţie oficială, dar care conducea din umbră guvernul comunist al României. În casa ei, care se găsea în legătură telefonică şi radio directă cu tribunalul unde se desfăşura procesul Maniu, fusese organizată o redacţie specială. Fără să fie prezentă la proces, ea asculta fiecare declaraţie şi transmitea în consecinţă ordinele sale procurorului şi preşedintelui însărcinaţi să conducă dezbaterile. Nici o dare de seamă nu a fost publicată fără să fie în prealabil controlată de acest agent al lui Vîşinski. Atenţia consacrată de Moscova procesului Maniu dovedeşte importanţa politică pe care o prezenta pentru Rusia Sovietică lichidarea opoziţiei din România. Incontestabil, nu se poate să nu admirăm metoda folosită de Kremlin, energia şi abilitatea cu care Moscova a acţionat.

Regele nu putea face nimic pentru a împiedica sinistra comedie judiciară, deşi Tribunalul care judeca pe Iuliu Maniu era o curte marţială militară şi suveranul nu încetase niciodată să fie şeful suprem al armatei.

După condamnarea lui Iuliu Maniu şi a conducătorilor opoziţiei naţionale, regele devenise inutil pentru politica Rusiei Sovietice. Preocupat doar să câştige timp, suveranul considera că toate hotărârile guvernului erau provizorii. El avea convingerea că izbucnirea conflictului între anglo-americani şi Rusia Sovietică era inevitabilă. Inexperienţei politice a regelui i se adăuga un anturaj de calitate inferioară: nici un om de valoare, nici o inteligenţă reală, o întreagă colecţie de mediocrităţi ambiţioase, incapabile să gândească la altceva decât la propriul lor

interes.

După ce regele Mihai a pierdut ocazia de a se opune confirmării Parlamentului ales prin fraudă electorală, el s-a mai găsit încă odată în situaţia de a putea face bine ţării sale. Nici de această dată regele nu a ştiut să profite. Invitaţia primită de regele Mihai de a asista la căsătoria prinţesei Elisabeta a Angliei, a pus guvernul Groza într-o cruntă încurcătură: dacă refuza să-şi dea consimţământul în ce priveşte călătoria regelui, atunci făcea, implicit, proba că suveranul era prizonier; dacă acorda regelui autorizaţia să părăsească ţara, risca să nu-l mai vadă revenind. În această alternativă, Moscova preferă să-i lase regelui libertatea de a se duce la Londra, asigurându-se însă că anturajul suveranului îl va determina pe acesta să se reîntoarcă în România. Moscova avea dreptate.

În România, se aştepta ca regele să profite de această ieşire din închisoarea sovietică şi să susţină cauza ţării sale în faţa ONU. Regele Mihai, condus de o inspiraţie mai puţin fericită, a cerut sfat d-lui Bevin care, aşa cum era de aşteptat, i-a recomandat să se întoarcă la Bucureşti, asigurându-l că situaţia va evolua rapid. Într-adevăr. ce interes ar fi putut avea ministrul englez să creeze un nou motiv de iritare între Anglia şi URSS? În acest caz, oricât de conciliantă ar fi fost Anglia, ea nu putea să nu nemulţumească totuşi Moscova, care considera România ca un spaţiu rezervat exclusiv experienţei bolşevice.

Mihai nu s-a întors la Bucureşti decât pentru a-şi semna abdicarea.

România, cea de a XVII-a republică sovietică

Lichidarea opoziţiei, în urma procesului Maniu, hotărâse Moscova să instaureze un regim republican în România, impunând, în acelaşi timp, un ritm din ce în ce mai accelerat sovietizării ţării.

Rusia Sovietică a ştiut să utilizeze de minune răgazul acordat , prin lipsa de previziune politică a anglo-americanilor, pentru a transforma spaţiul european ocupat de Armate Roşie în platforma ofensivei viitoare împotriva democraţiilor occidentale.

Este suficient să se studieze procedeul folosit într-una din ţările ocupate de Rusia Sovietică pentru a cunoaşte exact evoluţia regimurilor de teroare în toate ţările cuprinse în spaţiul abandonat sovietizării. Viaţa noastră socială, bazată pe anumite norme juridice care consacrau drepturile individuale, constituia o negare a conceptului sovietic de Stat. Pentru a anula individualismul creat de comunitatea de tradiţii, de forme de viaţă, de necesităţi şi de aspiraţii ale poporului român, ocupaţia sovietică a fost obligată să recurgă la mijloace extrem de violente. Totuşi, marea artă a politicii bolşevice a fost evitarea posibilităţii unei mobilizări a forţelor de conservare ale neamului, manevrând astfel ca partidele democratice să creadă că se putea ajunge la o formă intermediară de stat, între concepţia sovietică şi cea a democraţiei liberale, la o tranzacţie între totalitarism şi libertate, între negarea drepturilor individului şi formele de viaţă individuală. De fapt, grupurile democratice au ezitat mult timp să intre în conflict deschis cu Partidul Comunist, deşi aceste grupuri puteau încă dispune de o armată naţională intactă.

Războiul pasiv al regelui, declarat la sfârşitul lunii august 1945, nu a fost urmat, cum ar fi trebuit să fie, de reacţia spontană a forţelor de conservare a identităţii naţionale.

La această absenţă a reflexelor naţionale sănătoase, la această paralizie a forţelor de rezistenţă activă, a contribuit, într-o foarte mare măsură, speranţa sau, mai exact, certitudinea că Statele Unite şi Marea Britanie nu vor tolera transformarea României într-un stat totalitar bolşevic. Desfiinţarea forţelor de rezistenţă românească s-a realizat treptat. Maniera în care au fost date loviturile indică o tehnică politică net superioară în raport cu dezorientarea permanentă a forţelor democratice.

Noua constituţie a României, adoptată în 1948, a fost promulgată după lichidarea Partidului Naţional-Ţărănesc. Această constituţie nu reprezintă decât concluzia logică a procesului de transformare structurală a României, transformare începută la 23 August 1944, când trupele

ruseşti au invadat ţara. Faptul că noua constituţie română reproduce dispoziţiile esenţiale ale constituţiei URSS, nu face decât să dovedească greşeala celor care şi-au putut imagina că sfera de influenţă sovietică se putea întinde fără ca identitatea de regim să fie obligatorie. Filozofia statului bolşevic, cu aplicaţiile sale constituţionale, se întinde peste tot unde a pătruns Armata Roşie.

Redactarea constituţiei României nu este lipsită de ingeniozitate. Garantarea libertăţilor individuale constituie baza democraţiilor liberale. La ONU există un comitet a cărui misiune este de a redacta o Cartă a Drepturilor Omului, obligatorie pentru toate ţările. Astfel, articolul 29 al constituţiei României, aprobată de mareşalul Stalin şi impusă poporului român, prevedea că „libertatea individuală a cetăţenilor este garantată. Nimeni nu poate fi arestat sau reţinut mai mult de 48 de ore, fără un mandat al Parchetului sau al altor organe de anchetă prevăzute de lege sau fără autorizaţie judiciară."

Aplicarea acestor garanţii era însă o cu totul altă problemă. Sălile de cinematogaf transformate în închisori, lagărele de concentrare şi de exterminare în care sunt închişi mai mult de 300 000 de deţinuţi aparţinând tuturor claselor sociale, ilustrează numai o parte din garanţiile constituţiei din 1948 cu privire la libertăţile individuale. Se cuvine să mai adăugăm la aceste garanţii, numeroasele morţi subite la domiciliu sau în cursul detenţiei şi tot atât de numeroasele sinucideri. Indivizii pe care NKVD îi consideră periculoşi dispar fără urmă. Sub ameninţarea de a dispărea la rândul lor, familiile acestor nefericiţi sunt reduse la tăcere. Un caz tipic de dispariţie a fost cel al şefului provizoriu al mişcării comuniste din România, Lucreţiu Pătrăşcanu, ministru al justiţiei în primii trei ani ai ocupaţiei ruse. Într-o bună zi, Pătrăşcanu a dispărut fără ca cineva să aibă cel mai mic indiciu despre ceea ce se putuse întâmpla. Deportat în Siberia ? Asasinat ? Nimeni nu va şti niciodată nimic. Arestarea fără mandat de arestare, închisoarea preventivă mai mult de un an, fără ca nimeni să-şi dea silinţa de a face cea mai mică parodie de anchetă, toate acestea constituie o formă curentă a privării abuzive de libertate. Proclamarea involabilităţii domiciliului nu împiedică percheziţiile ilegale, care sunt deseori însoţite de şirul de bestialităţi bine cunoscute.

Aceste procedee erau absolut indispensabile pentru a accelera transformarea revoluţionară a structurii sociale şi a suprima orice rezistenţă individuală. Reforma judiciară defineşte, de altfel, sensul justiţiei în această fază a regimului comunist. În ziarul oficial *Scânteia* (nr.1126), un purtător de cuvânt al comuniştilor a dat o explicaţie foarte clară a caracterului şi scopurilor reformei: *„Elementul esenţial al reformei judiciare este modificarea completului de judecată şi introducerea asesorilor populari. Fără transformarea structurii de clasă, nu vom ajunge niciunde. Magistratul burghez caută imediat textul legii. Asesorii populari*

se ataşează cazurilor în speţă; găsesc îndată căile justiţiei şi ştiu că aceasta nu este o abstracţie fără nici o legătură cu viaţa, cu împrejurările, cu societatea, cu oamenii. Asesorul popular ştie că este reprezentantul poporului şi că trebuie să apere interesele muncitorilor, care sunt identice cu ale statului. Asesorul popular nu se lasă înşelat de actele şi formele de drept destinate mascării exploatării de clasă; el nu se pierde în hârţogărie, el joacă un rol activ în căutarea adevărului; el îndepărtează martorii pe care îi consideră de rea credinţă; el constitue un puternic factor de mobilizare socială în tribunale. Asesorii populari sunt elementul de bază al reformei judiciare. Toate problemele legate de educaţia profesională, politică şi ideologică a asesorilor trebuie să constituie o preocupare esenţială a organizaţiilor judeţene de partid. Asesorii populari trebuie să aducă în tribunale conştiinţa lor de clasă şi ştiinţa lor".

În rest, avertismentele sunt evidente şi des repetate: „Organizaţiile judeţene ale partidului au sarcina să colaboreze cu diferitele organe de stat şi să vegheze la aplicarea legilor pentru a elimina din aparatul de stat rămăşiţele burgheziei retrograde."

La rândul său, ministrul de interne relua aceeaşi idee: „Trebuie să facem dovada celei mai mari vigilenţe şi să ducem o luptă de distrugere a resturilor reacţiunii vândute imperialismului".

Ceea ce poate constitui element de surpriză pentru Occident este aplicarea unei noi organizări sociale, crearea prin mijloace revoluţionare a unui stat totalitar bolşevic a cărui armătură politică este formată de o puternică poliţie secretă. De la *comitetele de stradă*, de la celulele comuniste a căror misiune este să organizeze spionajul general, până la *comitetele de fabrică,* nici un sector al activităţii sociale nu poate scăpa supravegherii Partidului Comunist.

Toate persoanele capabile de rezistenţă sunt inventariate şi, când se iveşte ocazia, suprimate. Cel ce nu poate fi calificat drept fascist este acuzat de sabotaj. Acolo unde se poate invoca sabotarea producţiei, se aplică delictul de fraudă fiscală, recalculându-se impozitele pe ultimii zece ani. Evaziunea fiscală este delictul care asigură confiscarea tuturor întreprinderilor. Noua lege a impozitelor, ca şi impozitarea prin învoială, după criterii politice, completează mijloacele ce permit lichidarea burgheziei. Dreptul de apărare este iluzoriu. Un avocat care a îndrăznit să invoce în favoarea clientului său (un cofetar acuzat de sabotaj) faptul că produsele aceastuia costau de două ori mai ieftin decât în magazinele de stat, obţine achitarea acuzatului dar dispare el însuşi fără urmă.

Ţăranii însă sunt cei care salvează onoarea neamului, ei opun cea mai puternică şi mai remarcabilă rezistenţă. Ziarul *Berner Tagblatt* din 24 Septembrie 1948, ne dă numai o palidă idee despre situaţia ţărănimii române la ora respectivă: „Mii şi mii de ţărani zac astăzi în temniţele din România, împreună cu muncitori, intelectuali, ofiţeri şi studenţi. Niciodată nu s-a dat cifra exactă a adevăraţilor chiaburi... Care

este motivul acestei campanii împotriva lor ? Regimul ştie că 98% din ţărani sunt anticomunişti; în consecinţă, el a hotărât să-i numească chiaburi pe aceşti ţărani anticomunişti, pentru a-i putea lichida mai uşor ca duşmani periculoşi".

Ostilitatea bolşevismului faţă de ţărănime este o caracteristică fundamentală a doctrinei comuniste. Lenin spunea: „Atâta timp cât vom trăi într-o ţară în care domină mica proprietate ţărănească, capitalismul va avea în Rusia o bază economică mai solidă decât comunismul. Duşmanul din interior se sprijină încă pe mica proprietate privată şi pentru a-l doborî nu există decât un mijloc: transformarea întregii economii pe o nouă bază tehnică, pe baza marii industrii moderne".

La ţară, situaţia Partidului Comunist este extrem de critică, situaţie pe care Comitetul Central comunist o recunoaşte deschis când subliniază: *Întârzierea în organizarea proletariatului agricol este una din slăbiciunile serioase ale partidului nostru.* Acesta este motivul pentru care ziarele comuniste din România (adică toată presa) publică violente atacuri împotriva ţăranilor înstăriţi pe care îi fac răspunzători de întârzierile programului agricol. În realitate, iritarea regimului împotriva ţăranilor se datorează mai puţin rezistenţei lor politice, cât dorinţei Partidului Comunist de a întemeia faimoasele colhozuri. În planul modificării structurii economice a ţării, eliminarea ţăranilor ca şi a micilor întreprinderi de la oraşe este obligatorie, acestea fiind considerate ca expresie a individualismului.

Când în 1945, proprietatea agricolă individuală a fost redusă la maxim 50 de hectare, nu numai prin exproprierea tuturor terenurilor care depăşeau această suprafaţă, dar şi prin confiscarea tuturor mijloacelor de producţie, se credea că această măsură era limita extremă a dictaturii comuniste. Timp de patru ani, noul regim s-a mărginit la teroarea fiscală împotriva proprietarilor agricoli. Este dificil pentru un occidental să-şi imagineze fertilitatea inventivă a spiritului bolşevic în materie de represiune fiscală. În România, teroarea fiscală a fost stabilită cu scopul precis de a epuiza toate rezervele băneşti ale celor care, ca urmare a unei premeditări infernale, erau destinaţi exterminării.

Numai în noaptea de 1 spre 2 Martie 1949, 17 000 de ţărani, proprietari a câte 50 hectare de pământ, au fost somaţi să-şi abandoneze imediat casa şi pământul. Ei au fost autorizaţi să-şi părăsească locuinţa doar cu hainele care le erau indispensabile la acea oră înaintată a nopţii. O lingură, o furculiţă şi un cearceaf de pat au fost permise pentru două persoane. Îmbarcate în camioane, aceste familii scoase în afara legii au fost transportate imediat în localităţi îndepărtate. Peste 100 000 de fiinţe omeneşti, decăzute din drepturile cele mai elementare şi alungate din căminele lor, au fost astfel condamnate la exterminare prin moarte lentă.

Decretul din 2 Martie 1949 a inaugurat suprimarea formelor de producţie individuală. Bolşevicii întreprind deja suprimarea ţăranilor înstăriţi, denumiţi chiaburi. În ce priveşte definiţia de ţăran înstărit, aceasta pluteşte în mod voit într-o subtilă confuzie, susceptibilă să lase toată libertatea de apreciere organelor comuniste. Faptul că un ţăran nu posedă decât un petec de pământ, unul sau două hectare, de exemplu, nu înseamnă că acel ţăran nu poate fi trecut în categoria chiaburilor, pentru că nu întinderea proprietăţii condiţionează calificarea ca duşman de clasă.

Vicepreşedintele consiliului de miniştri, Gheorghiu-Dej constata el însuşi, în raportul prezentat la 5 Martie 1949, la plenara CC a Partidului Comunist: „Proletariatul agricol este puţin numeros în comparaţie cu restul populaţiei rurale, aproximativ 2%". Totuşi în transformarea structurii agrare, Partidul Comunist se sprijină pe ceea ce el numeşte ţărănime săracă. Fiscalitatea rămâne, însă, pentru toate categoriile de ţărani, mijlocul cel mai sigur pentru crearea de colhozuri. Fără cea mai mică jenă, principiul *fiscalităţii de clasă*, care completează pe cel al *justiţiei de clasă*, este aplicat cu extremă rigoare. Impozarea trebuie să depăşească posibilităţile de plată, pentru ca într-un interval de timp extrem de scurt să epuizeze mijloacele de existenţă ale micilor exploatatori şi să-i oblige să intre în sistemul colhozurilor.

Vor reuşi comuniştii să transforme ţăranii săraci într-un instrument de luptă împotriva imensei majorităţi a agricultorilor? Se pare că, în acest caz, grava eroare a comuniştilor consistă în a crede că se poate face o demarcaţie între diferitele categorii de ţărani. Ataşamentul faţă de proprietatea individuală, ura împotriva ocupanţilor, o sensibilitate dosebită faţă de orice nedreptate, sentimentul puternic al pericolului care îi ameninţă propria existenţă, vor provoca odată şi odată reacţia întregului popor român. Rezistenţa ţărănimii române va avea forţa tăcută, misterioasă, invincibilă pe care i-a dat-o dura sa existenţă istorică. Nimeni nu se îndoieşte de această capacitate de rezistenţă. Dar Rusia Sovietică, care nu riscă atunci când, pentru a domoli fermitatea ţăranilor, recurge la deportări masive în Siberia, nu va încerca ea oare să înlocuiască populaţia românească cu colonişti ruşi pentru a altera caracterul etnic al ţării?

Dacă bolşevicii vor avea timpul de partea lor, nimic nu ne lasă să presupunem că ei vor avea cea mai mică ezitare în realizarea acestei operaţii.

În oraşe, burghezia a fost distrusă. Rezistenţa de care ar fi fost capabilă a fost anulată dinainte, datorită iluziei existenţei unei forme tranziţionale între producţia individuală şi economia totalitară. Această iluzie a fost întreţinută permanent de certitudinea unei opoziţii anglo-americane faţă de instaurarea unui regim comunist în România. Burghezia română şi-a administrat ea însăşi narcotice pentru a se oferi călăului

comunist.

Magistratul înalt, avocatul cu renume, marele industriaş, cei care au putut scăpa de deportări, de închisori, de lagăre de concentrare, de sinucideri, de dispariţii fără urmă, nu mai au alte resurse decât acelea oferite de lăzile de gunoi. Este repetarea exactă a ceea ce a avut loc în Rusia în primii ani ai revoluţiei bolşevice, căci înscenarea bolşevică nu aspiră la inovaţii în prezentarea sinistrului său spectacol.

V

SFÂRŞITUL UTOPIEI

La una din ultimele şedinţe ale *Comisiei Cartei Drepturilor Omului*, d-na Roosevelt a declarat că ar fi o groaznică tragedie să nu se aprobe imediat *Declaraţia Drepturilor Omului*. Declaraţia cu pricina a fost votată, Rusia având decenţa să se abţină...

De la acest eveniment, care se voia istoric, nu s-a conturat nici cea mai mică ameliorare a situaţiei popoarelor abandonate Rusiei Sovietice. Cu sau fără *Declaraţia Drepturilor Omului* tragedia a continuat. Şi speranţa vehiculată de Occident se reduce numai la schimbările pe care eventuala moarte a lui Stalin ar putea să le producă în politica Rusiei Sovietice.

Occidentul a refuzat să creadă că mesianismul proletar se identifică oarecum, cu mesianismul poporului rus, cum a spus Berdiaev. America să fi păcătuit numai prin exces de încredere? Preşedintele Roosevelt era convins că lupta dusă în comun împotriva nazismului a cimentat o prietenie solidă între cele trei mari puteri şi voia să facă din această prietenie fundamentul păcii viitoare. Buna credinţă şi naivitatea americanilor au determinat şi alimentat seria greşelilor politice care au ajuns, printre altele, să facă imperios necesar Pactul Atlanticului de Nord.

„Prea multa încredere atrage primejdia", spunea Corneille. Toate eforturile americane au fost îndreptate spre pace. Or, pacea este conservatoare şi pasivă, iar războiul este revoluţionar şi activ. În cea mai pură dialectică leninistă, Rusia Sovietică va opta pentru război. Politica unei păci constructive, dusă de Statele Unite cu o aşa tenacitate şi o aşa de mare dorinţă de sacrificiu, conservă o ordine de drept pe care o neagă integral politica revoluţionară a URSS.

Războiul care s-a terminat la 7 Mai 1945 nu a servit la rezolvarea antitezei dintre cele două principii în joc: democraţia liberală de tip anglo-saxon şi dictatura comunistă. Războiul nefiind încheiat, pacea nu poate fi realizată în ciuda eforturilor anglo-americanilor.

Rusia Sovietică nu posedă superioritate militară. Ea se bucură de o superioritate politică prin faptul că este conştientă de natura conflictului, un conflict care respinge orice formulă tranzacţională şi pe care ea îl acceptă deschis şi cu bucurie. În 1946, Kalinin, preşedintele Prezidiului Suprem al Uniunii Sovietice, a pronunţat un discurs în care spunea, fără nici un menajament, că „victoria obţinută în război nu-i va

face pe ruşi să renunţe la obiectivul revoluţiei bolşevice, adică la transformarea lumii într-un imens stat socialist sovietic". Această intransigenţă revoluţionară a surprins un moment diplomaţia Occidentului; totuşi, odată trecută emoţia, s-a revenit la vechea iluzie şi au fost dublate eforturile pentru a obţine colaborarea URSS-lui la o ordine de drept pe care acesta o neagă.

Stalin a încercat să demonstreze, într-un discurs din 1946, că al doilea război mondial, ca şi primul, nu izbucnise accidental. El a fost rezultatul inevitabil al dezvoltării forţelor economice şi politice mondiale în cadrul capitalismului monopolist contemporan. Accentuând cuvântul *inevitabil* , Stalin a adăugat, dezvoltând aceeaşi idee: „S-ar putea evita catastrofele războaielor dacă ar fi posibil să se facă periodic noi repartiţii ale materiilor prime şi ale debuşeelor între ţări, urmărind ponderea lor economică şi anumite principii pacifiste, hotărâte de comun acord. Aceasta este însă imposibil de realizat în condiţiile capitaliste de dezvoltare a economiei mondiale". Era, în acest discurs, o fermă şi clară luare de poziţie în privinţa democraţiilor de tip liberal, o înţelegere realistă a procesului istoric. Şi totuşi, în faţa unei politici atât de clar formulate, Europa continuă să cultive seducătoarea himeră rooseveltiană. Când Churchill a pronunţat la Fulton, în martie 1947, faimosul discurs prin care căuta să inaugureze o politică de dezintoxicare în privinţa himerei colaborării cu URSS, el a fost criticat ca inoportun, zgomotos, inutil şi, mai ales, puţin diplomat. Era o reacţie simptomatică ce indica sensul reflexelor democraţiei liberale.

Totuşi, de doi ani, Occidentul a luat cunoştinţă de marea ameninţare a bolşevismului. Pactul Atlanticului nu este decât o luare de poziţie defensivă impusă de dinamismul politicii de expansiune a URSS. Dar o pace întemeiată pe libertatea popoarelor nu poate deveni realitate decât dacă există mijloace concrete pentru a o impune.

Pacifismul democraţiilor liberale nu poate impune condiţiile în care o pace durabilă este posibilă. Negare energică şi hotărâtă a democraţiei liberale, bolşevismul este convins de necesitatea continuării războiului sub toate formele sale până la victoria finală. El va obliga democraţiile liberale să clarifice situaţia internaţională, acceptând războiul. Ataşamentul democraţiei liberale la ideea de pace, convingerea că numai cu un spirit de conciliere se poate îndepărta războiul, au determinat-o pe aceasta să obţină cu orice preţ colaborarea Rusiei Sovietice. Această colaborare n-a dus, după patru ani, decât la un bilanţ dezastruos. Deşi democraţiile s-au mulţumit să constate că URSS posedă de fapt o jumătate din Europa şi deci s-au resemnat să fixeze limitele expansiunii sovietice la linia Stettin-Triest, ele n-au reuşit totuşi să obţină stabilitatea politică. Pactul NATO defineşte falimentul politicii începute la Teheran în decembrie 1943.

Devine din ce în ce mai clar că Pactul Atlanticului nu poate

servi la eliberarea celor 100 de milioane de europeni, căzuţi în sclavia comunistă. Nici un semn nu autorizează popoarele situate dincolo de *Cortina de Fier* să aştepte o iniţiativă eliberatoare din partea americanilor. Textul tratatului este clar şi nu permite nici o interpretare susceptibilă de a-i lărgi sensul; totul este subordonat exclusiv apărării Europei Occidentale şi oricât ar părea de paradoxal, a Uniunii Sovietice însăşi; pentru această apărare, Statele Unite întreţin un imens potenţial militar. Acceptare tacită a ocupării estului european de către Rusia Sovietică, Pactul Atlanticului este o invitaţie directă adresată Kremlinului să se mulţumească cu spaţiul cucerit, unde scopurile şi principiile Cartei Naţiunilor pot fi călcate în picioare. NATO nu lasă să se întrevadă intenţia de a constrânge Rusia Sovietică să respecte angajamentele internaţionale la care ea a subscris. Duplicitatea occidentală nu este deci o simplă ipoteză teoretică.

După interpretarea americană, această luare de poziţie este de natură să împiedice un nou război. Chiar publicitatea care este făcută în jurul armelor atomice vizează, prin însăşi presiunea morală pe care ea o implică, numai şi numai acest scop. Kremlinul trebuie să fie convins că dacă va încerca o lovitură asupra Europei Occidentale replica americană se va dezlănţui automat sub forma unei masive şi zdrobitoare ofensive atomice. Intenţia Statelor Unite este evidentă: utilizarea superiorităţii de care dispune pentru a împiedica Kremlinul să dorească un nou război mondial.

Să fie aceasta încă o iluzie americană? Fără ca Rusia Sovietică să provoace direct o agresiune, există teama că politica ei va conduce la o nouă conflagraţie mondială. Dacă publicitatea făcută de americani şi-ar fi produs efectul şi ar fi incitat Rusia la înţelepciune, aceasta nu ar fi acţionat în Balcani aşa cum o ştim. Admiţând că Uniunea Sovietică vrea să evite să se măsoare cu forţa militară americană, tactica războiului rece întreţinută de ea conduce, printr-o înlănţuire fatală de cauze şi efecte, la inevitabilitatea războiului.

Toate măsurile de apărare, toate precauţiile de care se poate înconjura o politică hotărâtă să îndepărteze războiul nu servesc la nimic faţă de climatul de incertitudine şi de teamă provocat de acţiunea Kominformului. Pentru moment, Kremlinul vrea să evite un conflict armat, preferând un soi de război civil pe care îl poate duce mult timp, fără să fie pus în situaţia de agresor. Într-adevăr, cine a îndrăznit până în prezent să facă răspunzător URSS-ul de acţiunea brigăzilor internaţionale? Ancheta intreprinsă de ONU la frontiera de nord a Greciei a dovedit amestecul clar al Kominformului şi în această ţară.

Dacă scopul agitaţiilor provocate de Kremlin nu este acela de a provoca un război, de ce Pactul Atlanticului, al cărui spirit este pur defensiv, provoacă şi întreţine această stare de nervozitate, evidenţiată de modificarea voită a unor proiecte de apărare ale Occidentului?

În ipoteza unei agresiuni sovietice, politica defensivă americană presupune, între altele, crearea unei perdele atomice de netraversat, izolând de rezervele lor primul val de asalt al trupelor bolşevice. În ciuda puterii de distrugere pe care o reprezintă bombele atomice (iniţiaţii afirmă că totalul general al puterii de distrugere desfăşurate în timpul celui de-al doilea război mondial se apropie de ceea ce Statele Unite ar putea revărsa peste oraşele ruseşti în cursul unui singur raid atomic), invazia Europei Occidentale nu ar putea fi evitată. Prea puţini occidentali realizează proporţiile şi natura distrugerilor de care sunt capabili bolşevicii, deşi spaţiul european ocupat în prezent le poate oferi o imagine sumbră despre aceste distrugeri. Americanii nu exclud ipoteza unei invazii. Pentru a ne linişti, ei mai adaugă că, dacă ruşii ar opta pentru război, Europa nu s-ar găsi într-o situaţie disperată. Căci, chiar dacă ea ar fi la dispoziţia braţului ce s-ar întinde ca s-o cuprindă, ar fi de ajuns să taie rapid acest braţ din umăr pentru a nu-i mai simţi strânsoarea. Imaginea este frumoasă, dar ea nu corespunde realităţii.

Nu este un secret pentru nimeni faptul că, în toate ţările, partidele comuniste întreţin adevărate unităţi militare instruite pentru luptele de stradă. O invazie a trupelor sovietice ar pune în valoare lunga pregătire a organizaţiilor militare comuniste şi ar micşora efectele izolării forţelor ruseşti. Trupele de ocupaţie sovietică ar găsi în partidele comuniste puncte de sprijin pentru a transforma acţiunea militară în război civil. Represaliile atomice ale aviaţiei americane, distrugerea totală a centrelor industriale sovietice, nu ar putea împiedica ocuparea Occidentului, ci dimpotrivă, dacă în mod paradoxal acest lucru s-ar putea produce, el ar conduce la permanentizarea aceastei ocupaţii. Perdeaua atomică, realizând o izolare totală a forţelor invadatoare, le-ar obliga pe acestea să-şi organizeze apărarea în spaţiile ocupate, cu colaborarea partidelor comuniste occidentale. Apoi, care ar fi aspectul Europei după o ocupaţie sovietică prelungită ?

Occidentul trebuie să evite riscurile tragice care îl pândesc. Pactul Atlanticului poate să constituie o soluţie militară capabilă de a asigura victoria finală, nu să înlăture însă fazele intermediare între începutul războiului şi prăbuşirea Rusiei Sovietice. Toate ţările Occidentului năzuiesc să obţină o asigurare împotriva ocupaţiei pe care intervenţia americană n-o poate face imposibilă. Nu trebuie uitat faptul că, în planurile Statului Major american, era de mult prevăzută abandonarea Europei până la Pirinei. Pentru a feri Occidentul de astfel de riscuri, Pactul Atlanticului prevede o reînarmare a Europei. Dar de cât timp va avea el nevoie pentru a pune pe picioare cele 80 de divizii moderne şi enorma aviaţie necesară pentru a opri atacul sovietic? Din punct de vedere moral, mai are oare Occidentul destulă energie pentru a da înarmării lui toată eficacitatea posibilă?

*

* *

Între anii 435 şi 442, imperiul roman, în decădere, semna diferite tratate cu Vandalii, cedându-le o parte din Africa. Cunoaştem din lucrările lui Procopius şi ale lui Victor, episcop de Vita, sălbăticia cu care barbarii au pus stăpânire pe întregul teritoriu care îi tenta prin bogăţia sa. Roma nu mai putea să impună acestor sălbatici respectarea celor mai elementare legi civice. Ea se considera fericită de a-i fi îndepărtat pentru moment, lăsându-i pe nefericiţii locuitori ai provinciilor cedate pradă jafului şi tuturor ororilor. Ca să evite efortul eroic al războiului, romanii s-au arătat aşa cum îi descrie istoricul Ammianus Marcellinus: „întotdeauna grăbiţi să răscumpere cu aur serviciul militar, tranzacţie prea adesea dăunătoare statului."

Recunoaştem în tranzacţiile Occidentului, care abandonează dominaţiei ruse jumătate din Europa, starea de spirit a romanilor din perioada decadenţei. Pentru ca o reînarmare a Occidentului să fie eficientă, este indispensabil nu numai un echipament tehnic perfecţionat ci şi voinţa de a utiliza acest echipament. Cine cunoaşte cu adevărat Europa occidentală, ştie că aceasta pare lipsită de resort. Numeric, forţele blocului occidental sunt vizibil inferioare necesităţilor; din punct de vedere moral ele sunt lipsite de acea flacără a convingerii care face posibil sacrificiul de sine.

O singură soluţie poate să ferească Occidentul de o invazie bolşevică, făcând inutilă utilizarea înspăimântătoarelor arme atomice: să opună Kominformului sovietic un Anti-Kominform care să fie Anti-Kominformul libertăţii popoarelor oprimate.

O sută de milioane de europeni au fost predaţi Rusiei Sovietice la Teheran şi la Ialta. Pentru popoarele estului european, în cazul în care un al treilea război mondial nu va avea loc, nu există alternativă decât insurecţia sau moartea. Pentru ce se încearcă să se ascundă că în Polonia, Cehoslovacia, în Ungaria, în România, în Yugoslavia şi în Bulgaria unica speranţă care întăreşte încă forţele de rezistenţă ale popoarelor oprimate este aceea a unui nou război mondial?

În tot acest spaţiu, ocupaţia rusă a creat o stare se spirit de care Occidentul poate că nu-şi dă încă pe deplin seama; ea a realizat un climat de deznădejde care poate să explodeze de la o zi la alta.

Toate aceste ţări sunt de structură ţărănească, deci de o hotărâtă rezistenţă individualistă. Orice organism politic trebuie să corespundă unei necesităţi reale şi să nu mutileze spiritul istoric al unui popor. Orice construcţie artificială se află în conflict cu forţele vii ale vieţii istorice, pe care o ignoră în mod intenţionat. Or, în estul european, de tradiţie ţărănească, sovietizarea accelerată provoacă împotrivirea realităţilor naţionale supuse distrugerii. Ce succes putea obţine

bolşevizarea într-o ţară ca Bulgaria, în care din 800.000 de proprietăţi rurale, 735 000 aparţin ţăranilor; sau în România, a cărei populaţie rurală reprezintă 79,8% din populaţia totală a ţării, ea fiind proprietara pământurilor pe care le cultivă ?

Eficacitatea oricărei acţiuni de gherilă se bazează pe complicitatea pe care o găseşte în rândul populaţiei locale. Or, politica de colectivizare forţată a proprietăţii individuale ţărăneşti solidarizează toate statele împotriva regimurilor comuniste impuse de Rusia Sovietică. Aceste regimuri vor să distrugă condiţiile de viaţă confirmate de-a lungul secolelor şi să creeze forme artificiale, în contradicţie brutală cu conţinutul de viaţă istoric pe care vor să-l extermine.

În Europa agrară, există o tradiţie de luptă naţională împotriva invadatorului, de hărţuială continuă a acestuia prin intermediul unor grupuri înarmate care niciodată nu formează o armată regulată. Aceasta este revolta ţărănească spontană. Haiducii reprezintă, în sud-estul european, această tradiţie a insurecţiei naţionale ţărăneşti.

Pentru Occident, istoria este o documentare supusă unei ridicole discipline ştiinţifice; pentru estul european ea este negarea timpului. În ţările de structură agrară, istoria nu e altceva decât legende şi iar legende, care dau sentimentul teribilului mister al vieţii umane. Istoricii adevăraţi ai acestor ţări nu sunt profesorii universitari, ci rapsozii populari care cântă în minunatele lor balade trecutul glorios şi eroic al neamului. Fără încetare, acest trecut dă năvală în prezent, îl domină şi îi condiţionează dezvoltarea.

Conflictul dintre regimurile comuniste şi realitatea istorică, care este ţărănimea, poate constitui baza unui *Anti-Kominform* al libertăţii. Insurecţia vieţii istorice împotriva utopiilor sângeroase nu poate fi evitată. Cu sau fără permisiunea Occidentului, trecutul va învia prin renaşterea haiducilor şi a climatului tragic evocat în baladele populare: libertatea sau moartea. Ţărănimea, această admirabilă rezervă a Europei, va trebui să se angajeze în lupta împotriva comunismului numai cu mijloacele rudimentare de care ea dispune?

Dacă rezistenţa activă a ţărănimii din Europa ocupată de Soviete ar fi susţinută de Occident, problema unui al treilea război mondial nu s-ar mai pune şi Europa ar fi ferită de orice surpriză. Există organizaţii clandestine pe care vigilenţa autorităţilor sovietice nu a reuşit să le elimine. Forţa reală a acestor organizaţii este necunoscută, dar anumite acţiuni îndrăzneţe, ca executarea în Carpaţi a generalului Karol Swieczinski, viceministru al apărării din Polonia comunistă, de către un grup de rezistenţă poloneză, dovedeşte deja o tehnică desăvârşită în lupta de gherilă.

Emigranţii din ţările din estul european pot să furnizeze corpuri de voluntari, brigăzi internaţionale anti-comuniste. URSS-ul se teme de o astfel de eventualitate, pentru că organizarea şi coordonarea unor forţe

insurecţionale din toate ţările ocupate de armatele sovietice ar găsi în ţărănime punctele de sprijin necesare luptelor de eliberare naţională. Această teamă a întărit politica de exterminare a tuturor elementelor care ar putea servi drept cadru unor asemenea insurecţii. Arestările masive operate printre foştii soldaţi ai armatei poloneze clandestine, care au dus timp de cinci ani o luptă neîntreruptă contra ocupaţiei germane, epurările continue ale armatei cehoslovace, deportările ofiţerilor români nu sunt decât manifestările acestei frici de a vedea organizându-se o vastă unitate insurecţională la care ar participa toate naţiunile oprimate.

Această nelinişte legitimă e sporită de situaţia din Ucraina. Nimic nu poate potoli ura ucrainienilor faţă de Moscova şi apariţia organizaţiei UPA (*Ukrainska Powstalcha Armia*, Armata Ucraineană de Eliberare), ca şi existenţa vestitei unităţi insurecţionale *Ciornaia Koşka* (Pisica Neagră), indică natura raporturilor care există între poporul ucrainian şi regimul bolşevic.

Corespondentul de la Varşovia al ziarului *Weekly Review* făcea, la 25 Iulie 1947, următoarea constatare: „*Numeroase bande, foarte bine înarmate, operează la vest de calea ferată Leningrad-Moscova şi se dovedesc foarte active în regiunea pădurilor din Brianscki, în Ucraina şi în sudul Carpaţilor. Insurgenţii din Ucraina sunt deosebit de bine organizaţi şi înarmaţi. Ei au propria lor bază de aprovizionare cu alimente precum şi şcoli de antrenament, operând sub direcţia unui comandament unic. Autorităţile sovietice nu exercită, practic, nici un control în provincie, mulţumindu-se numai cu oraşele şi căile ferate. Defileurile Carpaţilor nu pot fi traversate decât de armate bine echipate cu tunuri şi tancuri de asalt. Pentru a suprima activitatea insurgenţilor, sovietele folosesc trupele sigure ale NKVD-ului, trupele regulate nefiind considerate suficient de devotate*".

Pactul Atlanticului a fost necesar. Reacţia sovietică, violenţa atacurilor ruseşti, nervozitatea partidelor comuniste din ţările semnatare ale Pactului Atlanticului de Nord, indică limpede existenţa anumitor planuri dejucate prin poziţia chiar defensivă a Occidentului. În sfârşit s-a înţeles spiritul politicii bolşevice şi faptul că, după definiţia domnului Spaak, Uniunea Sovietică este astăzi mai îndrăzneaţă şi mai ambiţioasă în politică decât chiar Rusia Romanovilor de altădată. Cu toate acestea, cine va avea curajul să stabilească tragicul bilanţ al acestei anevoioase şi tardive puteri de înţelegere?

Democraţiile sunt atât de pătrunse de anumite iluzii încât, în dorinţa lor de a evita cu orice preţ catastrofa unui război, ele îl fac de-a dreptul inevitabil. Viaţa politică şi economică a lumii impune comandamentul unic al unei idei, concepţia unitară a unei ordini juridice, care să aleagă între cele două sisteme sociale şi ideologice ce îşi dispută dreptul la universalitate. Coexistenţa celor două sisteme contradictorii a

dovedit din plin precaritatea situaţiei actuale. Războiul din 1914 a fost ultimul război politic; al doilea război mondial a fost un război ideologic care, din lipsa unor concluzii nete împinge lumea spre un al treilea război mondial. Cele două sisteme care îşi dispută dominaţia lumii sunt democraţia liberală, reprezentată de Statele Unite, şi totalitarismul, care denigrează în mod fanatic orice formă de libertate individuală, personificat prin Rusia Sovietică.

E interesant de subliniat că Tocqueville întrevăzuse încă din 1835 ascensiunea istorică a Statelor Unite şi a Rusiei şi opoziţia lor fatală într-un viitor nedeterminat:

„Există acum pe pământ două mari popoare care, plecate din puncte diferite, par să înainteze spre aceeaşi ţintă: ruşii şi anglo-americanii. Amândouă s-au dezvoltat neştiute de nimeni; în timp ce privirile oamenilor erau îndreptate în altă parte, ele au apărut deodată în primul rând al naţiunilor şi lumea a aflat aproape în acelaşi timp de naşterea şi de creşterea lor. Toate celelalte popoare păreau că au atins aproape limitele pe care li le hărăzise natura, şi nu mai aveau altceva de făcut decât să şi le păstreze; dar ele, cele două popoare, sunt în continuă ascensiune. Toate celelalte popoare s-au oprit sau nu avansează decât cu mari eforturi; doar ele merg cu pas uşor şi rapid pe un drum al cărui capăt ochiul nu poate încă să-l zărească.

Americanul luptă împotriva obstacolelor pe care i le pune în cale natura, rusul se luptă cu omul; unul combate deşertul şi sălbăticia, celălalt civilizaţia cu tot ce ţine de ea; astfel, cuceririle americanului se fac cu brăzdarul plugului, cele ale rusului cu sabia soldatului. Pentru a-şi atinge scopul, primul se bazează pe interesul personal şi lasă să acţioneze, fără a le dirija, forţa şi raţiunea indivizilor; cel de al doilea concentrează, într-un fel, în mâna unui singur om toată puterea societăţii. Unul are ca principal mijloc de acţiune libertatea, celălalt constrângerea. Punctul lor de plecare e diferit şi căile lor sunt diferite; cu toate astea, fiecare din ei pare chemat, printr-un plan secret al Providenţei, să ţină în mâinile sale destinul unei jumătăţi a lumii".

În 1907, doi ani după prima revoluţie rusă, Merejkowsky definea în *Ţarul şi Revoluţia* elementele permanente ale conflictului dintre Rusia şi Europa: *„Mai devreme sau mai târziu se va produce un şoc între Europa şi Revoluţia Rusă, nu între unul sau altul dintre popoarele europene, ci între întreaga Europă şi revoluţia sau anarhia rusă... De acum înainte, în orice caz, este evident că o partidă periculoasă se joacă nu numai pentru noi, ruşii, ci şi pentru voi, europenii. Cu frică şi mare atenţie aţi urmărit această revoluţie, dar nici cu destulă atenţie nici cu destulă frică: ceea ce se întâmplă la noi este mai de temut decât s-ar părea la prima vedere.*

Ardem de vii, nu există nici o îndoială; dar ardem singuri? nu vă vom cuprinde şi pe voi? De asta nu se poate îndoi nimeni. Toate

evenimentele revoluţiei noastre sunt cunoscute în Europa până la cele mai mici amănunte, dar sensul lor intim vă scapă. Europa vede trupul, nu însă şi sufletul revoluţiei ruse. Acest suflet, rămâne o eternă enigmă pentru Europa... Ceea ce e la voi, este şi la noi, dar în alt sens; Rusia este inversul Europei... Noi suntem pericolul ce planează asupra voastră, noi suntem rana voastră sângerândă, noi suntem spinul Satanei sau al lui Dumnezeu înfipt în carnea voastră."

Umanitatea se găseşte la o răscruce a istoriei; nimeni nu poate împiedica procesul de clarificare, noua ordine economică, politică şi spirituală a lumii. În acest moment decisiv, Europa, adică fragmentul occidental al continentului rămas liber, şi-a îndreptat privirile spre Statele Unite, care apără principiile fundamentale ale civilizaţiei europene.

Europa occidentală este deficientă din punct de vedere militar şi este conştientă de acest lucru. Dl.Robert Schumann a ţinut să sublinieze că „şi dacă ar pune la un loc toate forţele, naţiunile Europei occidentale nu ar avea destulă forţă pentru a rezista unei agresiuni bolşevice." Impresionanta mărturisire arată adevăratul sens al Pactului Atlanticului şi explică gestul Americii, renunţarea la izolaţionismul său tradiţional. Incertitudinea ce constituia climatul favorabil tuturor iluziilor şi era exploatat cu o artă atât de desăvârşită de către bolşevism, incertitudinea, care a însemnat pentru Europa orientală însăşi martiriul său, a fost chipurile îndepărtată.

Sub ce formă îşi va continua politica de expansiune Rusia Sovietică? Se va mulţumi să întreţină un război civil mocnit în Occident sau va scurta scadenţa încheierii socotelilor cu scopul de a nu-l lăsa pe acesta să-şi organizeze apărarea?

Când hoardele lui Genghis-Han porneau la asaltul unui oraş, nu primeau decât un ordin: *DOTLA* , ceea ce însemna:Să rămână doar cenuşa!

Oare când mareşalul Stalin, arătând spre Occident, unde sunt păstrate toate valorile spirituale ale unei civilizaţii pe care o urăşte, va spune soldaţilor săi „DOTLA"? De ce stăvilarul Europei a fost sfărâmat la Teheran şi la Ialta? De ce naivitatea unor smintiţi a pregătit impasul tragic în care s-a afundat Occidentul şi l-a condamnat să aştepte confruntarea cu trupele lui Stalin? DOTLA, DOTLA, DOTLA!

....

Calma hotărâre a americanilor, eroica acceptare a misiunii pe care circumstanţele au impus-o Statelor Unite justifică un optimism reconfortant.

Cadavrul libertăţii nu va fi purtat în triumf la Moscova.

CUPRINS

Apărută în 1949,în colecția Les Cahiers Europeens,editura André Bonne, cu titlul DOTLA și subtitlul Rien que des cendres , cartea lui Pamfil Șeicaru, marele și controversatul nostru gazetar exilat, a trecut aproape neobservată de opinia publică apuseană. Reacție firească, am zice, ținând seamă că rănile războiului erau încă proaspete, că ele se cereau pansate, că nimeni nu avea timp decât de sine și că, în plus, majoritatea intelectualilor, chiar și cei mai avizați, trăiau un sentiment de inferioritate în fața marxiștilor, considerați atunci ca unici deținători ai unei teorii globale asupra istoriei, teorie a cărei infailibilitate părea a nu putea fi pusă la îndoială.

Ceea ce surprinde este rămânerea sa în anonimat până astăzi, când marxismul - mai mult sau mai puțin leninist,mai mult sau mai puțin vulgar - și-a pierdut din agresivitatea acelor ani și, odată cu aceasta, o mare parte a adepților. Faptul pare cu atât mai uimitor cu cât mesajul acestei cărți se adresează în special Occidentului, acelui Occident adesea trufaș, câteodată naiv și de cele mai multe ori indiferent la pericolul pe care îl reprezintă Rusia pentru bătrânul continent și, pe termen mai lung, pentru întreaga planetă.

Lumea apuseană de azi, ca și cea de după război, fie dintr-o teamă superstițioasă, fie dintr-o suspectă "naivitate", refuză să înțeleagă că Rusia este și rămâne cea de a doua mare putere militară a lumii. Ea refuză să accepte că Perestroica lui Gorbaciov nu fost decât o gigantică farsă, pregătită încă din vremea lui Andropov, menită să adoarmă, pe moment, temerile Occidentului; că fiecare perioadă de "destindere" în relațiile Est-Vest a adus Rusiei nu numai extinderea zonelor sale de influență, ci și un considerabil ascendent asupra partidelor socialiste și social-democrate din Occident, transformate în "tovarăși de drum"; că legendele conform cărora în conducerea Rusiei de azi ar exista "îngeri" și "demoni", "reformatori" și "conservatori", nu sunt altceva decât un mijloc de a stoarce din nou Occidentului sprijin financiar și tehnologic.

Pe cititorul român, trecut prin încercarea a aproape o jumătate de veac de barbarie bolșevică, accentele profetice ale acestei cărți îl obligă să se întrebe prin ce miracol autorul său a reușit să întrevadă cu atâta clarviziune ceea ce avea să urmeze; îl obligă, de asemenea, să privească cu neliniște viitorul, cu atât mai mult cu cât ultimile evoluții din estul continentului unde, în locul drapelului căzut al Uniunii Sovietice,se ridică tot mai amenințător cel al CSI, iar așa-numitele "zone de influență ale URSS" își schimbă numele în "zone de interese ale Rusiei" - par să confirme sumbrul avertisment al ilustrului om politic și gazetar care a fost Pamfil Șeicaru.

Traducătorul

ISBN 973 - 96312 - 3 -1